

Doktori (PhD) értekezés

Csiszár Szabolcs János

Soproni Egyetem

Sopron

2023

**A MODERN VÁROSOK PROGRAMBÓL MEGVALÓSULÓ
FEJLESZTÉSEK VIZSGÁLATA SOPRONBAN**

Értekezés doktori (PhD) fokozat elnyerése érdekében

Írta: Csiszár Szabolcs János

Készült a Soproni Egyetem
Széchenyi István Gazdálkodás- és szervezéstudományok Doktori Iskola
keretében

Témavezető: Dr. habil. Tóth Balázs István PhD.
Dr. habil. Paár Dávid PhD.

Elfogadásra javaslom (igen / nem)

(témavezető aláírása)

A komplex vizsga időpontja: 20____ év _____ hónap _____ nap

A komplex vizsga eredménye _____ %

Az értekezést bírálóként elfogadásra javaslom (igen /nem)

1. bíráló (Dr. _____) igen /nem

(aláírás)

2. bíráló (Dr. _____) igen /nem

(aláírás)

Az értekezés nyilvános védésének eredménye: _____ %

Kelt, Sopron, _____

a Bírálóbizottság elnöke

A doktori (PhD) oklevél minősítése: _____

Az EDHT elnöke

TARTALOM

1. BEVEZETÉS	3
1.1. A témaválasztás indoklása és aktualitása	4
1.2. A disszertáció felépítése	4
1.3. A kutatás kérdései, hipotézisei, és célkitűzései	6
1.3.1. Az M85-ös gyorsforgalmi út fejlesztése	6
1.3.2. Belváros rekonstrukció – a Lenck-Villa kultúrafogyasztói csoportjainak meghatározása	6
1.3.3. Lőver Program – A Lőver Uszoda egyes társadalmi- és gazdasági következményeinek vizsgálata	6
1.4. Az értekezés struktúrája	8
1.4.1. A disszertáció vizsgált területeinek bemutatása, összefüggései	9
1.4.2. A kutatási modell	9
2. A TERÜLETFEJLESZTÉS MEGHATÁROZÓ ELEMEI, A VÁROSFEJLESZTÉS DIMENZIÓI	11
2.1. A területfejlesztés a gazdasági-, társadalmi folyamatokban	13
2.2. A lokális gazdaságfejlesztés jelentősége	16
2.3. A helyi fejlesztés alapjai	19
2.4. Innovatív irányok a városfejlesztésben	21
2.5. A nagyvárosi rendszer kiterjedése	23
2.6. Nagyvárosok a magyar területi politikában és területfejlesztésben	24
2.7. A városhálózat centrumpontjának nemzetközi és hazai irányelvei	26
3. MODERN VÁROSOK PROGRAM HELYE A HAZAI VÁROSFEJLESZTÉSBN ÉS VÁROSPOLITIKÁBAN	30
3.1. Településfejlesztés nemzetközi megoldásai, az MVP helye a hazai és az európai területfejlesztési politikában	30
3.2. A várospolitikai új irányai	35
3.3. Megyei jogú városok Modern Városok Programja	36
3.3.1. Modern Városok Program finanszírozása	36
3.3.2. Megyei jogú városok Modern Városok Programjának ágazati szereplői	39
4. SOPRON MEGYEI JOGÚ VÁROS VÁROSFEJLESZTÉSÉNEK TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEI	41
4.1. Sopron térségének gazdasági helyzete	42
4.2. Sopron térség fejlesztési lehetőségeinek megalapozása és irányai	45
4.3. Sopron fejlesztési mechanizmusai – Modern Városok Program	49
5. A MODERN VÁROSOK PROGRAM KÖZÚTFEJLESZTÉSÉNEK JELENTŐSÉGE	54
6. A KULTÚRAFOGYASZTÁS ÖSZTÖNZÉSE A KREATÍV TÁRSADALOM RÉSZEKÉNT	59

6.1. A múzeumok szerepváltozásai	59
6.2. Digitalizáció és hozzáférés a múzeumok kultúrafogyasztásában	62
6.3. A Lenck-villa, mint múzeum és a piac.....	65
6.4. A Lenck-villa, mint a Modern Városok Program fejlesztési területe	67
7. A SPORT GAZDASÁGI-, TÁRSADALMI FEJLESZTÉSE A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZEKÉNT	70
7.1. A Modern Városok Programban megvalósuló Lőver Uszoda fejlesztésének elméleti háttere és szakirodalma.....	70
7.2. Az új sportlétesítmény használatának és a sportaktivitásnak alakulása	72
8. AZ M85 GYORFORGALMI ÚT, A LENCK-VILLA, A LŐVER USZODA KUTATÁSAINAK ADATBÁZISA ÉS ALKALMAZOTT MÓDSZEREI.....	76
8.1. Az M85 gyorsforgalmi úttal kapcsolatos empirikus kutatás adatbázisa és módszere.....	76
8.2. Soproni lakosok kultúra- és sportfogyasztását mérő kérdőív és elemzési módszerei.....	76
8.2.1. A kérdőíves adatfelvétel módja, a kérdőív szerkezete	76
8.2.2. A kérdőíves minta összetétele és az alapsokaság jellemzői.....	78
8.2.3. A kérdőív elemzéséhez alkalmazott statisztikai módszerek.....	81
8.3. A Lőver Uszoda látogatottsági adatainak adatbázisa és elemzési módszerei	83
9. EREDMÉNYEK.....	87
9.1. M85 útfejlesztés	87
9.2. A Lenck-villa vizsgálatához kapcsolódó leíró statisztikai eredmények.....	88
9.3. A Lenck-villa vizsgálatához kapcsolódó összefüggés- és regressziós vizsgálatok eredményei.	90
9.3.1. Korrelációs elemzés a kiadások és jövedelmek, illetve a kultúrafogyasztási változók esetében.....	90
9.3.2. A Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségét befolyásoló tényezők.....	91
9.3.2.1 Keresztábra-elemzések a Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségével kapcsolatban	91
9.3.2.2 Logisztikus regressziós elemzések a Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségével kapcsolatban	92
9.3.3. A Lenck-villa látogatási gyakoriságát befolyásoló tényezők	94
9.3.3.1 Keresztábra-elemzések a Lenck-villa látogatási gyakoriságával kapcsolatban	94
9.3.3.2 Logisztikus regressziós elemzések a Lenck-villa látogatási gyakoriságával kapcsolatban	95
9.3.4. A Lenck-villa fenntartásával kapcsolatos adakozási hajlandóság elemzése.....	97
9.3.4.1 Keresztábra-elemzések a Lenck-villával kapcsolatos adakozási hajlandóság tekintetében	97
9.3.4.2 Logisztikus regressziós elemzések a Lenck-villával kapcsolatos adakozási hajlandóság tekintetében	98
9.4. A Lőver Uszoda kérdőíves vizsgálatához kapcsolódó leíró statisztikai eredmények.....	99

9.5. A Lőver Uszoda kérdőíves vizsgálatához kapcsolódó összefüggés- és regressziós vizsgálatok eredményei	100
9.5.1. Korrelációs elemzés a sportkiadások és jövedelmek, illetve a sportfogyasztási változók esetében.....	100
9.5.2. A Lőver Uszodával kapcsolatos sportfogyasztási szokásokat befolyásoló tényezők	101
9.5.2.1 Keresztábra-elemzések a Lőver Uszoda használatával és adakozási hajlandóságával kapcsolatban	101
9.5.2.2 Logisztikus regressziós elemzések a Lőver Uszoda használatával és adakozási hajlandóságával kapcsolatban	102
9.5.3. Változások a sportolási alkalmak számában, a fizetési és adakozási hajlandóságban....	104
9.5.3.1 Kétváltozós elemzések a sportolási alkalmak, a fizetési és adakozási hajlandóság vonatkozásában	104
9.5.3.2 Keresztábrás elemzések a sportolási alkalmak, a fizetési és adakozási hajlandóság vonatkozásában	105
9.5.3.3 Logisztikus regressziós elemzések a sportolási alkalmak, a fizetési és adakozási hajlandóság vonatkozásában	106
9.6. A Lőver Uszoda látogatottsági tényadatainak vizsgálata lineáris regresszióval.....	108
9.7. Következtetések, a kutatások tézisei	110
9.7.1. Kutatás tézisei	113
10. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ EREDMÉNYEK TOVÁBBI KUTATÁSI JAVASLATOK.....	116
11. ÖSSZEFOGLALÁS	119
MELLÉKLETEK.....	123

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra A disszertáció felépítése	5
2. ábra Modern városfejlesztés lokális modellje	9
3. ábra Kutatási modell.....	10
4. ábra A magyar megyék területi különbségeinek változása, GDP nagysága 1995 és 2019 között (ezer Ft/fő).....	15
5. ábra A régiók, térségek és városok versenyképességének piramismodellje	17
6. ábra A magyar nagyvárosok 1,5 órás elérhetősége	24
7. ábra A magyar nagyvárosi rendszer modellje	25
8. ábra A köztársasági megbízotti régiók (1990–1994)	27
9. ábra A megyei jogú városok, megyei jogú várossá nyilvánításuk időpontja szerint	32
10. ábra A Modern Városok Program tartalomelemzés alapján rekonstruált célrendszere	33
11. ábra MVP szervezeti kialakítása	34
12. ábra Tervezett MVP költségvetés ágazonként (milliárd Ft, 2019).....	38
13. ábra A Modern Városok Program fejlesztési projektjei.....	39
14. ábra Regisztrált vállalkozások száma Sopronban éves tendenciában	43
15. ábra 1000 lakosra jutó, működő vállalkozások száma Sopronban, Győr-Moson-Sopron Vármegyében, Nyugat-Dunántúlon, Magyarországon.....	44
16. ábra 100 lakosra jutó SZJA adófizetők száma Sopronban, Győr-Moson-Sopron Vármegyében, Nyugat-Dunántúlon, Magyarországon (fő).....	45
17. ábra Sopron, Győr-Moson-Sopron Vármegye, Nyugat-Dunántúl és Magyarország állandó népességének korösszetétele	47
18. ábra Elérhetőségi faktor eloszlása Magyarországon, 2016	54
19. ábra Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Operatív programjai, 2007.....	55
20. ábra A Modern Városok Program közlekedésfejlesztési elképzelései, 2015	58

TÁBLÁZATOK

1. táblázat A kutatás területei, kutatási kérdései és a hozzá kapcsolódó hipotézisek	8
2. táblázat Szakirodalmi témakörök és a hozzá kapcsolódó főbb irodalmak bemutatása	12
3. táblázat A területfejlesztés céljai és alapelvei	21
4. táblázat Modern Városok Programban megjelenő városok	37
5. táblázat Történelmi belváros projektelemeinek felsorolása	52
6. táblázat Lőverek program projektelemeinek felsorolása	52
7. táblázat A minta összetételének és az elemzésbe vont nominális és ordinális változók válaszlehetőségeinek arányai	78
8. táblázat A minta jellemzői nemek szerinti bontásban	79
9. táblázat A minta jellemzői családi állapot szerinti bontásban.....	80
10. táblázat A Lenck-villa esetében alkalmazott bináris logisztikus regressziók magyarázott változói	82
11. táblázat A Lőver Uszoda esetében alkalmazott bináris logisztikus regressziók magyarázott változói	82
12. táblázat Elemzésbe bevont adatok: az évi átlagos napi keresztmetszeti forgalom (ANF). 87	
13. táblázat Útszelvények összetartozó (párosított) mintáinak összehasonlítása t-próbával ...	88
14. táblázat Részvételi arány a különböző kulturális rendezvényeken (N = 700)	88
15. táblázat A kulturális rendezvényekről való távolmaradás indokai (N = 700).....	89
16. táblázat A Lenck-villa szolgáltatásainak igénybevételét gátló tényezők (N = 700)	89
17. táblázat A költési szokások és fizetési hajlandóság változóinak leíró statisztikája	90
18. táblázat Spearman-féle korreláció a költési és jövedelmi változók esetében.....	90
19. táblázat Kulturális eseményeken való részvétel, a Lenck-villával való elégedettség és annak tervezett vagy tényleges használati gyakoriságának Spearman-féle korrelációi	91
20. táblázat A Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségét befolyásoló tényezők Khi-négyzet próbái.....	92
21. táblázat A Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségét leíró bináris változókra futtatott bináris logisztikus regressziók eredményei.....	94
22. táblázat A Lenck-villa látogatási gyakoriságát befolyásoló tényezők Khi-négyzet próbái	95
23. táblázat A Lenck-villa szolgáltatásainak igénybevételi gyakoriságát leíró bináris változókra futtatott bináris logisztikus regressziók eredményei	96
24. táblázat A Lenck-villa fenntartásáért való adakozási hajlandóságot befolyásoló tényezők Khi-négyzet próbáinak eredményei	98
25. táblázat Az adakozási hajlandóságra futtatott bináris logisztikus regresszió eredményei .	99

26. táblázat A soproni lakosok sportolási gyakorisága	99
27. táblázat A Lőver Uszoda elemzésébe bevont folytonos változók leíró statisztikai adatai	100
28. táblázat A magyarázó változóként használt folytonos sport és pénzügyi változók Spearman-féle korrelációs értékei	101
29. táblázat A régi és a felújított uszoda használatát és a fenntartásáért való adakozási hajlandóságot befolyásoló tényezők Khi-négyzet próbáinak eredményei	102
30. táblázat Bináris logisztikus regressziók a Lőver Uszodában való sportolás és fenntartásának adakozására a felújítást megelőzően és azt követően	103
31. táblázat A Lőver Uszodával kapcsolatos sportolási szokások és a fizetési hajlandóság mutatóinak változásai	105
32. táblázat A sportolási szokások és fizetési hajlandóság változását mérő változók kapcsolata szocio-demográfiai és attitűd változókkal	106
33. táblázat Bináris logisztikus regressziók a Lőver Uszodában való sportolás gyakoriságának, az alkalmankénti fizetési hajlandóságnak és a fenntartási adakozásának növekedésére	107
34. táblázat A havi, alkalmankénti fizetési hajlandóság a teljes minta vonatkozásában.....	108
35. táblázat A Lőver Uszoda látogatottsági tényadatainak időbeli alakulását vizsgáló lineáris regressziós modell eredményei	109

A MODERN VÁROSOK PROGRAMBÓL MEGVALÓSULÓ FEJLESZTÉSEK VIZSGÁLATA SOPRONBAN

Kivonat (absztrakt)

A területfejlesztés innovatív irányai a városok versenyképességét is meghatározzák. A lakosok egyre növekvő számban keresik a városi környezetet az életminőség magasabb szintjének elérése érdekében, a városi környezet infrastruktúrájának, széleskörű szolgáltatásainak igénybevételére. Az élhető város meghatározza a gazdasági miliőt is, amelyben a területi tőke elemei komplexen mutatkoznak meg. A disszertáció a területfejlesztés középvárosi szintjén mutatja be azon értékteremtő beruházásokat, amelyekkel a társadalmi-, és a gazdasági tőke hatása a lakosok életminőségét befolyásolja.

A disszertáció három fejlesztési területet ölel fel: az első a közútfejlesztés vizsgálata, a második a Lenck-villa rekonstrukciójának társadalmi hasznosulása – amely a kultúrafogyasztást kívánja befolyásolni –, a harmadik pedig a sportinfrastruktúra modernizálásának hatása a lakossági a költési hajlandóság és a sportolási szokások megváltozására. A vizsgálatok szekunder statisztikai adatbázisokon, valamint primer, kérdőíves kutatáson alapulnak.

Az eredmények három területet mutatnak be, ennek ellenére komplexen szükséges értelmezni ezeket a városfejlesztésben. A vizsgálat rámutat arra, hogy a fejlesztésekkel a város lakosainak lokális magatartása milyen mértékben változik, milyen hatásai, irányai bontakoztak ki az életvitelükben.

IMPACTS OF INVESTMENTS FROM THE MODERN CITIES PROGRAMME IN SOPRON

Abstract

The innovative directions of territorial development also determine the competitiveness of cities. An increasing number of inhabitants seek the urban environment in order to achieve a higher quality of life, utilizing the infrastructure and extensive services provided by the urban environment. The livable city also defines the economic environment in which the elements of territorial capital are complexly manifested. The dissertation presents value-creating investments at the medium-sized urban level, which influence the impact of social and economic capital on the quality of life of the residents.

The dissertation covers three areas of development: the first one is the examination of road development, the second is the social utilization of the reconstruction of Lenck-villa – which aims to influence the consumption of culture – and the third is the impact of modernizing sports infrastructure on households' spending behavior and exercise habits. The researches are based on secondary statistical databases and primary questionnaire survey.

The results present three areas, but it is necessary to interpret them comprehensively in urban development. The research shows how the local behavior of city residents changes with the developments, and the resulting impacts and directions that have emerged in their lifestyles.

1. BEVEZETÉS

A terület- és településfejlesztést a szakpolitikával együttesen a pénzügyi és finanszírozási rendszerek szoros összefonódása jellemzi. A helyi gazdaságfejlesztés a belső- (endogén), és külső (exogén) erőforrások kihasználására alapozza növekedési irányait. A hazai gazdaságfejlesztés egyik példája a Magyarországon újtárra indított, megyei jogú városok számára kiírt Modern Városok Program (a továbbiakban MVP). A fejlesztési program 2015-ben került bevezetésre, amely alapjául szolgálhat azon tudományos felméréseknek, amelyek a program eredményeinek, hatásainak, szinergiáinak irányát és mértékét kutatják.

A disszertáció *célja* esettanulmányi jelleggel bemutatni egy területfejlesztési program megvalósulását és hogy ennek segítségével milyen eredmények érhetőek el a lokális területfejlesztésben városi szinten. A doktori értekezés Sopron Megyei Jogú Város példáján keresztül szemlélteti a folyamatot és a főbb eredményeket. A témaválasztást személyes háttérrel és a programban való érintettségem is determinálja.

A disszertáció szakirodalmi elemzésében a területfejlesztés elméleti megközelítése kerül bemutatásra, kiemelten a városok szempontjából. A nemzetközi és hazai szakemberek által kutatott fejlesztési modellek adaptálása nem minden esetben megoldható, mert egyéni növekedési utakat járnak be a települések. Sopron földrajzi elhelyezkedése hazai viszonylatban kedvező, a határközelség sok esetben húzóerőt jelent a fejlesztések tekintetében.

A szakirodalmi elemzés a hazai városfejlesztés irányait is bemutatja, amely Sopron vonatkozásában releváns elméleti keretet nyújt. A disszertáció további része foglalkozik a nagyvárosok szerepével a területi politikában, amelyben a politika és a területfejlesztés kapcsolata kerül ismertetésre. A szűkebb elméleti témaköri megközelítésben a Modern Városok Program bemutatása olvasható. A disszertáció kutatási kérdései vonatkoznak a területfejlesztési eszközök közül a közútfejlesztés hatásaira, a városi rekonstrukció kultúrafejlesztő hatásaira, valamint a sportinfrastruktúra-fejlesztés lakossági, társadalmi és gazdasági következményeire. Ennek megfelelően a szakirodalmi áttekintés ezekre a területekre is kiterjed. Elsőként a közútfejlesztésre, amelyben statisztikai adatok elemzésével a közúthálózat forgalomintenzitásának vizsgálatára kerül sor. A második terület a kulturális értékek rekonstrukciójának újragondolása, illetve funkcióinak innovatív kihasználásával a lokális kulturális szokások változásának áttekintése. A harmadik terület a sportinfrastrukturális fejlesztés társadalmi-, gazdasági hatásai. A második és a harmadik témakör vizsgálata egyrészt reprezentatív minta alapján, kérdőíves felméréssel készült, másrészt az uszodai fejlesztés következményeinek vizsgálatához az uszodalátogatási adatok szekunder adatbázisa is felhasználásra került.

A disszertáció betekintést nyújt abba, hogy a lokális területfejlesztésben mely fejlesztési elemekkel bizonyos területeken milyen eredményeket tudunk elérni. A vizsgált részek különállóak, de mégis egy egységet alkotnak, hiszen komplex fejlesztések segíthetnek hozzá a beruházások sikerességéhez. Önmagukban ezek a fejlesztési elemek a város fejlődését csak egy-egy irányban befolyásolják, a három összetevővel és annak elemzésével azonban láthatóvá válik a városi területi tőke elemeinek hasznosulása, amely megjelenik a társadalmi és a gazdasági tőkében egyaránt.

1.1. A témaválasztás indoklása és aktualitása

A disszertáció a Sopronban megvalósuló Modern Városok Program hatásait vizsgálja. Ilyen jellegű kutatás még nem készült Magyarországon, hiszen maga a program is egyedi a nemzetközi területfejlesztésben. Hazánkban az MVP már számos városban folyamatban van, néhány eleme meg is valósult, de hatásainak vizsgálata mindeddig nem történt meg. A kutatás aktualitását adja, hogy a Programok egy része Sopronban is befejeződött. A kultúrafogyasztás új irányainak kihasználása, a sportinfrastrukturális elemek területfejlesztésbe emelése, és a szakirodalmilag meghatározott alapvető területfejlesztési elemek (pl. közúthálózat fejlesztés) komplex kezelése a város versenyképességének növekedését szolgálja.

A kutatás fő irányvonala az MVP-ből finanszírozott beruházások következményeinek vizsgálata, amelyek az infrastruktúrában, a lokális közúthálózat fejlesztések tekintetében érvényesülnek.

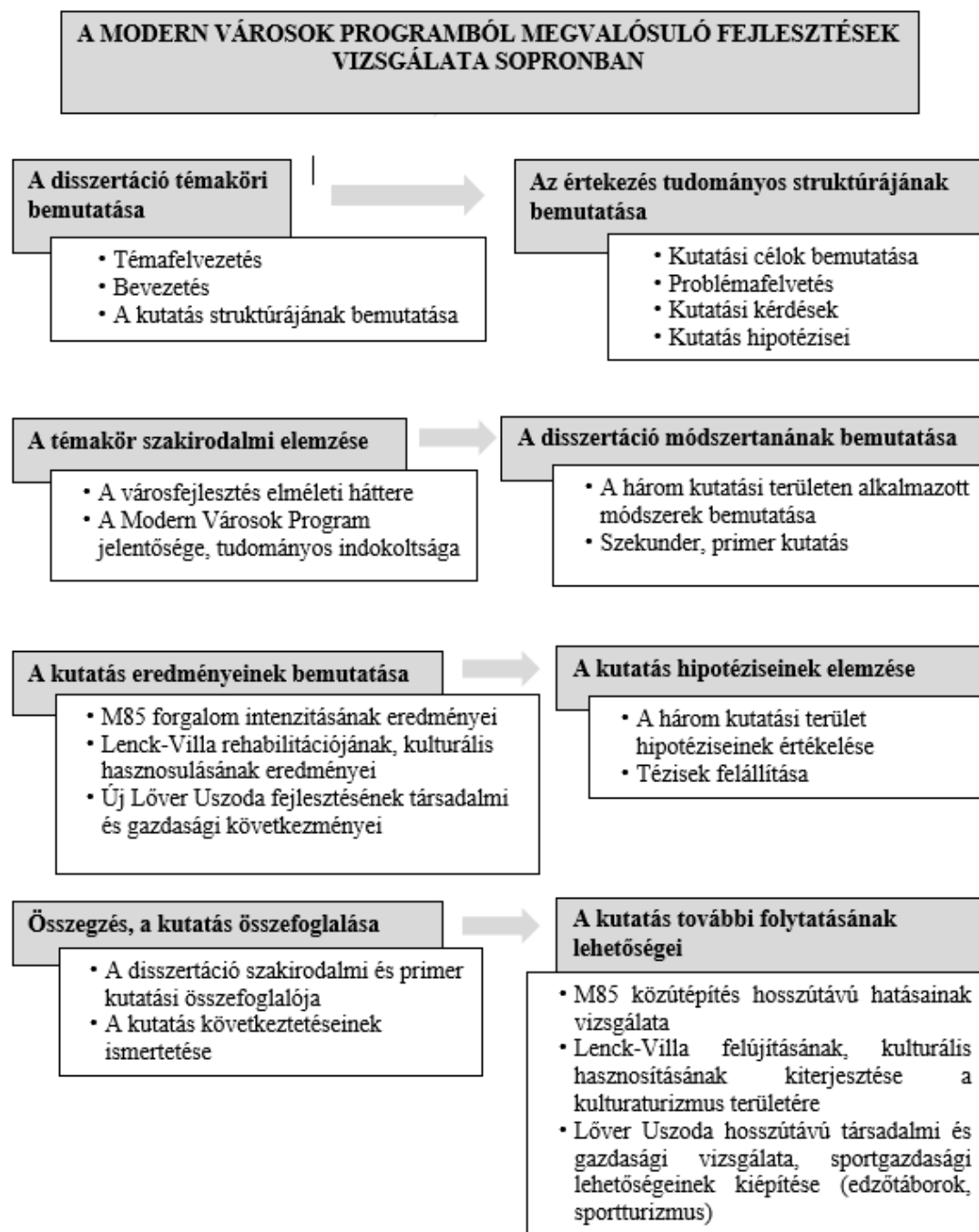
Az értekezés a következő vizsgálatokra terjed ki: a közúthálózat fejlesztése (M85), a rekonstrukciós területek kulturális hasznosítása (Lenck-villa, mint az innovatív kultúrafogyasztás ösztönzője), a sportinfrastruktúra fejlesztése (Lőver Uszoda).

1.2. A disszertáció felépítése

A következő ábrán a disszertáció felépítésének folyamatábrája látható, amely az értekezés felépítését, tudományos összefüggéseit, a kutatás folyamatát ismerteti. (1. ábra) A kutatás folyamatának bemutatásában a témaérzékenyítés okán a témakörök egymáshoz való kapcsolata került bemutatásra. Kiemelt része a fejezetnek az értekezés struktúrájának ismertetése, amely átláthatóvá teszi irányvonalait, folyamatát, szakirodalmi megalapozását. A kutatási célok meghatározták a kutatási kérdésselvetést, valamint a hipotézisek megállapítását. Lényeges terület az értekezésben a szakirodalmak feldolgozása, ami a témakör tudományos létjogosultságát támasztja alá.

A disszertáció módszertana kijelöli azokat az operatív lépéseket, amelyek a vizsgálat eredményességét segítik elő.

Az eredmények alapján a tézisek felállítására, majd a dolgozat elméleti és vizsgálati eredményeinek összegzésére kerül sor. Az eredmények és a kutatás korlátainak ismeretében a disszertáció végén a lehetséges jövőbeli kutatási irányok is kijelölésre kerülnek.



1. ábra A disszertáció felépítése
Forrás: saját szerkesztés

1.3. A kutatás kérdései, hipotézisei, és célkitűzései

A kutatás célkitűzése az MVP lokális fejlesztéseinek vizsgálata. Sopronban több terület-fejlesztési irányt is meghatároztak, ezért a fókuszpontok ezek ismertetésére terjedtek ki. Az MVP soproni megvalósulása tekintetében az alábbi kutatási célok megfogalmazására került sor.

1.3.1. M85-ös gyorsforgalmi út fejlesztése

A kutatás célja felmérni a forgalmi adatok változását a megépült út vonatkozásában, valamint azok értékelésével a társadalmi-, gazdasági hatások következtetések vizsgálata a területi gazdaságfejlesztés tekintetében.

A kutatási kérdés: Mennyiben változik a Sopron környéki közutak forgalma az M85-ös gyorsforgalmi út megépítésének hatására?

1.3.2. Belváros rekonstrukció – a Lenck-Villa kultúrafogyasztói csoportjainak meghatározása

A kutatás célja felmérni, hogy milyen társadalmi csoportok érdeklődnek a múzeumok modern, kreatív szolgáltatásai iránt. További cél, hogy a kultúra infrastrukturális fejlesztésével, funkcionális átalakításával hogyan alakulnak a kultúrafogyasztási csoportok, valamint a megvalósult MVP beruházása milyen változásokat eredményez a helyi lakosságra.

A kutatási kérdés: Mely fogyasztói csoportok azok, akik a kulturális élet új helyszíne és innovatív szolgáltatásai iránt érdeklődést mutatnak?

1.3.3. Lőver Program – A Lőver Uszoda egyes társadalmi- és gazdasági következményeinek vizsgálata

A kutatás célja, hogy felmérésre kerüljön, bekövetkezik-e változás az uszodafelújítást követően a soproni lakosság sportolási hajlandóságában. További cél megállapítani azt, hogy a régi uszoda helyén felépült új uszodát az átadást követően milyennek értékelik, értékesebbre minősítik-e a lakosok a korábbiakhoz képest.

Lőver Program - Lőver Uszoda társadalmi hatásai

1. kutatási kérdés: A sportinfrastruktúra-fejlesztés segíti-e a sportolási aktivitás növelését?

2. kutatási kérdés: Milyen mértékben veszik igénybe a helyi lakosok az új uszoda szolgáltatásait?

Lőver Program - Lőver Uszoda gazdasági hatásai

A kutatási kérdés: A helyi lakosok sportfogyasztási szokásai változtak-e a költési hajlandóság tekintetében az új uszoda kapcsán?

A kutatási hipotézisek a kutatási területek, a kutatási kérdések és a szakirodalom feltérképezését követően kerültek kialakításra.

Hipotézis 1.: Az M85 gyorsforgalmi út megépítésének hatására, a Sopron környéki közutak forgalom intenzitása megváltozott.

A közúti közlekedés kiépítése elsődleges tényezője a területfejlesztésnek. Az útvonalhálózat kiépítettsége előfeltétele az ipari csomópontok, valamint a kereskedelem eredményességének, valamint a lakosok életminőségére is jelentős hatást gyakorol a munkaerőpiaci elérhetőség tekintetében. Ezért lényeges szempont az útvonalfejlesztés hatásának vizsgálata, amely megmutatja azon változásokat, amelyek az útvonal kialakításával jöttek létre.

Hipotézis 2.: A Lenck-villa kulturális programjai iránt érdeklődő társadalmi csoportok beazonosíthatóvá válnak.

A város rehabilitációs területeinek fejlesztésével a társadalmi tőke gyarapodása érhető el a megfelelő módszerek kiválasztása révén. A Lenck-villa felújítása a belvárosi rekonstrukció részeként új kulturális pontját jelenti a városnak, amely innovatív szolgáltatásaival a városi kulturális életet lendíti előre, novumként különböző célcsoportokat szólíthat meg.

Hipotézis 3.: Az új Lőver Uszoda ösztönzőleg hat a soproni lakosok életmódjára a fizikai aktivitás tekintetében.

A sport – mint társadalmi-, és gazdasági területfejlesztési eszköz – hatásai sokoldalúak. A sportinfrastruktúra-fejlesztés a városi sportmagatartást feltételezhetően pozitív irányba tereli, de ennek mértékét érdemes felmérni a további fejlesztések megalapozása tekintetében.

Hipotézis 4.: A Lőver Uszoda beruházás következtében a soproni lakosok uszoda-használatához kapcsolódó költési hajlandósága megnövekedett.

A sport és a gazdaság kapcsolatában a lakosok sportfogyasztási, költési hajlandósága kiemelt vizsgálati terület. A sportgazdaság funkcióinak eredményes megjelenése részben akkor várható el, ha az a fogyasztói piac igényeit kielégíti, ösztönzi a költési hajlandóságot.

Az alábbi táblázat összefoglalóan mutatja be a disszertáció kutatási területeit, a hozzá kapcsolódó kutatási kérdéseket és a hipotéziseket. (1. táblázat)

1. táblázat A kutatás területei, kutatási kérdései és a hozzá kapcsolódó hipotézisek

KUTATÁSI TERÜLET	KUTATÁSI KÉRDÉSEK	HIPOTÉZISEK
A Modern Városok Programból megvalósuló fejlesztések vizsgálata Sopronban		
M85-ös gyorsforgalmi út fejlesztése	Mennyiben változik a Sopron környéki közutak forgalma az M85-ös gyorsforgalmi út megépítésének hatására?	H1: Az M85 gyorsforgalmi út megépítésének hatására, a Sopron környéki közutak forgalom intenzitása megváltozott.
Belváros rekonstrukció – a Lenckvilla kultúraforgasztói csoportjainak meghatározása	Mely fogyasztói csoportok azok, akik a kulturális élet új helyszíne és innovatív szolgáltatásai iránt érdeklődést mutatnak?	H2: A Lenckvilla kulturális programjai iránt érdeklődő társadalmi csoportok beazonosíthatóvá válnak.
Lőverek Program – Lőver Uszoda hatása a sportolási szokásokra	A sportinfrastruktúra-fejlesztés segíti-e a sportolási aktivitás növelését? Milyen mértékben veszik igénybe a helyi lakosok az új uszoda szolgáltatásait?	H3: Az új Lőver Uszoda ösztönzőleg hat a soproni lakosok életmódjára a fizikai aktivitás tekintetében.
Lőverek Program – Lőver Uszoda gazdasági hatásai	A helyi lakosok sportfogyasztási szokásai változtak-e a költési hajlandóság tekintetében az új uszoda kapcsán?	H4: A Lőver Uszoda beruházás következtében a soproni lakosok uszoda-használatához kapcsolódó költési hajlandósága megnövekedett.

Forrás: saját szerkesztés

1.4. Az értekezés struktúrája

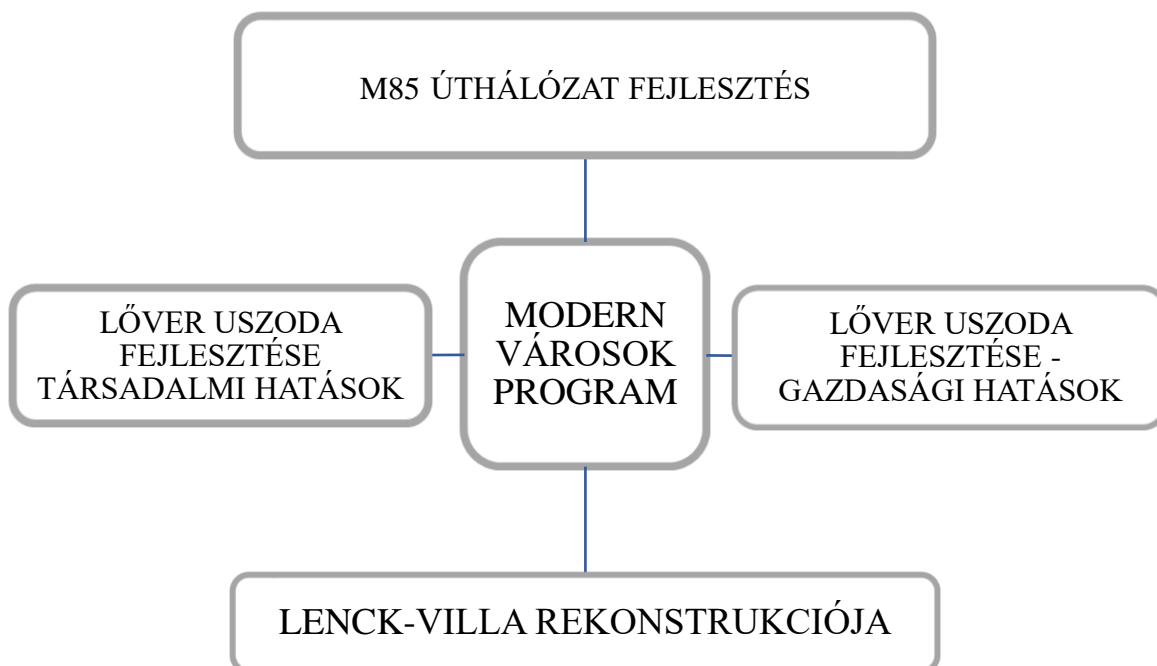
Az alábbi fejezetben az értekezés struktúrája ábrák szemléltetésével kerül ismertetésre az átlátható értelmezés céljából.

1.4.1. A disszertáció vizsgált területeinek bemutatása, összefüggései

Az értekezés az MVP fejlesztési területeinek vizsgálatát tűzte ki célul. Ezen belül a vizsgált területek három részre tagolódnak. Az M85-ös gyorsforgalmi út megépítése és fejlesztése, a történelmi belváros rehabilitációjának – Lenck-villa rekonstrukciója – valamint a Lőver Uszoda fejlesztésének – társadalmi-, gazdasági hatásai kerülnek vizsgálatra. (2. ábra)

A disszertációban megjelenő városfejlesztés modern irányzatai, azok értékteremtő hasznosulásának vizsgálata középpontjában az MVP áll, amely elősegítette a fejlesztések létrejöttét. A beruházások önmagukban nem hoznak eredményt, azok értékteremtő hasznosítása, a lakosok felé történő minőségi szolgáltatásokkal való megtöltése kiemelt jelentőségű.

A vizsgálat Sopron egyes városfejlesztési elemeinek vizsgálatát tűzte ki célul, annak szemléltetésére, hogy milyen módszerekkel mérhetőek a Program hatásai, amelyek a korábban használatos módszertanra alapozva jó példaként szolgálhatnak a Programban részt vevő többi város fejlesztésének vizsgálatára.



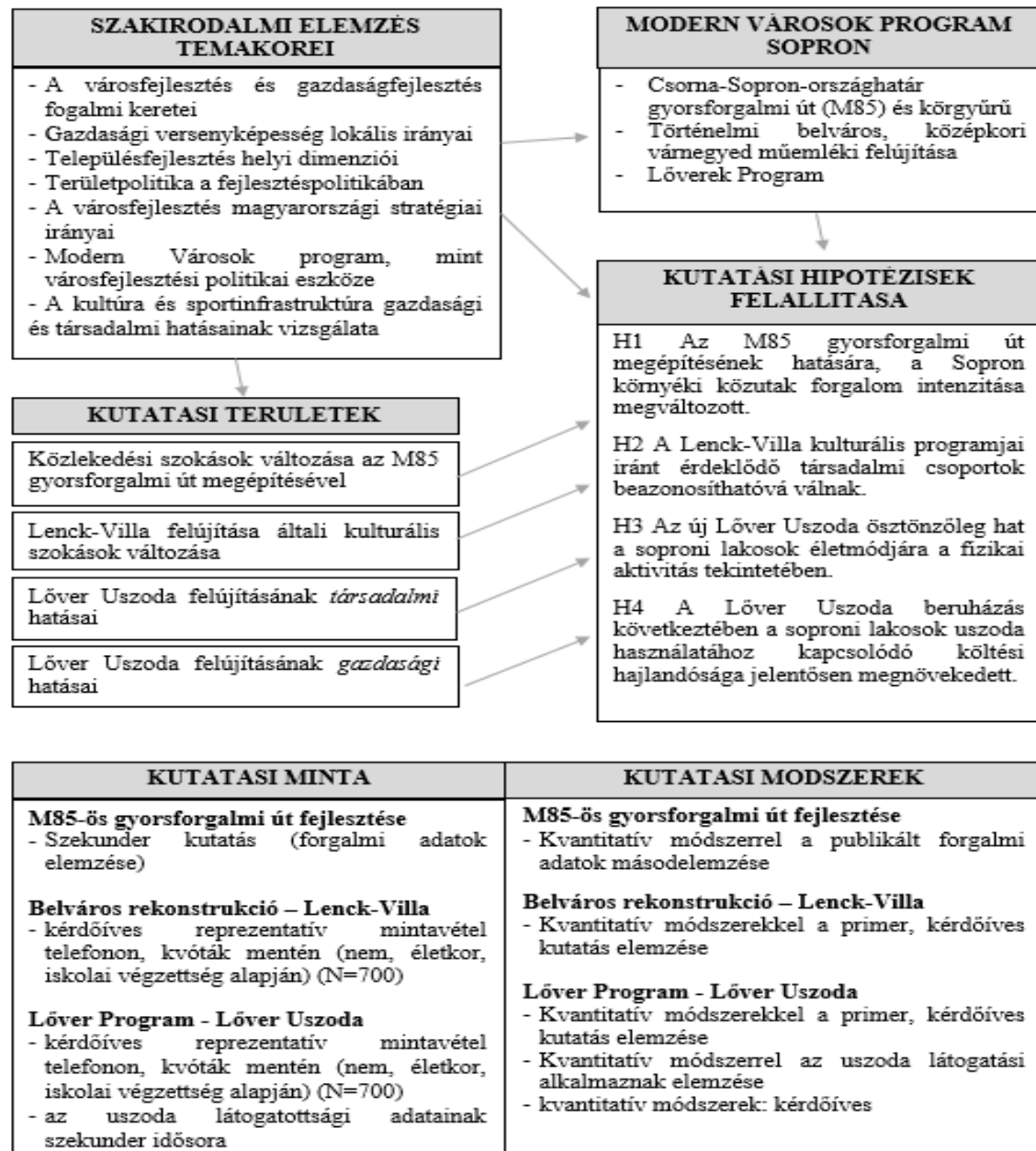
2. ábra Modern városfejlesztés lokális modellje
Forrás: saját szerkesztés

1.4.2. A kutatási modell

A kutatási modell az értekezés logikai menetét mutatja be, amelyben a szakirodalmi témakörök kutatási területhez való kapcsolata kerül ábrázolásra. A kutatás tudományos, szakirodalmi elemei, mint a szekunder vizsgálat témakörei, valamint azok hipotézisekkel való

kapcsolata, a kutatási minta bemutatása és a kutatási módszertan az alábbi ábrán áttekinthető formában ismerteti az értekezés szegmenseit. (3. ábra)

KUTATÁSI MODELL



3. ábra Kutatási modell
Forrás: saját szerkesztés

2. A TERÜLETFEJLESZTÉS MEGHATÁROZÓ ELEMEI, A VÁROSFEJLESZTÉS DIMENZIÓI

A fejezet a területfejlesztés aspektusait vizsgálja a nemzetközi és a hazai modellek viszonylatában. A területfejlesztés politikai irányvonalai, támogatási rendszerei, stratégiái a jelenlegi kutatás alapját képezik. Az értekezés kutatási területei mind a területfejlesztés egyes ágazataihoz kapcsolódnak, ezért az elemzés a nemzetközi és a hazai tudományos munkák bemutatását végzi. A terület szakirodalma nemzetközileg és hazai szinten is kiemelkedő mennyiségű tudományos forrással szolgál. Az áttekintés hangsúlyos témakörei a területfejlesztés egyes irányai, tudományos meghatározásai, amelyek a nemzetközi és a hazai regionális tudományos élet meghatározó személyiségeinek művei alapján kerülnek bemutatásra. Az alábbi táblázatban a szakirodalmi elemzés, a hozzá kapcsolódó témakörök, a kiemelt irodalmak, valamint azok hipotézisekkel való kapcsolata kerül ismertetésre. (2. táblázat)

2. táblázat Szakirodalmi témakörök és a hozzá kapcsolódó főbb irodalmak bemutatása

KUTATÁSI TÉMAKÖR	KAPCSOLÓDÓ TÉMAKÖRÖK	KAPCSOLÓDÓ SZAKIRODALOM	KUTATÁSI HIPOTÉZISHEZ VALÓ KAPCSOLAT
M85-ÖS GYORSFORGALMI ÚT FEJLESZTÉSE	Területfejlesztés meghatározó elemei	Bajmócy, 2011; Bajnai, 2007; Bertalan, 2020; Csomós, 2009; Doktor, 2010; Egri, 2014; Enyedi, 2012; Erdősi, 2005; Faragó, 2007, 2019; Fekete, 2017, 2018, 2019; Gajzágó 2019; Hegedűs, 2019; Hegedűs et al., 2019; Hegedűs et al., 2018; László, Pap 2007; Lengyel, 2007, 2010, 2021; Lux, 2017, 2019; Pupp, 2020; Rechnitzer, 2019; Somlyódiné, 2008; Szirmai, Fábíán, 2020; Vigvári, 2005	H1
	Városfejlesztés	Bajmócy, Kiss, 1999; Beluszky, 1999; Csomós, 2009, 2013; Egri, 2014; Faragó, 2007, 2008, 2014; Lengyel, Rechnitzer 2004, 2007; Somlyódyné, Pfeil, 2008, 2014	
	Modern Városok Program	Enyedi, 2018; Fekete, Lux, 2019; Gajzágó, 2019	
	Közútfejlesztés társadalmi-, gazdasági hatásai	Erdősi, Tiner, 2010; Lengyel, 2021; McCann, 2013; Németh, 2009	
BELVÁROS REKONSTRUKCIÓ – LENCK-VILLA	Területfejlesztés a rehabilitációs területek által	Camagni, 2009; Fekete, 2019; Kovács, Szirmai, 2006; Máté, 2018	H2
	Kulturális tőke a városfejlesztésben	Curran, et al., 1977; Graham, et al., 2004; Jóna, 2013; Mikecz, 2008; Tüske, 2021	
	Modern Városok Program	Enyedi, 2011; Faragó, 2006; Fekete, 2019; Gajzágó, 2019; Lux, 2017, 2019; Rechnitzer 2019; Rechnitzer et al., 2014; Szirmai, 2021	
	A kultúrafogyasztás lokális fejlesztése a városi rehabilitációs területek által	Adorno, Horkheimer, 1977; Creativ Economy Report 2010; Graham et al., 2004; International Council of Museums 2007; Mikecz, 2008; UNCTAD 2010; OECD 2021; Soproni Múzeum 2019; Tóth, 2013; Ságvári, 2015; Tüske, 2021	
LŐVEREK PROGRAM - LŐVER USZODA	Helyi gazdaságfejlesztés a sport által	Fekete, 2019; Johnson, 2012; Máté, 2018	H3; H4
	Területi tőke növelése a sport által – fizetési hajlandóság a sportban	András, Kozma, 2014; Andreff, 2006; Csiszár, Paár, 2022; Nicholson, Hoye, 2015; Paár, Laczkó, 2018	
	A sport területfejlesztő hatásai	Bene, Mór, 2017; Faragó, 2020; Flyvbjerg et al., 2016; Hover et al., 2016a, 2016b	
	Modern Városok Program	Enyedi, 2011; Faragó, 2006; Fekete, 2017, 2018, 2019; Gajzágó, 2019; Lux, 2017, 2019; Rechnitzer, 2019; Szirmai, 2021	
	A sportfogyasztás társadalmi-, gazdasági hatásai	Ács, et al., 2020; Chapin, 2002; Humphreys, Zhou, 2015; Lechner, 2009; Paár, 2011; Seippel, 2006; Siegfried, Zimbalist, 2000; Skinner, et al., 2008; Vörös, 2017	

Forrás: saját szerkesztés

2.1. A területfejlesztés a gazdasági-, társadalmi folyamatokban

A helyi gazdaságfejlesztés fogalmi keretei tág határokon belül mozognak, egységes meghatározás kevésbé található. A különböző irányzatokban, elméletekben fellelhető fejlesztések fogalma, valamilyen minőségi javulást eredményező beavatkozást foglalnak magukban. A gazdaságfejlesztés a gazdasági hatások vizsgálatát helyezi előtérbe, aminek célja a lakosság életszínvonalának javítása (Mezei, 2006). A területfejlesztés nem csak helyi gazdaságfejlesztést jelent, hanem számos értelmezési, funkcionális eleme van. Az egyik ilyen az önkormányzati beavatkozású területfejlesztés (Faragó, 2001). A településfejlesztés a területfejlesztés részét képezi (Enyedi, 2000), amely szintén a lakosság életszínvonalát befolyásolja a beruházásokkal és annak hatásaival.

Számos elmélet mutat rá, hogy a helyi fejlesztés bővebben értelmezhető, mint a gazdaságfejlesztés, hiszen a társadalmi, a demográfiai és a környezetvédelmi dimenziók egyaránt elemei (Blakely, Bradshaw, 2002; Buday, Sántha, 2001; Capkova, 2005; Lengyel, Rechnitzer, 2004, 2010; Puljiz, 2004). A kultúra gazdaságfejlesztő hatásait helyezte előtérbe Syrett (1995) és Wilson (1995), akik szerint a kultúrának ugyanolyan fejlesztési hatása van a társadalmi közegben, mint a gazdaság fejlesztésének. Ezen elméletet még alátámasztotta számos kutató, akik a gazdasági és a nem gazdasági tényezők együttes érvényesülésében látják a helyi gazdaságfejlesztés eredményességét (Castells, 1989; Cooke, 1989; Esser, Hirsch, 1989; Moulaert, 1993).

A helyi gazdaságfejlesztés elméletének kronológikus változása jelentős. 1960-1980-as években a termelő-, infrastrukturális beruházásokon, a külföldi befektetéseken volt a hangsúly. Ezek támogatások, kedvezményes kölcsönök, adókedvezmények alapján működtek, a szereplői közösségi részvételűek voltak. 1980-1990-es években a fő fókusz a helyi vállalkozások és gazdasági szektorok megtartása, illetve ezek célzott támogatása volt, eszközrendszerként pedig pénzügyi- és munkahelyteremtő támogatások, valamint induló vállalkozások ösztönzése jelent meg a leggyakrabban. Szereplői együttműködések keresztül kapcsolódtak egymáshoz. Az 1990-es évektől indult el a versenyképes vállalkozások segítése, a humán tőke növelésének támogatása, a hálózatosodás és a területi versenyképesség elősegítése, valamint a beruházások ösztönzése. Eszközrendszerében a versenyképes telepítési tényezők, együttműködések, klaszterek motiválása, képzések, munkahelylétesítés támogatása, életminőséget javító kezdeményezések jelentek meg (Mezei, 2006). A helyi gazdaságfejlesztésben lényeges a lakókörnyezet minősége, a munkaerő képzettsége, a munkaerőpiacok specializációja, a

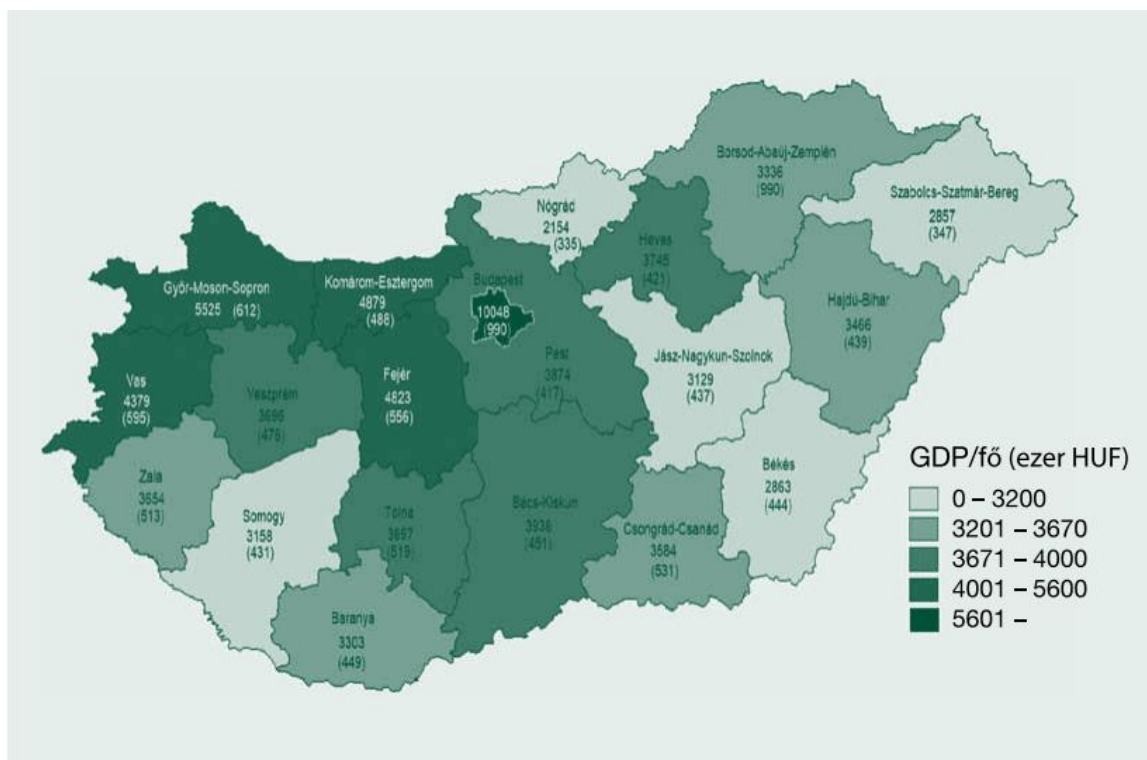
munka-, és életkörülmények kedvező jelenléte (Faragó, 1990; Hrubí, 2004; Stöhr, 2001; Wilson, 1995). A helyi gazdaságfejlesztés lokális meghatározó tényezői között Lengyel (2010) a versenyképesség esetében a munkaerő vonzáskörzetet azonosította.

A gazdasági folyamatok összetevői szerteágazóak. A legerősebb hatásként a nemzeteket átívelő, országhatárokon túlnyúló folyamatok érvényesülnek. A globálisan megjelenő gazdasági folyamatok hatással vannak az emberek életvitelére, igényeire, a piac befolyásolására. A globális gazdasági irányok, szempontrendszerek ugyanakkor nem veszik figyelembe a helyi sajátosságokat, azok erőforrásait. A területi, egyéni jellegzetességek gazdasági teljesítményben is különbözőek, amelyek fejlődési pályái nem feltétlenül tudják követni ugyanazt az ritmust, irányt (Camagni, 2008).

Az Európai Unió vidékfejlesztési politikájában kiemelt szerep jut a térségek egyenlőtlenségeinek csökkentésének (Kuttor, 2012; EU Vidékfejlesztési politika, 2014-2020, 1305/2013. 6.2.). A területfejlesztés elméletében számos kutató GDP (bruttó hazai termék) alapú összehasonlításokat végzett, ezzel az egymutatós fejlettségi vizsgálatokat helyezve előtérbe. Ezek a mutatók általában a KSH, vagy az ECOSTAT adatait vizsgálták, ezeket tekintették a területi fejlettség irányadójának (Bruckner et al. 1999; Farkasházi, 1998; Nemes-Nagy, 1995).

Magyarország egy főre jutó GDP-je a szomszédos Ausztriával összehasonlítva a KSH 2021-es adatai alapján annak 62%-a, az Európai Unió átlagnak pedig 76%-a (ksh.hu, 2021).

A GDP területi eloszlásában szintén nagy különbségek láthatók, ami a kelet-magyarországi és a nyugat-magyarországi térségeket illeti. Ilyen például a gazdasági jövedelemtermelő képesség, amelyben regionális, megyei, kistérségi szinten is nagyok az eltérések. Ezen adatokat a fejlesztési tervekben lényeges mérlegelni. Ezek alapján várható, hogy az egy főre jutó területi GDP adatok szórása idővel egyre nagyobb lesz (Komarek, 2019). (4. ábra)



4. ábra A magyar megyék területi különbségeinek változása, GDP nagysága 1995 és 2019 között (ezer Ft/fő)

Forrás: Kocziszky, Szendi, 2021

A területi egyenlőtlenségeket ugyanakkor nem csak a gazdasági mutatókkal lehet értékelni, hiszen más tényezők is befolyásolják azt. (Cyher, Dietz, 2009; Spiezia, 2003; Stiglitz et al., 2010) Turnock (2001) a közép- és kelet-európai városok fejlődését pozitívan értékeli, ahol a tőkevonzó képesség eredményez egy új növekedési hullámot. A globális gazdaság nagyvárosi folyamatait nem lehet középvárosi szintre adaptálni (Sucháček, 2010), de irányait, tendenciáit figyelembe kell venni, ha a versenyképességi növekedés a cél. A globális gazdaság térbeli megjelenése egyéni sajátosságokat mutat a gazdaság folyamataiban, az egyéni problémák tekintetében, és az erre adott reziliens válasz is eltérő. A helyi szint kezelése a globális társadalomban elkerülhetetlen, hiszen mindegyik térség egyedi földrajzi, társadalmi, gazdasági jegyekkel rendelkezik. A fejlesztések tehát ezen elmélet szerint a helyi sajátosságok felmérését követően lehetségesek, amely beavatkozások meghatározott területekre vonatkoznak. Ennek ellenére a globális hatások helyi szinten is érvényesülnek, de mindenhol más mértékben, pont az egyéni utak okán (Bajmócy, 2011; Szabó, 2008). Ehhez hozzájárul az a politikai irányítás, amelyben a korábbi közigazgatás fókuszú irányítást felváltotta a fejlesztő szerepeket képviselő, a belső humán tőkét aktivizáló városi kormányzás modellje (Somlyódiné, Pfeil, 2008; Tosics, 2008).

A helyi beavatkozás első lépése a lokális szint szerepének vizsgálata a globális gazdaságban. A gazdaság fejlesztését a globalitás irányítja, de sikeres növekedési utat véghez vinni csak az egyéni sajátosságokra építve lehetséges. Mindehhez szükség van a helyi erőforrások, tőkeelemek felmérésére (tudás-, területi-, gazdasági-, társadalmi tőke), amelyek mozgósításával a helyi gyengeségek háttérbe szorulhatnak.

A nyugati piacgazdaságokra jellemző városközpontú területfejlesztés jelent meg hazánkban is a helyi kormányzati irányítás stratégiájában. (Faragó, 2006; Molnár, Szirmai, 2009)

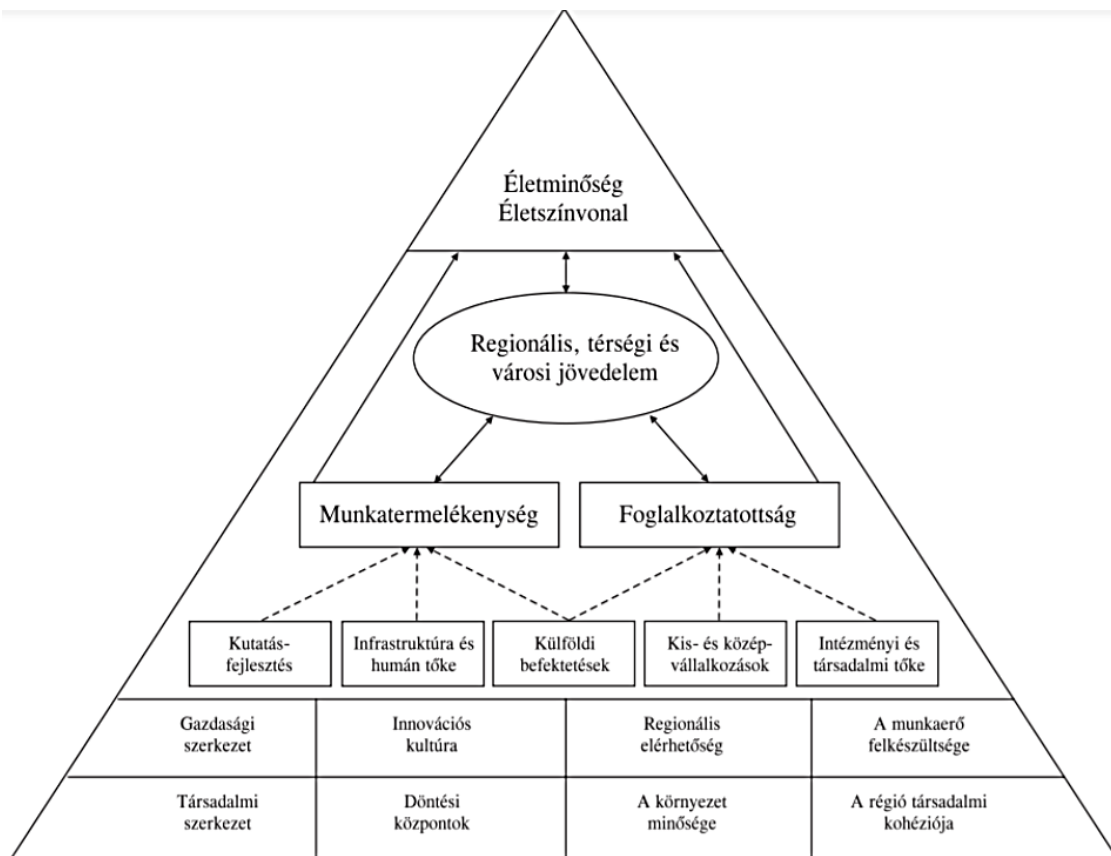
2.2. A lokális gazdaságfejlesztés jelentősége

A globalitás nem minden térség számára nyújt kedvező irányokat, több esetben kevésbé képesek felvenni a gyors változás ütemét, vagy kevésbé reziliensek. Az elkerülhetetlen, hogy a globális folyamatok mindenhol megjelenjenek, a kérdés, hogy milyen mértékben tud alkalmazkodni egy terület gazdasága, társadalma a megjelenő változásokhoz. A globális gazdaság egyre nagyobb nyomás alá kényszeríti a városokat a külső erőforrások becsatornázása érdekében. Ehhez magas színvonalú közszolgáltatásokra és társadalmi infrastruktúrára van szükség (Crouch, 2011). A versenyképes városok a merev közigazgatási struktúrát felváltják az együttműködésekre alapuló kormányzati stratégiával, amelyet horizontális koordináció jellemez (Somlyódiné 2008; Pálné, 1999; Feiock, 2004; Oakerson, 2004). A kormányzati szemléletváltás pedig a kormányzás szerepének kiterjedését eredményezte, amely a döntéshozatali mechanizmusokban a külső szereplők bevonását fokozta (Lux, 2012).

Jelen korban a gazdaság mozgatórugói a nemzetközi nagyvállalatok, országhatárokat átvéelő tranzakciókkal, amelyek megjelennek termékekben, szolgáltatásokban, pénzügyi műveletekben és a munkaerőpiacon egyaránt. Ennél fogva az innovatív módszerek, technológiák globálisan elérhetővé válnak és nagy hatást gyakorolnak a helyi szintekre is. Ez a folyamat lehetőséget ad arra, hogy a lokális szintű gazdaság közvetlenül kapcsolódjon a globális szervezetekhez (Bajmócy, 2011).

A helyi szint jelentősége megjelenik az identitástudatban, amely nagyon erős kötődést jelent egy-egy területhez, ami erősíti a stratégiai döntéseket és összeköti a vállalatirányítást és a munkaerőt. A lokalitás egyediségét adja a jelenlévő erőforrások hasznosítása, a helyi kapcsolatok kiépítése, a jelenlévő tőkeelemek megfelelő alkalmazása (Bajmócy, 2011). Lengyel (2000) városi versenyképességi piramisában a versenyképesség meghatározója többek között

a regionális elérhetőség, az innovációs kultúra, az infrastruktúra és a humán tőke, amely fogalmi bázisok az értekezés kutatásaihoz is szorosan illeszkednek. (5. ábra)



5. ábra A régiók, térségek és városok versenyképességének piramismodellje
Forrás: Lengyel, 2000

A versenyképesség többmutatós vizsgálatait végezte Beluszky (2000) a városok tekintetében, valamint a kistérségekre vonatkoztatva Nemes Nagy (2004). A területi fejlesztési mutatók vizsgálata tág teret ad azok értelmezésére (Lukovics, 2008, Tóth, 2013), viszont jelen értekezésben a gazdasági, társadalmi és kulturális elméleti irányok kerültek bemutatásra.

A nemzetközi nagyvállalatok szerepe a gazdaságirányításban jelentős, ugyanakkor a munkaerőpiac, valamint a kapcsolódó beszállítói hálózat helyi szinthez kötött. A lokális kisvállalatok jelentős kötődéssel bírnak, így a munkaerőállományuk is stabilabb, mint a nagyvállalatoknak. A helyi kisvállalkozások vevői szintén a helyi termékekhez kötődnek, bizalmuk ezen a területen sokkal erősebb, szemben egy multinacionális nagyvállalattal. Ezért biztosabb munkaerőpiacnak és vevői piacnak számítanak a helyi szintek. A multinacionális vállalatok alapvető érdeke, hogy az adott térségben elfogadottá váljon a tevékenységük, beágyazódjanak, a munkaerőigényüket fel tudják tölteni a helyi humán tőkével, ugyanakkor megjelenésük

érdeke a településnek is, hiszen az adóbevételeket, és a gazdaságot növelik tevékenységükkel, továbbá munkahelyeket teremtenek. A vállalati beágyazódás megfelelő társadalmi környezetre, valamint a gazdasági környezet érdekeinek összehangolására utal. A vállalatok lokális beágyazódására számos példa látható hazánkban is, amely több gazdasági ágazatra kiterjed (Bajmócy, 2011; Beckert, 2003; Granovetter, 1985; Józsa, 2017; Nelson, 1994; Nemes Nagy, 2005; Szántó, 1994). Az egyik ilyen példa a társadalmi beágyazódásra a sport felhasználásának segítségével az Audi Aréna Győr, ahol az Audi, mint multinacionális cég és a helyi sport együttesen jelenik meg. Figyelembe kell venni ennek ellenére azt is, hogy a multinacionális vállalatok nagy hatást gyakorolnak a magyar cégekre. Nagy különbségek mutatkoznak a hazai és a nemzetközi vállalatok között, ahol az utóbbiak a globális fejlődéssel versenyt tartva haladnak a gazdasági versenyképességben, míg a hazai cégek próbálják felvenni ennek ütemét (Barta, 2000; Enyedi, 2004; Lengyel, Leydesdorff 2008). A globális folyamatokhoz való alkalmazkodás elengedhetetlen, amely a helyi humán tőke beépítése által megjelenik a tudásalapú gazdaság kialakításában, illetve a kreatív várospolitikában (Ache, 2000; Florida, 2002; Therkildsen et al., 2009).

A térbeli kapcsolatok vizsgálatánál az egyik, gazdasági folyamatokat befolyásoló tényező a helyi szerep. Az egymáshoz közel elhelyezkedő piaci szereplők aktív gazdasági kapcsolatot építenek ki egymás között, ami befolyásolja a költségeket és kedvezőbb ár kialakítását teszi lehetővé (Bajmócy, 2011; Faragó, 2006). A gazdaságfejlesztés helyi érvényesülése a rugalmasságában rejlik, hiszen gyorsan tud reagálni a válságokra, kihívásokra, változásokra, legyen az társadalmi vagy gazdasági eredetű (Desai et al., 2011).

A városok szerepe a gazdaságfejlesztésben meghatározó. A térszerveződés is ehhez kapcsolódik, amelynek elemei a város és vonzáskörzete. A gazdasági tevékenységek, a szolgáltatások többsége, a humán erőforrás nagyobb része a városokhoz kötődik, majd ehhez kapcsolódnak a környező települések. Az Európai Unió területpolitikája is ezen elméletre alapozva a városokat tekinti csomóponti régióknak, nem a NUTS2 régiókat, mint közigazgatási határokat. Az Európai Unió területpolitikáját meghatározó dokumentumban, az Európai Területfejlesztési Perspektívában (ETP, 1999) is a városok kapnak szerepet a területfejlesztés részeként. A térségek közötti egyenlőtlenség más-más beavatkozásokat igényel, amelyek a helyi szintre koncentrálnak. Egy egységes fejlesztési politika a helyi problémákat nem feltétlenül kezeli pozitívan, ezért szükséges a gazdaságfejlesztés egyéni tényezőinek figyelembevétele (Bajmócy, 2011). A fejlesztési módszertanokban kiemelten kezelik a kutatók, hogy a gazdasági szerkezet átstrukturálódása a gazdaságfejlesztés hajtóerejévé válik (Lengyel, 2010; Malizia,

Feser, 1999). Ezért a helyi gazdaság strukturális változásának irányát vizsgálva a pozitív visszacsatolások révén tárhatóak fel a sikeres helyi területfejlesztés tényezői (Boschma, Lambouy, 1999).

A lokális fejlesztések egyik előnye, hogy gazdasági függőség nem alakul ki, illetve a gazdasági jólétet nem érinti, ha a világban megjelenő piaci problémák nem befolyásolják a helyi gazdaságot. A helyi tőke hasznosítása viszont a lokális versenyképesség feltétele (Bajmócy, 2011; Chevalier, 2014; G. Fekete 2008; Halamska, Maurel 2010; Kiss 2013; Maurel 2008; Póla et al. 2015; Pecqueur 2006; Pecqueur, Zimmermann 2004).

A helyi szint kiszolgáltatottságának csökkentése annak versenyképességét növeli, amennyiben a gazdasági válságok, az egyes negatív globális tényezők mellett életképes helyi gazdaság érvényesülhet. A helyi irányításnak, kormányzásnak érdemes ösztönző elemeket beiktatni a vezetési rendszerekbe. Az ilyen jellegű kezdeményezések egyre népszerűbbek a világ számos részén. A kistelepülések szintjén hazánkban is számos jó gyakorlatot láthatunk az önfenntartó település példájára (Munkácsy, 2011; Bajmócy, 2011).

A helyi fejlesztési szintek alapja a termelő és a fogyasztó közötti kapcsolat, a visszajelzésekre és a problémákra való gyors reagálás lehetősége. Lényeges terület a helyi vezetés reagálása a problémákra, amely gyors beavatkozást enged meg a lakosok és a gazdasági szereplők részéről, valamint a helyi kormányzás a közeli kapcsolat révén azonnali megoldást tud nyújtani. Az „urban regime” elméletében a helyi kormányzati és nem kormányzati szektor kölcsönös függősége jelenik meg, valamint hangsúlyozza a helyi kormányzás bizonyos relatív autonómiáját. Jelentőségét az adja, hogy a globalizálódó körülmények között a városok versenye jelenik meg, amelyben az együttműködések felértékelődnek és a helyi kormányzat teret ad a külső érdekképviselőknek, érdekelteknek (stakeholdereknek) (Pálné, 2008; Bajmócy, 2011).

2.3. A helyi fejlesztés alapjai

A helyi szint értelmezésében Józsa (2017), és Mezei (2006) öt egységet jelöl meg, mint területi hatókör. Az első a regionális szint (Pálné, 2003), amelyben a térségi együttműködés, a regionális erőforrás koordinációja jelenik meg. A második a kistérségi szint (EU LAU1) (Benett, Krebs, 1994), amelyben a szubregionális szint fogalmazódik meg. A harmadik szint a helyi munkaerő-vonzáskörzet gazdasági térség (Cooke, 1986; de Vet, 1993; Lengyel, 2003; Rechnitzer, 1998). Ezt követi a települési szint (EU LAU2) (Basolo-Huang, 2001; Bartik, 1995; McGuire, 2000; Reese, 1997), amely a városok területi hatókörét jellemzi, majd a helyi

önkormányzati egység (Bennett, 1998; Syrett, 1995; Wong, 1998), ami a helyi irányító hatókört jelenti.

A helyi szint meghatározását az Európai Unió szabályozása alapján, statisztikai egységekben határozhatjuk meg, amely elkülöníti a kistérségek és a települések szintjét. Hazánkban 174 kistérséget nevezhetünk meg, amelynek Európai Unió kódja a LAU1, míg a településeknél 3152 települést határoztak meg, amelynek statisztikai kódja a LAU2 (Egyed, 2009; Pap, 2004; Bajmócy, 2011; KSH, 2021).

A vonzáskörzet és a kistérségek szempontjai nem egységes határokat jelentenek. Egy-egy város és vonzáskörzete nagyobb, mint a kistérségi szint. A beavatkozás módszere, iránya is eltérő a fejlesztéseknél. A piaci folyamatok meghatározzák az elvárandó növekedési irányokat. Jellemzően a már meglévőket kívánják befolyásolni, máskor pedig elvárt, hogy teljesen új piaci folyamatokat generáljanak a növekedés érdekében. A településfejlesztési stratégiák a kistérségek fejlesztésének térképei, amelyek az infrastruktúra, a társadalom és a gazdasági területek fejlesztését egyaránt magukba foglalják. A 184/1996. számú Kormányrendelet meghatározza a településfejlesztési stratégia kidolgozásában megjelenő szereplőket: a területfejlesztési tanácsok, a kormányzati oldal képviselői (minisztériumok, dekoncentrált államigazgatási szervek), az önkormányzati oldal (megyei közgyűlés, stb.), a szakmai oldal (kamrák, szakmai társadalmi szervezetek, tervezők, mérnökök) (184/1996. (XII. 11.) Kormányrendelet, a területfejlesztési koncepciók és programok, valamint a területrendezési tervek egyeztetésének és elfogadásának rendjéről). A cél a helyi közös politika kialakítása, a fejlődési utak közösségi érdekeinek integrálása a fejlesztési politikába, a térségmenedzsment működési feltételének megteremtése a lokális humán tőke bevonásával, és a helyi társadalommal való kommunikáció. Ez a módszer a bottom up tervezést jelenti, ahol a tervezés alulról felfelé, az irányító szintek felé történik (Bajmócy, 2011; Herczeg, Pap, 2006; Pap, 2003).

A helyi gazdaságfejlesztés (továbbiakban HGF) elméleti megközelítésének eszközrendszerei a terület-, település-, vidék-, regionális-, helyi fejlesztés és a településrendezés. Területfejlesztés alatt különböző térfolyamatok fejlesztési célú befolyásolását értjük. A területfejlesztés a törvényi (1996. évi XXI. törvény) megfogalmazás szerint azt jelenti, hogy a közösségi szféra hatással van a tevékenységek térbeli megoszlására (Faragó, 1987).

A területi politika irányát minden esetben a nemzetközi hatáskör határozza meg, jelen esetben az Európai Unió területi politikájának alapdokumentuma, az Európai Területfejlesztési Perspektíva (1997), amelynek társadalmi, gazdasági és politikai szempontjai vannak és mindegyik szinten érvényre kell jutnia.

A területfejlesztések tekintetében nagyobb területi egységek is megjelennek, amelyek tágabb értelmezést kapnak (Bajmócy, 2011). A működési elveire jellemző, hogy közfeladatként jelennek meg, tudatos hatásgyakorlást jelentenek a tevékenységek térbeli megoszlására, a közösség érdekét képviselik, jövőorientáltak, a társadalomtudományokra építenek, többszintű működésen alapszanak (Faragó, 1994). A területfejlesztés legfőbb feladatai az adott területi egység versenyképességének javítása, az innovációs fejlesztések támogatása, a területi kiegyenlítés, a foglalkoztatottság növelése (Hoffmann, 2018). A gazdasági növekedés ütemét bemutató növekedési modellek megkülönböztetnek egyszektoros és többszektoros modelleket. A többszektoros modellek a gazdaságot öt tényezőre bontják. Ezek a természeti erőforrások, a munkaerő, a tőke, a tudásnövelés, a termelési feltételek. A megadott tényezők mind befolyással bírnak a terület gazdasági növekedésére, amelyek viszont egyéni sajátosságokkal rendelkeznek, ezért nem minden tényező játszik főszerepet. A kisebb területi egységek érdekei könnyebben közös nevezőre hozhatóak, mint egy tágabb területi egység esetében, pl: megyeszékhelyek, régiók érdekei (Bajmócy, 2011, Kocziszky, 2001). (3. táblázat)

3. táblázat A területfejlesztés céljai és alapelvei

	A beavatkozás alapelvei	Cél	Beavatkozási politikák
Társadalom	Méltányosság	Különbségek csökkentése (kohézió)	Társadalompolitika
Gazdaság	Hatékonyaság	Gazdasági jólét növelése (versenyképesség)	Központi (top-down) gazdaság- és vállalkozásfejlesztési politika Alulról szerveződő (bottom-up) gazdaság- és vállalkozásfejlesztés
Környezet	Fenntarthatóság	Környezeti fenntarthatóság irányába történő elmozdulás	Környezetpolitika

Forrás: ESPD (1999) és Lengyel (2010, 137. o.)

2.4. Innovatív irányok a városfejlesztésben

A helyi gazdaságfejlesztés céljainak és módszereinek áttekintése következik a fejezetben. Fő irányvonalként a területi versenyképesség alkotóelemeinek-, és hatásainak ismerete, alkalmazása határozza meg a versenyképesség sikerességét (Krugman, 1991; Szentes, 2012; Shen, 2004; Poreisz, 2020).

A gazdasági teljesítményben az egyes térségek kedvező pozíciót szeretnének elérni. Ennek mutatója lehet a GDP helyi értéke, vagy a foglalkoztatottság. A területi versenyképesség

2000-es évektől használatos koncepciója a területi tőkeelemek hasznosítása, amelyek a térségi adottságokra helyezik a hangsúlyt. Ezen tőkeelemek kihasználása egyéni fejlődési utakat eredményez, a versenyképességi tényezőket kevésbé lehet lemásolni, adaptálni más településekre. Főbb elemei a kapcsolati tőke, társadalmi tőke és kulturális tőke (Bajmócy, 2011; Camagni, 2002, 2008, 2009; Capello et al., 2009; Camagni, Capello 2013; Jóna, 2013; Lengyel, 2012; Perucca, 2014; Tóth, 2015). A településfejlesztés részeként kell kezelni a helyi gazdaságfejlesztést, hiszen a település szintjén valósul meg (Bajmócy, 2011; Csatáry, Farkas, 2006; Mezei, 2006; Lengyel, 2002).

A helyi gazdaságfejlesztés egy olyan folyamat, amelynek meghatározója a növekedés és a foglalkoztatás, a helyi szereplők bevonásával, az életminőség javítása érdekében (Bajmócy, 2011). Amikor a versenyképességi tényezőket vetítjük fel a helyi gazdaságfejlesztésben, akkor a gazdaság mozgatórugója, a vállalati szféra kerül előtérbe a foglalkoztatás, a jövedelemtermelő képesség tekintetében. A gazdasági versenyelőnyök, ahogy a területiek is, eltérőek. A gazdasági versenyképesség egyik fő eleme az innováció, amely a helyi gazdaság, és a társadalom növekedési mutatóit is befolyásolja (Bajmócy, 2011; Lukovszki, et al., 2020; Wimmer, Csesznák, 2021.). Ez a versenyelőny nem minden esetben gazdasági eredetű. A helyi kultúra is jelenthet versenyelőnyt, illetve a humán és természeti előnyöknek, a kultúra egyediségének (Syrett, 1995) megfelelő innováció kihasználása, valamint nóvum bevezetése is okozhat a versenyképességben előrelépést. A cél a minőségi változások elérése (Mezei, 2006; Felsmann et al., 2022).

A gazdasági versenyelőnyök szintén területi szinten érvényesülnek, amelyeket a területen működő folyamatok befolyásolnak. Lényeges szerepe van a lokalitásnak, ahol a gazdasági kultúra, a működés és a stratégia megvalósítása döntő szerepet kap. A környezet kialakítása szintén kiemelt versenyképességi tényező, melynek nem csak gazdasági, hanem társadalmi hatásai is megjelennek (Bajmócy, 2011; Barney et al., 2021; Grant, 1991). A helyi gazdaságfejlesztés szereplői között lényegesek a helyi civil szervezetek, és a helyi lakosok egyaránt. Figyelembe kell azonban venni, hogy minél több szereplőt vonunk be helyi gazdaságfejlesztésbe, az érdekeik annál szerteágazóbbak lesznek, megnövekszik a döntéshozatali idő és mégsem érvényesül minden szereplő véleménye (Földi, 2009; Kollár, 2011; Reisinger, 2010; Szirmai, Szépvölgyi, 2007).

A terület-, városfejlesztés hazai irányvonalai meghatározzák a fejlesztések keretét, ezért lényeges azok rendszerének, folyamatának, módszereinek megismerése. A következő fejezetben a városok fejlesztésének történelmi vonulatai, a városfejlesztés fontosságának meghatározó törvényi, politikai alapjai kerülnek bemutatásra, amelyből az MVP is kialakításra került.

2.5. A nagyvárosi rendszer kiterjedése

A városok létfontossága a centralizáltságukban rejlik. Egyrésztől összefogja a gazdasági szereplőket, mozgósítja a szolgáltatói réteget, azok számát, másrésztől központi infrastruktúrákat hoz létre és működtet, lakossági koncentrációt eredményez, amely a társadalom, és a gazdaság működtetőjeként aktivizálja a szereplőket, egységes rendszerbe építve azokat (Lengyel, Rechnitzer, 2004). A központi helyek térbeli hálózatok közös pontjain jönnek létre, ahol az erőforrások áramlanak, és szereplőket, intézményeket, fogyasztókat, termelőket kapcsolnak össze (Bajmócy, Kiss, 1999; Grosz, Rechnitzer, 2005; Lengyel, Rechnitzer 2004; Rechnitzer et al., 2003).

A városok nagyságát befolyásolja a koncentrációs képességük, a piaci vonzerejük, a tőkeállományuk, amely lehet humán-, társadalmi-, vagy gazdasági tőke, és mindennek az alapjaként az infrastrukturális feltételek megléte (Beluszky 1999; Beluszky, Győri, 1999, 2004; Rechnitzer, 1987).

Az intézmények, városi szerepkörök hatásai térben is szétterjednek, melyek a vonzaskörzetekben is átformálják a gazdaságot és a társadalmat (Szirmai, 2009, 2013). A városok formálják a teret, a közösséget, a gazdaságot és állandó mozgásban vannak. Ez lehet pozitív és negatív folyamat, amelyre további erők is hatnak, mint a nemzeti kormányzás és a globális gazdaság. Minél kiterjedtebb a város kistérségi környezete, annál nagyobb hatása van az adott térségnek, akár a határon túlra is (Bajmócy, Kiss, 1999; Nagy 2011; Szigeti, 2002; Tóth, 2011; Lengyel, Rechnitzer, 2000, 2004).

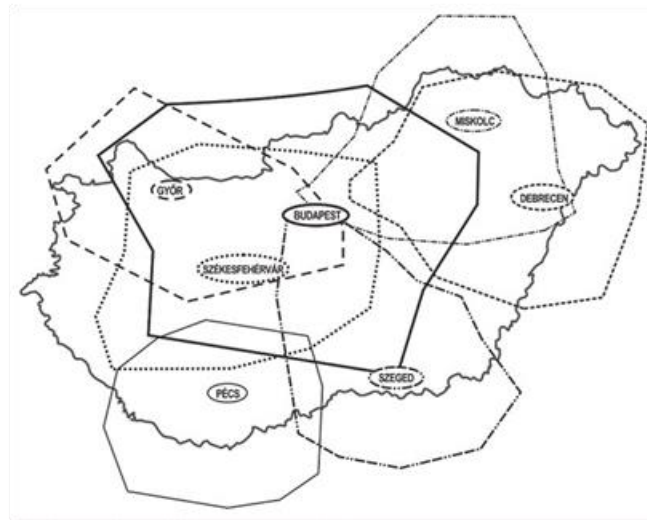
A városok méreteinek összehasonlítására az Európai Unió városkategorizálási rendszereit vehetjük alapul, amely további négy kategóriába sorolható. Kelet-Közép-Európa országaira jellemző, hogy a nagyvárosok eloszlása arányos.

MEGA1 (MEGA: Metropolitan European Growth Area) kategóriába sorolhatóak a globális csomópontok, majd a MEGA2 csoportosításba tartoznak „Európa motorjai”, a MEGA3 a többfunkciós metropoliszok, a MEGA4 pedig a potenciális-gyenge nagyvárosok. A versenyképességi tényezők, erőforrások, térbeli kapcsolatok sűrűsége, földrajzi helyzet, intézmények határozzák meg a rangsorolást (Egri 2014; Faragó, 2007, 2014; Lux 2012; Rechnitzer, 2007). A Mega központok funkciói átnyúlhatnak országhatárokon is, amelyek ipari, oktatási és más speciális gazdasági szerepköröket fednek le (Csomós, 2009, 2013).

2.6. Nagyvárosok a magyar területi politikában és területfejlesztésben

A nagyvárosok koncentráló képessége kiterjed regionális szintre. A nagyvárosokkal együtt kezeljük a vonzaskörzeteket, amelyek a centrumot körbevevő terekből állnak. A vonzaskörzet jelentősége erős, hiszen a centrum térséget erősítik erőforrásaikkal. A vonzaskörzetek hasonló funkciókkal rendelkeznek, mint a nagyvárosok, hiszen a csomópont elérhetősége felénk is érvényesül (Rechnitzer, 2004).

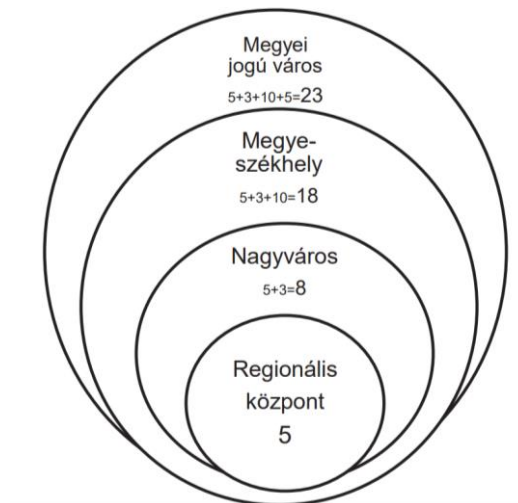
A településhálózat közlekedési infrastruktúrája az egyik alapja a versenyképességnek. A városok elérhetősége, akár tranzit útvonalhálózatban való földrajzi elhelyezkedése nagy jelentőségű a gazdasági fejlettség szintjében. (6. ábra)



6. ábra A magyar nagyvárosok 1,5 órás elérhetősége
Forrás: Rechnitzer, 2021

A földrajzi elhelyezkedés megalapozza a gazdasági potenciált, ugyanakkor önmagában ez nem elég. A központi térségek kialakult funkciói kiterjednek a környező térségekre, az intézmények szerepe megnő a vonzaskörzettel együtt, így a centrumok szerepe egyre jelentősebb (Bajmóczi, 2007; Somlyódyne Pfeil 2008; 2014; Faragó 2008). A regionális központok meghatározását kormányzati, fejlesztéspolitikai határozatok végzik el. A szempontrendszer nem csak területi nagyság függő, hanem lehet történelmi, politikai, földrajzi irányelvű is. A következő szint a nagyvárosok tekintetében a funkcionális várostérség, amelyben a városok és vonzaskörzetük együttműködve formálják a térség gazdaságát, a közös működés, tervezés, fejlesztés irányába. Megjelennek még a hierarchizált nagyvárosi agglomerációk, ahol a belső együttműködések minimálisak, a centrum felé terjednek a kapcsolatok, valamint a horizontális nagyvárosi régiók, ahol erőteljes kapcsolat alakul ki a város és vonzaskörzete között (Enyedi, 2012).

A kapcsolódási pontok hálózati rendszereket hoznak létre, amellyel elősegítik és hatékonyra teszik a térség működését, a közlekedés, tervezés, fejlesztés területén, amellyel új irányvonalakat alakíthatnak ki (Faragó, 2008; Somlyódy Pfiel, 2008, 2014). A legkedvezőbb ezen hálózatoknál a nagyvárosi környezet, amelyben az összefogások, akár klaszterek is létre jöhetnek. A nagyvárosok városhálózata a következő ábrán hierarchikus sorrendben látható. 2022-ben még két város, Baja és Esztergom kapott megyei jogú városi rangot, ezek azonban nem szerepelnek az MVP-ben. (7. ábra)



7. ábra A magyar nagyvárosi rendszer modellje
Forrás: Rechnitzer, 2019

A városok és vonzáskörzeteik központját a regionális központok foglalják keretbe, amelynek öt fő bázisa van Magyarországon: Debrecen, Győr, Pécs, Miskolc, Szeged. Ezek a városok vármegyeszékhelyként is funkcionálnak, mivel nagyszámú népességkoncentrációval, valamint kiterjedt intézményi infrastruktúrával rendelkeznek (Beluszky, Győri, 1999; Rechnitzer, 2019). A városok hierarchiájában a következő szint a nagyvárosok (pl. Kecskemét, Nyíregyháza, Székesfehérvár), amelyek megyei joggal rendelkeznek és megyeszékhelyek is egyben. A következő szint a vármegyeszékhely-városok, ezen városok szerepkörei kiterjednek a vármegyére, vagy annál nagyobb térségre is. Feladataik alapján középszintet képviselnek a vármegyei jogokkal felruházott városok (Berényi, Dóvényi, 1996; Rechnitzer, 2019).

A városok térszerkezete változó, örök mozgásban van, amelyet irányít a népesség mozgása, a migráció, az elköltözés, a gazdasági folyamatok, az infrastruktúra fejlesztés, ami alapján funkciójuk bővíthet vagy akár csökkenhet is (Rechnitzer, 2019).

2.7. A városhálózat centrumpontjának nemzetközi és hazai irányelvei

A városhálózat fejlődési pontjainak bemutatásakor lényeges a történelmi háttérrel vizsgálni, azon végig haladva, a kiemelt jelentőségű történéseket ismertetni. Az első lényeges pont az 1990. évi LXV. tv., az első önkormányzati törvény, amely a rendszerváltozás után elsőként alakította át a közigazgatási rendszert. Ez alapján az 50 ezer főnél nagyobb települések lettek megyei jogú városok. Ezen városok önálló jogokat kaptak a gazdaság és a kormányzás területén, aminek következtében fejlődési pályájuk is egyedi utat követett. Az intézkedés elősegítette gazdasági fejlődésüket, hiszen ezek a városok a gazdasági növekedésben versenytársakká váltak és ezzel a versenyképesség kérdése előtérbe került. Magyarországon megyei jogú várossá vált ebben az időszakban: Debrecen, Győr, Kecskemét, Nyíregyháza, Miskolc, Pécs, Szeged, Székesfehérvár, Békéscsaba, Eger, Kaposvár, Salgótarján, Szolnok, Szombathely, Tatabánya, Veszprém, Zalaegerszeg, Sopron, Nagykanizsa, Dunaújváros, Hódmezővásárhely (Beluszky, 1999; Beluszky, Győri, 1999; 2004; Lengyel, Rechnitzer, 2000; Rechnitzer, 2019).

Egy 1994-es törvény-módosítást követően (1994. évi LXIII. törvény) a továbbiakban már nem volt korlát az 50 ezer fős népességszám, önálló kezdeményezés alapján vált lehetővé a megyei jogú város rangot megszerezni, így Szekszárd és Érd is kapcsolódott a rendszerhez. Összesen 23 (2022-től 25) település él ezen önálló önkormányzati lehetőséggel. A városok különbségei a funkcióikban, intézményi létesítményeikben, gazdasági adottságaikban jelentkeznek (Péli, 2017; Rechnitzer, 2019). A rendszerváltás időszakában az átalakuló városi környezetben azok tudtak reziliensek lenni és eredményeket elérni, akik alapvetően kedvező földrajzi helyzetben voltak, egy adott vállalati állománnyal rendelkeztek, piacképes gazdasággal működtek. A tradicionális iparágakat – mint a bányászat, kohászat, vegyipar – működtető városokban, az átállás nehézkessé vált, sokszor pedig sikertelenné, ami a gazdasági potenciáljukat is csökkentette (Rechnitzer, 2019; Smahó, 2015; Szigeti, 1997).

Az országba beáramló nemzetközi vállalatok természetesen az országhatárhoz közel kívántak letelepedni a kedvező elérés miatt, amely az ország nyugati részének gazdasági erősödésével járt. Szükséges volt a nyugati területek fejlesztése, hogy a nemzetközi vállalatok letelepedése megtörténhessen, amivel a gazdasági növekedés megalapozhatóvá vált. Így jöttek létre az ipari központok és azok infrastruktúrájának kiépítése is megtörtént (Faluvégi, 2004; Rechnitzer, 2019). A törvényesség felügyeletére köztársasági megbízott hivatalok jöttek létre, valamint a minisztériumok területi szervei, amelyek megyei jogkörökkel rendelkeztek. (8. ábra)



8. ábra A köztársasági megbízotti régiók (1990–1994)
 Forrás: Rechnitzer, 2019

A minisztériumi törvényességi felügyelettel a regionális szintek kialakítását kívánták erősíteni, amelyben viták alakultak ki a megyeszékhelyekkel, megyei jogú városokkal a finanszírozás tekintetében. A kormányzat viszont 1994-ben megerősítette a megyék hatáskörét, amellyel a megyei szintű kormányzás kapott szabad utat. A megyei jogú városok és a megye között azonban nem rendeződött a politikai helyzet, hiszen a megyei jogú városok a közép-szintű irányításból kimaradtak (Rechnitzer, 2019).

Az átmeneti szakasz következő lépését jelentette az 1996. évi XXI. törvény, amely a területfejlesztés céljának a piacgazdaság kiépítését tartotta, az innovációk támogatását, a területi különbségek mérséklését, a térségi identitás növelését tűzte ki célul. A területfejlesztés szervezeti struktúráját létrehozták, amelyben szerepet kaptak az országos, regionális, megyei, kistérségi szintek. Kialakításra kerültek a döntéshozói szervezetek, szereplők, amelyek az országgyűlés, a kormány, a megyei területfejlesztési tanács, a kistérségek, az önkormányzatok, a gazdasági szféra, és a munkavállalói képviselő volt. A területfejlesztés finansziális kereteit a Területfejlesztési Alap, majd célleírányzatként elsőként a 1996–1999 év közötti, majd a vidékfejlesztési célleírányzat 1999–2002 év közötti szakasza jelentette (Nemes Nagy et al. 2000).

Az állami forrásokat a területfejlesztési tanácsok által elkészített fejlesztési stratégia által lehetett igénybe venni. Az Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK) 1998-ban került

bevezetésre, amelyben pontosan meghatározásra kerültek a térszerkezet irányai, a területi politika céljai, az intézményrendszer működése, a humán erőforrás fejlesztése, az idegenforgalom és az infrastruktúra fejlesztése (Bódi, Fekete, 2005; Hoffmann et al., 2019; Nemes Nagy et al., 2000; Rechnitzer, 2019). A törvény beiktatása viszont továbbra is problémákat eredményezett az egyes területeken, ezért 1999-ben a területfejlesztési törvény (1999. évi XCII. törvény) megújítását végezték el. Az új változatban a regionális szinteket erősítették meg, valamint az intézményrendszer és a szereplők átstrukturálódása zajlott (Pálné Kovács, 2001; Szegvári, 2001; Rechnitzer, 2019).

A Regionális Fejlesztési Tanács (RFT) által 1998-ban elkezdődött az OTK alapján (135/1998. (III. 20.) OGY. sz. határozat) a regionális programok megvalósítása. A Regionális Fejlesztési Ügynökségeken (RFÜ) zajlott a programok működtetése, amelyben szakemberek vitték véghez az operatív lépéseket. Az Ügynökség és a Tanács székhelyeinek meghatározása miatt a megyei jogú városok között harc indult a székhelyek megszerzéséért (Halkier, Danson, 1996; Rechnitzer, 2019; Szegvári, 2006; Strambach, 2008). Magyarország I. Nemzeti Fejlesztési tervében (NFT, 2004-2006) a regionális programokból csak egy került kiírásra, amelynek a 23%-a volt sikeres. Ennek alapján láthatóvá vált, hogy a Regionális Fejlesztési Tanács és Ügynökségnek nem sok érdekérvényesítő szerep jutott (Lóránd, 2019; Csizs, Németh, 2008; Egyed, 2009; Rechnitzer, 2019).

A következő szakaszt az Országos Területfejlesztési Konceptióban (OTK) a 2005-ös év jelentette, amikor az Országgyűlés elfogadta az új Településfejlesztési Konceptiót (97/2005. (XII.25.) országgyűlési határozat). Ebben meghatározásra kerültek a hosszú távú stratégiai célok, mint (1) a térségi versenyképesség növelése, (2) a fenntartható térségfejlődés, (3) a határokon átnyúló kapcsolatok fejlesztése, (4) a fejlesztéspolitika decentralizálásának erősítése. A koncepció révén 2007-ben létrejöttek regionális szervezetek az államigazgatási szervek regionális intézményesítésében, amelyek 2012-re azonban meg is szűntek. A nagyvárosok növekedését elősegítő Pólusprogram, amely 2005-2007 között működött, nevesítette a fejlesztési pólusokat, amelyek Debrecen, Győr, Miskolc, Pécs, Szeged, valamint Székesfehérvár és Veszprém. A program fő iránya a tudásalapú társadalom a fenntartható gazdasági növekedésben, a területi kiegyenlítésben (Lengyel, 2007). Ennek érdekében bővíteni kívánta a program az intézményi rendszert, a tudásintenzív és minőségi gazdaság kialakítását (Rechnitzer, 2019).

A program fő iparági fejlesztései a tudás iparosítására, az gyógyszeriparra és az agrár iparra építve (Debrecen), autóiipari gépgyártásra (Győr), techno, nanotechnológia-, és vegyiparra (Miskolc), egészség, sport, kultúrára (Pécs), környezetiparra, agrárgazdaságra, biotech-

nológiára (Szeged), mechatronikára, logisztikára, környezetiparra (Veszprém, Székesfehérvár) vonatkoztak (Doktor 2010). A nagymértékű fejlesztések tervei elkészültek, de a megvalósításra kevés erőforrás állt rendelkezésre, emiatt nem valósultak meg. Ennek ellenére irányt adtak a városfejlesztés innovatív útjainak, amelyek egy része a településfejlesztésben is megjelent (Kocsis, 2012; Rakusz, 2008; Rechnitzer, 2019). A területfejlesztés további irányait a megyei jogú városok integrált településfejlesztési stratégiái jelentették, 2007-2008-ban, amelyek az Európai Unió források következő ciklusának forrásaira alapoztak (2007-2013). Ebben a városok szerepe jelentős volt annak ellenére, hogy központi tervezés adta meg az előírásokat. Az Európai Unió ciklusok (2007-2013) és az önkormányzati ciklusok (2010-2014) eltérőek, ezért a fejlesztések a kormányzati ciklusokon átnyúlnak. A Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal (NTH) (2012–2014) 2010-ben jött létre, amelynek feladata a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) 2014-2020 időszakra való kidolgozása volt. Gyors változások következtek ebben az időszakban a területfejlesztés irányítói intézményrendszerében, amely során a területfejlesztési és -rendezési feladatok a megyei önkormányzatokhoz kerültek (2011. évi. CXCVIII. törvény). Módosították a területfejlesztési törvényt (2013. évi CCXVI. törvény), amelyben a korábbi intézményrendszer megváltozott, valamint megszüntették a regionális fejlesztési ügynökségeket (Józsa 2016; Rechnitzer, 2019; Szabó, 2018).

A megyei jogú városok 2014-ben saját Integrált Településfejlesztési Stratégiát (ITS) készítettek, amelynek alapját a 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet jelentette, tartalmilag középtávú célokat tartalmaztak, beazonosították az ahhoz szükséges operatív lépéseket, eszközöket, valamint meghatározták a nyomonkövetés rendszerét (Rechnitzer, 2019; Somlyódiné Pfeil, 2020; Szirmai, 2020).

A Modern Városok Program (MVP, 2015) alapját a megyei jogú városok ITS-ei és az integrált területi programok (ITP) jelentették. Az MVP 23 megyei jogú városban jött létre, amelynek forrása a 2014-2020-as programozási időszakban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP), az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP), valamint a Nemzeti Alapok (Fekete 2017). A regionális központok és a többi város a források 56,1%-át kapták, a megyei jogú városok 43,9%-át. Az egy lakosra jutó támogatás mértéke a nagyvárosokban 224 ezer Ft/fő (Rechnitzer, 2019; Fekete, 2018, 2019).

3. MODERN VÁROSOK PROGRAM HELYE A HAZAI VÁROSFEJLESZTÉSBEN ÉS VÁROSPOLITIKÁBAN

A Modern Városok Program a hazai területfejlesztés lényeges eleme, amely hozzásegíti a városokat a versenyképességük, a gazdasági-, és társadalmi eredményességük növekedéséhez. A következő fejezetben a Program kialakulásának fázisai kerülnek ismertetésre, amelyek megalapozták létrejöttét.

3.1. Településfejlesztés nemzetközi megoldásai, az MVP helye a hazai és az európai területfejlesztési politikában

A rendszerváltozás után a területfejlesztés nagy utat járt be a kormányzás és az intézményrendszer tekintetében is. Változó intézményi rendszer, változó döntéshozói szereplők rövid ciklusokban irányították a folyamatokat, amely az előző fejezetben ismertetésre került. Intézményesített formában megjelentek a területi (regionális) központok az 1990-1994-es években, majd kialakítottak fejlesztési régiókat 1998-2005 között, pólusprogramot hoztak létre 2005-2008 között, ezután decentralizált folyamatokon is keresztül mentek 2009-2016 között, majd a kiemelt fejlesztések iránya tapasztalható a 2015-ös évtől. A város fejlesztése érdekében létrejött szervezetek, kormányzati szervek, a lokális szervezetek fejlődését támogatják a központi intézkedések az Európai Unió irányelvei mentén, de a fejlődési pályáját a területi tőke erőforrásainak felhasználása határozza meg. Budapest ellenpólusát a nagyvárosok tekintetében nem lehet létrehozni, mert a főváros fejlettsége, gazdasági lehetőségei messze felülmúlják bármely nagyvárosét. Ennek ellensúlyozásaként az MVP segítséget nyújt az egyensúly megteremtésében. A Program lehetőséget ad a helyi gazdaságfejlesztésre, ami közvetlen hatással lehet a lakosság gazdasági jólétére (Bajmócy, 2017; Faragó, 2019; Fekete, 2017; Lux, 2019; Rechnitzer 2016, 2019).

Az Európai Unió egyik törekvése a fenntarthatóság kialakítása, amelyben az MVP szerepe is jelentős. Az Európai Unió a városfejlesztésben is új irányokat hozott létre. Ennek egyik terméke az Integrált Városfejlesztési Stratégiák (IVS) kidolgozása, amelyek megalapozták a városok területfejlesztését (Barta, 2009; Fekete, 2019; Kukely, 2015). Ennek ellenére az IVS nem az Európai Unió szabályozásokat tartalmazta, de aktivátora volt az alulról jövő kezdeményezések mozgósításának. A városok fejlesztése, a gazdaságfejlesztés eszközeként az Európai Unióban a 2000-es évektől indult el (Pálné Kovács, 2008). Az Európai Unió csatlakozás területfejlesztéshez köthető programja a Regionális Operatív Program (ROP, 2004-2006),

amely a városok rehabilitációjának segítését irányozta elő. Ennek keretében 24 milliárd forintot fordítottak városrehabilitációra (ÁSZ 2015; Fekete, 2019). Későbbi településfejlesztési program a TOP (Terület- és településfejlesztési Operatív Program) volt a 2014-2020 közötti időszakban, amely nem csak a megyei jogú városokat érintette a vállalkozásösztönzés, településfejlesztés, fenntartható városfejlesztés, helyi fejlesztések területén. Ennek finanszírozása 561,4 milliárd forint volt. A városfejlesztési támogatásokat erősítette a 1301/2013/EU rendelet 7. cikkelye, amelyben meghatározták, hogy az ERFA források 5%-át a fenntartható városfejlesztésre kell fordítani. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióban (OFTK, 2014) feltárássra kerültek a területi különbségek okai. Ezek a következők: (1) a funkcionális városok hiánya, (2) azok elérhetőségének nehézsége, valamint (3) a térszerkezet átalakításának kedvezőtlen megvalósítása a kisebb városokban. Az MVP részben kezeli ezeket a problémákat, bár még mindig jelentősebb a nagyvárosokra történő koncentráció. A funkcionális város, városrészek kialakítása elősegíti a városok gazdasági növekedését, az életminőség fokozását. A lakosok számára szükséges szolgáltatásokkal, és az infrastruktúra hasznosításának újra gondolásával, hatékonyá tehető a városi élet. Az MVP fő irányvonalai közé tartozik az egységes és fenntartható várospolitikai, amelynek része a funkcionális városrészek kialakítása.

A nemzetközi kitekintésben a 35 OECD országban 15-ben található nemzeti várospolitikai. Ezek az országok pl., Lengyelország, ahol 2023-ig készült el a városfejlesztési koncepció, amelynek főbb elemei: a közösségi részvétel, a közlekedés fejlesztése, beruházások támogatása. Csehországban a hangsúlyt a területi kormányzási szintek és a helyi szereplők koordinációja, szorosabb kapcsolatának kialakítása, az érintettek városi politikába való bevonása kapja. Szlovákiában 2017-ben hoztak létre városfejlesztési szakpolitikai intézkedéseket, míg Szlovéniában a területfejlesztési stratégiában jelölték meg a helyi fejlesztés céljait. Ausztriában az ÖREK 2011, az osztrák területfejlesztési koncepció foglalkozik a városfejlesztéssel (Fekete, 2019; Lux, 2017; OECD, 2017).

Az Európai Unió területfejlesztési politikájának hangsúlyos része a városfejlesztési politika, mely egyre nagyobb jelentőséget tulajdonít a városok társadalmi-, gazdasági folyamatainak kutatásainak a regionális tudományokban. A városkutatások a város területfejlesztésének tekintetében számos megoldási, stratégiai utat kínálnak. Az eredményesség mérése elengedhetetlen a sikeres programok megvalósításához (Enyedi 2012). A városok területfejlesztésének tekintetében a környező települések is kiemelt jelentőségűek. Napjainkban a falvak már városiasodtak, inkább a vidéki település jelző illik rájuk, mint vonzáskörzet, amelyek hozzájárulnak a térség fejlődéséhez (Faragó 2006; Somlyódy Pfiel, 2011).

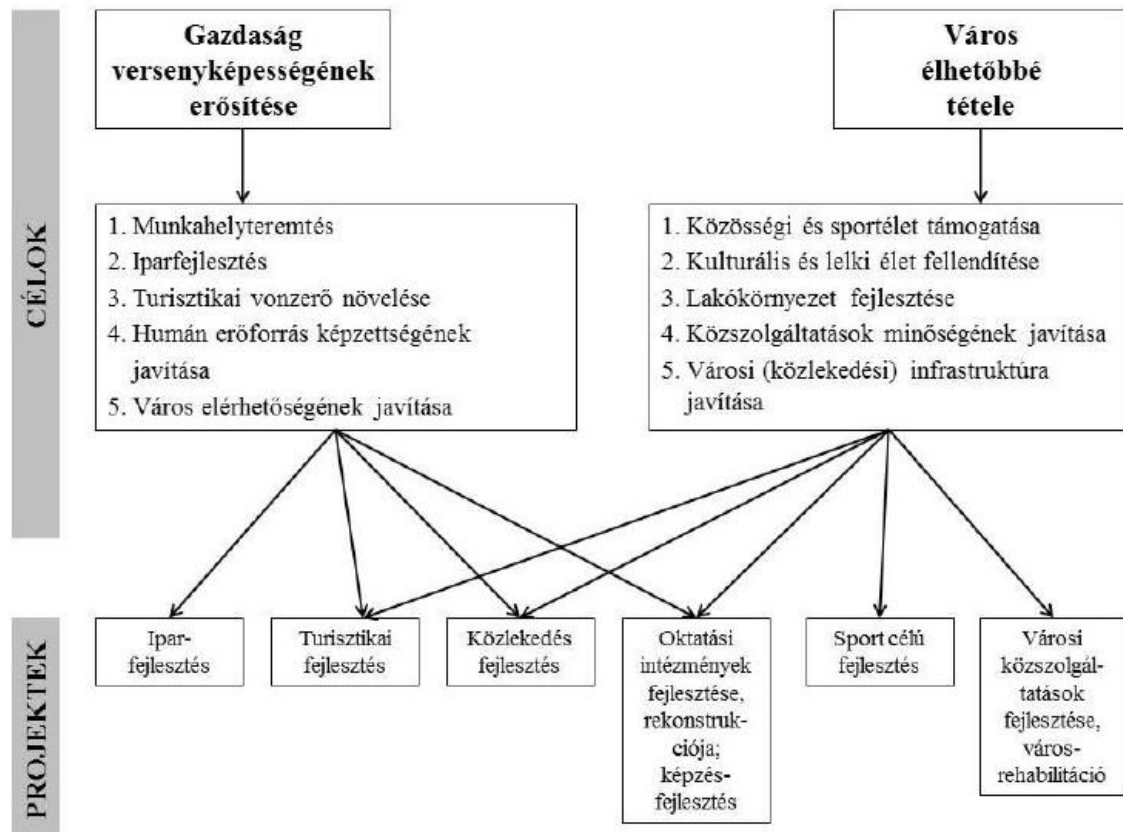
A területi verseny a hasonló fejlettségű városok között zajlik, amelyben lényeges elem a jövedelemtermelő képesség megszerzése. Az infrastruktúra megalapozza a gazdaságfejlesztési elképzelések megvalósítását, amelyben a városok együttműködésében kedvező felhasználás jöhet létre a működtetésben (Lengyel, 2010). Az Uniós támogatási rendszerek versenyképesség alapúak, amelyekben a városok együttműködése tud igazán hatásos lenni. Ilyen városfejlesztő kezdeményezések már 1980-ban, az USA-ban is létrejöttek, városrezsimelevezéssel (Stone, Sanders, 1987; vö. Stone 1989; Faragó, 2016). A városok fejlődésére a kormányzati együttműködések vannak a legkedvezőbb hatással, amely során az érintettek együttműködnek a város érdekében, továbbá alulról szerveződő fejlesztések valósulnak meg (Bajmócy, 2016; Bajmócy et al., 2017; Mezei 2016).

Az innovatív gazdasági folyamatok fókuszja az ipar irányában jelenik meg, amelyben a technológiai fejlődés, az új ágazatok megjelenése, a multinacionális vállalatok betelepődése jellemző, ami a gazdaságot aktivizálja. Az ipar versenyképességét nem csak a gazdasági eredményessége határozza meg, hanem az üzleti környezet innovációja, a társadalmi tőke, a térségi tudásbázis folyamatos fejlesztése. Ezek az innovatív ipari irányzatok jelennek meg az MVP 23 megyei jogú városának támogatásában. (9. ábra)



9. ábra A megyei jogú városok, megyei jogú várossá nyilvánításuk időpontja szerint
Forrás: Horváth, 2017

Az érintetti kör 2 millió lakosra vonatkozik, valamint a vonzáskörzet további 1 millió lakost érint (Rechnitzer, 2019). Jelen kutatás az 10. ábra alapján a város élhetőbbé tételére fókuszál, amelyben megjelenik a közösségi és sportélet támogatása, a kulturális élet fellendítése, a városi (közlekedési) infrastruktúra javítása. (10. ábra)

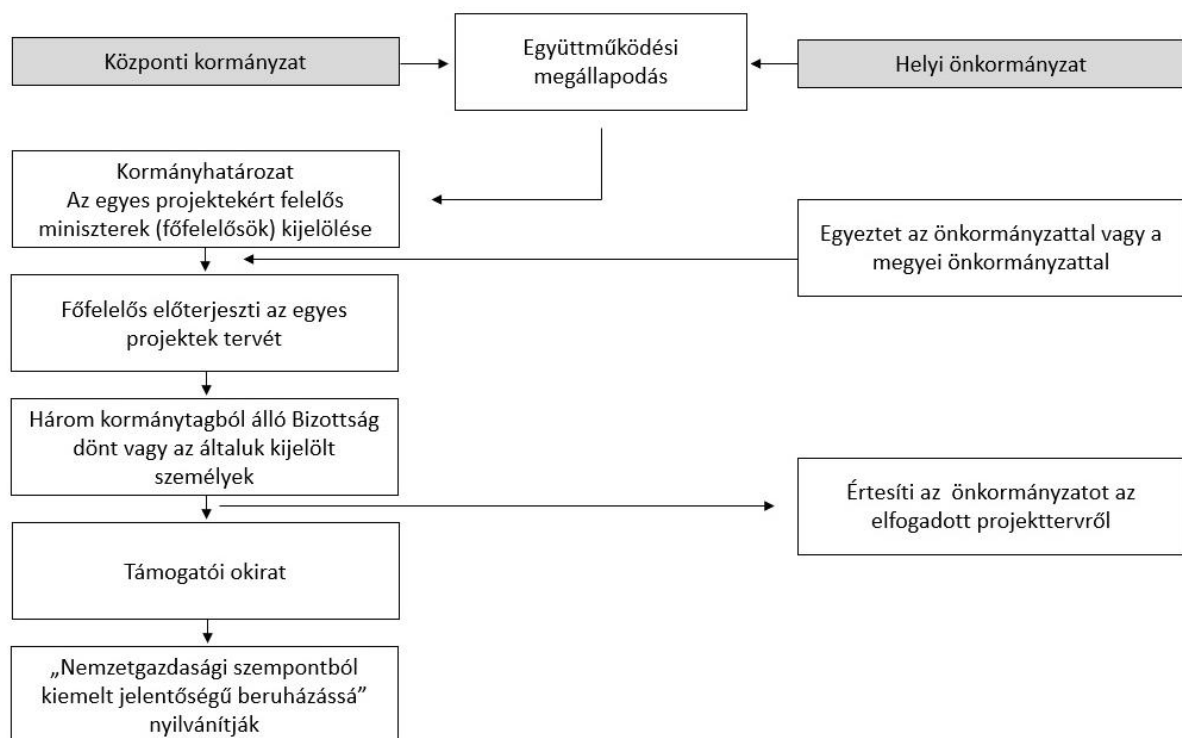


10. ábra A Modern Városok Program tartalomelemzés alapján rekonstruált célrendszere
Forrás: Bajmócy, 2018

A város településhálózata, a hierarchikus rendszerben megjelenő helyét befolyásolja a lakosság száma, és a városi funkciók, amelyek hatással vannak térformáló erejükre. A történelmi térszerveződések változatosan alakultak, több nagyváros ellensúlyozta korábban a főváros szerepét, de 1947 után jellemzően Budapest orientáció volt jelen Magyarországon (Hajdú 1993; 2001). A második világháború időszakában a városok a megyei tanácsok alá tartoztak. A városok száma egyre bővült, a rendszerváltozás után a megyei jogú városok elnevezést visszakapták. Az elmúlt 100 évben nem történt olyan jellegű városfejlesztés a területfejlesztési politikában, mint az MVP, amely a térségi funkció fejlődését nagy mértékben elősegítette volna. (Rechnitzer 2019; Enyedi, 2011; Szirmai, 2021). Az MVP a helyi gazdaságfejlesztésben hasonlóságot mutat az 1960-as, 1980-as években tapasztaltakkal és a nyugat-európai fejlesztéspolitikára jellemző gazdaságfejlesztéssel, amely az iparfejlesztésre, a létesítmények fejlesztésére vonatkoztak.

A program szintén hasonlóságot mutat a Franciaországban jellemző fejlesztési modellel, amelyben megjelenik a centralizált államszervezet, az elaprózódott önkormányzati struktúra. A program bevonja a piaci és a civil szereplőket egyaránt (Bajmócy, 2018; Faragó, 2018; Lux, 2019).

A 11. ábrán az MVP létrejöttének modellje látható. A központi kormányzati rendszer és a helyi önkormányzat között együttműködési megállapodás (támogatói okirat alapján) jön létre az MVP helyi megvalósítását illetően, amelyben a kormányzati MVP kialakításban résztvevő szereplők a projektekért felelős miniszterek, egy három kormánytagból álló bizottság voltak. Az MVP beruházásait segítette, hogy kiemelt jelentőségű beruházásokká lettek nyilvánítva. (11. ábra)



11. ábra MVP szervezeti kialakítása
Forrás: Bajmócy, 2019 kézirat

A Modern Városok Program alapját jelentette az a problémakör is, hogy a globalizáció által a területi különbségek egyre nagyobb mértékűvé váltak. A fejlődő és a fejlett országok között egyre nagyobb az űr, ami nehezen kezelhető. Magyarországra is jellemző a területi különbségek jelenléte, amelyben egyedül Budapest jelenik meg erős, versenyképes városként. Ennek ellensúlyozására az MVP a fejlesztések támogatásában a városi versenyképesség elősegítését tűzte ki célul, mint a vidék fejlődésének zálogát.

3.2. A várospolitikai új irányai

Magyarország a gazdaság fejlesztését a városok gazdasági növekedésében látja, amelynek érdekében a 23 megyei jogú város gazdaságfejlesztési koncepcióját, az egészség-, és sportfejlesztéseiket, az oktatás-, kultúra-, turisztikai fejlesztéseiket mérték fel. Az MVP 2015-ben Sopronban indult és Hódmezővásárhelyen ért véget. A vidéki városok gazdaságfejlesztését a helyi erőforrások aktivizálásával, a helyi adottságok és szükségletek bevonásával alakították ki, hogy erős városok jöjjenek létre, amelyek meghatározzák környezetüket. (Fekete, 2019; Faragó, 2006)

Az MVP a területi kormányzásban új irányt jelent, amelyben a városok maguk döntenek a fejlesztésekről, a kormányzat ez alapján osztja el a forrásokat. Jellemzője, hogy helyi fejlesztéseket valósít meg, a területi politikában nívumként jelenik meg, a végső döntések központilag behatároltak, ennek ellenére a helyi döntéshozókat bevonják, viszont kevésbé jellemző a lakosság bevonása. A Program nem egységes dokumentáció és stratégia alapján, hanem egyéni, és területi érdekek, szükségletek alapján jött létre. A program eredményességét, hatását kevésbé vizsgálták, tanulmányok elsősorban a létrejöttéről készültek (Faragó, 2018; Fekete, 2019; Lux, 2019). Az MVP finanszírozása, amely a kormányzat által biztosított adatok alapján, 3 400-3 500 milliárd forint, a magyar városhálózat növekedését hivatott elősegíteni.

Az MVP programjai, fejlesztései kiterjednek a peremterületekre, a vonzáskörzetekre is, melyek támogatják a város és falu kapcsolatának erősítését, a térség-szervező funkció kiterjesztését (Bibó, 1975; Fekete, 2019; 2017; 1038/2016. (II. 10.) Korm. határozat). A kutatók, a kormányzat, a helyi vezetők folyamatosan vizsgálják a gazdasági fejlődés útjait, lehetőségeit, hathatós módszertanát. Meghatározó a városvezetés hozzáállása, szakértelme, a térbeli adottságok, a földrajzi helyzet, a megfelelő növekedési út megtalálása, amelyben az ipari átalakulás is szerepet játszik (Lux, 2017). Az MVP egyik kulcspontra a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése, a kereskedelmi útvonalak által kedvezőbb elérhetőség kialakítása, amely alapja a gazdasági növekedésnek. Az értekezés egyik kutatási területe is ehhez a témakörhöz kapcsolódik, a gyorsforgalmi út megépítésének hatása a lakosságra, amely a későbbi fejezetekben részletesen ismertetésre kerül. A városok sajátos utat járnak be a fejlődésük területén. Az egyik irány, az innovatív ipar kiépítése, amely szintén gazdaságfejlesztő hatású, és alapja a jó megközelíthetőség (Faragó, 2006; Rechnitzer et al., 2014). A modern város meghatározható a gyorsforgalmi útszervezés fejlettségében, a térség-szervező funkciójának magas minőségében, amely megnyilvánul a közlekedés, ipari-kereskedelmi infrastruktúra, közművelődés,

oktatás, egészségügy, rekreáció, turizmus, fejlett tömegközlekedés, beruházásösztönzés területein, valamint a kedvező kulturális és természeti adottságokban (Barta, 2019; Fekete, 2019; Kukely, 2015; Vancsó, 2013).

3.3. Megyei jogú városok Modern Városok Programja

A következő fejezetben a Modern Városok Program finanszírozási, működtetési aspektusai kerülnek bemutatásra, amely keretbe foglalja a MVP létrejöttének szervezeti, szervezési, pénzügyi kereteit.

3.3.1. Modern Városok Program finanszírozása

Az MVP 23 várost érint, amelynek népessége közel 2 millió fő, ez a vidéken élő lakosság egynegyede. Az MVP finanszírozásának háromötöd része Európai Uniók összegekből biztosított, ami kb. 2 100 milliárd Ft, továbbá a Területfejlesztési Operatív Program (TOP) keretösszegéből 1 054,4 milliárd Ft, és a „a Fenntartható Városfejlesztés a megyei jogú városokban” TOP program keretében további 328 milliárd Ft-ot kapott hazánk (magyaridok.hu, 2017; Fekete, 2019; portfolio.hu, 2017).

Az MVP a forrás nagyságában (3 400 milliárd Ft.) és a programjában is az egyik legnagyobb városfejlesztési program Magyarországon. Az MVP finanszírozásának kialakulását azok a folyamatok jellemzik, amelyben létrejött a jelenlegi szervezeti kialakítás. A rendszerváltozást követően az önkormányzatok olyan ellátandó feladatokkal szembesültek, amelyek erejük feletti pénzügyi kötelezettségeket követeltek, és nem kaptak hozzá a költségvetésből elegendő forrást. Ennek okán a kötelező feladatok ellátására, továbbá különféle, a pályázatokon való részvétel önköltségi részének biztosítására hiteleket vettek fel a 2000-es években. Az Önkormányzatok adóssága ezáltal megnövekedett a 2007-2010-es időszakban, 491 milliárd Ft-ról 1 247 milliárd forintra. (Fekete, 2019; Lentner, 2014; Novoszáth, Hegedűs 2018).

2010 után segített ezen a helyzeten, hogy az önkormányzati törvény az önkormányzatok feladatmegosztásába beegített (2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól), amennyiben a kormányhivatalok és a járási hivatalok átvették a közigazgatási feladatokat, valamint az állam átvállalta a közoktatási intézmények működtetését, a pedagógusok bérezésének finanszírozását. Az állam az önkormányzatok adósságát is átvállalta, viszont elvette az önkormányzatoktól a gépjárműadó 60%-át, valamint a személyi jövedelemadó önkormányzati részét. A kormányzat a településekre kivetette a szolidaritási adót, amely a befolyt adók mértéke szerint került meghatározásra, ez a magas adóbevételű települések számára nagy terhet jelentett (Fekete, 2017; Pálné Kovács 2016a; 2016b). A megyei jogú városok fejlesztésének pénzügyi forrása a MVP és a TOP kereteiben jelentek meg (Fekete

2017a). A MVP városenkénti indulása folyamatos volt 2015-től 2017-ig bezárólag. A fejlesztések a Magyar Közlönyben kormányhatározat formájában jelentek meg, amely tartalmazta még a felelősöket és a határidőket. (4. táblázat)

4. táblázat Modern Városok Programban megjelenő városok

MJV	MVP megáll. időpontja	Kormányhat. száma	MVP keret (milliárd Ft)	TOP keret (milliárd Ft)	Többlet-kötelezett-ségvállalás (milliárd Ft)
Békéscsaba	2016. április 26.	1283/2016. (VI.7.)	399,6	13,23	1,7
Debrecen	2015. május 18.	1382/2015. (VI.12.)	46,3	43,32	0
Dunaújváros	2016. május 31.	1394/2016. (VII.21.)	37,6	7,43	2,15
Eger	2015. április 10.	1251/2015. (IV.23.)	41,6	11,08	2,37
Érd	2015. július 3.	1504/2015. (VII.23.)	41,0	*	*
Győr	2017. április 28.	1387/2017. (VI.27.)	91,5	21,6	0
Hódmezővásárhely	2017. május 26.	1840/2017. (XI.10.)	42,8	9,84	0
Kaposvár	2015. október 9.	1803/2015. (XI.10.)	152,4	14,75	0
Kecskemét	2016. február 9.	1131/2016. (III.10.)	160,4	23,11	0
Miskolc	2016. február 11.	1315/2015. (V.21.)	189,9	35,26	0
Nagykanizsa	2015. június 23.	1496/2015. (VII.21.)	55,6	7,94	0
Nyíregyháza	2015. november 10.	1955/2015. (XII.17.)	54,9	24,63	5
Pécs	2015. április 28.	1316/2015. (V.21.)	264,2	31,4	1,34
Salgótarján	2017. március 21.	1388/2017. (VI.27.)	107,1	9,2	0
Sopron	2015. március 24.	1217/2015. (IV.17.)	118,9	10,81	4,26
Szeged	2017. január 30.	1151/2017. (III.20.)	106,6	33,87	0
Székesfehérvár	2015. május 26.	1383/2015. (VI.12.)	36,4	17,06	1,5
Szekszárd	2016. február 23.	1159/2016. (IV.5.)	73,2	6,86	5
Szolnok	2015. június 3.	1428/2015. (VI.25.)	131,2	15,19	0
Szombathely	2015. november 17.	1936/2015. (XII.12.)	131,8	14,53	2,7
Tatabánya	2016. március 22.	1240/2016. (V.13.)	56,0	13,17	4,43
Veszprém	2016. május 10.	1284/2016. (VI.7.)	57,8	11,54	1,74
Zalaegerszeg	2015. április 14.	1252/2015. (IV.23.)	286,4	11,2	5,6

* Érd a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program keretei között részesült támogatásban.

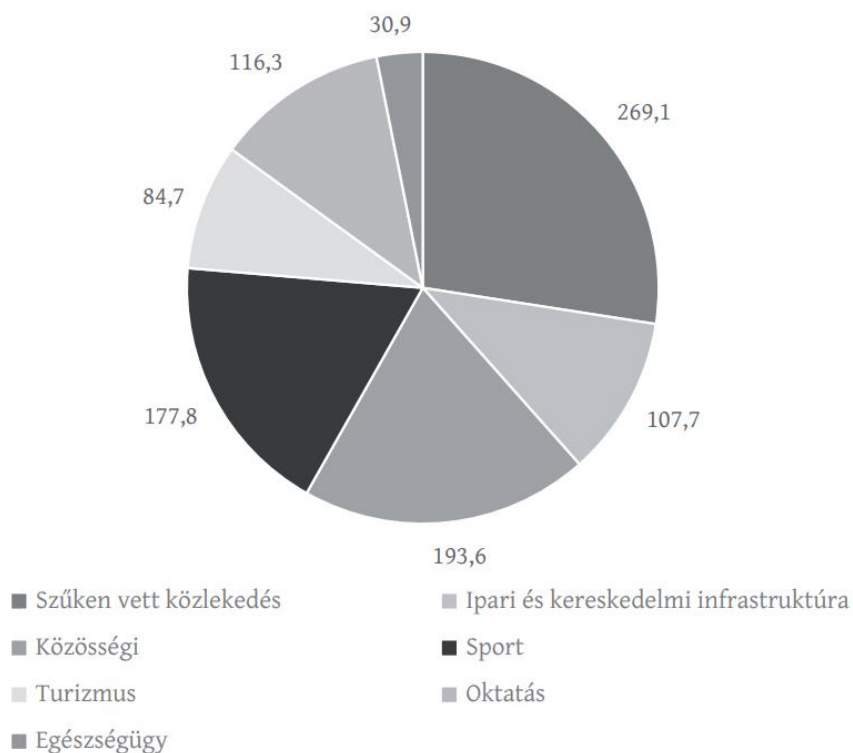
Forrás: Fekete 2017; Gajzágó, 2019 alapján szerkesztette: Fekete, 2019

Az MVP megvalósításának módját a 250/2016. (VIII. 24.) kormányrendelet ismerteti, amely tartalmazza a Program létrejöttének néhány adatát. Ezek alapján tudható, hogy a támogatásokat egy három fős bizottság dönti el, a támogatás a központi költségvetés Miniszterelnökség fejezetében megállapított, a Modern Városok Program elnevezésű előirányzat terhére nyújtható, amitől a kormány eltérhet. Az MVP működtetésére évenként eltérő adatok állnak rendelkezésre. 2015-ben működtetésre a tervezett összeg 25 milliárd Ft, 2016-ban 50 milliárd Ft, 2017-ben 825 millió Ft volt, továbbá 152 milliárd forint állt rendelkezésre a tényleges beruházásokra. A 2018-as költségvetés 23,3 milliárd Ft-ot tartalmazott a Programok működtetésére, míg a végleg elfogadott költségvetésben, 2019-ben 135 milliárd Ft szerepelt (Gajzágó, 2019).

A GDP tekintetében 2017-ben a GDP 0,41%-át, 2018-ban pedig 0,37%-át tette ki az MVP költségvetése. (Novoszáth, Hegedűs 2018b) A program nagy volumenű beruházásokat tartalmazott, amelyben a megvalósítás biztosított egyrészt az operatív programok által, másrészt a kormány központi költségvetéséből (Fekete, 2017a; 2019).

2015-2017 között a program számos újra tervezésen ment keresztül, amíg a kormány miniszteri szintre nem emelte az MVP szervezését a megyei jogú városok fejlesztéséért felelős tárca nélküli miniszteri poszt alatt, ami 2018-ig működött. 2018-ra a költségvetése már 1 000 milliárd Ft-ra nőtt, aminek oka az addig el nem költött források felhalmozódása volt (Fekete, 2019; magyaridok.hu, 2017). A Program megvalósulását elősegítette, hogy a kormány kiemelt beruházásnak minősítette, amellyel csökkent a bürokratikus teher, de ezzel együtt a helyi közösségek befolyása is csökkent. (Fekete, 2017; 2018; 2019; Gajzágó, 2019).

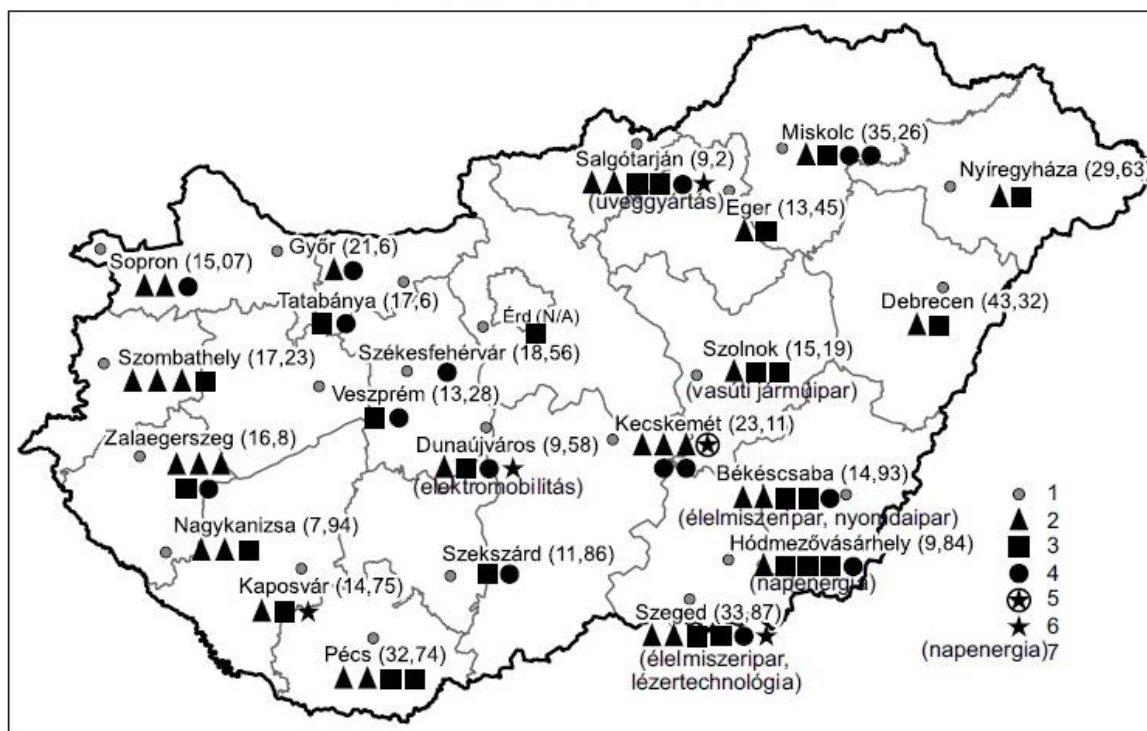
Az MVP-ben a célok szerinti elosztás alapján a közlekedés fejlesztésére biztosítanak legnagyobb arányban forrásokat (269,1 milliárd Ft), az egészségügyre 3,2%-ot, amelynek oka a korábbi kórházfejlesztési beruházások. (12. ábra) A tervezett költségekhez képest a valós beruházások összegei nagyban eltérnek (Fekete, 2019; Gajzágó, 2019).



12. ábra Tervezett MVP költségvetés ágazatonként (milliárd Ft, 2019)
Forrás: Gajzágó, 2019

3.3.2. Megyei jogú városok Modern Városok Programjának ágazati szereplői

Az MVP fejlesztési területei jellemzően a közlekedés, az ipari területek fejlesztése, a színházak felújítása, a sportcentrumok fejlesztése, a szálláshely kapacitás bővítés, az oktatási intézmények felújítása. Az országosan megjelenő ágazati szegmenseket a 13. ábra szemlélteti (Fekete, 2019; Péli et al. 2017).



Jelmagyarázat: 1. érintett megyei jogú városok; 2. közlekedésfejlesztési projektek; 3. iparfejlesztési projektek; 4. innovációs és oktatási-képzési projektek; 5. speciális fejlesztési alap; 6. elektromos buszbeszerzések; 7. a különmegállapításban nevesített iparági specializációk. A városok neve mellett a program TOP-keretösszegei szerepelnek (milliárd Ft).

13. ábra A Modern Városok Program fejlesztési projektjei

Forrás: Lux, 2019

Az egyes városok fejlesztési irányai eltérőek, a helyi sajátosságokra épülnek. Békéscsaba az élelmiszer-, és nyomdaiparba fektet a gazdasági növekedés érdekében, Debrecen az innovációs tevékenységét növeli, Dunaújvárosban logisztikai központot építenek. Eger a történelmi várat, Érd a funkcionális város kialakítása érdekében a rendőrkapitányság, az ügyészség és a bíróság intézményrendszerét erősíti. Győrben a kultúra fejlesztése az elsődleges cél. Hódmezővásárhely a fenntartható gazdaság jegyében a naperőműre helyezi a hangsúlyt és az egészséges város jegyében a kerékpárút kiépítésére. Kaposvár a sport és egészségügy fejlesztésére.

tésbe veti az erőforrásait, Kecskeméten a vasút fejlesztésére költik a meglévő forrásukat. Miskolc több területen, több kisebb projektben látja gazdasági fejlődésének alapjait, Nagykanizsa a sportot és a turizmust erősíti.

Nyíregyháza jelentős projektjei vannak a közösségi közlekedés, ipari infrastruktúra, a sport, és a turizmus területén. Pécs az egyetem fejlesztését látja a fejlődés irányának. Salgótarján fejlesztései kevésbé ismertek, míg Sopron a közúthálózat, a kultúra és a sport fejlesztésén keresztül erősíti a gazdaságát. Szeged a közösségi közlekedés és a sportintézmények területén használja fel a rendelkezésre álló összeget, Szekszárd pedig a távfűtési rendszer korszerűsítését végzi el. Székesfehérvár a közlekedésben, a turizmusban, az oktatás és a kultúra területén végez beruházásokat. Szolnokon strand és fürdőfejlesztés szolgálja ki a lakossági, turisztikai, egészségügyi igényeket. Szombathelyen a sport és turizmus került előtérbe, Tatabánya és Veszprém több kisebb projektet tartalmazó csomaggal vesz részt a Programban (Farragó, 2019; Fekete, 2019; Lux, 2019).

A fejlesztések egyik fő irányát jelentik az ipari parkok (az MVP-ban 18 városban), amelyek miatt megalakult az állami tulajdonú Nemzeti Ipari Park Üzemeltető és Fejlesztő Zrt. (továbbiakban NIPÜF) cégcsoport, amit elősegített egy 2016-os kormányzati döntés. Az ipari park koncepció beruházásainak értéke 150-200 milliárd Ft (inpark.hu 2017, 1268/2016. VI.7. kormányhatározat). Az ipari parkok számos fejlesztő erővel bírnak, melyek megjelennek a közösség igényeinek kielégítésében, a beruházó vállalkozások letelepedésében, nemzetköziesítésben, területi felzárkózásban (Fekete, 2019; Kecskés, 2014; Kullmann, 2000).

Az MVP térségi vizsgálatában (Fekete, 2019) láthatóvá vált, hogy 42 projektnél (16%) jellemző a térségi jelleg, 61 projekt (24%) csak funkciójában mutatja a térségi jelleget, míg 155 projekt (60%) városi hatókörű. Amennyiben a közlekedési infrastrukturális projekteket nem vesszük számításba – amelyek térségi hatásúak – akkor a projektek arányai: térségi 5%, funkciójában térségi 27%, városi 68% (Fekete, 2019; Gajzágó, 2019; Lux, 2019).

4. SOPRON MEGYEI JOGÚ VÁROS VÁROSFEJLESZTÉSÉNEK TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEI

Sopron a XIX. századi magyar városok között kiemelkedő helyet foglalt el, és a város-történeti kutatásokban méltán kerül megemlítésre, hiszen a feudalizmusból kilépve, 1857-ben hazánk egyik legjelentősebb városa és a Dunántúl legnépesebb települése volt, mely a lakosságszámot tekintve megelőzte Győrt és Pécsét is. Az 1840-es években ide telepítették a több megyére kiterjedő hatáskörű váltótörvényiszéket, katonai- és postahivatalt. 1850 és 1860 között a kilenc dunántúli vármegye közigazgatási és bírósági központja volt, az öt helytartósági kerület egyike, valamint az Ipari és Kereskedelmi Kamara székhelye. Itt létesült az ország első kőszénbányája, a Sopron-Bécsújhelyi Vasút a második, a Soproni Takarékpénztár a negyedik volt az országban. Ez a lendületes gazdasági fejlődés töretlenül zajlott egészen az első világháború időszakáig. A trianoni békediktátum következményeként az egykori Sopron vármegye területének és lakosságának csaknem a felét elveszítette. A Bécs közelségéből fakadó előnyök elvesztek, a város Osztrák-Magyar Monarchiában betöltött szerepe elenyészett. Az új városvezetés, dr. Thurner Mihály polgármesterrel az élén, célként jelölte meg a gazdaság, elsősorban a könnyűipar fejlesztését. Stratégiai elképzeléseik között első helyen szerepelt a természeti szépségen alapuló idegenforgalom fejlesztése. Polgármestersége idején a konferenciaturizmus realitás volt, orvosok, történészek, régészek és gyógyszerészek tartották itt összejöveteleiket. Várospolitikájának fontos jellegét képezte az iskolavárosi szerep erősítése (K. Németh, 2007; Balázs, Hegyi, 2021).

A város falai között több mint 40 iskola működött. Idetelepült a selmecbányai Bánya- és Erdőmérnöki Főiskola, majd 1923-ban az Evangélikus Akadémia. Sopron a kultúra és a művészetek városa is lett. Dr. Thurner Mihály gondoskodott a tanuló fiatalságról, városi ösztöndíjjal tanult számos tehetség. A megváltozott új viszonyok között a teendőket jól felismerve Sopront a hazai idegenforgalom egyik központjává, a textilipar honi fellegvárává tette. Jelentős volt a kulturális, a tudományos, a művészeti és a polgár- és iskolavárosi jelleg (Gazdasági Program 2020-2025. Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata, Horváth, 2019).

A második világháborúval az építést sajnos a rombolás évei követték. A XX. század második fele nehéz évtizedeket hozott a város számára. 1956-ot követően a vasfüggöny időszakában a rendszerváltásig elzárt városként nem nagyon fejlődhetett Sopron, az ebből következő, főleg infrastrukturális elmaradottságot ledolgozni csak a rendszerváltás után 16 évvel kezdhetette meg, a korszakos jelentőségű gyarapodásra és fejlődésre igazán csak ekkor nyílt lehetőség (Horváth, 2019). Megnyílt a lehetősége annak, hogy a kiegyezés idején elkezdődött

építő munka folytatódjon. A fejlesztésekhez szükséges plusz forrásokat 2007-ben az uniós pályázatok és saját források biztosították. Ekkor valósult meg a Tűztorony felújítása, az Információs Központ, a Fő tér, a Várfalsétány és a Kőszegi úti aluljáró az Új Széchenyi Terv keretében (Gazdasági Program 2020-2025. Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata, Szabó, 2014).

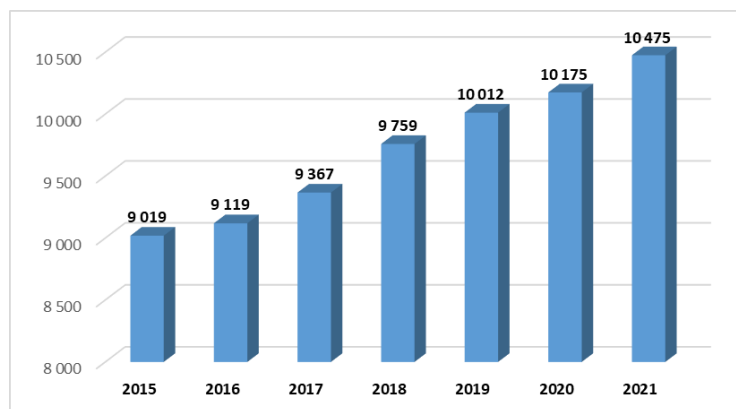
4.1. Sopron térségének gazdasági helyzete

A helyi szint fontossága mellett további érvekkel szolgál a gazdasági folyamatok térszervező erejének vizsgálata. Általános megfigyelés, hogy a térben egy-máshoz közelebb elhelyezkedő szereplők között intenzívebbek a gazdasági kapcsolatok, azaz az egymáshoz közelebb levő szereplők egymáshoz erősebben kapcsolódnak. Mindezek alapján a gazdasági tér úgynevezett csomóponti régiókra oszlik (pl. munkaerő vonzaskörzetekre), amelyek központból és vonzaskörzetből állnak (Lengyel, 2006). Napjaink globális gazdaságának térszerveződése alapvetően a város és vonzaskörzete (Molnár, 2006). A gazdasági tevékenységek döntő többsége városokba összpontosul, amelyekhez több szálon kötődnek a környező települések. Ezt felismerve az Európai Unió területpolitikáját alapvetően befolyásoló dokumentum, az Európai Területfejlesztési Perspektíva is a városközponttal rendelkező csomóponti régiókat, és nem a közigazgatási határokhoz igazodó (NUTS 2) régiókat tekinti a fejlesztés alapegységének. A gazdaságfejlesztésben a beavatkozások az adott térség sajátosságaihoz kapcsolódva kerültek kialakításra (Bajmócy, 2011). A már sikeresen alkalmazott eszközök nem biztos, hogy más körülmények között is ugyan-olyan eredményesek tudnak lenni.

Sopron Megyei Jogú Város 2020-2025. évekre vonatkozó gazdasági programjában a térség gazdasági helyzetével sokat foglalkozott. A programot egy megalapozó dokumentáció készítette elő. Ez a dokumentáció a térség gazdasági helyzetével kapcsolatban a következő megállapítást tette: Sopronban és térségében a feldolgozóipar a legjelentősebb ágazat, azon belül a dominánsabb tevékenységi körök közé tartozik a gumi- és műanyagipar, a faipar, a fémipar, valamint a gépgyártáshoz és közúti járműgyártáshoz kapcsolódó termelőtevékenység is. A térségben a szolgáltató szektor dominál, néhány nagyobb ipari vállalat is található, de a térség iparüzési adóbevétele így is jóval alacsonyabb a hasonló lélekszámú területekhez viszonyítva. A legjelentősebb vállalatainak a GYSEV Zrt. és leányvállalatai, az Autoliv Ipari és Kereskedelmi Kft., a VELUX Magyarország LKR Kft., valamint a HEINEKEN Hungária Sörgyárak Zrt. számítanak, melyek mind a foglalkoztatás, mind pedig a hozzáadott érték

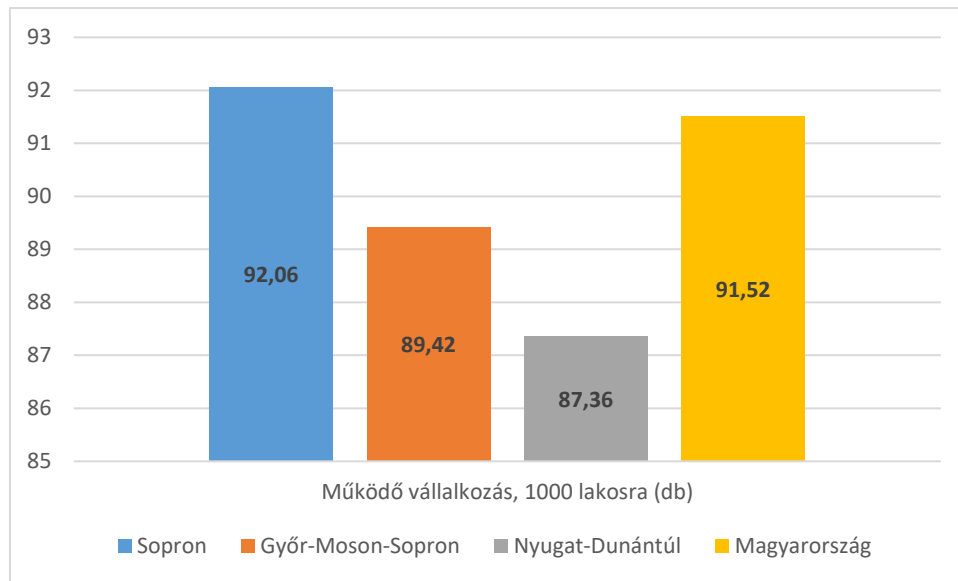
szempontjából kiemelkednek a vállalati körből. Meghatározó tényező az ausztriai munkavállalás, ebből bizonyos anomáliák is következnek, úgy, mint a soproni közutakon állandósult forgalmi dugók, valamint a parkolási nehézségek. A térség lakosság száma megnőtt a belső migráció révén, azonban az ideérkezők nem a helyi, hanem sokkal inkább az osztrák gazdaságban kamatoztatják munkaerejüket. Emellett a vállalkozások indulását, fejlődését, betelepülését gátló tényező az aktív korú népesség ausztriai munkavállalása következtében fennálló munkaerőhiány, munkaerő-elszívó hatás, bérversenytényezők. A gazdasági fejlődést a jövőben elősegítheti a délkeleti ipari park (Innovációs és Technológiai Centrum, ITC) fejlesztése. (Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzatának a 2020-2025. gazdasági programját megalapozó dokumentáció)

A gazdasági aktivitási mutatók egyik lényeges adata a helyi vállalkozások számának alakulása. Sopron regisztrált vállalkozásainak száma erőteljes növekedést mutatott 2015 óta. A 2021-es évben 10 475 üzleti vállalkozás működött a városban. (14. ábra).



14. ábra Regisztrált vállalkozások száma Sopronban éves tendenciában
 Forrás: TEIR, 2022

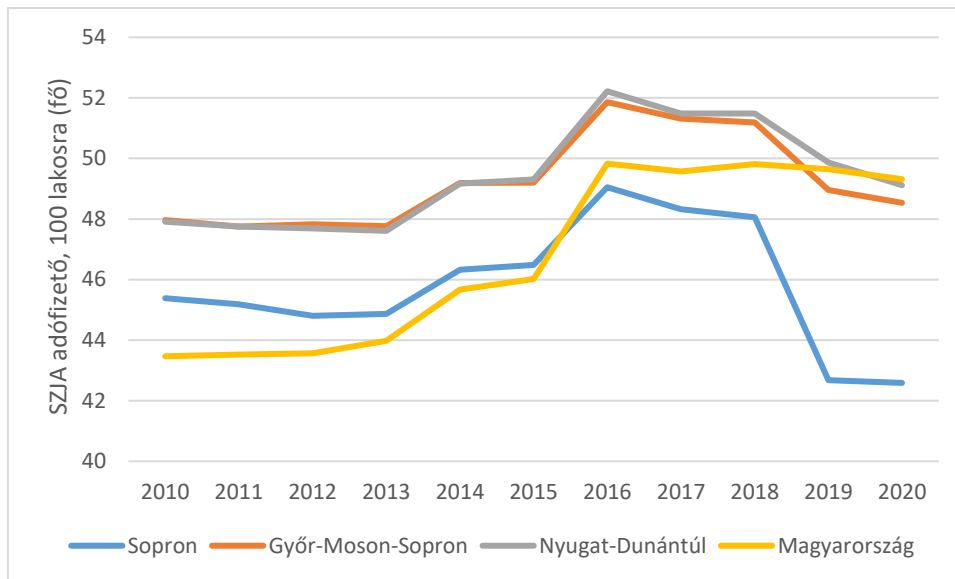
Országos kitekintésben azt mondhatjuk, hogy a vállalkozói kedv kiemelkedően jó, 2020-ban az 1 000 lakosra jutó, működő vállalkozások száma meghaladta az országos, a vármegyei és a regionális átlagot is. (15. ábra)



15. ábra 1000 lakosra jutó, működő vállalkozások száma Sopronban, Győr-Moson-Sopron Vármegyében, Nyugat-Dunántúlon, Magyarországon
 Forrás: ksh.hu, T-Star, 2021

A KSH-nál elérhető legfrissebb, vármegyei bontású GDP adatok alapján a legmagasabb egy főre eső GDP értékkel Győr-Moson-Sopron Vármegye rendelkezett (5 563 eFt), mely kiemelkedik az összes vármegye közül, illetve az országos átlagot (4 922 eFt) is jóval meghaladta (TEIR, 2022).

Települési szintű, friss jövedelmi adatok nem érhetőek el az országos adatbázisokban, így a vármegyei adatok alapján azt mondhatjuk, hogy országos viszonylatban a Győr-Moson-Sopron vármegyei lakosok bruttó átlagkeresete a legjobbak közé tartozik (csak Budapest rendelkezik jobb értékkel). 2022. II. negyedévben a mutató bruttó 521 201 Ft/fő/hó (nettó 346 599 Ft) volt, míg az országos átlag ugyanezen időszakban bruttó 502 290 Ft/fő/hó, (nettó 334 023 Ft) (TEIR, 2022). A soproni lakosok jövedelmi helyzete nem rosszabb a vármegyei átlagnál, mivel a lakosság jelentős részének jövedelme Ausztriából származik. Az 100 lakosra jutó SZJA adófizetők aránya Sopron esetében elmarad minden tágabb földrajzi egység arányszámaitól (16. ábra). A COVID-19 pandémiás időszak ebben a tekintetben különösen rosszul érintette a soproni lakosságot.



16. ábra 100 lakosra jutó SZJA adófizetők száma Sopronban, Győr-Moson-Sopron Vármegyében, Nyugat-Dunántúlon, Magyarországon (fő)

Forrás: TEIR, 2022

A reprezentatív kérdőíves kutatásban az egy háztartásra jutó nettó jövedelmek felmérése is megtörtént. Ezek alapján a medián nettó háztartási jövedelem 350 000 Ft, a nettó átlagjövedelem 466 168 Ft volt. Ahhoz, hogy a soproni bérek tovább emelkedjenek, szükséges lenne a hozzáadott érték növelése, a magasabb hozzáadott értékű iparágak megjelenése, így szükség van vállalati beruházások ösztönzésére, illetve fejlesztésekre a térségben.

A turizmus szerepe lényeges, a folyamatban lévő fejlesztések segíthetnek kiaknázni az ebben rejlő potenciált, emellett azonban szükséges a helyi ipar támogatása is, hogy kellően diverzifikált legyen a helyi gazdaság szerkezete.

4.2. Sopron térség fejlesztési lehetőségeinek megalapozása és irányai

A város stratégiai dokumentumai alapján meghatározhatók a jelenleg követett fejlesztési irányok, melyek közül a legfontosabbak: (1) a gazdaságfejlesztés, (például új vállalkozások betelepülésének ösztönzésével); (2) a turisztikai potenciál kiaknázása a vonzerők, illetve a kiszolgáló létesítmények fejlesztése révén; (3) a lakosság életszínvonalának emelése, például úthálózat, közterületek fejlesztése által. A térség esetében két fő kitörési pontot lehet azonosítani: (1) a helyi gazdaság (elsősorban ipar, logisztika) fejlesztését, valamint (2) a turisztikai potenciálból fakadó lehetőségek kiaknázását. A magas hozzáadott értékű tevékenységet folytató kkv-k beruházásait ösztönözni kell, mert az általános nagyberuházói igényeknek való megfelelés Sopron esetében az elérhető munkaerő, illetve az elérhető iparterület tekintetében

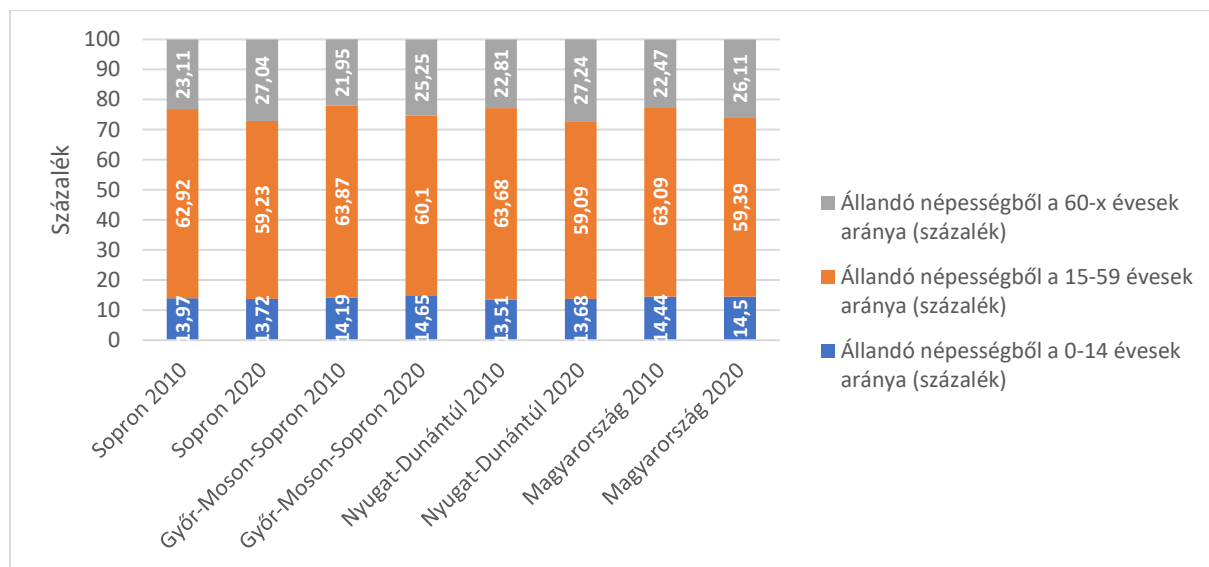
még nem teljesül. Ebből fakadóan inkább a kisebb hely- és munkaerőigényű kkv-k betelepülésének támogatását szükséges célozni (Pogátsa, 2017). Fontos továbbá a negyedik ipari forradalom követelményeinek (automatizáció, digitalizáció) való megfelelés is az esetükben. Főként feldolgozóipari (pl. gépgyártás, elektronika, elektromobilitás, stb.) vagy a szolgáltatók esetében informatikai, logisztikai vállalatok beruházásának támogatása lehet célravezető.

A folyamatban lévő, illetve a tervezett turisztikai beruházások nagy jelentőséggel bírnak a város további fejlődési lehetőségeire nézve, így azok megvalósulása alapvetőnek tekintendő. Azonban a számtalan megújított (pl. Sopron belváros, Esterházy-kastély), illetve új attrakció (pl. konferenciaközpont, Fertő-parti beruházás) összehangolása, csomagban történő megjelenítése a hazai és nemzetközi turisztikai piacokon fontos szerepet kap. Mindehhez összehangolt és erős marketingtevékenység szükséges a Sopron-Fertő turisztikai régió tekintetében. A „hűség városa” motívum hatásos eszköz lehet, legalábbis a belföldi turizmus esetében. A hazai mellett a nemzetközi megjelenés is hangsúlyos, elsősorban a németajkú területek irányában. (Bertalan, 2020).

A magasabb hozzáadott értékű vállalkozások betelepüléséhez, illetve a már ittlévő vállalkozások általi hozzáadott érték növeléséhez szükséges a színvonalas középfokú és felsőfokú oktatás megléte – a helyi vállalati szektor igényeihez igazodó képzési portfólióval. A főbb irányokat tekintve a felsőoktatásban fontos a duális képzés erősítése, a képzési portfólió bővítése (informatikai, műszaki irányban), valamint a kkv-k bevonása az innovációs folyamatokba. Megfelelő munkakörnyezet biztosításával és életpálya nyújtásával ugyanis növelhetik annak a valószínűségét, hogy a náluk duális képzésben dolgozó tanuló a végzését követően is ott folytassa a munkát. Kkv-k esetében a duális képzésben való szerepvállalást nehezítheti a nagyvállalatokhoz képest alacsony munkaerőigény, mindez azonban áthidalható lehet helyi, ágazati szintű klaszterszervezéssel és egységes megjelenéssel az adott kkv-csoport részéről igényelt szakma duális képzésében. A város élhetőségének szempontjából nehéz kérdésnek látszik a város közlekedése, mivel a napi szinten Ausztriába ingázóknak köszönhetően állandósultak a forgalmi dugók Sopronban, illetve Ausztria irányában. A rengeteg autónak köszönhetően, a parkolás szűk keresztmetszetnek számít, habár ezt a problémát enyhíti a Sopron belvárosában (Árpád utca) felépült ötszintes, 235 férőhelyes parkolóház.

A város lakónépessége 2022. január 1-én 62 116 fő volt, amivel Győr-Moson-Sopron Vármegye második, Magyarország 11. legnépesebb települése. A soproni állandó lakosok száma 2015-ig emelkedő, majd azóta csökkenő tendenciát mutat (TEIR, 2022). A lakónépesség és az állandó népesség között jelentős különbség mutatkozik, mely a bejelentett, ideiglenes lakcímmel jelentkezők jelentős mértékére utal.

A lakosság korosztályi összetétele, illetve annak változásai a megyei, regionális és országos tendenciáknak megfelelnek. Míg 2010 óta a 0-14 éves korosztály aránya viszonylagos állandóságot mutat (13,97 ill. 13,72%), addig a munkaképes korú lakosság aránya jelentősebb visszaesést (62,92% ill. 59,23%), a nyugdíjas korú lakosság aránya pedig bővülést (23,11% ill. 27,04%) jelez. (17. ábra)



17. ábra Sopron, Győr-Moson-Sopron Vármegye, Nyugat-Dunántúl és Magyarország állandó népességének korösszetétele
 Forrás: TEIR, 2022

A város élhetőségét rontja a belső migrációból következő túlnépesedés. A város, illetve a környező falvak népessége a hivatalos adatokat jelentős mértékben meghaladja. Az elmúlt időszakban rengeteg ingatlanfejlesztés zajlott a városban, sokan érkeztek az Alföldről, illetve Északkelet-Magyarországról, és az Ausztriában történő munkavállalás érdekében itt telepednek le, innen ingáznak a határ túloldalán lévő munkahelyükre, vagy gyorsan tovább állnak nyugati országokba, egyfajta ugródeszkaként használva a térséget (Bertalan, Tóth, 2020).

A megnövekedett lakosságszámból fakadóan a helyi ellátórendszerre is komoly teher hárul, az infrastruktúra pedig csak nehezen tudja követni a megépülő újabb lakóparkok alapvető közmű-, illetve közúti infrastruktúra igényét. Sok esetben negatív tényező az Ausztriához, azon belül is Bécshez való közelség. A vállalkozások sokszor emiatt munkaerőhiányt tapasztalnak, illetve folyamatos a munkaerő-elszívó hatás Ausztria irányából. A legtöbb vállalkozás nehezen tud versenyre kelni az osztrák bérekkel, így ez egyfajta gátat szab a vállalkozások növekedésének, de még a munkaerő-állomány fenntartásában is nehézségeket okoz.

Vannak olyan vállalkozások, melyek az osztrák bérekkel is versenyre tudnak kelni, ezek főként innovatív, nemzetközi piacra termelő, vagy nemzetközi piacokon szolgáltató vállalatok, ezáltal ki tudják termelni a szükséges béreket. Ezen vállalkozásokra jellemző továbbá, hogy komoly hangsúlyt fektetnek a munkavállalók közötti kapcsolatok minél szorosabbá tételére, ezáltal javítva a lojalitásukat, és egyúttal mérsékelve annak kockázatát, hogy az ausztriai munkavállalás mellett döntenek a későbbiekben.

A készülő M85-ös autópályát nagy lehetőség a város és a térség számára, a 2020-as évben átadott Sopron-Csorna szakasz révén sokkal inkább integrálódik a térség Magyarország gazdasági vérkeringésébe. Az M85-ös Sopront északkeleti oldaláról elkerülő szakasza csillapíthatja a város forgalmi dugóit, csakúgy, mint a beruházáshoz kapcsolódóan megépülő északnyugati elkerülő út. Fontos a belvárosi közlekedés javítása, a belső részek élhetőségét az autók kiszorításával, illetve a kerékpáros közlekedés mind városon belüli, mind pedig városon kívüli fejlesztésével lehetne realizálni, ezek a fejlesztések ugyanis nagyban segítenék a munkavállalók munkába járását.

Népszerű lenne további attrakciók, események megalkotása. A wellness mellett például a bor- és konferenciaturizmus tekintetében vannak kiaknázható lehetőségek. Ugyanakkor a térség nem függhet csak a turizmustól, ezt a koronavírus-válság is egyértelműen bizonyította. Szükséges a helyi gazdaság szerkezetének diverzifikációja, az ipar megerősítése. Ágazatokat tekintve a jövőben a térség földrajzi elhelyezkedéséből adódóan kimagasló potenciál van a logisztikai szférában, az M85-ös autópályát fejlesztésének is köszönhetően. A jövő a digitalizáció, illetve az automatizáció irányába halad, ezért a városban és környékén a negyedik ipari forradalom (ipar 4.0) követelményeinek megfelelő vállalkozásoknak, vagy bármilyen magas hozzáadott értékű termék/szolgáltatást előállító vállalatnak lehet relevanciája (pl. orvosi műszergyártó, gyógyszergyártó, K+F tevékenységet folytató vállalkozások) (Sopron Megyei Jogú Város 2020-2025. gazdasági programját megalapozó dokumentáció).

4.3. Sopron fejlesztési mechanizmusai – Modern Városok Program

A 2008-ban elfogadott Integrált Városfejlesztési Stratégiáról (IVS) és a 2014-ben elfogadott Integrált Területfejlesztési Stratégiáról (ITS) egyaránt elmondható, hogy rendkívül széles körű, az ITS esetében már önálló partnerségi terven alapuló partnerségi együttműködés eredményeként formálódott és véglegesedett – minden jelentősebb érintetti kör véleményének, szükségleteinek és igényeinek szintetizálásával. Szakmai oldalról ide tartoznak a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet 9. mellékletében nevesített, ágazati/szakpolitikai/hatósági szempontból érintett államigazgatási szervek; a vármegyei önkormányzat; a funkcionális várostérség településeinek önkormányzatai; a városban működő kisebbségi önkormányzatok; a városban vagy funkcionális várostérségben működő érdekképviseleti szervezetek és kamarák, illetve közvetlen módon is a gazdálkodó szervezetek; a bejegyzett civil szervezetek – különös tekintettel a sérülékeny társadalmi csoportokat képviselő szervezetekre; továbbá a hivatalosan elismert, bejegyzett egyházak, illetve egyházi karitatív szervezetek. Emellett városrészi fórumok keretében közvetlen lakossági problémafeltáró-igényfelmérő fórumok is zajlottak. A Közgyűlés által elfogadott dokumentumok az érintett európai uniós fejlesztési ciklus stratégiai szintű megalapozását szolgálták.

A Modern Városok Program részeként nevesített fejlesztések megjelentek a város korábbi stratégiai dokumentumaiban.

Az M85 gyorsforgalmi út fejlesztését távlati célként már a 2008-as IVS is megemlíti, hivatkozva az akkor hatályos Országos Területrendezési Tervben (OTrT) rögzített elhatárolásra az M1 autópálya és az osztrák gyorsforgalmi hálózat Csorna – Kapuvár – Sopron nyomvonala mentén történő összekapcsolásával, Sopron hazai gyorsforgalmi hálózatba illesztésével.

A 2014-ben készült ITS már kulcsprojektként nevesíti az M85 gyorsforgalmi út kiépítését, konkrét nyomvonalváltozatokat is nevesítve és ismertetve, a párhuzamosan már készülő megvalósíthatósági tanulmány szakmai tartalmára alapozva. Az ITS Fenntartható közlekedés-fejlesztés című tematikus beavatkozáscsomag részét képezte az ÉNY-i összekötő út és déli tehermentesítő forgalmi gyűrű kiépítése, ezek lehetséges nyomvonalváltozatait egy 2013-ban készült megvalósíthatósági tanulmány vizsgálta.

Már a 2008-as IVS alapján megkezdődött a történelmi belváros és a Várkerület emblemikus elemeinek felújítása. Portálfelújítási program kezdődött, valamint az utcaburkolatok és a szükséges közműcserek megvalósítása, számos homlokzat felújítása, illetve a Lenck-villa kisléptékű fejlesztése.

A 2014-es ITS-ben lehatárolt Belváros akcióterület projekttervei között szerepelt a történelmi belváros újjáélesztése és a belső várfal övén kívüli területek felújítása. A tervezett épületrekonstrukciók között nevesítésre került a Lenck-villa.

Szintén a 2014-es ITS nevesíti a „Differenciált turisztikai és oktatási-kulturális fejlesztések” című beavatkozáscsomagjának részeként a „Soproni helytörténeti tartalomfejlesztések 21. századi eszközökkel” című projektelképzelést, mely a Múzeumnegyed fejlesztésének elvi/módszertani megalapozásaként értelmezhető.

A 2008-as IVS-ben már nevesítésre került a Fertő tavi vízi élet, és a 2014-es ITS-ben a „Differenciált turisztikai és oktatási-kulturális fejlesztések” című beavatkozáscsomagjának részét képezte a Fertő-tavi vízitelep kialakítása.

A 2014-es ITS-ben a Lőverek önálló akcióterületként került nevesítésre, ezen belül a projektelképzelések között szerepelt a terület komplex, rekreációs célú fejlesztése. A zöldfelület-fejlesztések mellett ennek markáns részét képezte a fürdő és uszoda fejlesztésének igénye, a rekreációs célok támogatása. (SMJV ITS 2014-2020, 2014)

A 2008-as IVS a Délkeleti Ipari Park továbbfejlesztését (közút- és közműhálózat fejlesztése) nevesítette. A 2014-es ITS-ben már kulcsprojektként jelent meg a gazdasági területek szolgáltatásainak és infrastrukturális hátterének fejlesztése. Bár névlegesen ekkor a már működő Délkeleti Ipari Park bővítéseként jelent meg az elképzelés, a deklarált cél egy modern technológiai és K+F+I centrum létrehozása volt az M85 Sopron-Kelet csomópontjának közelében (iparvágány-kapcsolat lehetőségével a GYSEV Cargo logisztikai központhoz), mely tökeerős, innovatív nagyvállalatok bevonására is alkalmas a helyi KKV-szektor erősítése mellett.

A 2014-es ITS-ben az „Aktív, innovatív gazdaságfejlesztés” elnevezésű, tematikus beavatkozáscsomag részét képezte a kereskedelmi létesítmények fejlesztése, kiemelten a „Piac és Vásárcsarnok épületének fejlesztése a 21. századi követelményeknek megfelelően”. (SMJV IVS,2008)

2010-től a Magyar Kormány támogatással járult hozzá a város projektjeinek megvalósításához. Az önkormányzati adósságtvállalással megszabadította a várost a korábban felhalmozott mintegy 15 milliárd forintos adósságától. A vidék fejlődésének érdekében a kormány létrehozta a Modern Városok elnevezésű programot, amelynek keretében Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzatával 2015. március 25-én együttműködési megállapodást (2. számú melléklet) kötött. A megállapodásban foglaltak eredményes kormányzati végrehajtása érdekében kormányhatározatban rögzítették a Sopront érintő fejlesztéseket.

A kormányhatározat hivatalosan is megjelent a Magyar Közlönyben (3. számú melléklet). Magyarország Kormányának 1217/2015. (IV. 17.) Korm. Határozata rendelkezik a Csorna–Sopron–országhatár gyorsforgalmi út megvalósításáról. A kormányhatározat a várost észak-nyugati irányban elkerülő út megépítéséről is döntött. A fejlesztéseket kiemelt közúti beruházásnak minősítette a kormány.

Döntés született a soproni történelmi belváros, középkori várnegyed műemléki felújításáról és bemutatásáról, kiemelt figyelemmel a Lenck-villa, a Russ-villa, a Zichy–Meskó palota, az Esterházy-palota, a Szent Mihály templom, valamint az Új utca 11. és Új utca 22–24. szám alatti álló zsinagógák épületeire.

Döntöttek a belvárosi utcák, terek burkolat-felújításáról, az épületek homlokzat-felújításáról, valamint a már említett villák és parkok kertjeinek megújításáról.

A területért felelős miniszter az európai uniós források bevonásával intézkedett a világörökség részét képező Fertő tó és környezete eredményesebb turisztikai kihasználását biztosító rehabilitációjáról, valamint infrastrukturális fejlesztéséről.

Munkacsoport alakult a Lőverek Program tartalmának és megvalósíthatósági koncepciójának kidolgozására, valamint az ipari és technológiai program megalkotása érdekében. A cél egy Innovációs Technológiai Centrum létrehozása, amely a helyi gazdasági fejlődés fő motorja lehet: innovatív, tőkeerős nagyvállalatok letelepítése, valamint a helyi kis- és középvállalkozói szektor erősítése révén.

Az MVP a város számára új lehetőségeket nyitott meg öt fő területen:

1. az M85 gyorsforgalmi út megépítésében,
2. a történelmi belváros rehabilitációjában,
3. a Fertő part turisztikai korszerűsítésében,
4. a Lőver városrész fejlesztésében,
5. a város gazdasági fejlesztésében, új ipari park létesítésével (ITC).

Az MVP célja elősegíteni a következő évtizedekre a város fejlődését.

A Sopront érintő beruházások az alábbi összefoglaló táblázatokban kerülnek bemutatásra. (5-6. táblázat)

5. táblázat Történelmi belváros projektelemeinek felsorolása

Projektelelem	Összköltség (ezer Ft)	Státusz
1. Belvárosi utcák, terek burkolati felújítása	1 980 000	lezárult
2. Belvárosi műemlék homlokzatok rekonstrukciója	1 346 000	lezárult
3. Soproni Várfal megújítása	135 000	lezárult
4. Műemléki helyreállítás, bemutatás		
4.2. Középkori zsinagógák homlokzati felújítása	35 000	lezárult
4.3. Szent Mihály-templom műemléki felújítása és turisztikai fejlesztése	3 246 000	lezárult
4.4. Lenck-villa rekonstrukciója	2 020 000	lezárult
4.5. Esterházy-palota homlokzati felújítása	25 000	lezárult
5. Múzeumnegyed kialakítása a Stornó-ház, a Fabricius-ház és a Tábornokház összekapcsolásával	3 275 000	folyamatban
Összesen	12 062 000	

Forrás: Sopron MJV Önkormányzat, 2022

A táblázatokban (5-6. táblázat) láthatóvá vált, hogy a soproni MVP-nek több beruházása került a tervekbe, amelynek megvalósulása részben történt meg.

6. táblázat Lőverek program projektelemeinek felsorolása

Projektelelem	Összköltség (ezer Ft)	Státusz
Lővér Fürdő- Csík Ferenc Uszoda fejlesztése: új fedett uszoda létesítése	14 906 000	lezárult
Lővér Fürdő- Csík Ferenc Uszoda fejlesztése: strandmedence felújítása és ideiglenes lefedése az új fedett uszoda építésének időszakában	695 000	lezárult
Lőverek elérhetőségét biztosító kerékpárutak fejlesztése	272 000	lezárult
Lőver Alpin Park - Erdei sport és szabadidőpark kialakítása	145 000	lezárult
Lőverek útfelújítás program	497 000	lezárult
Lőverek Program tervezési feladatok	349 000	lezárult
Multifunkciós rendezvényközpont az „Maróni Szálló” ingatlanának megvásárlása	900 000	lezárult
Összesen	17 584 000	

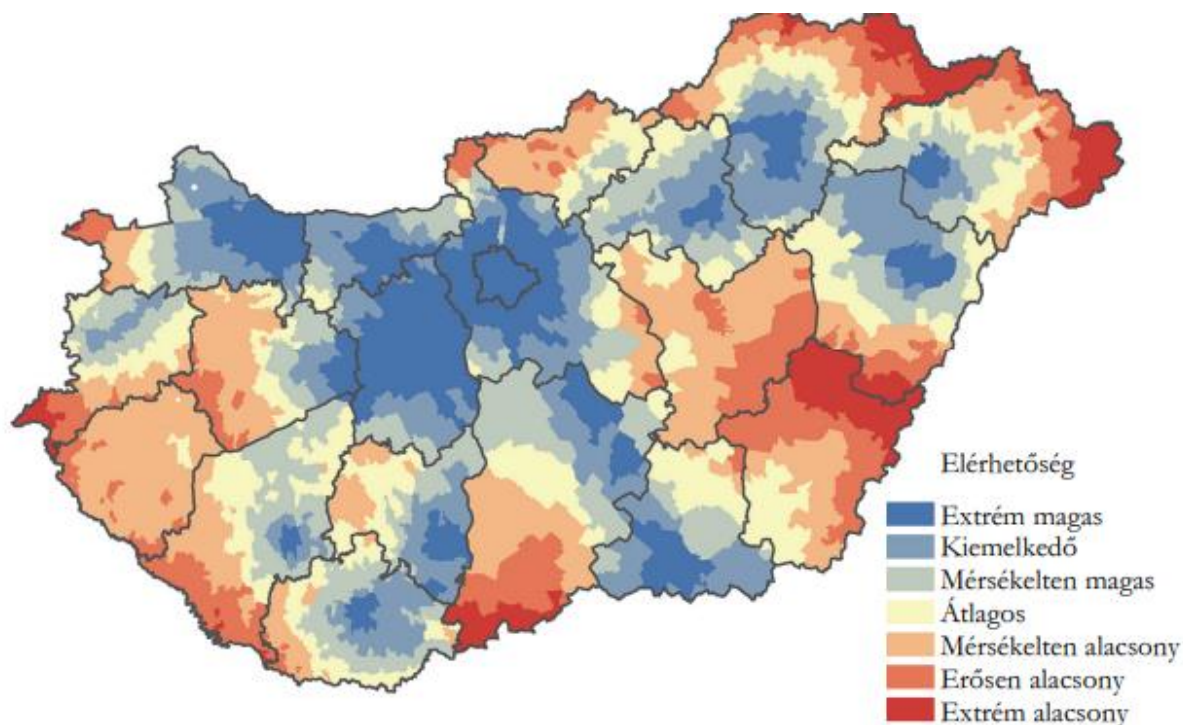
Forrás: Sopron MJV Önkormányzat, 2022

A Magyarország Kormánya és Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata közötti együttműködési megállapodás végrehajtásával összefüggő feladatokról szóló 1217/2015. (IV. 17.) Korm. határozatban feltüntetett fejlesztések egy része lezárult, amelyek a következők: M85 gyorsforgalmi út fejlesztése, történelmi belváros megújítása, Lőverek program. A beruházások összértéke: 360,2 milliárd Ft volt (Sopron MJV Önkormányzat, 2022).

5. A MODERN VÁROSOK PROGRAM KÖZÚTFEJLESZTÉSÉNEK JELENTŐSÉGE

A fejezet a közútfejlesztés jelentőségét hivatott bemutatni, amely az MVP egyik kiemelt területe. A témakör szakirodalmi vizsgálatában a közútfejlesztés jelentősége, indokoltsága, a témakörben publikált kutatások kerülnek bemutatásra.

A belső és külső piac működésének biztosítása, a gazdasági, társadalmi kohézió elősegítésének alapja a közlekedési infrastruktúra fejlesztése. Ebben a határmenti városoknak még nagyobb szerepe van (Egri, 2021). Az autópályák és a városok elérhetőségének eloszlását mutatja be a 18. ábra, amelyben Sopron, 2016-ban gyenge pozícióval rendelkezett az autópályára, a közúti közlekedés és a városok elérhetősége tekintetében.



18. ábra Elérhetőségi faktor eloszlása Magyarországon, 2016
Forrás: Egri, Kószegi, 2020

A régiók gazdaságának dinamizálásában nagy befolyással bírnak az autópályák, a közútfejlesztések (Németh, 2009). A fejlődési tengelyek vizsgálata arra mutat rá, hogy azok az ország földrajzi elhelyezkedésével kapcsolatban állnak. Az autópályák, a kereskedelmi útvonalak a fejlettségi eloszlásban szintén pozitív mutatókkal bírnak. Sopron tekintetében ezen tényezők jellemzőek, melyek a közútfejlesztés elméleti alapjait határozzák meg. Hazánkban a legerősebben az autópályahálózat által generált fejlődés jelenik meg a természeti adottságok gazdaságösztönző potenciálja tekintetében. A politika is felismerte a közúthálózat jelentőségét

a nemzetközi, főként nyugat európai minták alapján, így az ezredforduló egyik meghatározó irányzatává vált a közútfejlesztés. Az infrastruktúra fejlesztést a területi fejlődést generáló gazdaságpolitikai területként tartották számon évtizedeken át. 1976-1986 között Németországban 30%-kal nőtt a gyorsforgalmi úthálózat, illetve az autópályák hossza (Horváth Gy. 1998; Kálnoki Kis S., 1994; Legeza E., 1992). A kilencvenes években elindult a multi-, és transznacionális vállalatok magyarországi telephelyeinek kiválasztása, amely elsősorban Budapest fókuszú volt. Ezt követően kiterjedt az autópályák elérhetősége miatt a gyorsforgalmi utak 30-40 km-es körzeteire, ezáltal a gyorsforgalmi utak a telephelyválasztási döntésének egyik kulcs tényezőjeként jelentek meg. A nyugati piacok elérhetősége lényeges pontja volt a telephelyválasztásnak, amely a határmenti városok gazdasági pozícióját erősítette. Ez a gyorsforgalmi utak fejlesztésének, kiépítésének létjogosultságának alapja (Nemes Nagy, Németh 2003).

Hazánkban a területfejlesztésekben szintén megjelent a közúthálózat, a gyorsforgalmi utak fejlesztésének jelentősége. A Széchenyi Tervben konkrét számszerű információkkal támasztották alá a gyorsforgalmi utak, autópályák lakossági jövedelmekre és a foglalkoztatottság szintjére vonatkozó hatásait. Az Új Nemzeti fejlesztési Terv (2007) (19. ábra) a hazai regionális különbségek kezelésében, a kohézió csökkentésében említi a gyorsforgalmi utak fejlesztésének jelentőségét. Ez az operatív programnak a legnagyobb költségvetési tétele.

Prioritások	Operatív Programok	Forrás (Mrd Ft)
1. A gazdaság fejlesztése	Gazdaságfejlesztés OP	690,0
2. A közlekedés fejlesztési	Közlekedés OP	1703,2
3. A társadalom megújulása	Társadalmi megújulás OP	966,0
	Társadalmi infrastruktúra OP	538,9
4. Környezeti és energetikai fejlesztés	Környezet és energia OP	1140,0
	Nyugat-dunántúli OP	
5. Területfejlesztés	Közép-dunántúli OP	
	Dél-dunántúli OP	
	Dél-alföldi OP	1609,4
	Észak-alföldi OP	
	Észak-magyarországi OP	
6. Államreform	Közép-magyarországi OP	
	Államreform OP	140,7
ÚMFT koordinációja és kommunikációja	Elektronikus közigazgatás OP	
	Végrehajtás OP	87,2
ÚMFT összesen		6875,4

19. ábra Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Operatív programjai, 2007
Forrás: UMFT 2007 alapján szerkesztette Besze, Tapasztó, 2009

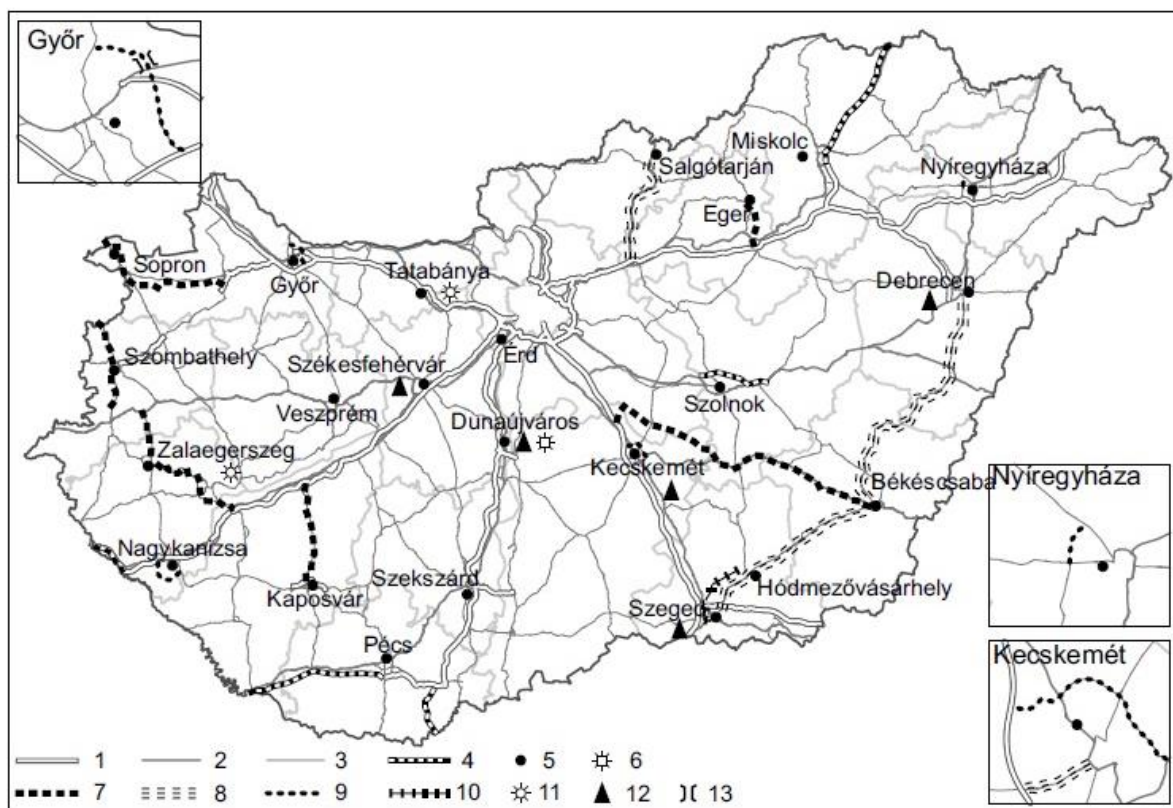
Besze, Tapasztó (2009) kutatásában rámutat arra, hogy a közlekedésfejlesztés gazdaság-előmozdító pozitív hatása közvetetten értelmezhető, rövid távon az építőipar hasznosul belőle leginkább. A közlekedéspolitikának ennek ellenére továbbra is vezető stratégiai pontja a területfejlesztésben, hiszen a kedvező megközelíthetőség erőteljes szempont a helyi lakosság és gazdaság tekintetében, amely a tökevonzó képességet növeli, például a betelepült ipari vállalatok, kereskedelmi központok által. A turizmus fellendítésében is jelentős szempont a kényelmes, gyors elérhetőség, mert a közút minőségének magas színvonala segíti a gazdaság eredményességét a turizmus területén is. Sopronban kiemelt tényező a helyi lakosok mobilitása kapcsán az időben gazdaságos, minőségi útvonalak biztosítása. A határmenti, vagy akár a belföldi ingázó lakosok számára kiemelt jelentőségű a gyorsforgalmi utak megléte, melyek az életminőségüket pozitívan befolyásolják a megspórolt szabadidővel, a jó minőségű és biztonságos közlekedés használatával. Az elkerülő és bekötő útvonalak egyaránt segítik a város forgalmának csökkentését (Honti, Tóth, 2002).

Az autópálya-fejlesztések hatásainak konkrét tudományos mérése kevésbé jelenik meg a szakirodalomban, ami gyengítette ezen fejlesztések jelentőségét (Németh, 2009). A Kopint-Datorg Rt. M5-ös autópálya megépítésének hatásvizsgálatában az alábbi területekre vonatkozó lehetséges változásokat azonosították: az autópálya mentén élő lakosság népességmegtartó erejének növelése; a munkanélküliség csökkentése; az ipari foglalkoztatottság növelése; a külföldi befektetők érdeklődésének fokozódása, melynek egyik meghatározó kritériuma az autópálya megléte; valamint egyes ágazatok, mint a feldolgozóipar, vagy a gépipar számára különösen nagy jelentőségűnek bizonyul az autópálya jelenléte. A vizsgálatban megjelenik az is, hogy az autópálya önmagában nem garantálja a gazdasági fejlődést, de annak szükséges feltétele.

Az autópálya fejlesztés gazdaságfejlesztő hatása első körben annak 10-15 km-es környezetére terjed ki, de rövid időn belül ez a határ kiszélesedik. A helyi önkormányzatok szerepe az autópálya építés gazdaságfejlesztő hatásában meghatározó, amely az ipar-, és adópolitikában nyilvánul meg. (Bartha, Klauber 2000a; 2000b; Németh, 2009). Az autópályaépítések nem csak forgalmi igények kielégítését szolgálják, hanem komplex területfejlesztési szempontokat is képviselnek. Molnár (1999) szerint a legszorosabb összefüggés mutatható ki a gazdasági növekedés, a külföldi tőkebeáramlás és az autópályán keresztüli elérhetőség között. Németh (2009) kutatásában azt a máig érvényben lévő megállapítást tette, hogy az autópályák elvárt gazdaságfejlesztő hatásai a Budapest körüli időbeli tér leszűkítésében érvényesülnek, míg a városok „önálló fejlettségi teret” nem generáltak maguk körül.

A közúthálózat gazdasági jelentősége jelenik meg az újraiparosítási folyamatokban. Javítja a meglévő ipari elérhetőséget, láthatóvá teszi a logisztikai funkciók telepítésére alkalmas területeket, így ezen tényezők szintén indokolják a közlekedésfejlesztést. A közútfejlesztések elsődleges célja elsősorban nem iparpolitikai, ugyanakkor jelentős hatást gyakorolnak a versenyképességre. A szakirodalmakban (Erdősi, 2004; Lux, 2019; Németh 2009) láthatóvá vált, hogy a külföldi beruházások egyik szempontja a közúti elérhetőség, de nem elsődleges szempont. Ezáltal a közútfejlesztéstől nem várható nagyarányú változás, de kisebb kedvező hatások determinálhatóak. Lényeges elem a gyorsforgalmi utak kiépítésében a megyei jogú városok bekapcsolása, amely az MVP-ben valósul meg (Lux, 2019). (20. ábra) A Program költségvetésének 73,5%-a közlekedésfejlesztést tartalmaz (Gajzágó, 2019), amelyben megjelennek a helyi utak, kerékpárutak, repülőterek, közútfejlesztések egyaránt.

Az MVP közútfejlesztés-orientáltsága a jelenlegi problémákra keresi a választ, a megoldást. A közútfejlesztés gazdaságfejlesztő kritikája volt értelmezhető a korábbi elemzésekben, azonban a közútfejlesztés által növekszik a város térség szervező szerepe, a térségi funkciók elérhetőbbé válnak, hatással van a lakosok életminőségére, az élhető város megvalósíthatóságára (Lux, 2019).



Jelmagyarázat: 1. autópálya; 2. elsőrendű főút; 3. másodrendű főút; 4. tervezett autópálya; 5. megyei jogú város; 6. áruszállítási csomópont; 7. gyorsforgalmi úttá fejlesztés; 8. pályabővítés; 9. elkerülő út; 10. tram-train építése; 11. intermodális csomópont; 12. repülőtér-fejlesztés; 13. hídépítés.

20. ábra A Modern Városok Program közlekedésfejlesztései elképzelései, 2015

Forrás: Lux, 2019

A helyi területfejlesztés és annak iparági célkitűzései – ahogy például Sopronban a turizmus fejlesztése – a nemzetközi desztinációvá válás, amelynek elengedhetetlen része a közútfejlesztés, az elérhetőség biztosítása. Ennek érdekében az MVP soproni fejlesztésének egyik kiemelt része az M85 gyorsforgalmi út kiépítése, amely transzfer hatása révén más iparágak fejlesztését is ösztönözheti. A turisztikai térség fejlesztése javítja a Sopron-Fertő kiemelt desztináció hazai és nemzetközi elérhetőségét (Barcza et al., 2020).

Sopron tekintetében az M85 gyorsforgalmi út megépítését indokolja, hogy az utóbbi években jelentősen megnövekedett Sopronból, illetve a város térségéből Ausztriába naponta ingázók száma, amely már a szokásos csúcsidőn kívüli időszakokban is észrevehetően megnövelte a város útjainak terheltségét.

6. A KULTÚRAFOGYASZTÁS ÖSZTÖNZÉSE A KREATÍV TÁRSADALOM RÉSZEKÉNT¹

A fejezet témaköre az MVP-n belül megvalósuló Lenck-villa felújításának lakossági kultúrafogyasztására gyakorolt primer kutatáshoz tartozó szakirodalmi alapjait, azok elméleti témaköreit vizsgálja. A kultúra infrastrukturális fejlesztése, funkcióinak átalakítása megalapozott tudományos, történelmi és társadalmi teoretikus háttérrel rendelkezik, amelyre az empirikus kutatás épül.

6.1. A múzeumok szerepváltozásai

A kulturális ipar fogalma és a kreatív iparhoz való viszonyának megítélése az elmúlt évtizedekben alaposan átértékelődött. Ugyanígy változott a múzeumok társadalomban betöltött szerepe is. Modern felfogások szerint az örökség gazdaságilag is hasznos tényező, sőt alapvető esszenciája is a hasznosság. (Throsby, 2003) Ez azt jelenti, hogy a kulturális örökség egy részét őrző múzeumok stratégiáiban egyre inkább érvényesülnek a gazdaságossági szempontok, és elfogadottá válik a menedzsment-szemlélet.

Olyan alaptevékenységek, mint például a tudományos feldolgozás, illetve a dokumentáció – amellet, hogy a gyűjtemények feldolgozásának nélkülözhetetlen elemét jelentik – olyan tartalmak előállítását is lehetővé teszik, melyek egyúttal a múzeumok piaci jelenlétét is erősítik. A Soproni Múzeum stratégiája abba az irányba mutat, hogy az intézmény képes legyen felvenni a versenyt a szórakoztató ipar attrakcióival oly módon, hogy adottságai révén ezt a legmagasabb színvonalon végezze, közben pedig komoly szerepet töltsön be az oktatásban és a társadalmi kohézió erősítésében. Mindez átalakíthatja az intézményi finanszírozás gyakorlatát, szélesítve a bevételtermelő technikák palettáját.

A múzeumok világszerte a kulturális örökség és identitás őrzésének, valamint alakításának kulcsfontosságú szereplői. Az utóbbi évtizedek során működésüket sokkal nagyobb komplexitás jellemzi, mint korábban. Míg évszázadokkal ezelőtt a múzeumok kvázi kincstárak (uralkodói örökségek és hadizsákmányok őrzésére szolgáló „trezorok”) voltak, a 19. században elkezdődött a gyűjtemények „demokratizálódása”. A mindent újrakezdeni kívánó francia forradalom nyitotta meg elsőként a nép előtt az uralkodói gyűjteményeket, közkinccsé téve például a Louvre már akkor is felbecsülhetetlen értékeket képviselő anyagait. Ettől függetlenül a múzeumok még hosszú ideig megmaradtak a múlt objektivációit őrző intézményeknek, és ezt a

¹ saját kézirat Tóth, I., Csiszár, Sz.(2022): (saját kézirat, megjelenés alatt): Múzeum a kreatív szektorban. Önkép és stratégia a Soproni Múzeumban. Gazdaság és Társadalom ISSN 08657823.

szerepüket természetesen ma sem veszítették el. Ugyancsak fontos volt a múzeumok tudományosságban ellátott funkciója is. A nagy természettudományos és régészeti gyűjtemények és azok kezelői a természet- és múltfeltárás folyamatának meghatározó szereplői voltak. A 20. században, különösen annak második felében azonban a múzeumok szerepe újabb átalakuláson ment és megy ma is keresztül.

A 19. században elindult demokratizálódás korlátját jelentette, hogy a nyilvánosság zárt terébe kényszerített kulturális intézményként, a múzeumok (a színházakhoz, mozikhoz hasonlóan) mindenki által egyaránt elérhető helyen (közös helyiségben), de anyagi hozzájárulás ellenében váltak a nagyközönség számára hozzáférhetővé, és a belépődíjat széles néprétegek sokáig nem tudták megfizetni. Napjainkban az ingyenes választék (jogszabályokban is rögzített) biztosítása, illetve a hozzáférés szélesítése digitális tartalmak révén, a múzeumi kulturális szolgáltatások további demokratizálása felé vezet.

Manapság a fejlett országok kulturális politikájának a múzeumok igen fontos leágazásai, sőt részei az országok társadalompolitikai konstrukciójának, az egymást váltó, de e tekintetben hasonlóan mérlegelő kormányzatok esélyegyenlőségi, a nemzetpolitikai elképzeléseinek. Az ICOM 2007-es meghatározása szerint a múzeum olyan nyitott, a társadalom, illetve a társadalmi fejlődés szolgálatában működő non-profit intézmény, mely az ember és környezete tárgyi és szellemi örökségét gyűjti, őrzi, kutatja oktatási, tanulási és szórakoztatási céllal bemutatja (International Council of Museums, 2007). Az a kulturális szerepvállalás, melybe a múzeumok is bekapcsolódnak, hozzájárul az emberek önértékelésének és motivációjának fejlődéséhez, ezáltal tanulási hajlandóságuk növekedéséhez. Utóbbi pedig közvetlen összefüggésben áll egy-egy ország társadalmi-gazdasági fejlődésével. A társadalom folyamatos edukációja révén a kulturális intézmények (így a múzeumok is) szerepet vállalhatnak a gazdaság rugalmassá tételében. Mindez szorosan összefügg a kreatív, illetve kulturális ipar gazdasági szerepének alakulásával.

A kulturális ipar fogalmával először Adorno és Horkheimer (1977) 20. század negyvenes éveiben készült munkáiban találkozhatunk. Ők akkoriban még a kultúra „iparosításának” veszélyéről és a szórakoztató kultúra manipulatív természetéről értekeztek (Curran et al., 1977). Azóta ez a felfogás alaposan átformálódott, miközben számosan próbálkoztak a fogalom meghatározásával és a kreatív iparral való kapcsolatának feltérképezésével is. Ezen a téren nincs tudományos konszenzus, az elméleteket összevetve elmondható, hogy a kulturális ipar a kreatív szféra egyik fő forrása, és az is kevés vita tárgya, hogy mindkettő gazdaságban betöltött szerepe jelentős mértékben növekedett az utóbbi időben (Mikecz, 2008).

A múzeumokban vigyázott tárgyi örökséget, mint a magas kultúra objektivációit, sokan a nagyközönség igényeitől és a 21. század kihívásaitól elzárkózva kívánják korlátozott módon

közzétenni. Mindennek az a következménye, hogy a múzeumok szakmailag ugyan kifogástalan, de a társadalomban csekély hatást kiváltó, gazdasági értelemben pedig kiszolgáltatott intézményekként működnek. Napjaink kulturális életének egyik kérdése, hogy miként lehetnek még demokratikusabbak a múzeumok, és általuk hogyan válhatnak még demokratikusabbá maguk a társadalmak.

Alapelvként érvényesül, hogy mindenkinek meg kell adni a lehetőséget a számára legmegfelelőbb közszolgáltatás – jelen esetben múzeumi élményszolgáltatás – igénybevételére. Ennek alapja a hozzáférés biztosítása (mindenki számára adekvát fogadóközegekben). Ez az a kulturális nevező, mely hozzájárul a szociális igazságosság szélesítéséhez és a társadalmon belüli törésvonalak kiigazításához. A múzeumok jelentős komparatív előnye, hogy – szemben a „történelmi szupermarketek” polcain kínált portékákkal – hiteles ismereteket nyújtanak.

Esetükben olyan nyilvános helyekről beszélünk, ahol a különféle szocio-kulturális csoportokban élő emberek (nem csupán látogatóként, hanem mint baráti körök tagjai vagy önkéntesek) találkozhatnak egymással, közös tevékenységet folytathatnak, közös célért dolgozhatnak, s ez további közösségi funkciókkal gazdagítja az intézményeket. Az önkéntesek alkalmazásával jelentősen javulhat a társadalom centrumán kívül élők, egyebek között az idősek köz- és önbecsülése csakúgy, mint az életminősége. A társadalmi megújulás szolgálata mellett a múzeumok képesek jelentősen erősíteni a közösségi összetartozás érzését is, segíteni a helyi és nemzeti identitás fejlődését. Ennek alapja az, hogy a kulturális javak is gazdasági javak, mint az ipar, a mezőgazdaság, a szolgáltatóipar, amelyben a kulturális vállalatok versengenek a szolgáltatásokban (Daruka, 2002). Ez alapján a kultúra egy stratégiai fejlesztő eszköz, amely a lokális gazdaságfejlesztésben és az identitás erősítésében egyaránt jelentős szerepet képvisel (Sjoholt, 1999; Shields, 1999; Henriques, Thiel, 2000). Az új területfejlesztés viszonylatában a kultúra a városokra nézve kedvező versenyhelyzetet biztosít (Czene, 2002; Le Galés, 1999). A kreatív szféra által nyújtott kínálat aktoraiként hozzásegítenek a különböző szociokulturális, eltérő etnikai kódokkal rendelkező csoportok, kisebbségek, „újjonnan érkezők” társadalmi beilleszkedéséhez. A múzeumok ennek a folyamatnak nem csupán katalizátorai, hanem aktív alakítói, szervezői is. A közösségi tér megszerveződéséhez és szervezéséhez jelentős mértékben hozzájárul, hogy a múzeumok általában fizikai értelemben is egy-egy közösség centrumában, a város központjában, vagy forgalmas helyén található, a közösségi lét, a városi minőség meghatározó elemét alkotva azon a helyen (Greenberg, Levinsky-Raskin, 2017).

Mindezek a társadalomszerveződés csaknem versenytárs nélküli, ugyanakkor kihasználatlan kapacitásokkal rendelkező szereplőjévé teszik a múzeumokat. Az ebben rejlő lehetőségeket számos helyen igyekeznek kamatoztatni, ezáltal ez az a terület, ahol a hazai múzeumok

is utat találnak a megújulás felé, funkcióbővüléssel segítve önmaguk tovább élését, illetve fejlődését (Arapovics, 2018).

A világban látott példák azt mutatják, hogy miközben a múzeumi intézmények – külső szervezetekkel közösen kidolgozott – programokkal segítik (fél)periférikus helyzetű emberek egyéni biztonságérzetének javítását, képességfejlesztéssel, képzési programokkal, a munkaerőpiaci potenciál javításával járulnak hozzá a marginális helyzetből való kitöréshez. Ebbe olyan kezdeményezések is beleférnek, mint amilyenre például az angliai Essex megyei Colchester and Ipswich Museum adott példát. Az intézmény 2011-2012-ben alapítványi támogatással megnyitotta a Holytrees Museum kertjét a hajléktalanok előtt, akiknek számtalan programot is szerveztek. A szokványosnak éppen nem nevezhető múzeumi kezdeményezéssel nem csupán a kastélyparkba betelepülő fedél nélküli emberek egyéni helyzetén tudtak segíteni, hanem azt is elérték, hogy a társadalomban a szegényekről kialakult negatív képet megbillentsék, a sztereotípiákat megszüntessék. A program mindemellett azzal, hogy a figyelmet ráirányította a társadalomból kiszakadók nehéz helyzetére, számos további segítő kezdeményezést indított útjára. Mindezen közben a múzeumok előtt addig kevésbé kihasznált pályázati és egyéb támogatási források nyílnak meg, a projektek sikerei nyomán bővíthetnek a bevételek.

6.2. Digitalizáció és hozzáférés a múzeumok kultúrafogyasztásában

A COVID-19 járvány idején számos kulturális intézmény (köztük is elsősorban a múzeumok és a színházak) komoly erőfeszítéseket tett a digitalizálás érdekében, illetve az online hozzáférés biztosítására. Ezt nem sorolhatjuk a közvetlen bevételtermelő mechanizmusok közé, de már rövidebb távon is tartós változásokat hozhat a közönség elköteleződése terén, így a működés fenntartásában is. A digitális kínálat iránti napi igény minden téren jelentkezik. Nem kivétel ez alól a „culture on demand” jelensége sem, azaz, hogy a kulturális kínálat mindenhol és minden időben a látogató (egyre inkább felhasználó) rendelkezésre álljon. Ez a folyamat ráadásul lehetővé teszi olyan participatív modellek létrehozását, amelyben a kultúrafogyasztó egyszerre mind létrehozóvá (co-aktor) válik. A közönség bevonása tehát nem csak a múzeumlátogatásokon és a rendezvényeken való részvétel lehetőségére korlátozódik, hanem a tartalmak kidolgozására, valamint a kínálattal és a működéssel kapcsolatos kritikai észrevételek, javaslatok megfogalmazására is kiterjed, ezáltal a fejlődés egyik motorjává válik. Az aktív részvételnek ezen formája révén ráadásul a múzeumok és a társadalom demokratizálódási folyamata közötti kapcsolat is új elemmel gazdagodik. A kulturális tartalmak digitális formában való köz-

readása előbb vagy utóbb a közösségi finanszírozás (crowdfunding) lehetőségét, és szükségszerűségét is felveti, azaz aktuális kérdéssé válik, hogy a múzeumok digitális platformokon keresztül finanszírozzák működésük egy részét. Ez illeszkedik ahhoz a felfogáshoz, mely a kulturális iparágat a kulturális termékeket tömegesen előállító és terjesztő ágazatként definiálja. Ebben az esetben a fogyasztás már nem is a helyszínen, hanem terjesztés és exportálás révén történik (Egedy, 2021). A cél, hogy a kulturális termékek (jelen esetben a kulturális javak és arra épülő szolgáltatások) a társadalom minél nagyobb része számára váljanak elérhetővé.

A digitális hozzáférés természetesen nem helyettesíti az élő kulturális élményt (sőt, az előzőekkel látszólag ellentmondó módon tanúi lehetünk a „live experience”, azaz a közvetlen, személyes élmény iránti vágy újrafelfedezésének), de az új tartalomszolgáltatási modellek új lehetőségeket teremtenek a növekedés számára. Az OECD tanulmánya szerint azok a múzeumi erőfeszítések és digitális platformok, amelyek a közönség elérését szolgálják, modellként szolgálhatnak a jóléti és szociális szolgáltatások számára például a távorvoslás, az idősgondozás, a vidéki vagy elszigetelt területeken élő diákok támogatása stb. terén (OECD, 2021). A témával kapcsolatos különféle felfogások nagyjából közösek abban, hogy a kulturális és kreatív szektor magába foglalja a kulturális örökség, építészet és hagyományok tárgyi és szellemi értékeit és a legkülönbözőbb audio-vizuális és multimédiás formákat. A kreatív gazdaság majdnem minden ágazata (a vizuális művészetek, fotográfia, film, divat, design stb.) elérhető, illetve hozzáférhető a múzeumokban (Jeanotte et al., 2016).

Mindennek alapja maga a kulturális örökség, mely a kulturális és kreatív iparágak lelke, és az alapja a kulturális javakkal összefüggő szolgáltatásoknak. Utóbbiakat két részre oszthatjuk. Egyfelől a hagyományosnak mondható kulturális kifejezés- és tevékenységformákra (mint például a kézművesség, a fesztiválok és rendezvények), valamint a kulturális helyszínekre (mint a régészeti lelőhelyek, a múzeumok, a könyvtárak, a kiállítások).

Az UNCTAD által kidolgozott – a múzeumi működést is magában foglaló – koncentrikus körök szerinti modell a kreatív ipar magjához tartozónak tekinti az alapvető kreatív művészetek közé sorolható irodalmat, zenét, előadóművészetet és vizuális művészeteket. Az ezeket körülvevő, alapvető kulturális ágazati területeket a film, a múzeumok és könyvtárak fedik le. A tágabb kulturális iparágakhoz az örökségvédelmi szolgáltatások, a könyvkiadás, a hangrögzítés- és felvétel, a televízió és rádió, a videó és számítógépes játékok tartoznak. Az utóbbiakhoz kapcsolódó, érintett iparágak közé pedig a reklám, az építészet, a tervezés és a divat tartoznak (United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), 2010).

Az előzőekben kifejtett örökség fogalom mindazonáltal nehezen meghatározható, annyi azonban bizonyos, hogy annak társadalmi és gazdasági vetülete egyre meghatározóbb. Hasonlóképpen vélekedik Graham, Ashworth és Tunbridge (2004) akik az örökség és a gazdaság kapcsolatáról írt tanulmányukban azt írják, hogy „(...) az örökség gazdasági tevékenység, iparág, mely a múlt struktúráit, képzettársításait és kulturális termékeit gazdasági haszonért bocsájtja áruba, amit le is mérhetünk munkalehetőségeken, a bevételen és a nyereségen. Másodszor, az örökségi helyek a gazdasági tevékenység helyszínének tekinthetők, fel lehet becsülni vonzerejüket, és hogy mennyire fogadják be vagy utasítják el a gazdasági funkciókat. A harmadik felfogás a legközvetettebb: az örökség változatos megnyilvánulási formái – főleg gazdasági célból – a hely arculatának kialakításánál és megismertetésénél.” (Graham, et al., 2004) Más szavakkal: az örökség gazdaságilag igenis hasznossá válhat, sőt alapvető esszenciája is a hasznosság. Vonzerő lehet, illetve az arculat, a városimázs és annak marketingje kapcsán válhat fontossá. Adorno és Horkheimer (1977) úgy vélik, hogy a kulturális ipar és annak részeként az örökségipar diffúz természetű, amelyet nehezen lehet elválasztani a hozzá kapcsolódó tevékenységektől (Tüske, 2021).

A kulturális és kreatív szféra az utóbbi évek legdinamikusabban fejlődő gazdasági ágazata. A fenntartói finanszírozás kevésnek bizonyul (Hunyadi, 2005). Már a 2008-as gazdasági válság kezdetétől folyamatos költségvetési csökkentést szenvedett el a múzeumi ágazat.

A világ nagy múzeumainak egyik legfontosabb célja, hogy diverzifikált pénzügyi forrásokra támaszkodhassanak. A gazdasági válságok, és az azokkal járó költségvetési csökkentések ezt az igényt csak tovább fokozták. Mindezek mellett határozott belső igény, hogy az egyes intézmények a függőséget – elsősorban a fenntartóval szembeni anyagi kiszolgáltatottságot – csökkenteni tudják, mind nagyobb súlyt fektetve saját bevételtermelő tevékenységeikre, üzletek, kávézók, éttermek működtetésére, a copyright bevételek növelésére, bérbeadásokból, különleges rendezvények (esküvők, születésnapok, vállalati összejövetelek, konferenciák etc.) befogadásából származó jövedelmeik növelésére (Anderson, Narus, 1990).

A racionális tervezési gyakorlat része, hogy belépődíjak híján a látogató közönség alternatív formában „vásárolja meg” a múzeumi élményt, hiszen jóval többet költ vezetőfüzetekre, prospektusokra, könyvekre, a múzeumi boltokban rájuk zúdított változó árú és színvonalú szuvenírekre. A látogatói érdeklődés elnyerésének másik fundamentuma az az infrastrukturális fejlődés, amely elsősorban a kormányzatok és a fenntartók intézkedéseinek és befektetéseknek köszönhető (Lengyel, 2001).

6.3. A Lenck-villa, mint múzeum és a piac

A Soproni Múzeum 1868 óta működik. Anyaga, műtárgyállománya az erős lokálpatrióta hagyomány miatt rohamosan növekedett és meglévő épülete a tárgyak kiállítására, majd elhelyezésére is kicsinek bizonyult. Ezt a helyzetet oldotta meg átmenetileg a második világháború után, 1954-ben a az Orsolya téri Lábasház megszerzése, felújítása. A további gyarapodás szükségessé tette a régészeti anyag külön épületben való elhelyezését. Erre alkalmasnak ígérkezett a belvárosban a Fabricius-ház. A műemléki feltárás az ország egyik legjelentősebb polgári rendeltetésű, középkori épületét hozta napvilágra és állította helyre régi stílusában, múzeumi célra. 1962-ben vette birtokba a múzeum, állandó kiállítását pedig 1963. április 4-én nyitotta meg. 1968-tól rohamos terjeszkedés indult meg és számos új múzeumi egység nyitotta meg a kapuit (Patikamúzeum (1968), Iparművészeti állandó kiállítás Fertőrákoson a püspöki kastélyban (1968), Bányászati Emlékmúzeum Brennbergbányán (1968), Régészeti, képzőművészeti kiállítás a Tűztoronyban (1991-ben megszűnt), Pékmúzeum (1975), Fabricius-ház polgári lakások (1975), Középkori zsinagóga (1976), Fabricius-ház régészeti kiállítás (1977), Fertőszéplak Falumúzeum (1982), Storno-ház, Storno-gyűjtemény (1987), Újkori helytörténeti kiállítás (1987), (Fertőrákos, Mithraeum, Széchenyi István Emlékmúzeum, Nagycenk) (K. Németh, 2007).

A Soproni Múzeum ma területi múzeum, melynek fenntartója Sopron Önkormányzata. A több mint 150 éves intézmény az elmúlt években infrastrukturális és szemléletbeli megújuláson esett át. Stratégiai elképzelés, hogy a múzeum a kulturális örökség őrzéséből és hasznosításából az egyetemességre, a lokalitás lehetőségeinek kiaknázására és a környezet fenntartására törekszik. A koncepcionalitás a mindennapokban egészen konkrét formákban jelenik meg. A lokalitás például nem csupán a hagyományosnak mondott helyi, szellemi-kulturális értékek közvetítéséről, hanem például a helyi gazdaság jelenkori termékeinek népszerűsítéséről is szól (Brian, Hall, 2013). (Mint ahogy a múzeum egyik legnépszerűbb kiállítóhelyének kertjében megvásárolható piknik-kosarak tartalma is a helyi vagy régióban működő termelők cikkeit kínálja a látogatóknak, összekötve a múzeumi látogató élményt a szórakozással, a kikapcsolódással és a környezettudatos gondolkodással. Utóbbi szolgálják az olyan – eredendően nem múzeumi „attrakciók” – mint az említett helyszínen berendezett ún. rovarhotel és a hozzákapcsolódó pedagógiai programok) (sopronimuzeum.hu).

A válság és a változó környezet a fenntarthatóság elérésének irányába terelte a múzeumi menedzsmenteket. A fenntarthatóság kifejezést némileg parafrázálva, és finánciális kontextusba helyezve, a Soproni Múzeum önmagát „fenntartható múzeumként” definiálja. Stratégiai terve, hogy önfenntartóvá váljon. Ennek elérése érdekében az intézményi vezetés célul tűzte ki, hogy meghatározott időn belül megnöveli a múzeum látogatóinak számát úgy, hogy az Sopron

„must see” látványosságainak egyike legyen, és világszínvonalon legyen képes bemutatni Magyarországot egyik legjelentősebb örökséggel rendelkező városának történetét és jelenkorát, beleértve annak meghatározó szellemiségét (Gombos, 2011).

A múzeum nem nélkülözheti a központi támogatásokat, de a közgazdasági gondolkodás nem csupán a költségvetési pénzek felhasználásának gyakorlatát járja át, hanem a bevételtermelő tevékenységek átgondolt fejlesztését is. A múzeum valamennyi szakmai produktumának létrehozása során szem előtt tartják a kereskedelmi szempontokat.

További cél, hogy az intézmény része legyen valamennyi soproni életének. A Soproni Múzeumnak határozott célja, hogy a társadalmi szocializáció folyamatába, a reziliencia és esztétikai érzékenység kialakításának érdekében már egészen kisgyermekkoról bekapcsolódjon. A múzeum kiválóan fejlesztheti a gyerekek tárgyakhoz való viszonyát, esztétikai érzékét és a „learning by doing” módszerek alkalmazásával hatékonyá teheti az iskolai edukációs folyamatot. Az esztétikára fókuszáló tanulás (a tárgy és környezete), a történelemre fókuszáló tanulás (a tárgyak történeti, társadalmi dimenziói), valamint a technikai-kutatói attitűdöt szolgáló tanulás (felfedezés) mind-mind fontos eleme a szociális és politikai tanulási folyamatoknak, melyet jól szolgálnak a múzeumban zajló kulturális diskurzusok és interkulturális dialógusok.

A múzeumi munkában a fejlesztés és integráció speciális formái is teret kapnak. A 2017-ben létrehozott Gyermekmúzeum például a társadalmi hátrányokkal küzdő emberek – a kiállítás jellegéből adódóan elsősorban fiatalok és gyermekek – beilleszkedését segíti. A múzeumban alapvetően óvodai csoportokat fogadnak, de kínálnak foglalkozásokat a kisiskolás korúak számára is. Mellettük azonban a tanulásban akadályozottaknak, az értelmi sérülteknek és a speciális nevelési igényű gyerekeknek is szerveznek múzeumi órákat (Soproni Múzeum, 2019). Kezdeményezések történtek annak érdekében is, hogy az idős, demenciával küzdő emberek számára múzeumi foglalkozásokkal, a múzeumban őrzött tárgyi emlékek felhasználása révén, és az emlékek felidézésének élményével nyújtsanak segítséget. A múzeum jelenkori fejlesztései során mindezek mellett tekintettel van arra, hogy a múzeumépület már maga is a kommunikációs folyamat része. A modern közönségforgalmi terek, kommunikációs szituációk, az információk és a kínálat alakítása elsődlegesen hat az eladhatóságra és a finanszírozásra.

A lehetőségek köre azonban tág, és ezek közül mindegyiket sikerült kihasználni. A legfontosabb út az edukáció irányába nyílik. A helyi – kreatív gazdasághoz köthető – egyetemi képzés és a múzeum kapcsolata például jelenleg nem intézményesült. A kreativitás kérdéseire a rendszerszemlélet felől közelítve, Csíkszentmihályi (2009) gondolatait alapul véve a múzeum – az ott megőrzött alkotások és hagyományok révén – esszenciális módon képes megjeleníteni

az egyéni teljesítményt, valamint a kreativitást alapvetően meghatározó kulturális közeget. Eszközei (pl. a kiállítások) révén ugyanakkor egyik tényezője lehet a kulturális közeg átalakítására képes társadalmi mezőnek, melynek döntő szerepe van abban, hogy az egyén mely alkotásai váljanak a társadalmi közeg részévé. (Csíkszentmihályi, 2009)

A Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kara, illetve az egyetem Alkalmazott Művészeti Intézete partnerek az együttműködésben. Előbbivel a duális képzés területén nyílhat mód az intézményesített kooperációra. Az Alkalmazott Művészeti Intézet esetében lehetőség van arra, hogy a vizuális felületek fejlesztése, karbantartása terén tervezőgrafikus hallgatók gyakorlatot tölthessenek múzeumokban. Kooperációs lehetőségnek látszik, hogy a hallgatók műhelytapasztalatot szerezhessenek vagy inspirálódhatnak múzeumi környezetben, vagy akár egy restaurátor műhelyben. Ugyancsak lehetőség kínálkozik arra, hogy az intézet hallgatóit alkalmazott művészként kiállítási installációk tervezésébe, vagy grafikai megvalósításba vonják be, mely által közvetlenül megvalósulhatna a múzeumi világ és az innováció összekapcsolása. A diákok különböző tervezői feladatokat kaphatnak, melyhez értelmezhető, konkrét feladat kiírások, tisztázott keretek szükségesek.

6.4. A Lenck-villa, mint a Modern Városok Program fejlesztési területe

Az előző fejezetben említett gyarapodó kiállítások kinőtték a deák téri épületet, és a múzeum egyre nagyobb teret nyert a belvárosban (10 állandó kiállítás már a belvárosban működött), így 1986-ban a Fő téri Storno-ház lett a múzeum központi épülete és igazgatási központja.

A bővülés, kiállításnyitások ellenére a soproniak nagy része azonban még ma is a deák téri Lenck-villával azonosítja a múzeumot. Az épületet (melyről évtizedekig Múzeum utcának hívták a Csengery és Kossuth Lajos utcákat összekötő útszakaszt) a Soproni Régészeti Társulat vásárolta meg az addigi tulajdonosoktól. A villa 1913 óta működött városi múzeumként. Átvészelte a város bombázását, és a II. világháború után az országban az első múzeumként nyitotta meg a kapuit. Igazgatója a Kossuth-díjas művészettörténész, Csatkai Endre volt. Az épület romló állaga miatt azonban az 1990-es évek elején be kellett zárni, és évekig nem fogadott látogatókat. A helyi kultúrafogyasztó közönség azonban folyamatosan számon tartotta, és várta az újranyitását. Az épület iránti érdeklődést az is fenntartotta, hogy az egykori építető Lenck-család a soproni polgárcsaládok leghíresebbjei közé tartozik, vállalkozó polgár családtagjai a lokálpatrióta hagyomány jelentős szereplői.

A helyi társadalom részéről érkező számtalan jelzés nyomán kézenfekvő volt, hogy a villaépület felújítását, új állandó kiállítás kialakítását a Modern Városok Programba illesszék. Erre

a múzeum részéről is egyre komolyabb igény mutatkozott. A múzeumi „hardware” fejlesztés feltétele, hogy a „software”, azaz a múzeumban őrzött és létrehozott tudás hasznosulhasson (Kreps, 2003).

A látogatók száma az 1990-es években folyamatosan csökkent, és a marginális csoportok múzeumokba vonzására tett kísérletek kudarcot vallottak, a gyűjtemények megőrzésének – az anyaggyarapodás és a műtárgyvédelmi előírások miatt – egyre magasabbak lettek a költségei. Komoly konkurenciát jelentett az elektronikus média és a szabadidőipar egyéb formáinak kínálata (Király, 2002, Falk, Dierking, 1992).

A múzeumnak fontos szerepe van a (helyi) társadalom működésének javításában (Kreps, 2003). A Lenck-villa felújítása és működési modellje ennek a szerepvállalásnak a szándékát tükrözi. Peter van Mensch (1995. 135) az újonnan kialakuló múzeumokban zajló munkát „új muzeológiaként” írja le, melynek során újradefiniálja a múzeumi elmélet és gyakorlat viszonyát, valamint folyamatait. Így jelenik meg a "közösségi muzeológia" elnevezés, amely szerint a múzeumoknak a kulturális örökség gyűjtésében, védelmében és megőrzésében foglalkoztatott, közszolgálatot ellátó intézményeknek kell lenniük. Ahogy Perot (2001, 3) megállapítja, a múzeumoknak méretüktől, gyűjteményeiktől, intézménytípusuktól függetlenül kiemelt szerepük van egy város politikájának alakításában. Nincs fenntartható fejlődés kulturális fejlődés nélkül, mely fejlődés a múzeumot, a múzeumi kiállításokat sem kerülheti el.

Már középtávon is fontos cél lett, hogy a múzeum diverzifikált finanszírozási forrásokra támaszkodhasson. Primer bevételi forrásnak számít a látogatói jegybevétel, melyet új, egyedi turisztikai attrakciók létrehozásával, valamint a meglévők tovább fejlesztésével, a látogatók igényeit kiszolgáló, szolgáltatások kialakításával lehet növelni. Részben gazdasági, részben pedig társadalmi igény a látogatók múzeumban eltöltött idejének növelése.

A helyi lakosság programokkal való kiszolgálására azért is a Deák tér 1. sz. alatti múzeumot tervezték működtetni, mivel az épület turisztikai szempontból nem a legkedvezőbb elhelyezkedésű. A hosszú távú működtetés érdekében a következő két célközönség érdeklődését kellett felkeltetni: a városba érkező turistákét, és a helyi lakosságét.

A Lenck-villa működtetése során a helyi társadalom bevonásának számos „hagyományos” és újszerű megközelítésű módszerét is alkalmazni lehetett. Az utóbbiak közé tartozik például a fenntarthatóság gondolatát és a környezettudatosságot népszerűsítő rendezvények sora (lásd pl.: Közösségek Hete, Zöld-zöldebb-legzöldebb című programok a fenntarthatóság jegyében, növénybörze, múzeumi fűszerkert kialakítása stb.). Innovatív tartalmuk ellenére is hagyományosnak számítanak a rendhagyó tárlatvezetések, előadások, konferenciák, foglalko-

zások, a „Muzsikáló Múzeum című rendezvénysorozat koncertjei, mellettük pedig a Múzeumok éjszakája, Múzeumok őszi fesztiválja stb. nagyobb tömegeket megmozgató rendezvényei. Olyan újabb – a kulturális és üzleti funkciókat vegyítő – programok megszervezése, és befogadása is a múzeum feladatává vált azonban, melyek eredményeként nem csupán a bevétel növelése mutatkozott primer haszonként, hanem a bevétel-orientált események – másodlagos haszonként – potenciális látogatói érdeklődést generáltak. A rendezvények alkalmával a látogatók a megújult kiállítótereket is meglátogathatják, megismerkedhetnek a modern muzeológiával és a múzeumi ismeretátadás újabb formáival” (sopronimuzeum.hu).

7. A SPORT GAZDASÁGI-, TÁRSADALMI FEJLESZTÉSE A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZEKÉNT²

A fejezetben a sportlétesítmény-fejlesztések gazdasági és társadalmi hatásainak vizsgálata, illetve sportoláshoz és egészséges életmódhoz való kapcsolata jelenik meg.

7.1. A Modern Városok Programban megvalósuló Lőver Uszoda fejlesztésének elméleti háttere és szakirodalma

Kutatások szerint a professzionális minőségű sportlétesítmények fontos helyet foglalnak el a modern városi társadalom szövetében. Ez a létesítmények ikonikus jellegéből, a bennük zajló események és a hivatásos sport iránt növekvő társadalmi érdeklődésből, a professzionális sportesemények rohamosan terjedő médiavisszhangjából, a lakossági sportolási igények fokozódásából, valamint a szurkolók és sportikonjaik, sportsapataik közötti szenvedélyes kapcsolatból fakad.

Erre kiváló példa Humphreys és Zhou (2014) által elemzett amerikai illinois állambeli, Chicago északi részén található Chicago Cubs otthona, a Wrigley Field stadion esete, melynek megépítését megelőzően az új stadion építésének óriási költségei, valamint a kézzelfogható gazdasági és fiskális előnyök mellett, a városfejlesztés szempontjait, és a létesítmény agglomeráció fejlesztésére gyakorolt előnyeit vették figyelembe. Zimbalist és Long (2006) kimutatta, hogy 1950 és 2010 között az Egyesült Államokban 234 új sportstadiont és nagy arénát építettek meg. A létesítmények megvalósításának az összköltségét a cikkben több mint 59 milliárd dollárra becsülték 2006-ban. Ezen új sportlétesítmények 75%-a 1990 után épült, tehát a beruházások volumene az utóbbi évtizedekben megsokszorozódott. Az Egyesült Államokban a városi revitalizációs projektek professzionális sporttal kapcsolatos közéleti döntéseit egyre inkább a városfejlesztési programok fontos elemeként azonosítják. Rosentraub (2009) amellett érvelt, hogy a professzionális sportlétesítmények megvalósítása olyan sajátos szolgáltatást jelenthet a helyi gazdaság számára, amelyet a helyi önkormányzat különleges gazdaságfejlesztő intézkedéseivel támogathat, ezzel is elősegítheti egy adott városrész fejlesztését, vagy új gazdasági erőterek kialakítását a városban (Farágó, 2020a). A közéleti döntések és az élsport összefüggéseit mutatják a nagyobb nemzetközi sporteseményekkel kapcsolatos plebiszcitumok. Különösen érdekesek azok a tanulmányok, amelyek a fizetési hajlandóság (willingness to pay, továbbiakban WTP) mérésére tesznek kísérletet. A nemzetközi sportesemények pozitív immateriális,

² Csiszár, Sz., Paár, D. (2022b): A soproni lakosság fizetési hajlandóságának változása a Lőver Uszoda fejlesztéséből eredendően. Sporttudományi Szemle, 2023

szignifikáns hatásai növelhetik a helyi lakosság WTP-jét (Wicker et al., 2015). Korábbi kutatások alapján a magasabb jövedelmek pozitív hatást gyakoroltak az olimpiai játékok támogatása kapcsán, valamint az azzal kapcsolatos fizetési hajlandóságra vonatkozóan is (Atkinson et al., 2008; Coates, Szymanski, 2015; Hiller, Wanner, 2011; Preuss, Werkmann, 2011; Walton et al., 2008; Wicker et al., 2015).

A közvélemény támogatása a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) döntési folyamatának egyik kritériuma, de nyílt vita folyik arról, hogy ez mennyire fontos. Többen azzal érvelnek, hogy a 2012-re tervezett new yorki (59%-os támogatottság) és a 2016-ra tervezett tokiói (56%-os támogatottság) olimpia pályázata a viszonylag alacsony támogatottság miatt bukhatott el. A 2020-as év olimpiájának tokiói pályázata 70%-os támogatottsággal rendelkezett és nyert. Világszerte alig van olyan (közzétett) eredmény, amely 50%-nál kisebb támogatottságot mutatna a helyi pályázati bizottságok, helyi hatóságok, vagy a helyi média által megrendelt olimpiai pályázatokkal kapcsolatos közvélemény-kutatásokról.

Vörös (2019) tanulmányában vizsgálta a magyarországi sportlétesítmény-fejlesztések gazdasági és társadalmi hatásait. A kutatás adatai azt mutatják, hogy az elmúlt években Magyarországon számos sportlétesítmény épült és újult meg és ezen építkezések és felújítások jelentős gazdasági hatást gyakoroltak az országra.

A tanulmány szerint a sportlétesítmény-fejlesztések költségei általában magasak, azonban hosszú távon megtérülnek. Az építkezések, a felújítások munkahelyeket teremtenek és lehetőséget adnak a helyi gazdaság fellendítésére. Az új sportlétesítmények vonzzák a turistákat, és növelik az ország vonzerejét a rendezvények szervezése szempontjából.

A kutatásban részt vevő szakértők azt is megállapították, hogy a sportlétesítmények építése és felújítása pozitív hatást gyakorol a lakosság egészségére és életminőségére. Az új létesítmények lehetővé teszik, hogy a lakosság sportoljon és egészséges életmódot folytasson, emellett segítenek az utánpótlás-nevelésben és a tehetséggondozásban is (Vörös, 2019).

Vörös a tanulmányaiban vizsgálja (2016, 2020, 2021) a sportlétesítmény-fejlesztések gazdasági és társadalmi hatásait Magyarországon. A tanulmányokban bemutatott adatok és eredmények alátámasztják, hogy a sportlétesítmény-fejlesztéseknek jelentős gazdasági és társadalmi előnyei vannak, és hozzájárulnak a helyi közösségek fejlődéséhez.

A kutatás megírásának aktualitását a sportlétesítményekbe, sporteseményekbe és élsportpolitikába történő állami beruházások társadalmi hasznosságának számszerűsíthetőségével kapcsolatos eszmecserék szolgáltatták. Mivel a közberuházásokat az adófizetők fokozottan ellenőrzik, a beruházások támogatói számos legitimációs stratégiát alakítottak ki, beleértve a racionális, az értékalapú és a tekintély alapú érveket. 2015 márciusában indult el az országos

jelentőségű Modern Városok Program. Az egyik meghatározó eleme a Lőver városrész fejlesztése, azon belül is az új Lőver Uszoda megépítése volt, ami egy kitűnő lehetőséget adott a kérdés vizsgálatára. A kutatás a soproni vízi sportlétesítmény példáján keresztül vizsgálja a fejlesztésből eredő lakossági sportolási és fizetési hajlandóság változásokat.

7.2. Az új sportlétesítmény használatának és a sportaktivitásnak alakulása

A sportberuházások és sportesemények hatásainak vizsgálata szorosan összefügg, ez került vizsgálatra a soproni Lőver Uszoda fejlesztésével kapcsolatban elkészített kérdőíves elemzések kapcsán is.

Sopron város életében hiánypótló funkciót betöltve épült meg a versenysport és a lakossági sportolás igényeit is kiszolgáló Lőver Uszoda, különös tekintettel arra, hogy a régi létesítmény már nem tudta betölteni azokat a funkciókat, melyeket egy korszerű sportközpont megkövetel. Az új sportlétesítmény az úszás és a vízilabda tekintetében is kielégíti a legmagasabb minősítési kritériumokat, így nemzetközi sporteseményeknek is otthont adhat. Az MVP-n belüli Lőverek Program fő célja a városrész sport, rehabilitációs és szabadidős lehetőségeinek bővítése, így a turizmus, ezen belül is hangsúlyosan az aktív- és konferenciaturizmus fejlesztése. Fontos cél a helyi lakossági sportélet, a városi diáksport megnövekedett igényeinek kielégítése, párhuzamosan az egészségügyi rehabilitációs és turisztikai infrastruktúra bővítésével.

Ezt a funkciót szolgálja az új létesítmény, amelybe több medence és 1300 férőhelyes lelátó épült. Az alapkövét 2019 áprilisában tették le, az 1977-ben átadott régi fedett uszoda helyén. Az új uszodában egy 50 méter hosszú, nemzetközi versenyek lebonyolítására is alkalmas medencét, és egy 25 méter hosszú kismedencét, valamint egy melegítő- és egy tanmedencét alakítottak ki a kiszolgáló helyiségek mellett. 2021 júniusában nyitotta meg a kapuit és 2021 decemberében már a női, illetve férfi Vízilabda Magyar Kupa is itt került megrendezésre. 2022 júniusában Magyarországon került megrendezésre a Vizes Világbajnokság, melynek vízilabda csoportmérkőzéseinek Sopron is otthont adott.

A sportolással kapcsolatos létesítmények fejlesztése és a hozzá kapcsolódó sportaktivitás, valamint a sportlétesítmények használatáért való lakossági fizetési hajlandóság kapcsolatban van egymással (Vörös, 2017). Sopron Megyei Jogú Város ezeket az összefüggéseket felismerve, huzamosabb ideje foglalkozott a sportlétesítmények, különösen a Lőver Uszoda fejlesztésével. A város stratégiai dokumentumaiban ez az elképzelés visszaköszön. Az új Lőver Uszoda a remények szerint jelentős mértékben átalakítja a soproni lakosok életmódját a fizikai

aktivitás és a fogyasztási szokásaik tekintetében. A közelmúltban számos sportberuházás valósult meg közpénzből Magyarországon, amely hatalmas tőkebefektetést igényelt, s hozzá képest a várható közvetlen pénzügyi bevételek csekélyek lehetnek (Faragó, 2016). Úgy tűnik a szakirodalomban (Paár, Laczkó, 2018) egyetértés mutatkozik abban, hogy a sportberuházásoknak nincs bizonyíthatóan szignifikáns, pozitív hatásuk a gazdasági fejlődésre, ugyanakkor számos olyan pozitív külső tényező köthető hozzájuk, amely jelentős társadalmi hasznot hozhat. A sport és infrastrukturális fejlesztések a területi tőkét növelik (Faragó, 2020b). Annak a kérdésnek a megválaszolásához, hogy ezek a pozitív külső tényezők valóban indokolhatják-e az állami támogatást, a szakirodalom jellemzően a költség–haszon elemzési módszertant használja, amely a társadalmi hasznok számbavételére ad lehetőséget Vörös (2017). A nagy tőkebefektetésű sportlétesítményekkel kapcsolatos beruházások és főként ezek működtetése kihívások elé állítják az üzemeltetőket, ami miatt nagy hangsúlyt kell fektetni a beruházások pénzügyi fenntarthatóság szempontjából történő vizsgálatára.

A nagy volumenű sportesemények és sportberuházások sajátos jellemzője a költségek és a várható hatások időbeli és térbeli elkülönülése. A jelentős költségigény és a hozzá képest kisebb volumenű közvetlenül realizálható pénzügyi bevételek ellenére mégis világszerte épülnek jelentős állami támogatásból sportlétesítmények. Ennek egyik legfontosabb forrása azokkal a társadalmi szinten jelentkező előnyökkel magyarázható, amely a közvetlen pénzügyi bevétel részeként nem jelenik meg. Ezeknek a tételeknek a számszerűsíthetősége meglehetősen nehéz. Megállapítható viszont, hogy a különböző sportesemények, a verseny- és a szabadidősport valóban nemcsak tényleges gazdasági hasznot nyújthatnak, de jelentősen hozzájárulhatnak a számokban nehezen megfogható, társadalmi és emberi tőke növeléséhez is (Nicholson, Hoye, 2015). Vörös (2017) tanulmányában egy olyan önálló, komplex módszertan kidolgozására és alkalmazására tett kísérletet, amely a társadalom egészét érintő hatások figyelembevételével próbál kvantitatív módon értékelni egy közpénzből megvalósított sportberuházást. Tehát nem kizárólagosan csak a pénzügyi kérdéseket veszi számba, hanem az implicit módon megjelenő gazdasági és társadalmi hasznokat is bevonja egy konkrét példán keresztül. Ezek alapján eltérő módon, de mégis összefüggéseiben értelmezhető egy sporteseménynek, egy sportinfrastruktúrának, vagy egy sporttevékenység végzésének hatása. Így a sportlétesítmények hatásai ezen megközelítésben három fő tényezőtől adódhatnak:

1. a beruházás gazdasági, társadalmi és környezeti hatásai,
2. a létesítményben zajló sportesemények hatásai,
3. a létesítményben megvalósuló sporttevékenységek hatásai.

A sportlétesítmény beruházásokhoz kapcsolódóan a sportesemények és a sporttevékenységek hatásai (ráfordításai és hasznai) gyakorlatilag az infrastruktúra élettartama folyamatában adódnak hozzá a projekt értékeléséhez, míg az adott beruházás közvetlen hatásai a létesítmény élelciklusának elején érvényesülnek. A sportesemények pontszerűen fejtik ki hatásukat, a sporttevékenységből eredő hasznok pedig a létesítmény teljes élettartamát végig kísérik, vagy akár még azon túl is nyúlnak.

Egy ilyen volumenű beruházás növeli a nemzeti vagyont, munkahelyeket, ezáltal fogyasztási keresletet is teremt, ugyanakkor negatív externáliákat is képviselhet. A különböző sportesemények gazdasági jelentőségük mellett jelentős mértékben hozzájárulhatnak a társadalmi kohézió kialakulásához. Természetesen a pozitív külső hatások mellett azonban nem szabad eltekinteni az esetleges negatív következményektől sem, hiszen szélsőséges esetekben a sport akár különböző társadalmi csoportok közötti konfliktus forrása is lehet. A rendszeres sportolásból származó haszon elsősorban az egyén szintjén jelentkezik, mégpedig a jobb egészségi állapot által elérhető jövedelemtöbblet, a csökkenő egészségügyi kiadások és a magasabb várható élettartam révén.

Miközben a sportágazat által létrehozott gazdasági érték mérése nem könnyű, sokszor nem egyértelmű (Andreff, 2006), addig sajnos a hasznok monetarizálása még nehezebb feladat. Ennek megfelelően a sportberuházások elemzése különösen fontos Magyarország szempontjából, ami mutatja a témaválasztás fontosságát és annak relevanciáját.

Az erre választ adó módszertani eljárás lehet a preferenciákon alapuló közgazdasági értékelési módszerek (stated preference methods) közé tartozó feltételes értékelés módszere (contingent valuation method, CVM), amely alapvetően a fizetési hajlandóság kérdőíves felmérésén alapul (Walker, Mondello, 2007).

Példa erre a módszerre Johnson, Whitehead (2000) elemzése, két tervezett amerikai sportlétesítmény (egy kosárlabda-aréna és egy baseballstadion) külső gazdasági hatásainak vizsgálata. Johnson (2012) szintén a fizetési hajlandóság becslése alapján egy város rehabilitációs program keretében tervezett jégkorongstadion társadalmi értékét becsülte meg Edmontonban és Calgary-ban. Az Egyesült Államokban számos állami és helyi önkormányzati támogatás segítette profi élsport csapatokat kiszolgáló stadionok megépítését. A támogatások gyakori indokai, hogy a projektek értékes közjavakat és pozitív externáliákat generálnak, bár ezeket az előnyöket nehéz mérni. Johnson a kentucky állambeli Lexingtonban tervezett két projekt – a Kentucky Egyetem új kosárlabdaarénája és egy kisebb ligás baseballstadion – által generált közjavak értékének mérését igyekezett megoldani. A tanulmány azért is releváns, hiszen egyik pro-

jekt sem termel elég számszerűsíthető bevételt ahhoz, hogy indokolttá tegye az állami finanszírozást, ezért mindenképpen érdemes széleskörűen elemezni a nem közvetlenül pénzügyi hatásokat is. Bár az eredmények általánosítása a magyarországi esetekre nem mindig alkalmazható, Johnson és Whitehead (2012) rávilágított a CVM alkalmazásának indokoltságára a közpénzből támogatott stadionok értékelésénél.

Az árkutató módszerek segítségével lehetőség nyílik feltárni és mérni a fogyasztók fizetési hajlandóságát (willingness to pay, WTP) (Csiszár, Paár, 2022). Cram (2006) ennek során megkülönböztet vásárlási hajlandóságon (kinyilvánított preferencián, stated preferences) és tényleges vásárláson (revealed preferences) alapuló módszereket. Ezek közül a tényleges vásárláson alapuló eljárásoknál szimulált vagy valós környezetben valódi vásárlás történik és a fogyasztói preferenciák leképzése ezáltal valósul meg és válik modellezhetővé.

A témakör szempontjából érdekesek azok a vizsgálatok, amelyek a fizikai inaktivitás csökkentésének nemzetgazdasági szinten hasznosuló pozitív, pénzben is kifejezhető kérdésével foglalkoznak (Ács et al, 2011; 2013; 2020b). A stratégiák a munkahelyi egészségmegőrzés és a fizikai aktivitás előmozdítására helyeznek kiemelt figyelmet.

8. AZ M85 GYORFORGALMI ÚT, A LENCK-VILLA, A LÖVER USZODA KUTATÁSAINAK ADATBÁZISA ÉS ALKALMAZOTT MÓDSZEREI

8.1. Az M85 gyorsforgalmi úttal kapcsolatos empirikus kutatás adatbázisa és módszere

Az M85 gyorsforgalmi út forgalomtechnikai adatai statisztikai elemzéssel kerültek vizsgálatra. A szekunder adatok forrását a Magyar Közút Nonprofit Zrt, ill. a Központi Statisztikai Hivatal TEIR adatbázisa biztosította. Az adatok az évi átlagos napi keresztmetszeti forgalom (ANF) alapján kerültek feldolgozásra. Az első hipotézis tesztelésére az IBM SPSS Statistics statisztikai programmal kétmintás t-próba segítségével került sor.

8.2. Soproni lakosok kultúra- és sportfogyasztását mérő kérdőív és elemzési módszerei

8.2.1. A kérdőíves adatfelvétel módja, a kérdőív szerkezete

A kutatás adatbázisa kérdezőbiztosok által, telefonos megkeresés során került lekérésre, melyhez saját szerkesztésű kérdőív került felhasználásra. 138 operátor összesen (vezeték és mobilszámok vegyesen) 26 818 hívást kezdeményezett, 16 879 egyedi telefonszámot hívott.

A módszertan a CATI, telefonos adatfelvétel volt, ahol az operátorok egyeztettek az időpontokat a kérdőív kitöltésére, majd a válaszadó számára alkalmas időpontban történt a tényleges kitöltés. A kvótákat supervisorok követték nyomon és a 700 fős elemszám eléréséhez a teljes, rendelkezésre álló soproni címlista bevonására szükség volt.

A kérdőív (4. melléklet) összesen 74 kérdést tartalmazott, melyből 28 volt zárt és 46 nyílt kérdés. A nyílt kérdések a sport- és kultúrafogyasztási szokásokat (sportolási gyakoriság, időtartam és az ezekhez kapcsolódó költségek, kultúrafogyasztáshoz kapcsolódó költségek), a jövedelmi helyzetet és a válaszadó születési évét mérték fel. A kérdőívben nyílt kérdésként felhasználásra kerültek az IPAQ-HL (International Physical Activity Questionnaire magyar hosszú verziója) kérdőív validált kérdései (Ács et al., 2020a).

A mintát 700 fő, felnőtt korú, soproni lakos alkotja, akik kiválasztása kvóták mentén történt: a nemek aránya 50-50%; az életkori arányokban a 18–60 évesek aránya 65%, a 60 évnél idősebbeké 35%; iskolai végzettség szerint a diplomások aránya 30%, a nem diplomásoké 70%. A kérdezőbiztosok rendelkezésére álló adatbázisból a válaszadók kiválasztása az egyes kvótákon belül véletlenszerűen, számítógép által vezérelt módon valósult meg. A kvóták a 2011-es

népszámlálásból Sopronra vonatkozóan továbbvezetett, a lakossági összetételre vonatkozó adatokon alapultak. A mintavétel 2022. március hónapban zajlott.

A kérdőív két demográfiai, továbbá egy-egy sportfogyasztási, kultúrafogyasztási és véleményklíma blokkra tagolódott.

Az első demográfiai blokkban, a kérdőív elején a válaszadók neme, születési éve és Sopronon belüli lakóhelye került lekérdezésre. A második demográfiai blokkban a kérdőív végén az iskolai végzettség, a havi jövedelem, az egészségi állapot és a családi állapottal kapcsolatos kérdések szerepeltek.

A sportfogyasztási blokk tartalmazta a heti sportolási gyakorisággal és időtartammal, az ezzel kapcsolatos költsékekkel, valamint a különféle sportolási helyszínekkel kapcsolatos kérdéseket.

A kultúrafogyasztási blokk kérdései felmérték a lakosok kulturális eseményeken történő részvételi szokásait, különös tekintettel a Lenck-villa szolgáltatásaira, továbbá az ezekhez kapcsolódó költési hajlandóságot.

A véleményklíma blokkban a lakosok helyi, illetve országos folyamatokkal kapcsolatos attitűdjei kerültek lekérdezésre. Az attitűdök mérésére (pl. hogyan mennek a dolgok Sopronban vagy Magyarországon; fejlesztésekkel való elégedettség stb.) 10, 5, illetve 4 fokozatú Likert-skálán került sor.

Az adatbázisból az elemzések elvégzéséhez az 7. táblázatban található változók kerültek felhasználásra.

Az eredeti ordinális és nominális változók több esetben átkódolásra, sűrítésre kerültek annak érdekében, hogy a statisztikai próbák érvényesek legyenek. A Likert-skálás attitűd változók 2, illetve 3 kategóriába kerültek összevonásra. A válaszadók lakóhelye városrészük alapján került azonosításra, majd a földrajzi adottságok alapján egyes városrészek összevonása történt aszerint, hogy a városon belül hol helyezkednek el. (Így az „ÉNY, DK-i irányban lévő külső kerületek” megnevezést kapták a Kurucdomb, a Pihenőkereszt, az északi városrész, a Jereván lakótelep, az észak-nyugati és dél-keleti iparterület városrészek. „Külterületnek” számít Tómalom, Sopronkőhida, Balf, Görbehalom, Hermes és Brennbergbánya.) A folytonos életkori változó szintén kategóriákba került átkódolásra.

A fizetési hajlandóság kétféle kérdéssel került vizsgálatra. Az egyik esetben a válaszadóknak azt kellett megválaszolniuk, hogy amennyiben használták/használnák a Lenck-vilát/uszodát, akkor egy-egy alkalommal maximálisan hány forintot hajlandóak fizetni a használatért (rezervációs ár). A másik esetben azt kellett megválaszolniuk, hogy mekkora összeget

lennének hajlandóak havi szinten önkéntesen adakozni a Lenck-villa/uszoda fenntartása, üzemeltetése érdekében függetlenül attól, hogy használják-e azt, avagy sem. Utóbbi kérdéssel a Lenck-villa/uszoda társadalmi hasznosságára vonatkozó értékítélet került felmérésre oly módon, hogy az magában foglaljon a használati értéken kívül olyan értékeket is, mint a városkép, a lokálpatriotizmus, a turisztikai vonzerő stb.

8.2.2. A kérdőíves minta összetétele és az alapsokaság jellemzői

A minta összetételét, illetve az elemzésekbe bevont nominális és ordinális változók válaszainak megoszlásait a 7. táblázat tartalmazza a kérdőív blokkjainak sorrendisége alapján.

7. táblázat A minta összetételének és az elemzésbe vont nominális és ordinális változók válaszlehetőségeinek arányai

Változó	1	2	3	4	5
Nem	Nő (50%)	Férfi (50%)			
Életkor	29 vagy alatta (2,3%)	30-49 (33,5%)	50-65 (33,5%)	65 felett (30,8%)	
Lakóhely városrésze	Belváros (27,6%)	ÉNY, DK-i irányban lévő külső kerületek (34,8%)	Lőverek (18,6%)	Bánfalva és Ágfalvai úti lakópark (13,0%)	Külterületek (6,1%)
Lőver Uszodával való elégedettség	Nem, inkább nem (1,6%)	Is-is, közepesen (3,5%)	Igen, inkább igen (94,9%)		
Soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakorisága	Legalább heti egyszer (8,5%)	Legalább havi egyszer (51,1%)	Ritkábban vagy soha (40,5%)		
Mennyire ismeri a Lenck-villa szolgáltatásait?	Ismerem és igénybe is vettem már (20,5%)	Ismerem, de nem vettem igénybe (37,0%)	Nem ismerem (42,4%)		
Mennyire elégedett a Lenck-villa szolgáltatásaival?	Egyáltalán nem, inkább nem (1,4%)	Közepes mértékben (6,8%)	Inkább igen, teljes mértékben (91,8%)		
Milyen gyakran látogatja / tervezi látogatni a Lenck-villát?	Legalább heti egyszer (2,9%)	Legalább havi egyszer (18,2%)	Legalább évi egyszer (58,5%)	Ritkábban, mint évente vagy soha (20,5%)	
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban?	Határozottan rossz vagy rossz (18,1%)	Is-is, jó és rossz bizonyos tekintetben (10,0%)	Határozottan jó vagy jó (71,9%)		
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon?	Határozottan rossz vagy rossz (32,0%)	Is-is, jó és rossz bizonyos tekintetben (6,9%)	Határozottan jó vagy jó (61,1%)		
Elégedettség a városfejlesztéssel	Egyáltalán nem vagy inkább nem (21,1%)	Teljes mértékben igen vagy inkább igen (78,9%)			
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!”	Egyáltalán nem vagy inkább nem (11,1%)	Teljes mértékben igen vagy inkább igen (88,9%)			
Iskolai végzettség	általános vagy szakképesítés érettségi nélkül (25,1%)	érettségi (42,2%)	felsőfokú képzés, diploma, doktori (32,6%)		
Egészségi állapot	Nagyon rossz vagy rossz (11,4%)	Megfelelő (38,2%)	Jó vagy kiváló (50,4%)		
Családi állapot	Egyedülálló (31,7%)	Társas kapcsolatban él (67,1%)	Egyéb (1,1%)		

Forrás: saját szerkesztés

Khi-négyzet próbák alapján a sokaság összetételéről megállapítható, hogy a nők között nagyobb arányban vannak egyedülállók (38,0%), mint a férfiak között (25,3%) ($X^2 = 15,940$; $p < 0,001$), ami azzal van összefüggésben, hogy az idősebb korosztályban (65 éves vagy idősebb) szintén a nők vannak felülreprezentálva (35,9%), szemben a férfiakkal (25,7%) ($X^2 = 9,705$; $p = 0,021$). Természetesen a legidősebb korosztályban a többi korosztályhoz képest jóval nagyobb az egyedülállók aránya (47,3%), mint a teljes minta átlaga (31,9%) ($X^2 = 54,696$; $p < 0,001$) (8. táblázat). A férfiak közt arányaiban több az alapfokú végzettségű (29,1%), mint a nőknél (21,1%) ($X^2 = 6,471$; $p < 0,039$). A nők között többen vannak, akik rosszra értékelik egészségi állapotukat (14,4%), a férfiaknál ez a csoport alulreprezentált (8,4%). Ezzel szemben kimondottan jóra a férfiak 55,8%-a értékelte egészségi állapotát, a nőknél ez csupán 45,1% ($X^2 = 10,370$; $p = 0,006$) (8. táblázat).

8. táblázat A minta jellemzői nemek szerinti bontásban

	Nők	Férfiak	Teljes minta
Családi állapot (N = 695)			
Egyedülálló	38,0%	25,3%	31,7%
Kapcsolatban él	60,2%	74,1%	67,2%
Egyéb	1,7%	0,6%	1,2%
Életkori kategóriák (N = 700)			
29 alatt	2,0%	2,6%	2,3%
30-49	29,3%	37,4%	33,4%
50-65	32,8%	34,3%	33,5%
65 felett	35,9%	25,7%	30,8%
Végzettség (N = 700)			
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	21,1%	29,1%	25,1%
Érettségi	45,7%	38,9%	42,3%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	33,1%	32,0%	32,6%
Egészségi állapot (N = 694)			
Nagyon rossz vagy rossz	14,4%	8,4%	11,4%
Megfelelő	40,5%	35,8%	38,2%
Jó vagy kiváló	45,1%	55,8%	50,4%

Forrás: saját szerkesztés

Érdekes módon az egyedülálló válaszadók jelentősen felülreprezentáltak az alapfokú végzettségűek körében (32,6%), de alulreprezentáltak a felsőfokú végzettségűek között (22,2%). Ellenben a kapcsolatban élők 37,3%-a felsőfokú végzettségű, míg csupán 22,3%-uk rendelkezik alapfokú végzettséggel ($X^2 = 21,815$; $p < 0,001$). Ez magyarázhatja részben azt is, hogy az egyedülállók 17,4%-a ítéli rossznak egészségi állapotát, míg a kapcsolatban élőknek csupán 8,8%-a. Ugyanakkor a jó egészségi állapot esetében éppen fordított a tendencia, a kapcsolatban élők 54,3%-a, az egyedülállók 41,3%-a értékeli így saját magát ($X^2 = 17,683$; $p = 0,001$) (9. táblázat).

9. táblázat A minta jellemzői családi állapot szerinti bontásban

	Egyedülálló	Kapcsolatban él	Egyéb	Teljes minta
Életkori kategóriák (N = 697)				
29 alatt	3,6%	1,5%	12,5%	2,3%
30-49	20,3%	39,8%	25,0%	33,4%
50-65	28,8%	35,1%	50,0%	33,3%
65 felett	47,3%	23,6%	12,5%	31,0%
Végzettség (N = 696)				
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	32,6%	22,3%	0,0%	25,3%
Érettségi	45,2%	40,5%	37,5%	42,0%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	22,2%	37,3%	62,5%	32,8%
Egészségi állapot (N = 692)				
Nagyon rossz vagy rossz	17,4%	8,8%	0,0%	11,4%
Megfelelő	41,3%	36,9%	25,0%	38,2%
Jó vagy kiváló	41,3%	54,3%	75,0%	50,4%

Forrás: saját szerkesztés

A Likert-skálán mért attitűdváltozók között szignifikáns kapcsolat található. A Spearman-féle korrelációs együttható alapján, akik szerint Sopronban jó irányba mennek a dolgok, azok

szerint Magyarországon ($r = 0,654$; $p < 0,001$) is. Ők elégedettek a soproni fejlesztésekkel is ($r = 0,634$; $p < 0,001$) és egyet értenek azzal, hogy „jó soproninak lenni” ($r = 0,361$; $p < 0,001$). Hasonlóan, akik elégedettek a dolgokkal Magyarországon, ők elégedettek a soproni fejlesztésekkel ($r = 0,506$; $p < 0,001$) és szerintük is „jó soproninak lenni” ($r = 0,289$; $p < 0,001$). A városfejlesztéssel való elégedettség és a „jó soproninak lenni” állítással való egyetértés szintén pozitív korrelációt mutat ($r = 0,330$; $p < 0,001$). A négy attitűdváltozó szoros korrelációja miatt a későbbi logisztikus modellekben a multikollinearitás elkerülése érdekében a „Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban?” kérdésre adott válaszok kerültek beépítésre.

8.2.3. A kérdőív elemzéséhez alkalmazott statisztikai módszerek

A kérdőívből származó adatok statisztikai elemzése során leíró statisztika, kétváltozós, nem paraméteres összefüggés-vizsgálatok (Khi-négyzet teszt, Spearman-féle korreláció) és eltérés-vizsgálatok (Wilcoxon-teszt) kerültek elvégzésre.

Többváltozós elemzésként bináris logisztikus regresszió került alkalmazásra „Backward” eljárással, mely során a kétváltozós elemzés során szignifikánsnak bizonyuló ordinális és nominális változókat folytonos változók egészítették ki. A „Backward” eljárás kiválasztására azért került sor, mert segítségével az eredeti modellbe beépített változók száma csökkenthető magyarázóerejük szerint egészen addig, amíg az ún. optimális modellhez el nem jutunk, amelyben már csak a szignifikáns hatással bíró független változók szerepelnek (Kerékgyártó et al., 2009). Így a végső modellben már csak a szignifikáns, magyarázó erővel bíró változók maradtak bent. A bináris logisztikus regressziók függő változóit a Lenck-villa esetében a 10. táblázat tartalmazza. Az adatbázisban a 10. táblázatban található kérdések lehetséges válaszkategóriáiból külön-külön bináris változók kerültek létrehozásra, amelyek esetében 1-es értéket kapott a válaszadó, ha az adott válaszlehetőséget válaszolta a feltett kérdésre, míg 0-ás értéket kapott akkor, ha más válaszlehetőséget választott.

10. táblázat A Lenck-villa esetében alkalmazott bináris logisztikus regressziók magyarázott változói

Kérdőívben feltett kérdés	Függő változóként alkalmazott válaszlehetőségek
Mennyire ismeri a Lenck-villa szolgáltatásait?	Ismerem és igénybe is vettem már
	Ismerem, de nem vettem igénybe
	Nem ismerem
Milyen gyakran látogatja / tervezi látogatni a Lenck-villát?	Legalább heti egyszer
	Legalább havi egyszer
	Legalább évi egyszer
	Ritkábban, mint évente vagy soha
Hajlandó-e adakozni a Lenck-villa felújításáért?	Igen

Forrás: saját szerkesztés

A Lőver Uszoda esetében a 11. táblázat foglalja össze a bináris logisztikus regressziók függő változóit, illetve azok kialakítási módját. Ezen változók esetében a válaszadó 1-es értéket kapott akkor, ha a táblázatban található kritériumnak megfelelt, 0-ás értéket kapott akkor, amennyiben nem.

11. táblázat A Lőver Uszoda esetében alkalmazott bináris logisztikus regressziók magyarázott változói

Függő változó jelentése	Eredeti kérdés a kérdőívben vagy a kialakítás módja	1-es értéket kapó válaszadók jellemzője
Sportolt-e a felújítás előtt az uszodában?	A Lőver Uszoda felújítását megelőzően hetente hányszor járt úszni a létesítménybe?	Ha legalább heti 1 alkalommal sportolt az uszodában
Sportol-e a felújítás után az uszodában?	A Lőver Uszoda felújítását követően hetente hányszor jár vagy tervezi, hogy járn fog úszni a létesítménybe?	Ha legalább heti 1 alkalommal sportol, vagy tervezi sportolni az uszodában
Adakozott volna-e korábban az uszoda fenntartására?	Havi szinten önkéntes alapon hány forintot lett volna hajlandó adakozni a Lőver Uszoda üzemeltetéséért, fenntartásáért akkor is, ha Ön egyáltalán nem használta korábban?	Ha a felújítást megelőzően legalább havi 1 Ft-ot hajlandó lett volna adakozni
Adakozna-e most az uszoda fenntartására?	Havi szinten önkéntes alapon hány forintot volna hajlandó adakozni a Lőver Uszoda üzemeltetéséért, fenntartásáért akkor is, ha Ön egyáltalán nem használná azt?	Ha a felújítást követően legalább havi 1 Ft-ot hajlandó volna adakozni
Használat gyakoriságának növekedése	Számított változó: a felújítást megelőző és azt követő sportolási gyakoriság különbsége	Ha a felújítást követően a havi sportolási alkalomok száma nő az uszodában
Fizetési hajlandóság növekedése	Számított változó: a felújítást megelőző és azt követő sportolási alkalomokért való fizetési hajlandóság mértékének különbsége	Ha a felújítást követően többet hajlandó fizetni egy használati alkalomért
Adakozási hajlandóság növekedése	Számított változó: a felújítást megelőzően és azt követően a havi rendszerességű adakozási hajlandóság mértékének különbsége	Ha a felújítást követően többet lenne hajlandó adakozni havi szinten a fenntartásért

Forrás: saját szerkesztés

Az elemzések során 10%-os szignifikanciaszint került alkalmazásra, az elemzések az IBM SPSS Statistics szoftverrel készültek.

8.3. A Lőver Uszoda látogatottsági adatainak adatbázisa és elemzési módszerei

A Lőver Uszoda látogatottsági adatainak elemzéséhez rendelkezésre álltak az Uszoda által rendelkezésre bocsátott különféle kategóriájú jegyértékesítési adatok az alábbi kategóriák szerinti bontásban:

- kedvezményes belépőjegyek;
- kedvezményes bérletek;
- felnőtt jegyek;
- felnőtt bérletek;
- diák, nyugdíjas jegy;
- diák, nyugdíjas bérlet;
- gyermek jegy;
- gyermek bérlet;
- kombinált szaunajegy;
- szaunabérlet;
- gyógyúszás;
- sportolói bérlet;
- délelőtti kedvezményes, nyugdíjas jegy;
- délelőtti kedvezményes, nyugdíjas bérlet;
- intézményes úszás.

Az adatok 2014 januárjától 2017 decemberéig ill. 2021 májusától 2022 decemberéig tartó időszakokra, havi bontásban álltak rendelkezésre – azaz 68 hónap adatai. A 2017 december és 2021 május közötti időszakban az uszoda építési munkálatainak különböző fázisai miatt már teljes, vagy éppen részleges korlátozással lehetett csak használni az uszodát, illetve egy sátorral fedett, egyébként kültéri medencében, korlátozott kapacitású működésre állt át az uszoda, így ezen időszak adatai nem tekinthetők relevánsnak az idősor szempontjából. Az első időszakban a régi uszoda, a második időszakban pedig az új uszoda üzemelt teljes kapacitással, ami megfelelő alapot szolgáltat a látogatottsági adatok összevetésére.

Tekintettel arra, hogy a belépőjegyek és bérletek rendszere az új uszoda felépülését követően átstrukturálásra került, ezért nem minden egyes belépőjegytypus és bérlet esetében biztosítható az idősoros összevetés. Ebből az okból kifolyólag az aggregált, összes havi belépési alkalom változója került kiszámításra, hiszen végső soron a teljes igénybevétel változásának elemzése volt a cél. Az aggregálás során egy-egy eladott bérlet 10 alkalomnak tekintve került figyelembe vételre, ugyanis az uszodai bérletek tíz alkalomra szóló belépést biztosítanak minden esetben. Az aggregálást követően az „Összes alkalom” változó (átlag: 11 378,78 ±

4 258,55) került létrehozásra, amely az adott hónap összes sportolói belépését magában foglalja.

Az adatok elemzése céljából az időbeli trendek alakulásának mérésére az egyes évek (2014, 2015, 2016, 2017, 2021, 2022) és az egyes hónapok (januártól decemberig) számára is egy-egy bináris változó került létrehozásra.

Az adatokban megjelenő trendek vizsgálata lineáris regresszió segítségével történt, amelyben függő változóként az „Összes alkalmak” változó jelent meg, míg magyarázó változóként a hónapok és évek bináris változói szerepeltek. Az évek esetében az összehasonlítás alapjául a 2014-es év került kiválasztásra, így ennek bináris változója kihagyásra került. A hónapok esetében referenciaként a június került kiválasztásra, ugyanis ebben a hónapban volt tapasztalható empirikus alapon, előzetesen a legnagyobb látogatottságbeli visszaesés. Ez feltételezte, hogy várhatóan ehhez a hónaphoz képest mutathat a legnagyobb valószínűséggel szignifikánsan eltérő értékeket a többi hónap bináris változója.

A vizsgált időszakban a belépőjegyek és bérletek árai változatlanok voltak, így ezek beépítése a modellbe nem volt indokolt. Mivel kimondottan az időbeliség vizsgálata volt a cél, így egyéb magyarázó változók sem kerültek beépítésre a modellbe.

Az elemzések során 10%-os szignifikanciaszint került alkalmazásra, az elemzések az IBM SPSS Statistics szoftverrel készültek.

9. EREDMÉNYEK

Az alábbi fejezetben a primer kutatás eredményei kerülnek bemutatásra a statisztikai elemzések alapján. Az eredmények témakörönként, a hipotézisekhez igazodva kerültek csoportosításra, amelyben elsőként az M85-ös közútfejlesztés eredményei, majd a Lenck-villa primer kutatás eredményei, végül a Lőver Uszoda kérdőíves felmérés statisztikai végeredményei kerülnek ismertetésre.

9.1. M85 útfejlesztés

A hipotézis ellenőrzésének módja a közúti forgalomtechnikai paraméter mérésén keresztül történt keresztmetszeti forgalom nagyság (ezer jármű/nap) alapján. A keresztmetszeti forgalom nagyság egy útkeresztmetszeten időegység alatt mindkét irányban áthaladó járművek számát fejezi ki. (12. táblázat)

12. táblázat Elemzésbe bevont adatok: az évi átlagos napi keresztmetszeti forgalom (ANF).

Kezdőszelvény	Végelszelvény	ANF_2018	ANF_2019	ANF_2020	ANF_2021	Út megnevezés
20 + 000	20 + 943	3555	3738	3816	3816	8518: Fertőendréd-Sopron összekötő út
20 + 943	27 + 126	5496	5789	5902	5902	8518: Fertőendréd-Sopron összekötő út
0 + 000	1 + 931	1329	3117	3130	3165	8526: Kópháza-Balf-Fertőrákos összekötő út
1 + 931	1 + 933	1329	1394	1381	1387	8526: Kópháza-Balf-Fertőrákos összekötő út
0 + 000	4 + 674	8897	9357	9397	9535	8527: Sopron-Fertőrákos összekötő út
4 + 674	6 + 360	3373	3543	3555	3598	8527: Sopron-Fertőrákos összekötő út
0 + 000	5 + 368	5299	5555	5581	5649	8645: Sopron-Harka-Kópháza összekötő út
5 + 368	8 + 304	2106	2215	2225	2257	8645: Sopron-Harka-Kópháza összekötő út
0 + 000	1 + 234	796	837	839	850	86106: Harka bekötő út
0 + 000	3 + 1400	4055	4263	4280	4341	86108: Sopron-Ágfalva bekötő út
3 + 1400	3 + 1649	367	386	384	389	86108: Sopron-Ágfalva bekötő út
100 + 000	105 + 910	9022	9389	8593	8677	84: Balatonederics-Sárvár-Sopron másodrendű főút
105 + 852	110 + 140	9022	9389	6771	5204	84: Balatonederics-Sárvár-Sopron másodrendű főút
110 + 140	110 + 407	21478	21642	18590	11399	84: Balatonederics-Sárvár-Sopron másodrendű főút
109 + 798	110 + 045	9022	9389	6771	5204	84: Balatonederics-Sárvár-Sopron másodrendű főút
110 + 045	114 + 679	21478	21642	18590	11399	84: Balatonederics-Sárvár-Sopron másodrendű főút
114 + 679	118 + 225	24503	23585	19347	22908	84: Balatonederics-Sárvár-Sopron másodrendű főút
118 + 225	121 + 115	17291	17372	13428	13440	84: Balatonederics-Sárvár-Sopron másodrendű főút
121 + 115	123 + 073	23700	25048	18189	17554	84: Balatonederics-Sárvár-Sopron másodrendű főút
123 + 073	128 + 544	21426	22485	15168	15487	84: Balatonederics-Sárvár-Sopron másodrendű főút

ANF: évi átlagos napi keresztmetszeti forgalom (e/nap)

Forrás: Magyar Közút Nzrt.

A továbbiakban két összetartozó (párosított) minta (az egyes útszelvények eltérő időszaki adatai) összehasonlítására került sor t-próbával. (13. táblázat) A statisztikai adatok IBM SPSS Statistics szoftver segítségével kerültek elemzésre.

13. táblázat Útszelvények összetartozó (párosított) mintáinak összehasonlítása t-próbával

Összetartozó (párosított) t-próbastatisztikák								
Párosítás	Átlag	Szórás	Szórás hiba	95% Konfidenciaintervallum		t	df	Sig.
				Alsó	Felső			
ANF_2018 - ANF_2020	1380,35	2337,81	522,75	286,22	2474,48	2,641	19	0,016
ANF_2018 - ANF_2021	2069,15	3565,42	797,25	400,48	3737,82	2,595	19	0,018
ANF_2019 - ANF_2020	1709,90	2390,97	534,64	590,89	2828,91	3,198	19	0,005
ANF_2019 - ANF_2021	2398,70	3637,68	813,41	696,21	4101,19	2,949	19	0,008
ANF_2020 - ANF_2021	688,80	2428,64	543,06	-447,84	1825,44	1,268	19	0,220

Forrás: SPSS alapján saját szerkesztés

Mivel az eredmények szignifikánsak ($p < 0,050$), ezért az útszelvények évi átlagos napi keresztmetszeti forgalmának egyezése nem elfogadható, az összehasonlított páronkénti adatokból a korábbi évre (2018, 2019) vonatkozó adat (forgalom) szignifikánsan magasabb, mint a későbbi évre (2020, 2021) vonatkozó adat (forgalom). A 2020 és 2021. évre vonatkozó adatok összehasonlításakor szignifikáns eltérés nem adódott ($p > 0,050$).

9.2. A Lenck-villa vizsgálatához kapcsolódó leíró statisztikai eredmények

A válaszadók felé történt kérdés volt, hogy jelöljék meg, milyen típusú kulturális programokon szoktak részt venni. (Egy válaszadó több lehetőséget is megjelölhetett.) Az eredményeket a 14. táblázat mutatja be.

14. táblázat Résztvételi arány a különböző kulturális rendezvényeken (N = 700)

	Részt szokott venni
Könnyűzenei koncert	63,0%
Komolyzenei koncert	36,4%
Népzenei / világzenei koncert	42,6%
Táncbemutató, táncest	36,9%
Múzeumlátogatás	59,6%
Kiállításlátogatás (képzőművészet, fotó stb.)	56,4%
Színházi előadás	70,0%
Filmvetítés (mozi, egyéb helyszínen)	54,7%
Cirkuszi előadás	20,1%
Irodalmi rendezvény, felolvasóest, kerekasztal-beszélgetés	26,3%
Előadói est (pl. stand-up)	41,1%
Gyermekrendezvény, családi nap, ünnepnap, hagyományőrző rendezvény	50,9%

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók 8,5%-a vesz részt legalább heti rendszerességgel kulturális programokon. 51,1%-uk jelölte meg, hogy legalább havi rendszerességgel vesz részt ilyen programokon, míg 40,5% ennél ritkábban vagy sohasem vesz részt ilyen jellegű eseményeken. A kulturális eseményektől való távolmaradás leggyakoribb okaként az idő és pénz hiányát (39,5%) valamint a nem megfelelő egészségi állapotot és a túl idős életkort (21,9%) jelölték meg a válaszadók. Szintén jelentős arányt képviselnek azok, akik az igényeinek nem megfelelő kulturális kínálatot jelölték meg (19,9%). (15. táblázat)

15. táblázat A kulturális rendezvényekről való távolmaradás indokai (N = 700)

Miért nem vesz részt kulturális rendezvényeken?	%
Nem érdekli	10,1%
Nem megfelelő a kínálat	19,9%
Nincs ideje, pénze	39,5%
Túl messze van	2,6%
Egészségi állapot, életkor	21,9%
Társaság hiánya	1,4%
Egyéb	5,5%

Forrás: saját szerkesztés

A Lenck-villa szolgáltatásainak igénybevételét gátló tényezők között az egyik kiemelkedően nagy gyakorisággal említett lehetőség az, hogy a válaszadók nem ismerik azokat (41,9%). A másik nagyon gyakori válasz – hasonlóan a kulturális rendezvények fogyasztásának akadályaihoz –, hogy nincsen ideje vagy pénze rá a válaszadónak (37,6%). A többi válaszlehetőség 10% alatti említési gyakorisággal szerepelt. (16. táblázat)

16. táblázat A Lenck-villa szolgáltatásainak igénybevételét gátló tényezők (N = 700)

Miért nem veszi igénybe a Lenck-villa szolgáltatásait?	% (több válasz is lehetséges)
Nem érdekli	9,5%
Nincs ideje rá, nincs pénze	37,6%
Túl messze van	4,3%
Nem ismeri	41,9%
Korábbi tapasztalat	2,0%
Nem tudja, egyéb	4,2%
Egészségi állapot, életkor	6,5%
Nem megfelelő a kínálat	1,1%
Társaság hiánya	1,8%
Pandémia	3,2%

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók költési szokásait, illetve fizetési hajlandóságát több kérdéssel is felmértük. Ezeknek a folytonos változóknak a leíró statisztikáját a 17. táblázat tartalmazza.

17. táblázat A költési szokások és fizetési hajlandóság változóinak leíró statisztikája

Változó	N	Átlag	Medián	Min	Max	Szórás
Mennyit költ havonta kulturális rendezvényre? (Ft)	615	5 989,80	5 000	0	150 000	8 872,71
Mennyit volna hajlandó maximum fizetni a Lenck-villa látogatásáért alkalmanként?	540	1 842,43	1 500	0	15 000	1 578,34
Mennyit volna hajlandó adakozni a Lenck-villa fenntartásáért havonta?	579	816,28	0	0	20 000	1 631,46

Forrás: saját szerkesztés

9.3 A Lenck-villa vizsgálatához kapcsolódó összefüggés- és regressziós vizsgálatok eredményei

9.3.1 Korrelációs elemzés a kiadások és jövedelmek, illetve a kultúrafogyasztási változók esetében

A költési szokások, illetve a jövedelmi viszonyok változóinak összefüggései Spearman-féle korrelációval kerültek tesztelésre (mivel egyik sem bizonyult normális eloszlásúnak). A 18. táblázat alapján gyenge és közepesen erős, pozitív irányú korreláció tapasztalható a változók között. Általánosságban elmondható, hogy a nettó jövedelem növekedése együtt jár a havi kulturális költsékek és a Lenck-villa fizetési hajlandóságának növekedésével is. Érdekes módon ugyanakkor nem korrelál az adakozási hajlandósággal. A havi kulturális költsékek és a Lenck-villára vonatkozó fizetési, illetve adakozási hajlandóság mértéke szintén pozitív korrelációt mutatnak.

18. táblázat Spearman-féle korreláció a költési és jövedelmi változók esetében

	Átlagos havi kulturális rendezvény költség (Ft)	Maximális fizetési hajlandóság a Lenck-villa használatáért (Ft)	Havi adakozási hajlandóság a Lenck-villa fenntartásáért (Ft)	Havi nettó, háztartási jövedelem (Ft)
Átlagos havi kulturális rendezvény költség (Ft)		0,338*	0,219**	0,358**
Maximális fizetési hajlandóság a Lenck-villa használatáért (Ft)	0,338**		0,402**	0,174**
Havi adakozási hajlandóság a Lenck-villa fenntartásáért (Ft)	0,219**	0,402**		0,059
Havi nettó, háztartási jövedelem (Ft)	0,358**	0,174**	0,059	

** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$

Forrás: saját szerkesztés

A kulturális események, illetve a Lenck-villa, mint kulturális helyszín igénybevétele közepesen erős, pozitív korrelációt mutat, ugyanakkor a Lenck-villával való elégedettség egyik

kultúrafogyasztási gyakorisági változóval sem mutat összefüggést. (19. táblázat) Ennek oka lehet az is, hogy a Lenck-villa szolgáltatási minőségének megítélése kiemelkedően pozitív, feltehetően még azok körében is, akik egyébként nem veszik igénybe azokat.

19. táblázat Kulturális eseményeken való részvétel, a Lenck-villával való elégedettség és annak tervezett vagy tényleges használati gyakoriságának Spearman-féle korrelációi

	Milyen gyakran vesz részt soproni kulturális rendezvényen?	Mennyire elégedett a Lenck-villa szolgáltatásaival?	Milyen gyakran látogat / tervez ellátogatni a Lenck-villába?
Milyen gyakran vesz részt soproni kulturális rendezvényen?		-0,069	0,325**
Mennyire elégedett a Lenck-villa szolgáltatásaival?	-0,069		-0,056
Milyen gyakran látogat / tervez ellátogatni a Lenck-villába?	0,325**	-0,056	

** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$

Forrás: saját szerkesztés

9.3.2 A Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségét befolyásoló tényezők

9.3.2.1 Keresztábra-elemzések a Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségével kapcsolatban

Elsőként keresztábra-elemzés és Khi-négyzet próba segítségével került tesztelésre a Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségének változója, a szociodemográfiai változók és a hazai, illetve soproni dolgok alakulásának attitűdváltozói közötti kapcsolatok. (20. táblázat, 5.1. melléklet)

A szolgáltatásainak ismertsége vonatkozásában az eredmények alapján inkább a nőkre jellemző, hogy ismerik és már igénybe is vették a szolgáltatásait, a férfiakra pedig jellemzőbb, hogy nem is ismerik. A felsőfokú végzettségűek azok, akik arányaiban jobban ismerik és igénybe is vették már a Lenck-villa szolgáltatásait, míg az alacsonyabb végzettségűekre inkább jellemző, hogy nem is ismerik azokat. A belvárosiakra jellemzőbb, hogy ismerik és igénybe vették már a szolgáltatásait, a külterületi lakosok vannak kimondottan felülreprezentálva azok között, akik nem ismerik, valamint a lövéri lakosok ugyanebben a kategóriában alulreprezentáltak. A jó vagy kiváló egészségi állapotúak felülreprezentáltak a Lenck-villát ismerők és használók között, míg a rossz vagy nagyon rossz egészségi állapotúak alulreprezentáltak. Akik legálább hetente vagy akár csak havonta részt vesznek valamilyen soproni kulturális eseményen, azok felülreprezentáltak a Lenck-villát ismerők és használók között, akik pedig ennél ritkábban, vagy soha nem vesznek részt kulturális eseményen, azok alulreprezentáltak. A Lenck-villát nem

ismerők között éppen fordított a helyzet, itt a kulturális eseményeket nem, vagy ritkán látogatók vannak felülreprezentálva.

20. táblázat A Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségét befolyásoló tényezők Khi-négyzet próbái

Változó	Mennyire ismeri a Lenck-villa szolgáltatásait?
Nem (N = 698)	8,109*
Életkor (N = 698)	9,486
Iskolai végzettség (N = 700)	42,626**
Lakóhely városrésze (N = 687)	18,883*
Soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakorisága (N = 693)	46,168**
Családi állapot (N = 695)	2,222
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 681)	3,809
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 678)	6,490
Élégedettség a városfejlesztéssel (N = 679)	3,503
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 694)	2,784
Egészségi állapot (N = 695)	10,309*

** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$

Forrás: saját szerkesztés

9.3.2.2 Logisztikus regressziós elemzések a Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségével kapcsolatban

A többváltozós elemzések során a 7. táblázatban bemutatott változók közül a Sopronra, illetve Magyarországra vonatkozó attitűdváltozók közül a „Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban” változó került használatra, a többit kimaradt a modellből, mivel közöttük szignifikáns korreláció tapasztalható. A kategoriális változókon kívül magyarázó változóként került használatra még a folytonos mérési szintű „háztartási, havi nettó átlagos jövedelem” (amely szintén szignifikánsan korrelál a különböző kiadási változókkal, így azok szintén nem kerültek be a modellbe). A „Lakóhely városrésze” változó kategóriánként külön-külön bontva szerepelt a modellekben, referenciaként a Belváros jelenik meg.

A Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségét befolyásoló változók hatásának megismerésére az ordinális mérési szintű függő változó 3 kategóriája bináris változóvá került átalakításra („Ismerem és igénybe is vettem már”; „Ismerem, de nem vettem igénybe”; „Nem ismerem”) (10. táblázat), majd ezekre bináris logisztikus regresszió került lefuttatása Backward Stepwise (Ward) eljárással külön-külön. (Fontos megemlíteni, hogy a bináris logisztikus regressziók elemszáma 414 fős volt csak, mivel a háztartási jövedelemre vonatkozó kérdésre, mint magyarázó változóra nem minden válaszadó válaszolt.) A 21. táblázatban az eljárás végén a modellekben magyarázóerővel maradó változók kerültek feltüntetésre. Az „Ismerem, de nem vettem

igénybe” válaszlehetőségre futtatott bináris logisztikus regresszió esetében egyetlen magyarázó változó sem bizonyult szignifikánsnak, így ez a modell nem szerepel a 21. táblázatban.

Annak valószínűsége, hogy egy válaszadó a Lenck-villa szolgáltatásait „Ismeri és egyúttal igénybe is veszi” az esélyhányados eredmények alapján életkori kategóriáinként felfelé haladva 42,3%-kal nő, az iskolai végzettség kategóriájának javulásával 2,1-szeresére nő, az egészségi állapot kategóriájának javulásával 48,6%-kal nő. Mindhárom változó ordinális változóként szerepel a modellben. A belvárosi lakosokhoz képest Sopronbánfalva és az Ágfalvi úti lakótelep lakosai esetében ennek valószínűsége alacsonyabb. A soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakoriságának csökkenése 50,6%-kal csökkenti annak valószínűségét, hogy valaki az „Ismerem és igénybe is vettem” kategóriába tartozzon, azaz minél gyakrabban vesz részt valaki a soproni kulturális életben, annál nagyobb valószínűséggel ismert számára a Lenck-villa is. (Ez a változó fordított sorrendű ordinális változóként szerepel a modellben, lásd 7. táblázat.) Érdekes módon a válaszadó háztartásának havi átlagos nettó jövedelmének növekedése csökkenti az ebbe a kategóriába tartozás valószínűségét, azonban ez a csökkenés szinte elhanyagolhatóan kis mértékű (21. táblázat).

Annak valószínűsége, hogy egy válaszadó a Lenck-villa szolgáltatásait „Nem ismeri”, 76,9%-kal nagyobb a férfiak körében. 35,7%-kal csökken az életkori kategóriák növekedésével és 35,2%-kal csökken az iskolai végzettség kategóriáinak javulásával az esélyhányadosok alapján. (Utóbbi két változó ordinális változóként szerepel a modellben.) A belvárosi lakosokhoz képest nagyobb valószínűségű, hogy a sopronbánfalvi és ágfalvi úti lakótelepi városrész lakosai ebbe a kategóriába tartoznak. Minél ritkábban vesz részt valaki a soproni kulturális életben, annál valószínűbb, hogy nem ismeri a Lenck-villát sem (a gyakoriság kategóriáiban az egyre ritkább részvétel felé haladva 2,3-szeresére nő ennek valószínűsége, mivel fordított sorrendű, ordinális változóról van szó) (21. táblázat).

21. táblázat A Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségét leíró bináris változókra futtatott bináris logisztikus regressziók eredményei

Változó	„Ismerem és igénybe is vettem” (N = 414)		„Nem ismerem” (N = 414)	
	β (SE)	Exp(B)	β (SE)	Exp(B)
Nem (referencia: nők)				
<i>férfiak</i>			0,570*** (0,219)	1,769
Életkor	0,353** (0,179)	1,423	-0,297** (0,137)	0,743
Iskolai végzettség	0,762*** (0,200)	2,142	-0,434*** (0,154)	0,648
Lakóhely városrésze (referencia: Belváros)				
<i>ÉNY-DK-i külső kerületek</i>	-0,517* (0,309)	0,596	0,403 (0,272)	1,496
<i>Lövérek</i>	-0,447 (0,349)	0,639	-0,133 (0,330)	0,876
<i>Sopronbánfalva, Ágfalvi úti ltp.</i>	-1,558** (0,531)	0,211	0,825** (0,360)	2,281
<i>Külterületek</i>	-0,550 (0,612)	0,577	0,748 (0,497)	2,113
Soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakorisága	-0,705*** (0,205)	0,494	0,843*** (0,183)	2,323
Egészségi állapot	0,396* (0,217)	1,486		
Háztartás havi nettó átlagos összbevétele	0,000* (0,000)	0,999		
X²	48,571***		55,147***	
Nagelkerke R²	0,169		0,169	

*** - $p < 0,01$; ** - $p < 0,05$; * - $p < 0,1$

Forrás: saját szerkesztés

9.3.3 A Lenck-villa látogatási gyakoriságát befolyásoló tényezők

9.3.3.1 Keresztábra-elemzések a Lenck-villa látogatási gyakoriságával kapcsolatban

A látogatásának gyakorisága vonatkozásában kijelenthető, hogy a 65 év feletti korosztály a heti, illetve havi rendszerességű látogatók között is felülreprezentált, míg a 30-49 éves korosztály a heti használók között arányaiban kevésbé fordul elő. Az egyedülállók a legalább havonta egyszer, a kapcsolatban élők a legalább évente egyszer igénybe vevők csoportjában felülreprezentáltak. A legalább heti rendszerességgel kulturális eseményre járók a heti rendszerességű igénybe vevői között is felülreprezentáltak, ahogyan a havi rendszerességű igénybe vevők között is. A havi rendszerességgel kulturális eseményre látogatók a Lenck-villa éves rendszerességű használói között felülreprezentáltak. A kulturális eseményen ritkán, vagy soha részt nem vevők felülreprezentáltak a Lenck-villát ritkán, vagy soha igénybe nem vevők között is.

A legalább havi rendszerességű látogatók között felülreprezentáltak a soproni dolgok alakulásával egyet értők, míg alul reprezentáltak az azzal egyet nem értők. A soha, vagy az évente egy alkalomnál is ritkábban igénybe vevők között a soproni dolgok alakulásával egyet nem értők és az ingadozók vannak arányaikban többen, míg az egyetértők kevesebben. A magyarországi dolgok alakulásával egyet értők relatíve kevesebben vannak a Lenck-villát évesnél ritkábban, vagy soha nem használók között, míg az ingadozók felülreprezentáltak. A soproni fejlesztéseket nem támogatók arányaiban felülreprezentáltak az évesnél ritkábban vagy soha igénybe nem vevők között, míg a támogatók alul reprezentáltak ebben a csoportban (22. táblázat, 5.2. melléklet).

22. táblázat A Lenck-villa látogatási gyakoriságát befolyásoló tényezők Khi-négyzet próbái

Változó	Milyen gyakorisággal látogat el / tervez ellátogatni a Lenck-villába?
Nem (N = 504)	4,803
Életkor (N = 503)	23,973**
Iskolai végzettség (N = 505)	4,576
Lakóhely városrésze (N = 497)	9,157
Soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakorisága (N = 499)	65,386**
Családi állapot (N = 500)	11,479**
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 495)	17,507**
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 487)	13,106*
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 493)	11,838**
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 500)	4,272
Egészségi állapot (N = 502)	9,298

** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$

Forrás: saját szerkesztés

9.3.3.2 Logisztikus regressziós elemzések a Lenck-villa látogatási gyakoriságával kapcsolatban

A Lenck-villa használati gyakoriságára vonatkozó szokásokat befolyásoló változók hatásának megismerésére az ordinális mérési szintű függő változó ismét bináris változókká került átalakításra („Legalább heti egyszer”; „Legalább havi egyszer”; „Legalább évi egyszer”; „Ritkábban, mint évente vagy soha”), majd ezekre bináris logisztikus regresszió került lefuttatásra Backward Stepwise (Ward) eljárással külön-külön. (23. táblázat)

Az eredmények alapján annak valószínűsége, hogy valamely válaszadó a „Legalább heti egyszeri” igénybevételi kategóriába tartozik csökken a soproni kulturális rendezvényeken történő részvétel gyakoriságának csökkenésével (fordított irányú, ordinális mérési szintű változó lévén kategóriánként felfelé haladva 81,9%-kal).

A férfiak 51,8%-kal kisebb valószínűséggel tartoznak a „legalább havi egyszeri” igénybevételi kategóriába, ahogyan csökken ennek valószínűsége a soproni kulturális eseményeken történő részvételi hajlandóság csökkenésével is (kategóriánként felfelé haladva 76%-kal). A

háztartási átlagos jövedelem növekedésével szintén csökken az ebbe a kategóriába tartozás valószínűsége.

A „Legalább évi egyszeri” igénybevételi kategóriába a férfiak 32,2%-kal kisebb valószínűséggel tartoznak. Az életkori kategóriák növekedésével (ordinális mérési szintű változó) ebbe a használati kategóriába tartozás valószínűsége 40,8%-kal csökken. A valamilyen társas kapcsolatban élők 56,2%-kal nagyobb eséllyel tartoznak ebbe a csoportba az egyedülállókhöz képest, és ugyanennyivel nagyobb arányban tartoznak ebbe a kategóriába az egyéb családi állapotúak a társas kapcsolatban élőkhez képest – azonban utóbbiak létszáma miatt ez utóbbi eredmény fenntartásokkal kezelendő. (A családi állapot változó ordinális mérési szintű változó.) A soproni kulturális életben való részvétel hajlandóságának csökkenésével (fordított ordinális változó) 37,5%-kal mérséklődik a legalább évi egyszeri használati kategóriába tartozás valószínűsége. Ugyanakkor minél inkább egyet ért valaki azzal, hogy általánosságban jó irányba mennek a dolgok Sopronban (ordinális változó), annál inkább nő (kategóriánként 29,6%-kal) az ebbe a kategóriába tartozás valószínűsége.

Az „évesnél ritkább vagy soha” igénybevételi kategóriába a belvárosiakhoz képest 2,4-szer nagyobb valószínűséggel tartoznak a sopronbánfalvi és ágfalvi úti lakótelepi lakosok.

23. táblázat A Lenck-villa szolgáltatásainak igénybevételi gyakoriságát leíró bináris változókra futtatott bináris logisztikus regressziók eredményei

Változó	Legalább heti egyszer (N=414)		Legalább havi egyszer (N=414)		Legalább évi egyszer (N=414)		Ritkábban, mint évente vagy soha (N=414)	
	β (SE)	Exp(B)	β (SE)	Exp(B)	β (SE)	Exp(B)	β (SE)	Exp(B)
Nem (referencia: nők)								
<i>férfiak</i>			-0,730** (0,337)	0,482	-0,389* (0,212)	0,678		
Életkor					-0,524*** (0,127)	0,592		
Lakóhely városrésze (referencia: Belváros)								
<i>ÉNY-DK-i külső kerületek</i>							-0,332 (0,382)	0,718
<i>Lőverek</i>							-0,103 (0,428)	0,902
<i>Sopronbánfalva, Ágfalvi úti tlp.</i>							0,861** (0,422)	2,365
<i>Külterületek</i>							0,588 (0,582)	1,800
Soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakorisága	-1,707*** (0,588)	0,181	-1,425*** (0,266)	0,240	-0,322* (0,167)	0,725	0,855*** (0,251)	2,352
Családi állapot					0,446* (0,228)	1,562		
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban?					0,260* (0,142)	1,296		
Háztartás havi nettó átlagos összbevétele			0,000*** (0,000)	0,999				
X²	9,324***		46,892***		37,225***		24,772***	
Nagelkerke R²	0,126		0,198		0,115		0,102	

*** - $p < 0,01$; ** - $p < 0,05$; * - $p < 0,1$

Forrás: saját szerkesztés

9.3.4 A Lenck-villa fenntartásával kapcsolatos adakozási hajlandóság elemzése

9.3.4.1 Keresztábra-elemzések a Lenck-villával kapcsolatos adakozási hajlandóság tekintetében

A Lenck-villa fenntartásáért való havi adakozási hajlandóság szociodemográfiai és attitűdváltozókkal való összefüggései elsőként Khi-négyzet próbával kerültek tesztelésre. (24. táblázat, 5.3. melléklet)

Ezek alapján azok, akik a soproni kulturális eseményeken a havi gyakoriságnál ritkábban vagy akár soha nem vesznek részt, felülreprezentáltak azok között, akik nem kívánnak adakozni a Lenck-villa fenntartásáért. Ugyanakkor a legalább havi egyszer vagy a legalább heti egyszer kulturális eseményre járók felülreprezentáltak az adakozni szándékozók között.

Akik szerint részben jó, részben rossz irányba mennek a dolgok, illetve akik szerint egyértelműen rossz irányba mennek a dolgok Sopronban, ők kevésbé hajlandóak adakozni a Lenck-villa felújításáért. Akik szerint viszont Sopronban jó irányba mennek a dolgok, ők nagyobb arányban hajlandóak adakozni. Akik szerint rossz irányba mennek a dolgok Magyarországon, azok felülreprezentáltak az adakozni nem kívánók között, akik szerint pedig a dolgok jó irányba mennek, ők az adakozni hajlandóak között. Akik nem értenek egyet a soproni fejlesztéssel, ők kevésbé hajlandóak adakozni a Villa fenntartásáért, akik viszont egyetértenek a fejlesztésekkel, ők nagyobb arányban hajlandóak adakozni. Akik nem értenek egyet a „Jó soproninak lenni, jó itt élni” állítással, ők kevésbé hajlandóak adakozni a fenntartásra, akik pedig egyetértenek az állítással, nagyobb arányban hajlandóak az adakozásra.

Akik nem ismerik a Lenck-villa szolgáltatásait, arányaiban kevésbé hajlandóak adakozni, akik viszont ismerik és már igénybe is vették azokat, azok nagyobb hajlandóságot mutatnak erre a többi csoporthoz képest. Akik elégedettek, vagy inkább elégedettek a Lenck-villa szolgáltatásaival, azok felülreprezentáltak az adakozni hajlandók csoportjában. Az adakozni nem kívánók között felülreprezentáltak azok, akik évesnél ritkábban vagy soha nem akarnak ellátogatni a Villába, az adakozni szándékozók között pedig a legalább havi egyszer odalátogatók felülreprezentáltak.

24. táblázat A Lenck-villa fenntartásáért való adakozási hajlandóságot befolyásoló tényezők Khi-négyzet próbáinak eredményei

Változó	Hajlandó-e adakozni a Lenck-villa fenntartásáért?
Nem (N = 568)	2,885
Életkor (N = 569)	3,102
Iskolai végzettség (N = 568)	0,558
Lakóhely városrésze (N = 561)	5,174
Soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakorisága (N = 562)	19,267**
Családi állapot (N = 569)	0,215
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 551)	40,928**
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 553)	33,431**
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 552)	35,339**
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 566)	14,584**
Egészségi állapot (N = 566)	2,406
Mennyire ismeri a Lenck-villa szolgáltatásait? (N = 568)	23,707**
Mennyire elégedett a Lenck-villa által nyújtott kulturális/szórakozási lehetőségekkel? (N = 111)	6,849*
Milyen gyakran látogat el / tervez ellátogatni a Lenck-villába? (N = 425)	31,037**

** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$

Forrás: saját szerkesztés

9.3.4.2 Logisztikus regressziós elemzések a Lenck-villával kapcsolatos adakozási hajlandóság tekintetében

Az adakozási hajlandóságra vonatkozóan a 24. táblázat változóit kiegészítve a folytonos jövedelmi változóval, bináris logisztikus regresszió került lefuttatásra (Backward Stepwise, Ward eljárással), amelynek modellje szignifikánsnak bizonyult ($X^2(4) = 14,868$; $p = 0,005$), a Nagelkerke R^2 értéke 0,178.

Az esélyhányadosok eredményei alapján a férfiak 55,0%-kal kisebb valószínűséggel hajlandóak adakozni. Minél kevésbé vesz részt valaki a soproni kulturális eseményeken, annál kisebb valószínűséggel is hajlandó adakozni (kategóriánként 53,9%-kal csökken a valószínűsége, fordított ordinális változó). A kapcsolatban élők 2,5-szer nagyobb eséllyel adakoznának, mint az egyedülállók, további szintén 2,5-szer nagyobb valószínűséggel adakoznak az egyéb családi állapotúak – azonban utóbbiak alacsony elemszáma miatt ez fenntartásokkal kezelendő (a változó ordinális változóként szerepel a modellben). Minél elégedettebb valaki a Lenck-villa szolgáltatásaival, annál inkább hajlandó adakozni, kategóriánként felfelé haladva 4,4-szeresére nő ennek valószínűsége.

25. táblázat Az adakozási hajlandóságra futtatott bináris logisztikus regresszió eredményei

Változó	Hajlandó-e adakozni a Lenck-villa fenntartásáért? (N=106)	
	β (SE)	Exp(B)
Nem (referencia: nők)		
<i>férfiak</i>	-0,797* (0,479)	0,450
Soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakorisága	-0,773** (0,394)	0,461
Családi állapot	0,935** (0,475)	2,548
Mennyire elégedett a Lenck-villa által nyújtott kulturális/szórakozási lehetőségekkel?	1,487** (0,681)	4,425
X ²	14,868***	
Nagelkerke R ²	0,178	

*** - $p < 0,01$; ** - $p < 0,05$; * - $p < 0,1$

Forrás: saját szerkesztés

9.4 A Lőver Uszoda kérdőíves vizsgálatához kapcsolódó leíró statisztikai eredmények

A Lőver Uszodát a válaszadók 97,6%-a ismerte, 87,9%-uk pedig legalább egyszer élete során már igénybe is vette.

A heti sportolási gyakoriság vonatkozásában sokkal jobb eredmények mutatkoznak a mintában, mint a hazai, országos átlagban. (Ács et al., 2020). (26. táblázat)

26. táblázat A soproni lakosok sportolási gyakorisága

Sportolási gyakoriság	Országos	Sopron
Soha (heti 0)	64,17%	29,4%
Heti 1-2	16,92%	30,4%
Heti 3-4	14,75%	17,6%
Heti minimum 5	4,17%	22,6%

Forrás: Ács et al., 2020 és saját szerkesztés

A Lőver Uszoda elemzésbe bevont folytonos változók leíró statisztikáját a 27. táblázat tartalmazza.

27. táblázat A Lőver Uszoda elemzésébe bevont folytonos változók leíró statisztikai adatai

Változó	Átlag	Medián	Min	Max	Szórás
Heti sportolási gyakoriság (nap)	2,48	2,00	0,00	7,00	2,39
Heti sportolással töltött idő (perc)	169,74	120,00	0,00	3 360,00	277,35
Havi sportolásra költött pénz (Ft)	6 203,37	0,00	0,00	320 000,00	17 046,35
Háztartás átlagos havi nettó jövedelme (Ft)	466 168	350 000	20 000	15 000 000	796 147
Lőver Uszoda használati gyakorisága havonta a felújítás előtt (nap)	3,34	2,00	0,00	32,00	4,38
Lőver Uszoda használati gyakorisága havonta a felújítás után (nap)	3,10	1,00	0,00	28,00	3,75
Lőver Uszoda havi használati gyakoriságának változása (nap)	-0,22	0,00	-28,00	14,00	4,09
Lőver Uszoda használati ideje havonta felújítás előtt (perc)	179,19	120,00	10,00	1 050,00	180,54
Lőver Uszoda használati ideje havonta felújítás után (perc)	134,95	120,00	0,00	480,00	93,21
Lőver Uszoda havi használati idejének változása felújítás után (perc)	13,50	60,00	-870,00	390,00	195,91
Felújítás előtti fizetési hajlandóság egy alkalomért (Ft)	1 256,77	1 000,00	100,00	10 000,00	1 006,78
Felújítás utáni fizetési hajlandóság egy alkalomért (Ft)	1 685,34	1 500,00	100,00	10 000,00	1 194,62
Alkalmankénti fizetési hajlandóság változása a felújítás után (Ft)	239,25	0,00	-5 000,00	10 000,00	1 439,15
Felújítás előtti adakozási hajlandóság havonta a fenntartásért (Ft)	1 591,67	500,00	0,00	50 000,00	3 302,30
Felújítás utáni adakozási hajlandóság havonta a fenntartásért (Ft)	1 353,36	500,00	0,00	20 000,00	2 294,04
Havi adakozási hajlandóság változása a felújítás után (Ft)	-95,86	0,00	-10 000,00	10 000,00	1 688,41

Forrás: saját szerkesztés

9.5 A Lőver Uszoda kérdőíves vizsgálatához kapcsolódó összefüggés- és regressziós vizsgálatok eredményei

9.5.1 Korrelációs elemzés a sportkiadások és jövedelmek, illetve a sportfogyasztási változók esetében

Az elemzésekben alkalmazott, folytonos, magyarázó változók közötti összefüggéseket vizsgálva megállapítható, hogy a sporttevékenységek gyakorisági- és időtartammutatói, valamint a jövedelmi helyzet és sportkiadások mutatói pozitívan korrelálnak egymással (28. táblázat). Ez ugyan evidencia, a 28. táblázat szerepeltetése mégis azért szükséges a dolgozatban, mert a bemutatott változók közötti magas fokú korreláció az alkalmazott logisztikus regressziókban multikollinearitáshoz vezetne azok együttes alkalmazása során. Ezért a modellekbe majd csak a „heti sporttevékenység gyakorisága” változó kerül beépítésre.

28. táblázat A magyarázó változóként használt folytonos sport és pénzügyi változók Spearman-féle korrelációs értékei

Változó	Heti sporttevékenység gyakorisága	Heti sportolási idő (perc)	Havi sportkiadás	Havi nettó jövedelem
Heti sporttevékenység gyakorisága		0,901**	0,231**	0,109*
Heti sportolási idő (perc)	0,901**		0,347**	0,177**
Havi sportkiadás	0,231**	0,347**		0,321**
Havi nettó jövedelem	0,109*	0,177**	0,321**	

** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$

Forrás: saját szerkesztés

9.5.2 A Lőver Uszodával kapcsolatos sportfogyasztási szokásokat befolyásoló tényezők

9.5.2.1 Keresztábra-elemzések a Lőver Uszoda használatával és adakozási hajlandóságával kapcsolatban

A felújítás előtt a régi uszodában való sportolás jelenléte a válaszadók mindennapjaiban nem mutatott összefüggést egyik nominális és ordinális változóval sem.

A férfiak nyitottabbak az új uszodában való sportolásra. A 65 év feletti korosztály a többi korcsoporthoz képest kisebb hajlandóságot mutat az új uszodában való sportolásra. A felsőfokú végzettségűek az átlagosnál nagyobb arányban kívánnak sportolni a felújított uszodában. Értethető módon, akik elégedettek az uszodával, azok magasabb arányban, akik nem elégedettek azok kevésbé kívánnak sportolni az új uszodában. A jó egészségi állapotban lévők nagyobb arányban akarnak sportolni az új uszodában, mint azok, akik rossz egészségi állapotban vannak.

Akik szerint jó irányba mennek a dolgok Sopronban, azok szívesebben adakoztak volna a régi uszoda fenntartására, mint akik szerint nem mennek jó irányba. Ellenben akik szerint rossz irányba mennek a soproni dolgok, azok kevésbé volnának hajlandóak adakozni. Hasonlóak az eredmények akkor, ha a magyarországi dolgok irányával kapcsolatban vizsgáljuk meg az adakozási hajlandóságot a régi uszoda esetén. (Nem adakozott volna az ellenzők nagyobb része, de adakozott volna a támogatók nagyobb aránya.) Szintén hasonlóak az arányok a városfejlesztés támogatásával összevetve. Akik támogatják a fejlesztéseket azok nagyobb arányban adakoznának is. Ugyanakkor az ellenzők csupán esetében nagyobb arányban találjuk meg azokat, akik nem adakoznának. Szignifikáns a „jó soproninak lenni” állítással való egyetértés attitűdje is. (Az egyetértők nagyobb arányban adakoztak volna, mint az egyet nem értők.)

A Lőver Uszoda színvonalával elégedett lakosok nagyobb arányban adakoznának, mint azok, akik nem elégedettek vele. Nagyobb hajlandóságot mutatnak az adakozásra jelenleg

azok, akik szerint a dolgok jó irányba mennek Sopronban, szemben azokkal, akik szerint viszont nem mennek jó irányba a dolgok. Hasonlóak az arányok a magyarországi dolgok alakulásához való hozzáállás esetében. A soproni fejlesztéssel egyet értők nagyobb arányban adakoznának, azokkal szemben, akik viszont nem értenek ezekkel egyet. A „jó soproninak lenni” életérzéssel egyet értők szintén nagyobb hajlandóságot mutatnak az adakozásra, mint az ezzel nem azonosulók. (29. táblázat, 5.4. melléklet, 5.5. melléklet, 5.6. melléklet, 5.7. melléklet)

29. táblázat A régi és a felújított uszoda használatát és a fenntartásáért való adakozási hajlandóságot befolyásoló tényezők Khi-négyzet próbáinak eredményei

Változó	Sportolt-e a felújítás ELŐTT az uszodában?	Sportolt-e a felújítás UTÁN az uszodában?	Adakozott volna-e a Lőver Uszoda fenntartásáért a felújítás ELŐTT?	Adakozna-e a Lőver Uszoda fenntartásáért a felújítás UTÁN?
Nem	0,227	7,813**	1,729	0,004
Életkor	4,854	9,599*	1,872	2,001
Iskolai végzettség	0,288	9,249**	2,173	1,617
Lakóhely városrésze	5,300	3,318	1,066	1,425
Lőver Uszodával való elégedettség	2,439	6,398*	1,797	8,057*
Családi állapot	2,403	3,287	2,761	2,771
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban?	0,131	9,924**	39,503**	32,184**
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon?	0,413	7,168*	33,557**	22,317**
Elégedettség a városfejlesztéssel	0,623	7,965**	38,221**	26,018**
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!”	1,067	3,210	11,254**	7,176**
Egészségi állapot	0,581	13,631**	0,925	0,520

Az elemszámok a 5.6-5.10. mellékletekben találhatóak.

** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$

Forrás: saját szerkesztés

9.5.2.2 Logisztikus regressziós elemzések a Lőver Uszoda használatával és adakozási hajlandóságával kapcsolatban

A korábban bemutatott bináris, függő változók vizsgálatát kiegészítve a soproni dolgok alakulását mérő, metrikus változóval, a 30. táblázat eredményei jelentek meg (a regresszió futtatása során egyes ordinális változók elvesztették szignifikanciájukat, ugyanis azokat más változók átvették, a változók közül egyedül a nemek változója szerepelt kategoriális változóként).

A régi Lőver Uszodában sportolást vizsgáló modellben a heti sporttevékenység gyakoriságának egy alkalommal történő növekedése 8,6%-kal növelte annak valószínűségét, hogy az egyén az uszodában is sportolt a felújítást megelőzően.

Az új Lőver Uszodában a felújítást követően az esélyhányadosok alapján a férfiak 45,7%-kal nagyobb valószínűséggel sportolnak az uszodában, mint a nők. A soproni dolgok alakulásával való elégedettség értékének (ordinális változó) egységnyivel való növekedése 58,8%-kal növeli az uszodai sportolás esélyét. Az iskolai végzettség javulása (ordinális változó) egyúttal az uszodában történő sportolás valószínűségét is növeli, kategóriánként 37,4%-kal növekedve. Az idősebb életkor ugyanakkor csökkenti az uszodában történő sportolás valószínűségét (ordinális változóként kezelve, kategóriánként felfelé haladva – azaz az életkor növekedésével – 24,1%-kal csökken az uszoda használatának valószínűsége).

Az uszoda régi állapotának fenntartásához annál nagyobb valószínűséggel járult volna hozzá valaki, minél inkább egyet ért a „dolgok Sopronban történő alakulásával” (ordinális változó, fokozatonként 2,04-szer nagyobb ennek valószínűsége).

Az uszodafelújítást követően az adakozási hajlandóság hasonló mintázatot mutat, mint a régi uszodánál tapasztalható volt. A „soproni dolgok menetével” való egyetértés tekintetében 2,14-szer nagyobb az esélye annak, hogy valaki az új uszodáért adakozni legyen hajlandó az egy fokozattal kevésbé egyetértőkhöz képest.

30. táblázat Bináris logisztikus regressziók a Lőver Uszodában való sportolás és fenntartásának adakozására a felújítást megelőzően és azt követően

Változó	Sportolt-e a felújítás ELŐTT az uszodában?		Sportolt-e a felújítás UTÁN az uszodában?		Adakozott volna-e a Lőver Uszoda fenntartásáért a felújítás ELŐTT?		Adakozna-e a Lőver Uszoda fenntartásáért a felújítás UTÁN?	
	β (SE)	Exp(B)	β (SE)	Exp(B)	β (SE)	Exp(B)	β (SE)	Exp(B)
Nem (referencia: nők)								
<i>férfiak</i>			0,377* (0,194)	1,457				
Életkor			-0,276** (0,122)	0,759				
Iskolai végzettség			0,318** (0,131)	1,374				
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban?			0,462*** (0,135)	1,588	0,713*** (0,119)	2,040	0,763*** (0,142)	2,144
Heti sporttevékenység gyakorisága	0,083** (0,037)	1,086	0,201*** (0,041)	1,223				
N	544		506		550		413	
X ²	4,931**		54,224***		38,829***		32,184***	
Nagelkerke R ²	0,012		0,137		0,091		0,100	

*** - $p < 0,01$; ** - $p < 0,05$; * - $p < 0,1$

Forrás: saját szerkesztés

9.5.3 Változások a sportolási alkalmak számában, a fizetési és adakozási hajlandóságban

9.5.3.1 Kétváltozós elemzések a sportolási alkalmak, a fizetési és adakozási hajlandóság vonatkozásában

Wilcoxon próbával került vizsgálatra, hogy az uszodai sportolási szokásokat (az uszoda havi igénybevételi alkalmainak gyakorisága), valamint az uszoda használatáért, illetve fenntartásáért való, forintban kifejezett fizetési és adakozási hajlandóságot megváltoztatta-e az uszoda felújítása. Az egyes változók előtte és utána állapotának összehasonlításakor csak azokat a válaszadókat lehetett figyelembe venni, akik mindkét kérdésre válaszoltak, így a minta elemszáma ezeknél a vizsgálatoknál jelentősen csökkent.

215 fő (30,8%) jelezte, hogy sportolt az uszodában a felújítást megelőzően legalább átlagosan heti 1 napot. A felújítást követően 220 fő (31,4%) tervezi, hogy fog, vagy már sportol az uszodában legalább heti egyszer. A változások pontosabb alakulásának elemzése érdekében Wilcoxon próbával az egyének havi, uszodai sportolási alkalmai kerültek összehasonlításra a felújítás előtt és után (erre 478 fő válaszolt, amiben benne vannak azok is, akik 0 értéket adtak meg a sportolási napokra). A mediánértékben (havi 2 alkalom) nem jelentkezett szignifikáns különbség, tehát a sportolási alkalmak számának növekedése nem mutatható ki a mintában.

A használati alkalmakért való fizetési hajlandóságban a mediánértékek alapján 500 Ft-os, szignifikáns emelkedés mutatható ki. A felújítást megelőzően 1 277 Ft-ra értékelték egy használati alkalom értékét a válaszadók, azt követően 1 701 Ft-ra.

A felújítást megelőzően, az uszoda régi állapotában való fenntartásáért 325 fő (46,4%) lett volna hajlandó adakozni legalább havi egy forintot. Az új uszoda fenntartásáért 239 fő (34,1%) lenne hajlandó ezt tenni. Az adakozási hajlandóságban bekövetkező változás elemzéséhez az egyének által havi szinten adakozni gondolt összegek változását hasonlítottuk össze, ami ugyanakkor szignifikánsan nem változott (az elemszám itt 413 fő, ugyanis azok is az elemzésbe kerültek, akik 0 Ft-os adakozási hajlandóságot adtak meg). A havi adakozási medián 500 Ft az előtte és utána esetben is. Az átlagos adakozási összeg 1 499 Ft, illetve 1 412 Ft volt. (31. táblázat)

31. táblázat A Lőver Uszodával kapcsolatos sportolási szokások és a fizetési hajlandóság mutatóinak változásai

	N	z-érték	p-érték	Átlag (előtt)	Átlag (után)	Medián (előtt)	Medián (után)	Medián különbség
Havi sportolási alkalmak gyakorisága	478	-0,158	0,874	3,60 ±4,38	3,39 ±3,83	2	2	0
Fizetési hajlandóság alkalmanként (Ft)	433	10,756	<0,001	1276,71 ±1041,06	1700,52 ±1202,668	1000	1500	500
Adakozási hajlandóság havonta (Ft)	413	-1,105	0,269	1498,75 ±2444,49	1412,08 ±2334,65	500	500	0

Forrás: saját szerkesztés

9.5.3.2 Keresztábrás elemzések a sportolási alkalmak, a fizetési és adakozási hajlandóság vonatkozásában

Ezt követően elemzésre került, hogy mi jellemző azokra a válaszadókra, akik esetében regisztrálható volt akár a sportolási gyakoriság megnövekedése, akár a fizetési vagy adakozási hajlandóság növekedése.

Az uszoda használati gyakoriságát növelő vagy növelni tervező válaszadók nemükben, életkorukban, iskolai végzettségükben mutatnak sajátosságokat, illetve a „soproni és magyarországi dolgok menetének” megítélésében (31. táblázat, 5.8. melléklet). A férfiak nagyobb arányban (60,3%) találhatóak meg a nőkhöz képest (39,7%) azok között, akik hajlandóak növelni sportolási gyakoriságukat az új uszodában. A 65 év felettiiek jellemzően inkább nem növelik sportolási gyakoriságukat (részarányuk 14,5% azok között, akik növelik, és 28,0% azok között, akik nem növelik), míg a 30-49 éves korosztály mutat nagyobb hajlandóságot a sportolási alkalmak növelésére (részarányuk 45,0% a növelők és csak 32,9% a nem növelők között). A 29 évesnél fiatalabbak és az 50-65 évesek esetében nem találunk jellegzetes tendenciákat a minta arányaihoz képest. Nagyobb arányban szándékoznak növelni sportolási alkalmukat a felsőfokú végzettségűek (52,7%), az érettségizettek pedig a többi csoporthoz képest kevésbé (43,6%). Nagyobb arányban növelnék az uszodai alkalmakat azok, akik elégedettek a soproni dolgok alakulásával (81,3%-es részarányal), kisebb arányban pedig azok, akik szerint vannak jó és rossz dolgok is a városban (3,9%). A minta arányaihoz képest nagyobb arányban növelnék a sportolási alkalmakat azok, akik elégedettek a magyarországi dolgok alakulásával (71,9%), kisebb mértékben pedig azok, akik nem (24,2%).

A használati alkalomért való fizetési hajlandóságot tekintve azok, akik elégedettek a városi fejlesztésekkel nagyobb arányban hajlandóak többet fizetni egy-egy úszási alkalomért (86,4%), szemben azokkal, akik nem elégedettek (13,6%). A többi változó esetében nem található szignifikáns kapcsolat.

Az adakozási hajlandóság a Lőverekben élők esetében figyelhető meg az átlagosnál nagyobb mértékben (részarányuk 29,0% az adakozási hajlandóságot növelők között), a külterületeken élők viszont nem arányban ilyenek (0,0%) – bár utóbbiak létszáma alacsony. A nem egyedülálló és nem is kapcsolatban élő családi állapotú, egyéb kategóriát megjelölő válaszadók nagyobb arányban hajlandóak növelni adakozásukat, mint a minta többi csoportja, de létszámuk csekély, így ez az eltérés is fenntartásokkal fogadható el. (32. táblázat, 5.8 melléklet, 5.9 melléklet, 5.10 melléklet)

32. táblázat A sportolási szokások és fizetési hajlandóság változását mérő változók kapcsolata szocio-demográfiai és attitűd változókkal

Változó	Használat gyakoriságának növekedése	Fizetési hajlandóság növekedése	Adakozási hajlandóság növekedése
Nem	6,620**	0,518	0,000
Életkor	11,044*	1,657	2,746
Iskolai végzettség	18,828**	0,492	0,801
Lakóhely városrésze	2,226	3,951	10,022*
Lőver Uszodával való elégedettség	3,156	1,696	0,772
Családi állapot	5,696	2,573	7,132*
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban?	6,366*	3,282	1,445
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon?	7,434*	1,972	2,998
Elégedettség a városfejlesztéssel	1,815	5,655*	2,285
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!”	0,089	2,096	0,532
Egészségi állapot	4,390	3,722	1,468

Az elemszámok a 5.4-5.10. mellékletekben találhatóak. ** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$

Forrás: saját szerkesztés

9.5.3.3 Logisztikus regressziós elemzések a sportolási alkalmak, a fizetési és adakozási hajlandóság vonatkozásában

Bináris logisztikus regressziókba illesztve a változásokat mérő változókat, a 33. táblázat tartalmazza az eredményeket.

A Lőver Uszoda használati gyakoriságát az esélyhányadosok alapján a társas kapcsolatban élők 8,86-szor nagyobb valószínűséggel hajlandóak növelni az egyedülállókhöz képest. Az

iskolai végzettségben fokozatonként felfelé ugorva (ordinális változó) 3,3-szer nagyobb valószínűséggel hajlandóak növelni a sportolási gyakoriságukat a magasabb iskolázottságúak. Valamint minél több alkalommal sportol valaki egy hét során (ordinális változó), annál kevésbé valószínű, hogy növeli az uszodai sportolásainak számát (heti plusz egy általános sportolási alkalom az uszodai sportolási alkalmak növelését 56,3%-kal csökkenti). Ez utóbbi eredmény érthető, hiszen minél többet sportol valaki annál kevésbé nyílik feltételezhetően tere arra, hogy még további sportolási alkalmakat illesszen be napirendjébe. Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy a logisztikus regresszió kis elemszáma miatt (36 fő) óvatosan kell kezelni az eredményeket.

Az alkalmankénti fizetési hajlandóság 28,5%-kal nő fokozatonként a soproni dolgok alakulásával kapcsolatos egyetértés skáláján felfelé haladva (ordinális változó).

A havi adakozási hajlandóság tekintetében egy változó sem bizonyult a Backward eljárás végén szignifikánsnak, így ebben a tekintetben semmilyen mintázatot nem állapíthatunk meg.

33. táblázat Bináris logisztikus regressziók a Lőver Uszodában való sportolás gyakoriságának, az alkalmankénti fizetési hajlandóságának és a fenntartási adakozásának növekedésére

Változó	Lőver Uszoda használati gyakoriságának növekedése		Alkalmankénti fizetési hajlandóság növekedése		Havi adakozási hajlandóság növekedése	
	β (SE)	Exp(B)	β (SE)	Exp(B)	β (SE)	Exp(B)
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban?			0,251* (0,136)	1,285		
Családi állapot	2,182** (1,090)	8,863				
Iskolai végzettség	1,195* (0,663)	3,302				
Heti sporttevékenység gyakorisága	-0,828** (0,331)	0,437				
N	36		385		405	
X ²	21,824***		3,500*		-1,747	
Nagelkerke R ²	0,602		0,011		0,000	

*** - $p < 0,01$; ** - $p < 0,05$; * - $p < 0,1$

Forrás: saját szerkesztés

Amennyiben összesítésre kerül, hogy a minta válaszadói havi rendszerességgel hány alkalommal használták, vagy tervezik használni az uszodát, illetve ezért alkalmanként mennyit lettek volna hajlandóak, valamint mennyit (lesznek) hajlandóak fizetni maximálisan, akkor azt kapjuk, hogy havi szinten több, mint 400 ezer forintos értékfelettel keletkezik körükben. (34. táblázat) Ha az egyes válaszadók teljes havi szándékolt költségeinek változását hasonlítjuk össze, akkor ebben a tekintetben szignifikáns növekedést tapasztalhatunk a Wilcoxon próba segítségével ($z = 5,685$; $p < 0,001$). A mediánérték 500 Ft-tal nőtt 2500 Ft-ra, az átlagérték pedig több, mint 800 Ft-os növekedést mutatott fejünként.

34. táblázat A havi, alkalmankénti fizetési hajlandóság a teljes minta vonatkozásában

	Összesített havi (alkalmankénti) fizetési hajlandóság a felújítás előtt (Ft)	Összesített havi (alkalmankénti) fizetési hajlandóság a felújítás után (Ft)
N	470	472
Min	0	0
Max	120 000	72 000
Átlag	4 505,06	5 343,97
Szórás	8 848,12	8 311,85
Medián	2 000	2 500
Összesen a teljes minta	2 116 341	2 524 716

Forrás: saját szerkesztés

9.6 A Lőver Uszoda látogatottsági tényadatainak vizsgálata lineáris regresszióval

Az elemzés célja az volt, hogy kimutathatóvá váljon, megfigyelhető-e havi szezonális ill. a vizsgált évek közötti szignifikáns különbség az uszodai látogatottságban. A 2014, 2015, 2016 és 2017-es évek a régi uszoda, a 2021-es és 2022-es évek az új uszoda látogatottsági adatait reprezentálják. Az elemzés során a teljes, havi látogatottsági adatok („Összes alkalom” változó) jelentették a függő változót, míg független változóként a hónapok és az évek bináris változói kerültek felhasználásra. Az elemzésben referenciaévként 2014, referenciahónapnak június került kiválasztásra. Az adatokra felépített, szignifikánsnak bizonyuló lineáris regressziós modell eredményeit a 35. táblázat foglalja össze ($F = 6,981$; $p < 0,001$).

A függő változó adataiban havi szezonális mutatható ki a β koefficiensek és a szignifikancia-értékek alapján. Eszerint a júniusi adatokhoz képest a vizsgált években szignifikánsan több látogató érkezik az uszodába január (5 497 fővel, $p = 0,002$), február (3 207 fővel, $p = 0,060$), március (4 160 fővel, $p = 0,016$), április (2 809 fővel, $p = 0,097$), szeptember (5 004 fővel, $p = 0,003$), október (4 170 fővel, $p = 0,011$) és november (4 283 fővel, $p = 0,009$) hónapokban. Szignifikánsan kevesebben érkeznek augusztus hónapban (4 991 fővel, $p = 0,003$) ill. szignifikánsan nem eltérő a látogatottság május ($p = 0,337$), július ($p = 0,167$) és december ($p = 0,721$) hónapokban. Érdekes megfigyelni, hogy nagyobb növekedés január, illetve szeptember hónapokban figyelhető meg. Előbbi feltehetően a lakossági életmódváltási szándékokkal (pl. újrakezdés, hogy valaki többet sportol), utóbbi pedig az új iskolai tanév megkezdésével (gyermek sportágválasztása) függhet össze.

A függő változó éves eltéréseit megfigyelve a 2014-es első elemzési évhez képest nem volt szignifikáns az eltérés a 2015-ös ($p = 0,334$), 2016-os ($p = 0,666$) és 2017-es ($p = 0,407$) évben, ugyanakkor szignifikánsan megnőtt a havi látogatottság 2021-ben (3 389 fővel, $p = 0,010$), 2022-ben pedig még ennél is jelentősebben (6 087 fővel, $p < 0,001$). Az eredmények alapján tehát kijelenthető, hogy az új uszoda működésének éveiben a korábbi évekhez képest jelentős látogatottsági emelkedés tapasztalható, sőt ez az emelkedés fokozódott. (35. táblázat)

35. táblázat A Lőver Uszoda látogatottsági tényadatainak időbeli alakulását vizsgáló lineáris regressziós modell eredményei

Változó	β	SE	t-érték	p-érték
Konstans	7 189,262	1 331,917	5,398	< 0,001***
Hónap (referencia: június)				
<i>Január</i>	5 496,621	1 664,224	3,303	0,002***
<i>Február</i>	3 206,821	1 664,224	1,927	0,060*
<i>Március</i>	4 160,821	1 664,224	2,500	0,016**
<i>Április</i>	2 809,421	1 664,224	1,688	0,097*
<i>Május</i>	1 529,833	1 577,830	0,970	0,337
<i>Július</i>	2 213,167	1 577,830	1,403	0,167
<i>Augusztus</i>	-4 990,833	1 577,830	-3,163	0,003***
<i>Szeptember</i>	5 003,500	1 577,830	3,171	0,003***
<i>Október</i>	4 169,833	1 577,830	2,643	0,011**
<i>November</i>	4 283,000	1 577,830	2,714	0,009***
<i>December</i>	570,675	1 589,116	0,359	0,721
Év (referencia: 2014)				
<i>2015</i>	1 117,903	1 145,043	0,976	0,334
<i>2016</i>	475,851	1 097,220	0,434	0,666
<i>2017</i>	933,750	1 115,694	0,837	0,407
<i>2021</i>	3 388,841	1 272,122	2,664	0,010**
<i>2022</i>	6 087,083	1 115,694	5,456	< 0,001***
N	68			
F-érték	6,981			
p-érték	$p < 0,001$			
R²	0,687			

*** - $p < 0,01$; ** - $p < 0,05$; * - $p < 0,1$

Forrás: saját szerkesztés

9.7. Következtetések, a kutatások tézisei

A Modern Városok Program hatásának elemzésében három helyi tényező került vizsgálatra. A szakirodalom által ismertett helyi gazdaságfejlesztési elvek alapján – melyek a helyi tényezőkre való építkezés, a lokális területi tőke hasznosítása – a meglévő erőforrások felhasználásával, kialakításra került Sopron Megyei Jogú Város fejlesztési terve, amely az MVP programon belül valósult meg. A vizsgált területek: 1. a közútfejlesztés (M85), 2. a kultúrafogyasztás növelése az infrastruktúra megújításával, valamint 3. a sportszektor fejlesztése az egészséges város, a lakossági életminőség növelése érdekében. A felállított hipotézisek (4 hipotézis) közül a kutatások során kapott eredmények alapján három beigazolódott, egy elutasításra került. A felmérések következtetéseképpen megállapítható, hogy a MVP beruházásai társadalmi-, gazdasági hatást gyakorolnak a település életére, de mindezt különböző mértékben és időtávon teszik.

A helyi gazdaság fejlesztésének eszközeként, a gazdaság alapját képező közútfejlesztés hatásainak felmérése nem mutatott változást a korábbi adatokhoz képest a Sopron környéki közutak forgalomintenzitásában, amelyek statisztikai közútforgalmi adatok alapján kerültek elemzésre. Az M85 gyorsforgalmi út megépítésének hasznosulását közvetetten és hosszabb távon érdemes vizsgálni. Jelenleg több korlátozó tényező is befolyásolta az eredményt, mint a Covid korlátozások, az orosz-ukrán háború gazdasági következményei, valamint az M85-ös gyorsforgalmi út szakaszos átadása okán a statisztikai mérések időbeli korlátai. A további kutatásokhoz azonban kedvező alapként szolgál a jelenlegi felmérés.

A kultúra infrastrukturális fejlesztésének eredménye alapján az a vált láthatóvá, hogy nem csupán a Soproni Múzeum számára döntő kérdés, hanem általános dilemma, hogy a múzeumok ragaszkodjanak-e tradicionális szerepükhöz, vagy a kommercializálódás útjára lépjenek. Az intézmény stratégiája abba az irányba mutat, hogy a múzeum képes legyen felvenni a versenyt a szórakoztató ipar attrakcióival. Adottságai révén azonban ezt a legmagasabb színvonalon tudja végezni úgy, hogy közben komoly szerepet játszik az oktatásban, a társadalmi kohézió erősítésében. A Lenck-villa hozzá kíván járulni a város nemzetközi szerepvállalásához, határozott részt vállalva képzési, oktatási programokban, előre lendítve Sopron kulturális és gazdasági életét. A múzeum a kreatív szektor aktoraként kívánja meghatározni önmagát és ennek megfelelően alakítja saját jövőbeli szerepét.

A múzeumi alaptevékenységek (gyűjtés, restaurálás, rendszerezés, feldolgozás, dokumentáció és megőrzés) mellett a Soproni Múzeum saját piaci jelenlétét is erősíteni kívánja,

méghez a oly módon, hogy a szűkebb értelemben vett, hagyományos (gyűjteményi) és a kreatív munka között fennálló ellentmondásokat feloldja. A gazdag örökségben rejlő lehetőségeket többdimenziós szemlélettel érdemes kezelni és a jövő érdekében kihasználni. Ennek eredménye, hogy a múzeum nem a múlt intézményeként, hanem a munka jövőbeni kulturális értékeken alapuló fejlődésének támaszaként definiálja önmagát. Magyarországon az EU átlagánál alacsonyabb a kulturális és kreatív szektor részesedése a gazdaságban. A Soproni Múzeum ennek változásához is hozzá kíván járulni. Hogy tudjuk, milyen eredménnyel, ahhoz az elméleti alapok lefektetése mellett a hatásmechanizmusok vizsgálatára és mérésére, a hozzájárulás mennyiségi meghatározására is szükség van.

A felújított Lenck-villa újra hasznosításával, a kultúra eszközként való felhasználásával egy kiemelkedő és fenntartható értékteremtés valósulhat meg. A kultúrafogyasztás a tudásgazdaság része, amely a területi tőkeelemek lényeges elemét alkotja. A Lenck-villa felújításával, funkcióinak kiterjesztésével, a korosztályokra összpontosított programok kialakításával a kultúrafogyasztás javítható a városban, az eredmények alapján az érdeklődő társadalmi csoportok is azonosíthatóak.

A disszertáció megírásának egyik aktualitását a sportlétesítményekbe történő állami beruházások társadalmi hasznosságának számszerűsíthetőségével kapcsolatos dilemmák szolgáltatták. Mivel a közberuházásokat az adófizetők fokozottan ellenőrzik, a beruházások támogatói számos legitimációs stratégiát alakítottak ki, beleértve a racionális, az értékalapú és a tekintély alapú érveket.

A sportfogyasztás szegmensei, mint a részvétel és a fogyasztási hajlandóság, két hipotézisben is visszatérő vizsgálati témakört jelentett az értekezésben. A sport funkciói a lokális gazdaságfejlesztésben is nagy lehetőségeket tartogatnak, az abban rejlő erőforrások kihasználásával. A Lőver Uszoda nemzetközi szintű felújításával egyrészt a sport társadalmi hasznosulása volt kimutatható a primer kutatásban, amely megmutatta, hogy a soproni lakosság sportfogyasztási, kiadási hajlandósága, és sportolási hajlandóság is nőtt.

További növekedési tényező a versenysport lehet, hiszen az uszoda felújításával nemzetközi versenyek rendezése is lehetővé válik, amit a 2022-es Vizes Világbajnokság egyik helyszínként is bizonyított. Ezáltal a sportturizmus is fejlődhet, valamint az élsport egyik meghatározó helyszínévé válhat a sportlétesítmény.

A kutatás korlátait jelenti az M85 gyorsforgalmi út fejlesztésénél a pandémia időszaka, és annak közlekedési korlátozásai, a háború okozta gazdasági visszaesés közlekedésre gyakorolt hatása, és az elkészült útszakasz mérési idejének rövid időszaka.

A Lenck-villa primer kutatásában a korlátot a minta életkori és érdeklődési körének felmérésbeli korlátozottsága jelentette, amely egyben a kutatás további irányait is meghatározza.

A Lőver Uszoda kapcsán a kérdőíves felmérés mintavételének szélesítésében, a lakosság 18 éven aluli korcsoportjának bevonásában vannak további lehetőségek. Ezt azonban az uszodai tényadatok elemzésével igyekezett a dolgozat feloldani, amely adatokban a teljes felhasználói kör (gyermekektől a nyugdíjasokig bezárólag) megjelent már.

A kutatás igyekezett olyan, a magyar szakirodalomban újszerű megközelítést alkalmazni, amely a helyi lakosság pénzben kifejezett értékítéletének változásait méri. Sportlétesítményekkel kapcsolatban ilyen jellegű, reprezentatív kutatás korábban nem készült. A költési hajlandóság mérése alapján a gazdasági lehetőségek, erőforrások kihasználása tekintetében sikeres beruházásról beszélhetünk, hiszen láthatóvá vált, hogy a lakosok a minőségi sportinfrastruktúra által többet hajlandóak költeni a sportolásukra. Egyrészt ez növeli a helyi gazdasági bevételeket, másrészt hosszú távon az egészséges életmód kultúrájának kialakítását teszi lehetővé.

Az új soproni uszoda 2021. júliusában nyílt meg, a hozzá kapcsolódó kérdőíves vizsgálat pedig 2022. március hónapban történt, azaz már egy viszonylag rövid idő alatt is jelentős pozitív hatás volt tapasztalható a fizetési hajlandóság változásában. Ez indokolja a tovább kutatások szélesítését és folytatását, akár idősoros nyomon követést. A jövőben érdemes az infrastruktúrafejlesztés hatásait közvetlenül a sportolási szokások vonatkozásában újra megvizsgálni. A kérdőíves kutatás időbeli korlátaiból adódóan a reprezentatív mintán nem volt tapasztalható a sportolási alkalmak számának növekedése. Ugyanakkor az uszodától kapott látogatottsági adatok alapján egyértelműen kimutatható az igénybevételi alkalmak növekedése, ami feltehetően hosszabb távon majd más reprezentatív kutatással is kimutathatóvá válik.

A Modern Városok Programbeli beruházások hatásainak mérésére még nem történt korábban kísérlet. Remélhetőleg más városokban is végeznek hatásvizsgálatokat annak érdekében, hogy sikeresnek értékelik-e az MVP városfejlesztését a helyi gazdaság oldaláról. Az eredmények összehasonlításában nagy lehetőségek mutatkoznának a későbbiekben. A kutatás további folytatásának lehetőségei sokrétűek. Érdemes lenne más városokban is elvégezni a közútfejlesztési, kultúrafogyasztási, sportgazdasági hatásvizsgálatokat és összehasonlítani az eredményességüket. Természetesen ez csak hasonló városnagyság, beruházási terület kapcsolatában megoldható. Helyi szinten visszamérésekkel a fenntartható városfejlesztési hatások mérésére is lehetőség adódik. A fenntarthatóság minden beruházás kritikus pontja, főként a globális gazdasági változások mellett. A kutatás jó gyakorlatként szolgálhat a többi MVP-ben résztvevő város számára, hogyan mérhető, milyen módszerekkel vizsgálható a program sikeressége.

A jelenlegi kutatás a kormányzatnak a Program hatékonyságának tudományos módszerekkel igazolt eredményeiről ad releváns visszajelzést, valamint a helyi városvezetés számára a további városfejlesztési irányok kialakításában is támogatást nyújt. Az innovatív városfejlesztés, annak működtetése, fenntartása érdekében a kapott eredmények további feladatokat határoznak meg.

9.7.1. Kutatás tézisei

A következő fejezetben a szekunder és a primer kutatások elemzése alapján a hipotézisek értékelése következik, majd az eredmények alapján a tézisek felállítása. Ezen elemzések és a hipotézisek értékelése mutatja meg a kutatási célnak való megfelelést, amelyben a kutatási kérdések válaszai jelennek meg.

Hipotézis 1.: Az M85 gyorsforgalmi út megépítésének hatására a Sopron környéki közutak forgalom intenzitása megváltozott.

A statisztikai adatok és a szakirodalom egyaránt alátámasztotta, hogy Magyarországon az úthálózat a gazdaságot ösztönző tényezőként hat, de közvetlen szerepe nem bizonyítható a helyi gazdaságfejlesztésre. A szakirodalom azonban alátámasztja, hogy a közlekedés szempontjából elérhető városok gazdasági potenciálja magasabb. Az M85-ös út megépítésével kedvezőbb idő alatt és jobb útviszonyok mellett érhető el Sopron Budapestről, illetve Győrből. A helyi, a vonzáskörzetből érkező lakosság, és a turizmus számára időben és minőségileg is kedvezőbb utazást biztosít a gyorsforgalmi út megépítése. A közlekedési adatokat befolyásolták a pandémia 2020-2021 közötti időszakának forgalmi korlátozásai, amely időszak alatt a tranzitforgalmak és a személyautó forgalmak az egész országban visszaestek. A jelenlegi vizsgálat valószínűleg éppen ezért nem mutat szignifikáns változásokat, de az előre láthatólag 2024-ben a határig megépülő szakaszok és az azóta átadott 3 csomópont további kutatások alapjául szolgálhatnak. A szekunder adatbázisból készített statisztikai adatok elemzése alapján a hipotézis *nem került elfogadásra*.

Tézis 1.

A Sopron környéki közutak forgalom intenzitásában rövid távon nem mérhető változás.

Hipotézis 2.: A Lenck-villa kulturális programjai iránt érdeklődő társadalmi csoportok beazonosíthatóvá válnak.

Az eredmények alapján az életkor előrehaladtával, az iskolai végzettség és az egészségi állapot javulásával, továbbá a kulturális eseményeken való részvétel gyakoriságával párhuzamosan nő a Lenck-villa ismertsége, illetve használati valószínűsége, míg a jövedelmi helyzet javulása enyhén rontja azt. A Lenck-villát különösen szívesen látogatják a női lakosok, és jellemzően a sopronbánfalvi és ágfalvi úti lakótelepi lakosok azok, akik kevésbé. Az adakozási hajlandóság kapcsán az eredmények alapján az látszik, hogy a Lenck-villa azok számára jelent értéktöbbletet, akik egyébként is gyakrabban vesznek részt kulturális eseményeken és nem egyedül élnek. A nők jobban értékelik és nagyobb hajlandóságot mutatnak az adakozásra, ami természetesen igaz a Lenck-villával elégedettebb lakosokra is. Ezek alapján kijelenthető, hogy a Lenck-villát látogató társadalmi csoportok beazonosíthatóvá váltak, ezért a hipotézis *elfogadásra került*.

Tézis 2.

A Lenck-villa, mint megújult kulturális helyszín elsősorban az idősebb korosztályú, a kultúra iránt egyébként is érdeklődő és társas kapcsolatban élő nők számára a legvonzóbb.

Hipotézis 3.: Az új Lőver Uszoda ösztönzőleg hat a soproni lakosok életmódjára a fizikai aktivitás tekintetében.

Az eredmények alapján elsősorban a fiatalabb, középkorú férfiak azok, akik nagyobb valószínűséggel sportolnak az új Lőver Uszodában, akik egyébként többet sportolnak, valamint a sportolási hajlandóságot jelentősen növeli az általában a dolgok menetével való elégedettség is. Ezek a csoportok felülreprezentált módon mutatnak hajlandóságot a Lőver Uszodában sportolni. A reprezentatív minta alapján nem volt kimutatható, hogy a lakosok többet kívánnának sportolni az uszodában, ugyanakkor a látogatottsági tényadatok alapján megállapítható, hogy jelentős mértékben nőtt az uszoda látogatottsága a régi időszakhoz képest. Tehát végsősoron kijelenthető, hogy az új épület ösztönözte a sportolási hajlandóságot a soproni lakosság körében. A hipotézis ezek alapján *elfogadásra került*.

Tézis 3.

Az új uszodai infrastruktúra fejlesztése kimutatható módon befolyásolni tudja a soproni lakosság sportolási gyakorisági hajlandóságát.

Hipotézis 4.: A Lőver Uszoda beruházás következtében a soproni lakosok uszoda használatához kapcsolódó fizetési hajlandósága megnövekedett.

Az új sportinfrastruktúrát elsősorban azok értékelik többre, akik általánosságban elégedettek a helyi dolgok és fejlesztések alakulásával, továbbá az új Lőver Uszodával is. Ugyan az adakozási hajlandóság mértéke a minta szintjén szignifikánsan nem változott, de az egy-egy használati alkalomért való fizetési hajlandóság szignifikáns módon megnőtt, azaz a lakosok a tényleges használati alkalmakból eredő jóllétet az új körülmények között magasabbra értékelik. Ezek alapján a hipotézis *elfogadásra* került.

Tézis 4.

Az új Lőver Uszodát már rövid távon kimutatható módon többre értékelik egy-egy használati alkalom esetében a város lakosai.

10. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ EREDMÉNYEK TOVÁBBI KUTATÁSI JAVASLATOK

Az M85 közútfejlesztés vizsgálatának eredményei bár nem mutattak ki változást, ennek ellenére a szakirodalmi kutatás rámutatott arra, hogy a helyi gazdaságfejlesztés és a területfejlesztés meghatározóan fontos eleme. A helyi gazdasági aktivitás ösztönzésével és a közúthálózat fejlesztésével javul a terület vonzereje a befektetők, turisták és más szereplők számára. A közúthálózat fejlesztése lehetővé teszi az emberek számára, hogy könnyebben eljussanak a térségbe, és a helyi vállalkozások is könnyebben tudják szállítani termékeiket más régiókba. Emellett az új infrastruktúra lehetőséget teremt az új vállalkozásoknak és befektetőknek, hogy a térségben fejlesszenek ki új projekteket és üzleti lehetőségeket.

A helyi gazdaságfejlesztésre irányuló intézkedések szintén fontosak, mivel lehetővé teszi a helyi vállalkozások számára, hogy új piacokat fedezzenek fel, és növeljék termelékenységüket. Az ilyen intézkedések magukban foglalják az adókedvezményeket, a vállalkozások finanszírozását, az innovatív programokat és az oktatási lehetőségeket. Az új gazdasági tevékenységek megteremtése általában növeli a foglalkoztatottságot a térségben, és javítja a helyi lakosság életszínvonalát. A fejlesztett közúthálózat megkönnyíti az áruszállítást, az utazást és a turisztikai lehetőségek elérhetőségét is, ami további gazdasági előnyöket eredményezhet. Az elérhető turisztikai attrakciók növelik a térség látogatottságát, ezzel újabb bevételeket generálhatnak a helyi vállalkozások számára. Emellett a helyi lakosság számára is megnyílik az út újabb munkalehetőségek előtt, ami javítja az életminőséget, és csökkenti a munkanélküliség problémáját. A megfelelő infrastruktúra kialakítása és a vállalkozói környezet javítása együttesen hozzájárul a térség fejlődéséhez, és az érintett lakosság életkörülményeinek javulásához. Az ilyen területi fejlesztések tervezése és végrehajtása kiemelten fontos feladat, amelyhez szükséges a helyi vezetők és döntéshozók összefogása és stratégiai gondolkodása. Az eredmény újszerűségét maga a felmérés adja, amely egy kormányzati program megvalósulásának, felhasználásának mérését hivatott szolgálni.

A kutatás témaköre a helyi infrastrukturális fejlesztések eredményeinek mérése volt, elsősorban a forgalmi intenzitás tekintetében. A kutatás korlátja a felmérés rövid időszaka, a pandémia okozta lezárások, amelyek a későbbi kutatási folyamatokban várhatóan már nem jelennek meg.

Az MVP felmérésében a kultúra infrastrukturális fejlesztésének társadalmi ismertsége és elfogadottsága került vizsgálatra. A vizsgálat alapja, hogy az elmúlt évtizedben a múzeu-

mok számos kihívással néztek szembe melyek következményeként szükség van új megközelítésekre a látogatottság növelése és az érdeklődés fokozása érdekében. Az egyik ilyen megközelítés az innovatív programok bevezetése és az új piaci csoportok megszólítása.

A városi múzeumok közösségi helyszíneként való megjelenése lehetőséget biztosít kulturális és társadalmi események szervezéséhez. Ezáltal a múzeumok hozzájárulhatnak a helyi gazdaság fejlesztéséhez elsősorban a helyi közösségek erősítésén keresztül.

Az új infrastruktúra megjelenésével újszerű felmérésekre és ezáltal újszerű látogatói és érdeklődői kör azonosításra nyílt mód, amely a megváltozott funkciójú kulturális, lokális tér kapcsán vált fontossá, valamint a már jelenleg is érdeklődő és a jelenleg még kevésbé érdeklődő társadalmi csoportok jövőbeli megszólítása kapcsán szolgáltat információkat. A kutatás korlátját jelentette a felmérés időszakának rövidege, valamint az új infrastruktúrális környezet megismertetésének szintén rövid időszaka. Kutatási kérdésfelvetés lehet a vizsgálat folytatásában, hogy az innovatív múzeumi programok mennyire befolyásolják a látogatottságot, mennyire szélesíthető helyi szinten a kultúrafogyasztás ill. milyen eltérő tematikákkal lehet a különböző csoportokat megszólítani?

A sportinfrastruktúra fejlesztése nem csak a helyi lakosságot szolgálja, hanem jelentős gazdasági hatásokkal is járhat. Az újonnan megnyitott sportlétesítmények, valamint a versenyek és rendezvények turisztikai vonzerővel bírnak, ami hozzájárulhat a helyi gazdaság fejlődéséhez és a turizmus fellendüléséhez.

Az elmúlt évtizedekben a sportinfrastruktúra fejlesztése egyre fontosabbá vált a helyi gazdaságfejlesztés szempontjából, ezért megalapozott a sportinfrastruktúra fejlesztések vizsgálata, eredményességének mérése. A disszertáció újszerű eredménye a sportinfrastruktúra fejlesztés területén a felújított, modern sportlétesítmény sportolást elősegítő, ösztönző hatásának mérése. A kutatás korlátait a felmérés rövid időszaka, a Covid időszak korlátozásai, valamint a kérdőíves lekérdezés tekintetében kizárólag a felnőtt korú lakosságra kiterjedő felmérés jelentették.

A sportolási lehetőségek javítása a helyi munkaerőpiacra is hatással lehet, mivel javíthatja az emberek egészségét és fizikai állapotát, ami segítheti a munkába állási és teljesítménybeli képességeket. Emellett a sportlétesítményeket körülvevő infrastruktúra – mint például utak, parkolók, éttermek és szállodák – korszerűsítése is munkahelyeket teremthet, és növelheti a helyi gazdaság versenyképességét. További pozitív hatással lehet az ingatlanpiacra is, növelve a környékbeli ingatlanok értékét. Ezen területek mind a kutatás folytatásának irányait is jelzik.

Egy másik fontos társadalmi hatás, hogy elősegítheti a helyi közösségi élet gazdagítását és az összetartás érzését fokozhatja. A sportlétesítmények által nyújtott sportolási lehetőségek vonzóvá tehetik a helyi lakosok számára a városban maradást és a közösségi életben való részvételt. A sportlétesítmények különösen fontosak a fiatalok számára, akik számára az aktív életmód és a sportolás lehet egy út az egészséges életmód felé.

11. ÖSSZEFOGLALÁS

A disszertáció a helyi gazdaságfejlesztésben kíván új kutatási eredményekkel szolgálni, amelyben az empirikus kutatás az elméleti kereteket felhasználva, a gyakorlati megvalósítás következményeit vizsgálta. Az értekezés célja, hogy feltárja a Modern Városok Program (MVP) egyes területfejlesztési hatásait.

A szakirodalmi elemzésben a vonatkozó tudományterületek áttekintésére került sor. A dolgozat első részében a területfejlesztés gazdasági-, társadalmi folyamatainak, elméleti kereteinek bemutatása történt. A disszertáció témakörének lényeges és hangsúlyos területe a helyi gazdaságfejlesztés története, eszközei, alkalmazása hazai tekintetben. A városfejlesztési irányok és elméleti modellek áttekintése az értekezés tudományos alapjait fektették le. Az MVP jelenti a disszertáció keretét, ezért a szakirodalmi áttekintésben bemutatásra került kialakulásának útja, valamint a résztvevők oldaláról a kormányzati vonatkozású elemek, szereplők és maguk a résztvevő városok. A MVP finansziális megalapozása, erőforrásainak feltárása szintén részét képezték a tudományos kutatásnak, amelyekre aztán a primer kutatás, a kutatási kérdések és a hipotézisek épültek.

Az MVP lehetőséget nyújtott a megyei jogú városok számára arra, hogy a helyi gazdaságukat egyénileg alakítsák ki, felhasználva a lokális erőforrásaikat. Sopron megyei jogú város 2015-ben elsőként kapott erre a fejlesztésre lehetőséget, amely alapján az értekezésben három terület vizsgálatára került sor. Az első a Sopron környéki közutak forgalomintenzitásának vizsgálata. A felmérésben a forgalom intenzitása nem tért el a korábbiaktól, amelynek elemzése módszertanában statisztikai szekunder adatok felhasználásával történt. A közútfejlesztés vizsgálatára felállított hipotézis a szakirodalmi (a közúti infrastruktúra jelentősége a területfejlesztésben), és a statisztikai (KSH.hu, TEIR) adatok alapján nem került elfogadásra.

A MVP fejlesztés további területe Sopronban a kultúrafogyasztás fokozása, a rehabilitációs területek felújításával és újra hasznosításával. Az érintett témakörben a kulturális lehetőségek növelése, azok funkciójának innovatív, modern alkalmazása történt meg. Az értekezésben a Lenck-villa felújítása kapcsán a kultúrafogyasztási szegmensek felmérésére került sor. A kérdőíves felmérés igazolta, hogy a Lenck-villa felújítása kapcsán beazonosíthatóvá váltak a kultúrafogyasztók, akik ismerik és igénybe veszik az új kulturális központ által nyújtott szolgáltatásokat. A szakirodalmi elemzések – amelyek a kultúra (tudásgazdaság, életminőség növelése) területfejlesztő hatásait indokolják – és a primer kutatás alapján a második hipotézis elfogadásra került.

A sportgazdaság alapjaként szolgáló sportinfrastruktúra fejlesztés vizsgálata is megtörtént az értekezésben. A Lőver Uszoda felújításával Sopronban célul került kitűzésre a lakossági sport-, és egészségmagatartás javítása, a versenysport kiszélesítése, minőségének fokozása, és a sportturizmus feltételeinek megteremtése a nemzetközi szintű sportlétesítménnyel. A helyi gazdaságfejlesztés sportinfrastrukturális iránya két hipotézissel is vizsgálatra került, amelyben egyrészt a sportolási szokások változása, másrészt a költési hajlandóság vizsgálata került felmérésre.

A helyi sportinfrastruktúra Sopron versenyképességének javulását eredményezheti a versenyzői létszám növelésével, a nemzetközi szintű események rendezésével és a szabadidős sportolói létszám növelésével. A Lőver Uszoda primer kutatásában ugyan nem, de az uszodalátogatási adatok szekunder adatbázisában kimutatható a fizikai aktivitás (sportolás) növekedése. A kutatás további irányjaiban hosszútávú társadalmi, gazdasági hatásvizsgálatok szükségesek, amely a későbbi kutatási területeteket is determinálja. A helyi gazdaság egyik jelentős bevételi forrását jelenti az, ha a költési hajlandóság és a sportszolgáltatások igénybevétele magasabb, így indirekt módon növekszik a város és a városi szolgáltatók bevétele. A kutatás eredményei alapján a harmadik és a negyedik hipotézis is elfogadásra került.

A területfejlesztés érdekében létrehozott Európai Unió és hazai programok hatásvizsgálatára kevésbé került sor hazánkban. A disszertáció egyediségét egyrészt ezen tény igazolja, másrészt pedig a helyi gazdaság- és társadalomfejlesztés hatásvizsgálata, amely még hazai területen az MVP viszonylatában nem történt meg. A disszertáció tudományos megalapozottsággal vizsgálta a közútfejlesztés, a területi tőke elemeként a kultúra, valamint a sportinfrastruktúra fejlesztésének területfejlesztési elméleteit.

SUMMARY

The dissertation aims to provide new research results in local economic development, in which empirical research examined the impacts of practical implementation, using theoretical frameworks. The purpose of the thesis is to explore the impacts of the Modern Cities Program (MCP) on territorial development.

In the literature review, the related scientific fields was summarised. The first part of the dissertation presented the economic and social processes and theoretical frameworks of territorial development. The essential and emphasized part of the dissertation is the history, tools, and application of local economic development in Hungary. The overview of urban development directions and theoretical models also laid the scientific foundations of the dissertation. The MCP forms the framework of the dissertation. Because of this reason the literature review presents the process of its establishment and the governmental elements, actors, and cities from participatory side. The financial foundation of the MCP and the exploration of its resources were also part of the scientific research, which the primary research, research questions, and hypotheses were built upon.

The MCP provided the opportunity for county-level cities to individually shape their local economy using their local resources. Sopron, a county-level city, was the first to receive this development opportunity in 2015, which led to assessments of three areas in the dissertation. The first one was the examination of traffic intensity on the roads around Sopron. The survey showed that the traffic intensity did not differ from previous data, which was analysed by using statistical secondary data. The hypothesis for the assessment of road development was not accepted based on the literature review (the importance of road infrastructure in area development) and statistical data (KSH.hu, TEIR).

Another area of MCP development in Sopron was to increase cultural consumption by renovating and reusing rehabilitation areas. In the related topic, the increase of cultural opportunities and their innovative, modern functional application took place. The dissertation assessed the cultural consumption segments related to the renovation of the Lenck-villa . The questionnaire survey confirmed that related to the renovation of the Lenck-villa cultural consumers can be identified who use the services provided by the new cultural center. Based on the literature review – that justifies the impacts of culture (knowledge-based economy, improving quality of life) on territorial development – and the primary research, the second hypothesis was accepted.

The development of sports infrastructure serving as the basis for sports economy was also examined in the dissertation. With the rebuilding of Lóver Swimming Pool in Sopron, the aim was to improve the sports and health behaviour of the population, to expand competitive sports, to increase their quality and to create the conditions for sports tourism with an internationally renowned sports facility. Two hypotheses have been used to examine the direction of local development of sports infrastructure, one to assess changes in sporting habits and the other to examine the willingness to spend.

The local sports infrastructure could improve Sopron's competitiveness by increasing the number of athletes, hosting events at international level and increasing the number of recreational athletes. Although it was not justified by the primary survey of the Lóver Swimming Pool, but based on the secondary database of swimming pool attendance data shows an increase in physical activity (sports activities). Further research directions require long-term social and economic impact studies, which will also determine the future research areas. A significant source of revenue for the local economy is the higher willingness to spend and use of sports services, thus indirectly increasing the income of the city and its service providers. Based on the results of the research, the third and fourth hypotheses are accepted.

The impact of EU and national programmes for territorial development has been less studied in Hungary. The uniqueness of the dissertation is confirmed by this fact, on the one hand. On the other hand the impact assessment of local economic and social development, which has not yet been done in the context of MCP in Hungary. The dissertation has examined the territorial development theories of the development of roads, culture as an element of territorial capital, and sports infrastructure by scientific methods.

MELLÉKLETEK

1. Melléklet

Irodalomjegyzék

1. 1038/2016. (II. 10.) *Kormány határozat* a Modern Városok Program keretében Magyarország Kormánya és a megyei jogú városok önkormányzatai között első ütemben kötött együttműködési megállapodásokkal összefüggő intézkedésekről.
2. 1305/2013 (2013. december 17.) *rendelete* 6. cikkének (2) bekezdése a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 (a továbbiakban Program, illetve VP) az *Európai Parlament és a Tanács az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból* (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatás
3. 1418/2016. (VII. 29.) *Kormány határozat* a Modern Városok Program keretében végrehajtandó fejlesztések megvalósításáról.
4. 184/1996. (XII. 11.) *Kormány rendelet* a területfejlesztési koncepciók és programok, valamint a területrendezési tervek egyeztetésének és elfogadásának rendjéről.
5. ACHE, P. (2000): Cities in Old Industrial Regions between local innovative milieu and urban governance – Reflections on city region governance. *European Planning Studies* 6, pp. 693– 709.
6. ÁCS, P., BETLEHEM, J., LACZKÓ, T., MAKAI, A., MORVAY-SEY, K., PÁLVÖLGYI, Á., PAÁR, D., PRÉMUSZ, V. STOCKER, M. (2020b): Változások a magyar lakosság élet- és munkakörülményeiben kiemelten a fizikai aktivitás és a sportfogyasztási szokások vonatkozásában - Keresztmetszeti reprezentatív kutatás a COVID-19 magyarországi első hulláma során a kijárási korlátozások időszakában. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs
7. ÁCS, P., BETLEHEM, J., OLÁH, A., BERGIER, J., MELCZER, CS., PRÉMUSZ, V., MAKAI, A. (2020a): Measurement of public health benefits of physical activity: validity and reliability study of the international physical activity questionnaire in Hungary. *BMC Public Health*, 20 (Suppl 1),1198. Letöltve: 2023.01.06.: <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08508-9>
8. ÁCS, P., HÉCZ, R., PAÁR, D., STOCKER, M. (2011): A fittség (m)értéke. A fizikai inaktivitás nemzetgazdasági terhei Magyarországon. *Közgazdasági Szemle*, 58. évf. 7–8. sz. 689–708. o.

9. ÁCS, P., STOCKER, M., OLÁH, A. (2013): The determination of economic and public health benefits achievable by increasing regular physical exercise Abstract. *Applied studies in Agribusiness and Commerce*, 8: 11. 5-14.
10. ADORNO, T., HORKHEIMER, M. (1977): The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception in *Mass Communication and Society* (Eds.), K. Curran, M. Gurevitch, J. Woollacott *Mass Communication and Society*. London: Edward Arnold. pp. 349–383.
11. ANDREFF, W. (2012): The winner's curse: Why is the cost of mega sporting events so often underestimated? In: *Maennig–Zimbalist* (2012) 37–69. o. <https://doi.org/10.4337/9780857930279.00010>.
12. ANDREFF, W., SZYMANSKI, S. (2006): *Handbook on the Economics of Sport*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK–Northampton, MA. <https://doi.org/10.4337/9781847204073.00007>
13. ARAPOVICS, M. (2018): Közösségi múzeum – a múzeumok szerepe a települési közösségfejlesztésben és a múzeumok társadalmiasítása. In: Arapovics, M., Bereczki, I., Nagy, M. (szerk.): *Kulturális örökségmúzeumi közösségek*. Múzeumi iránytű 15 (pp. 11-28). Szabadtéri Néprajzi Múzeum- Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ
14. ATKINSON, G., MOURATO, S., SZYMANSKI, S. (2008): Ece Ozdemiroglu: Are We Willing to Pay Enough to `Back the Bid'? : Valuing the Intangible Impacts of London's Bid to Host the 2012 Summer Olympic Games, February 1, 2008 *Research Article*, <https://doi.org/10.1177/0042098007085971>
15. BAJMÓCY, P., KIS, S. J. (1999): Megyék, régiók és központjaik – modellek tükrében. *Tér és Társadalom*, 13. évf. 1–2. sz. 31–51.
16. BAJMÓCY, Z. (2011): *Bevezetés a helyi gazdaságfejlesztésbe*. Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Szeged.
17. BAJMÓCY, Z. (2018): *Időutazás a Modern Városok Programmal*. Értékelés helyi Tudományegyetem, Gazdaságtudományi Kar Kutatóközpont gazdaságfejlesztési szemszögből, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Szeged.
18. BAJNAI, L. (2007): *Városfejlesztés*. Scolar Kiadó, Budapest.
19. BALÁZS, G., HEGYI, K. (2012): Sopron idegenforgalmának története. *Turizmus Bulletin*, 15(1), 27-32.
20. BAR BARNEY, J. B., KETCHEN, D. J., WRIGHT, M. (2021): Resource-Based Theory and the Value Creation Framework. *Journal of Management*, 47(7), 1936–1955. <https://doi.org/10.1177/01492063211021655>

21. BARCZA A., CSAPÓ, J., HINEK, M., MARTON, G. (2020): Sopron turisztikai szezonálisának és a turizmusfejlesztés szükséges irányainak vizsgálata. *Földrajzi Közlemények* 2020. 144. 1. pp. 65–78. <https://doi.org/10.32643/fk.144.1.5>
22. BARTA, GY. (2000): A külföldi működőtőke szerepe a magyar ipar duális struktúrájának és regionális differenciálódásának kialakulásában. In: Horváth Gy., Rechnitzer J. (szerk.): *Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón*. MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, 265–281.
23. BARTA, GY. (2009): Integrált városfejlesztési stratégia: A városfejlesztés megújítása. *Tér és Társadalom*, 3., 1–12. <http://doi.org/c85h>
24. BARTHA, A., KLAUBER, M. (2000): Az M5 autópálya gazdasági hatásvizsgálata. Ipari Szemle. 4. 20-22. o. In: Bartha A., Klauber, M. (2000): Az autópálya hatásai a kistérségek gazdasági fejlődésére. Egy empirikus adatelemzés-sorozat legfontosabb tapasztalatai az M5 autópálya példáján. Felzárkózás és EU-csatlakozás. *A VII. Ipar- és Vállalatgazdasági Konferencia előadásai*. MTA Ipar- és Vállalatgazdasági Bizottsága. Budapest. pp. 251-259.
25. BARTIK, T.J. (1995): Economic development strategies. In: *Upjohn Institute Staff Working Paper*, (33) Kalamazoo, Michigan: W.E. Upjohn Institute for Employment Research.
26. BASOLO, V., HUANG, C. (2001): Cities and economic development: Does the city limits story still apply?, (4) pp. 327-339.
27. BECKERT, J. (2003): Economic Sociology and Embeddedness: How Shall We Conceptualize Economic Action? In: *Journal of Economic Issues*, 37(3) pp. 769–787.
28. BELUSZKY, P. (1999): *Magyarország településföldrajza*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
29. BELUSZKY, P., GYŐRI, R. (1999): A magyarországi városhálózat és az EU-csatlakozás. *Tér és Társadalom*, 13. évf. 1–2. sz. 1–30.
30. BELUSZKY, P., GYŐRI, R. (2004): Fel is út, le is út... (Városaink településhierarchiában elfoglalt pozícióinak változásai a 20. században). *Tér és Társadalom*, 18. évf. 1. sz. 1–41.
31. BELUSZKY, P., GYŐRI, R. (2006): A magyar városhálózat funkcionális versenyképessége. In: Horváth Gy. (Szerk.): *Régiók és települések versenyképessége*. MTA RKK, Pécs, 236–293.
32. BENNETT, R.J. (1998): Survey of Local Economic Development (LED) Activity in Local Government.

33. BENNETT, R.J., KREBS, G. (1994): Local Economic Development Partnerships: An Analysis of Policy Networks in EC-LEDA Local Employment Development Strategies. In: *Regional Studies* 2., pp. 119-140.
34. BERÉNYI, I., DÖVÉNYI, Z. (1996): *Historische und aktuelle Entwicklungen des ungarischen Siedlungsnetzes. Stödtte und Stödtesysteme in Mittel- und Südosteuropa*. Mayr, A., Grimm, F. (Hrsg), Leipzig, Institut für Landerkunde
35. BERTALAN, L. (2020a): Határ menti fejlődési utak: Sopron, In: Szirmai, Viktória (szerk.) *Középvárosi társadalmak. Egy új, innovatív városfejlesztési modell megalapozása*, Soproni Egyetemi Kiadó (2020) pp. 103-130.
36. BERTALAN, L. (2020b): Társadalmi innovációk a városi problémák kezelésében. In: Szirmai, V. (szerk.): *Középvárosi társadalmak. Egy új innovatív városfejlesztési modell megalapozása*. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron. 49 – 60. o.
37. BERTALAN, L., TÓTH, B. I. (2020): Középvárosok élmezőnyében? Sopron fejlődésének lakossági megítélése, 2020, *E-CONOM* 9: (1) pp. 75-90.
38. BESZE T., TAPASZTÓ S. (2009): A városfejlesztés közlekedésfejlesztési aspektusai: Szeged elektromos közösségi közlekedés fejlesztése EU-nagyprojekt. In: Hetesi E., Majó Z. and Lukovics M. (szerk.) 2009: *A szolgáltatások világa*. JATEPress, Szeged, 265-264. o.
39. BLAKELY, E.J., BRADSHAW, T.K. (2002): *Planning Local Economic Development. Theory and Practice*. Sage Publications Ltd., London.
40. BÓDI F., FEKETE A. (2005): A területfejlesztési források térbeli eloszlása az Európai Unió csatlakozás előtti időszakban. *A Falu* XX. évfolyam téli szám, 123-134.
41. BOSCHMA, R. A., LAMBOOY, J. G. (1999): Evolutionary economics and economic geography. *Journal of Evolutionary Economics*, 4., 411–429.
42. BRUCKNER, J., FARKASHÁZI, L., GETHER I. (1999): A bruttó hazai termék területi megoszlása 1997-ben. *Területi Statisztika*, 3, 235–243.
43. BUDAY, SÁNTHA, A. (2001): *Agrárpolitika — Vidékpolitika*. A magyar agrárgazdaság és az Európai Unió. Dialóg Campus Kiadó, Budapest—Pécs.
44. CAMAGNI, R. (2002): On the Concept of Territorial Competitiveness: Sound or Misleading? *Urban Studies*, 13, pp 2395–2411.
45. CAMAGNI, R. (2008): Regional competitiveness: towards a concept of territorial capital. In Capello, R. – Camagni, R., Chizzolini, B. and Fratesi U. (eds.): *Modelling regional scenarios for the enlarged Europe*. Springer-Verlag, Berlin, pp 33–47.

46. CAMAGNI, R. (2009): Territorial capital and regional development. In.: Capello, R. and Nijkamp, P. (eds.) *Handbook of regional growth and development theories*. Edward Elgar, Cheltenham, pp 118–132.
47. CAMAGNI, R., CAPELLO, R. (2013): Regional Competitiveness and Territorial Capital: A Conceptual Approach and Empirical Evidence from the European Union, *Regional Studies*, 47, 9, pp 1383-1402.
48. CAPELLO, R. (2016): *Regional Economics*. Routledge, Abingdon–London
49. CAPKOVÁ, S. (2005): Local Government and Economic Development. — apková, S. (ed.) *Local Government and Economic Development*. Open Society Institute, Budapest. 1-19. o.
50. CASTELLS, M. (1989): *The Informational City*. Blackwell, Oxford.
51. CHEVALIER, P. (2014): Action locale et développement rural en Europe – Le modèle européen Leader 2007-2013, *Intégration and social cohésion* (coll.), RISC n°14, P.I.E Peter Lang Ed., Bruxelles, 202p
52. COOKE, P. (ed.) (1989): *Localities: The Changing Face of Urban Britain*. Unwin Hyman, London.
53. COOKE, P.N. (1986): *Global Restructuring, Local Response*. Economic and Social Research Council, London.
54. CZENE Zs. (2002): A kulturális örökség területfejlesztési megközelítése. *Tér és Társadalom* 16. évf. 2002/4. 25-38. p.
55. CSAPÓ, T. (2004): Néhány gondolat a hazai városok beépítéséről. *Területi Statisztika*, 4. (44.) évf. 4. sz. 332–351.
56. CSATÁRI, B., FARKAS J. (2006): A magyar vidékies kistérségek új kategorizálása, különös tekintettel a városi hatásokra és a földhasznosítás változásaira. *Tér és Társadalom*. 20/4. 97–109. p.
57. CSISZÁR, Sz. (2019): Gondolatok Sopron és térsége munkaerőáramlásáról, 2019 (kézirat)
58. CSISZÁR, SZ. J. PAÁR, D. (2022a): Sportfogyasztási szempontú elemzés a sopronban rendezett 2021-es vízilabda magyar kupáról- Analysis of the 2021 Sopron Water-Polo Championship from the Point of View of Sports Consumption. In: Resperger, Richárd (szerk.) *Társadalom – Gazdaság – Természet: Szinergiák a fenntartható fejlődésben* (Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából) - Programfüzet és előadaskivonatok. Sopron, Magyarország: Soproni Egyetemi Kiadó (2022) 155 p. p. 66 , 1 p.

59. CSISZÁR, SZ., PAÁR, D. (2022b): (saját kézirat, megjelenés alatt): A soproni lakosság fizetési hajlandóságának változása a Lőver Uszoda fejlesztéséből eredendően. *Sporttudományi Szemle*
60. CSITE, A., NÉMETH, N. (2008): *Kistérségi fejlettség és I. NFT-s fejlesztési teljesítmény kapcsolata*. Tanulmány. HBF Hungaricum Kft – MTA KTI, Budapest
61. CSOMÓS, Gy. (2009): A regionális központok szerepének változása Magyarország városhálózatában a sza-bad királyi városoktól a NUTS régióközpontokig. *Tér és Társadalom*, 2., 79–112. <http://doi.org/czk6>
62. CSOMÓS, Gy. (2013): Magyarország gazdasági központjainak pozícióváltozása 1992 és 2001 között. *Területi Statisztika*, 16. (53.) évf. 6. sz. 529–550.
63. DARUKA, M. (2002): Kulturális intézmények, vállalkozások működésének, termelésének, költségeinek sajátosságai. Daubner K., Horváth S., Petró K. (szerk.) *Kultúra-gazdaságtani tanulmányok*. Aula Kiadó, Budapest. 52-75. o.
64. DE VET J. M. (1993): Globalization and local and regional competitiveness. In: *OECD STI Review* 13., pp. 89-112.
65. DESAI, S., NIJKAMP, P. AND STOUGH, R. R. (2011): New directions in regional economic development: an introduction. In: Desai, Sameeksha- Nijkamp, Peter- Stough Roger R. (szerk.): *New Directions in Regional Economic Development. The Role of Entrepreneurship Theory and Methods, Practice and Policy*. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham. 3-12. o.
66. DOKTOR, Zs. (2010): Útkeresés: a magyar „pólus-városok” helyzete és fejlesztési irányai. In: Buday Sántha A., Balogh S., Horváth M., Kovács Sz. and Páger B. (szerk.): *Évkönyv 2010*. PTE Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, Pécs. III. kötet, 280–297.
67. EGEDY, T. (2021): *A kreatív gazdaság városföldrajza a budapesti agglomeráció példáján*. Budapest: Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont.
68. EGRI, Z. (2014): A város- és várostérség-tipizálás alapjai Kelet-Közép-Európában. *Tér és Társadalom*, 2., 87–104. <http://doi.org/czk7>
69. Egri, Z. (2020): A közúti elérhetőség és a területi gazdasági teljesítmény főbb térbeli összefüggései Kelet-Magyarországon In: Bodnár, K.; Privóczi, Z. (szerk.) 6. *Logisztika a Dél-Alföldön: Lektorált tudományos konferenciakiadvány*. Szarvas, Magyarország: Agro-Assistance Kft. (2020) 81 p. pp. 11-24.
70. EGRI, Z. (2021): A területi fejlődés és a közúti elérhetőség kapcsolata Kelet-Magyarországon. LOGISZTIKA A DÉL-ALFÖLDÖN *Lektorált tudományos konferenciakiadvány. Szavas. AGRO-ASSISTANCE KFT.*, Csongrád, ISBN: 978-615-01-1826-0 (Online)

71. EGRI, Z., KŐSZEGI, I. (2020): A közúti elérhetőség szerepe a kelet-magyarországi gazdasági teljesítményben és gazdaságfejlesztésben. *Területi Statisztika*, 2020, 60(6): 653–687; DOI: 10.15196/TS600603
72. EGYED, K. (2009): A kistérségek kialakulása, kialakítása hazánkban. *Területi Statisztika* 2009/1. 20-39.o.
73. ENYEDI, Gy. (2004): Regionális folyamatok a poszt szocialista Magyarországon. *Magyar Tudomány*, 9., 935–941.
74. ENYEDI, Gy. (2011): A városnövekedés szakaszai – újragondolva. *Tér és Társadalom / Space and Society* 25. évf., 1. szám, 2011
75. ENYEDI, Gy. (2012): *Városi világ*. Akadémiai Kiadó, Budapest
76. ENYEDI, Gy. (szerk.) (2000): *Magyarország településkörnyezete*. MTA, Budapest.
77. ERDŐSI, F. (2004): *Európa közlekedése és a regionális fejlődés*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, Pécs
78. ERDŐSI, F. (2005): *Magyarország közlekedési és távközlési földrajza*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 2005.
79. ESDP (1999): European Spatial Development Perspective. Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union. Informal Council of Ministers, Potsdam.
80. ESSER, J., HIRSCH, J. (1989): The crisis of fordism and the dimension of 'postfordist' regional and urban structure. — *Journal of Urban and Regional Research*. 13. 417-437. o.
81. Európai Területfejlesztési Perspektíva (ETP) letöltés: <https://ngmszakmaiteruletek.kormany.hu/download/d/a4/b0000/ETFP.pdf>
82. Falk, J. H., Dierking, L. D. (1992): *The museum experience*. Washington, DC: Whalesback Books.
83. FALUVÉGI, A. (2004): *A társadalmi-gazdasági jellemzők területi alakulása és várható hatásai az átmenet időszakában*. Műhelytanulmány, MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont
84. FARAGÓ, B. (2017): A sportstratégia ágazat erősödése Magyarországon a 2011-2016-os időszakban. *Tér-Gazdaság-Ember* 5: 3 pp. 94-109., 16 p. (2017)
85. FARAGÓ, B. (2020a): A sport és a sportoló mint a területi tőke társadalmi, gazdasági eleme. *Civil Szemle* 17: 3 pp. 39-59., 21 p. (2020)
86. FARAGÓ, B. (2020b): A sport a regionális gazdasági versenyképességben, a sportolói humán tőke területi vetülete. *Közép-Európai Közlemények* 13: 3 pp. 237-261., 25 p. (2020)
87. FARAGÓ, L. (1987): A területfejlesztés fogalmáról. *Tér és Társadalom*, 1:1, 5–16. pp.

88. FARAGÓ, L. (1990): *A helyi gazdaságfejlesztés elmélete*. Gazdasági Fórum. 2.44-55. o
89. FARAGÓ, L. (1994): Adalékok a területfejlesztéssel kapcsolatos fogalmak vitájához. *Tér és Társadalom*, 8:3-4, 23-39. pp.
90. FARAGÓ, L. (2001): A területfejlesztéssel és területi tervezéssel kapcsolatos uniós fogalmak tartalma és használata. — *Falu, Város, Régió*. 3.3-5. o.
91. FARAGÓ, L. (2006): A városokra alapozott területpolitika koncepcionális megalapozása. *Tér és Társadalom* 2., 83-102. o.
92. FARAGÓ, L. (2007): Térstruktúra: térídeák és megvalósításuk a településhálózat-fejlesztésben. *Tér és Társadalom*, 4., 21-38. <http://doi.org/czk8>
93. FARAGÓ, L. (2008): A funkcionális városi térségekre alapozott településhálózat-fejlesztés normatív koncepciója. *Falu Város Régió*, 3., 27-31
94. FARAGÓ, L. (2018): *A Modern városok program mint fejlesztéspolitikai rezsím helye a magyar területfejlesztési politikákban*. Kézirat
95. FARAGÓ, L. (2019): A Modern Városok Program mint fejlesztéspolitikai rezsím helye a magyar területfejlesztési politikában. *Tér Gazdaság Ember*, 2019/2-3, 7, 181-203
96. FARKASHÁZI, L. (1998): A bruttó hazai termék (GDP) területi megoszlása. *Területi Statisztika*, 1, 3-11
97. FEKETE, D. (2017): A Modern Városok Program elemzési lehetőségei. *Polgári Szemle*, 13(1-3), 94-105, <https://doi.org/10.24307/psz.2017.0909>
98. FEKETE, D. (2018a): Győri fejlesztések a Modern Városok Program keretében. *Területi Statisztika*, 2018, 58(6): 638-658; DOI: 10.15196/TS580605
99. FEKETE, D. (2018b): Latest Results of the Győr Cooperation Model. *Polgári Szemle: Gazdasági és Társadalmi folyóirat*, 14 (Spec.). pp. 195-209. ISSN 1786-6553. Doi: <https://doi.org/10.24307/psz.2018.0413>
100. FEKETE, D. (2019): A Modern városok program jelentősége a hazai városfejlődésben. *Tér és Társadalom*, 33(1), 27-43, <https://doi.org/10.17649/TET.33.1.3066>
101. FELSMANN, B., FERINCZ, A., KÁRPÁTI, Z. (2022): Erőforrások És Képességek A Vállalati Versenyképesség Tükrében – Egy Empirikus Vizsgálat Tanulságai. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review* LIII. Évf. 2022. 4. SZÁM / ISSN 0133-0179 DOI: 10.14267/VEZTUD.2022.04.01
102. FLORIDA, R. (2002): *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure and Everyday Life*. Basic Books, New York.

103. FÖLDI, Zs. (2009): A társadalmi részvétel szerepe a városfejlesztés gyakorlatában. Európai és hazai tapasztalatok. *Tér és Társadalom* 3, pp. 27-43.
104. G. FEKETE, É. (2008): *Együtt - de hogyan? Kistérségi tervezés*. ÉMRFÜ, Miskolc. 283 o
105. GAJGÁZÓ, G., (2019): Modern Városok Programja: új fejezet a magyar várospolitikában, *Tér és Társadalom* 33. évf., 3. szám, 2019 <https://doi.org/10.17649/TET.33.3.3119>
106. GRAHAM, B., ASHWORTH G. J., TUNBRIDGE J.E. (2004): Az örökség a gazdaságfejlesztési stratégiákban. In Erdősi P., and Sonkoly G. (Eds.), *A kulturális örökség* (pp. 393-419). Budapest: L'Harmattan.
107. GRANOVETTER, M. (1985): Economic action and social structure. The problem of embeddedness. In: *American Journal of Sociology* 91, pp. 481-510.
108. GRANT, R. M. (1991): The Resource-based theory of competitive advantage: Implications for strategy formulation. *California Management Review*, 33(2), 114–135. <https://doi.org/10.2307/41166664>
109. GREENBERG, A., LEVINSKY-RASKIN, S. (2017): Supporting Transitions: Cultural Connections for Adults with Autism Spectrum Disorders. *Journal of Museum Education*. 42 (4), 332- 344
110. GROSZ, A., RECHNITZER, J. (szerk.) (2005): *Régiók és nagyvárosok innovációs potenciálja Magyarországon*. Pécs–Győr, MTA RKK.
111. HALAMSKA, M., MAUREL, M-C. (2010): *Les acteurs locaux à l'épreuve du modèle européen LEADER France – Hongrie – Pologne*. IRWIR, PAN
112. HALKIER, H., DANSON, M. (1996): Regional Development Agencies in Western Europe: A Survey of Key Characteristics and Trends. Aalborg University: Department of History, *International and Social Studies*, Aalborg University.
113. HEGEDŰS, SZ., LENTNER, CS., MOLNÁR, P. (2019): Múlt és jövő: az önkormányzati (vagyon) gazdálkodási útjai az adósságkonszolidációt követően. Fókusz-Sikerek és kockázatok a magyar gazdaságban, *Pénzügyi szemle* 2019/1
114. HEGEDŰS, Sz. (2019): A megyei jogú városok gazdálkodása az adósságkonszolidáció után – különös tekintettel a Modern Városok Programra, *Új Magyar Közigazgatás* 2019. március, 12. évfolyam 1. szám
115. HEGEDŰS, SZ., NOVOSZÁTH, P., MOLNÁR, P. (2018): A Modern Városok Program költségvetési forrásainak vizsgálata különös tekintettel a regionális politikára, *Comitatus* 2018. ősz-tél, 75-83.

116. HENRIQUES, E.B., THIEL, J. (2000): The Cultural Economy of Cities: A Comparative Study of the Audiovisual Sector in Hamburg and Lisbon. *European Urban and Regional Studies*. 3.253-268. o.
117. HERCZEG, E., PAP, N. (2006): A kistérségi területfejlesztési tervek készítésének tapasztalatai. *Földrajzi értesítő* 2006.LV. évf.1-2. füzet, pp53-63.
118. HOFFMANN, I. (2018): *Bevezetés a területfejlesztési jogba*. ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2018
119. HOFFMANN, I., JUGOVICS, A., CSEH, K. B. (2019): *Önkormányzati fejlesztéspolitika – különös tekintettel a szabályozásra és a nagyvárosi fejlesztések jogi kereteire*. Nemzeti Közszerzői Egyetem Budapest
120. HONTI, P., TÓTH, L. (2002): Fehér - Könyv, Az Európai Unió közlekedéspolitikája 2010-re, *Közlekedéstudományi szemle* 12. Szám, Budapest.
121. HORVÁTH, Gy. (1998): *Európai regionális politika*. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest – Pécs.
122. HORVÁTH, Z. (2019): A dualizmus kori Sopron gazdasági élete a vagyonos polgárság családtörténetének tükrében (1858–1911), Budapest TypoTeX Kiadó, 2019
123. HRUBI, L. (2004): A megyék gazdaságfejlesztési szerepe. Pálné Kovács I. (szerk.) *Versenyképesség és igazgatás*. MTA RKK, Pécs. 161-177. o.
a. <https://doi.org/10.15196/TS580605>
124. HUMPHREYS, B.R., ZHOU, L. (2015): Sports facilities, agglomeration, and public subsidies In: *Science and Urban Economics* Volume 54, 2015.szeptember, 60-73 oldal
125. International Council of Museums (2007). Museum Definition. Retrieved January 15, 2022, from <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>.
126. JOHNSON, B. K., WHITEHEAD, J. C. (2000): Value of Public Goods from Sport Stadiums: The CVM Approach. *Contemporary Economic Policy*, Vol. 18. No. 1. 48–58. o. <https://doi.org/10.1111/j.1465-7287.2000.tb00005.x>.
127. JOHNSON, B. K., WHITEHEAD, J. C., MASON, D. S. AND WALKER, G. J. (2012): Willingness to pay for downtown public goods generated by large, sports-anchored development projects: The CVM approach. *City, Culture and Society*, Vol. 3. No. 3. 201–208. o. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2012.06.007>
128. JÓNA, Gy. (2013): A területi tőke fogalmi megközelítései. *Tér és Társadalom*, 27, 1, 30-51. o.
129. JÓZSA, V. (2016): A magyarországi regionalizmus egy gyakorlati szakember szemével. *Tér és Társadalom*, 1., 37–55. <http://doi.org/crtv>

130. JÓZSA, V. (2017): A nagyvállalati beágyazódás vizsgálata helyi szinten három magyar nagyváros példáján. *Doktori Disszertáció*. Szent István Egyetem, Gödöllő
131. K. Németh György (szerk.). (2007): Sopron Lexikon. Soproni Múzeumbartók Egyesülete.
132. KÁLNOKI KIS, S. (1994): A közlekedésfejlesztés időszerű feladatai a terület- és településfejlesztés tükrében. *Falu Város Régió*, 5. 24-27. o.
133. KECSKÉS, P. (2014): Az ipari parkok fejlődési sajátosságai és értelmezési különbségei a generációk véleményének tükrében. *Tér Gazdaság Ember* 2. évf. 2014.2-3. 37-52. o.
134. KERÉKGYÁRTÓ, Gy., L. BALOGH I., SUGÁR A., SZARVAS B. (2009): Statisztikai módszerek és alkalmazásuk a gazdasági és társadalmi elemzésekben. Aula Kiadó, pp. 446.
135. Király, G. (2002). A magyar múzeumi rendszer válsága. Budapest: Osiris Kiadó.
136. KIS, K. (2013): Vidékgazdaság, erőforrások, infrastruktúra rendszerszemléletben. In: veres L. (szerk.): *Regionális földrajzi tanulmányok: Abonyiné Dr. Palotás Jolán 70. születésnapja tiszteletére Egyesület KözépEurópa Kutatására*, Szeged. pp. 109-1
137. KOCZINSZKY, GY., SZENDI, D. (2021): A magyar megyék gazdasági fejlődési pályáinak összehasonlító vizsgálata. *Pénzügyi Szemle, Különszám 2021/2*. DOI: https://doi.org/10.35551/PSZ_2021_k_2_1. 7-24.o.
138. KOCZISZKY, Gy. (2001): *Területfejlesztés gazdaságtana*. Miskolci Egyetem Európa Gazdaságtana Intézet, Miskolc
139. KOCSIS, A. (2012): A multinacionális vállalatok szerepe a hazai klaszterekben. *Veze-téstudomány*, XLIII. évf. 2012. különszám/ISSN 0133-0179
140. KOLLÁR, K. (2011): A helyi gazdaságfejlesztés szereplőinek vizsgálata. In: *Magyarország társadalmi-gazdasági helyzete a 21. század első évtizedeiben*. 307 p. http://kgk.sze.hu/images/dokumentumok/kautzkiadvany2011/kreativgondolkodas/Kollar_Katalin.pdf. Keresőprogram: Google. Letöltés: 2021.03.20.
141. KOMAREK, L. (2019): Hasonlóságok és különbségek Magyarország területi fejlettségében. *Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok*, (2019) XIV. évfolyam, 3. szám, pp. 29–43.
142. KOVÁCS, Z., SZIRMAI, V. (2006): Városrehabilitációs beavatkozások és a térségi társadalmi kirekesztés: a társadalmilag fenntartható városfejlődés budapesti lehetőségei. *Tér és Társadalom* XX. évf. 2006. 1: 1–1
143. KREPS, C. (2003a): The role of museums in society. *Museum Management and Curatorship*, 21(4), 335-338. <https://doi.org/10.1080/0964777032000153541>

144. KREPS, D. (2003b). The changing faces of museums: New directions in visitor experience. AltaMira Press.
145. KRUGMAN, P. (1991): *Geography and Trade*. MIT Press, Cambridge.
146. KUKELY, Gy. (2015): *Gazdaságfejlesztés az integrált településfejlesztési stratégiákban*. In: *Városi vála szok a globális gazdasági kihívásokra és technológiai trendekre különös tekintettel az intelligens váro sok modelljére*. Magyar Urbanisztikai Társaság, Budapest, 65–83.
147. KULLMANN, Á. (2000): A magyarországi ipari parkok fejlődési pályái. *Tér és Társadalom* 14. évf. 2000/2-3. 63-72. p.
148. KUTTOR, D. (2012): *Kelet-Közép-Európa változó gazdasági térszerkezetének modellezése*. Miskolci Egyetem Kiadó, Miskolc
149. LÁSZLÓ, M., PAP, N. (2007): *Bevezetés a terület- és településfejlesztésbe*. Lomart Kiadó, Pécs 2007.
150. LE GALÉS, P. (1999): Is Political Economy still relevant to study the culturalization of cities? *European Urban and Regional Studies*. 4.293-302. o.
151. LEGEZA, E.(1992): Az európai integráció és a közlekedés. *Közlekedéstudományi Szemle*, 8. 296-301. o.
152. LENGYEL, B., LEYDESDORFF, L. (2008): A magyar gazdaság tudásalapú szerveződésének mérése: az innovációs rendszerek szinergiáinak térbelisége. *Közgazdasági Szemle*, 6., 522–547.
153. LENGYEL, I. (2002): A klaszterek fejlesztésének általános tapasztalatai. In: Lengyel I. – Rechnitzer J. (szerk.): *A hazai építőipar versenyképességének javítása: klaszterek szerepe a gazdaságfejlesztésben*. Régió Art Kiadó, Győr.
154. LENGYEL, I. (2003): *Verseny és területi fejlődés*. Szeged: JATE Press, p. 292.
155. LENGYEL, I. (2007): Fejlesztési pólusok mint a tudásalapú gazdaság kapuvárosai. *Magyar Tudomány*, 168. évf. 6. sz. 749–758.
156. LENGYEL, I. (2010): *Regionális gazdaságfejlesztés. Versenyképesség, klaszterek és alulról szerveződő stratégiák*. Akadémiai Kiadó, Budapest
157. LENGYEL, I. (2012): Regionális növekedés, fejlődés, területi tőke és versenyképesség. In: Bajmócy, Z., Lengyel, I. and Málóvics, Gy. (szerk.): *Regionális innovációs képesség, versenyképesség és fenntarthatóság*. JATEPress, Szeged, 151-174. o.
158. LENGYEL, I., RECHNITZER, J. (2000): A városok versenyképességéről. In Horváth Gy. and Rechnitzer J. szerk.: *Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón*. Pécs, MTA Regionális Kutatások Központja. 130–152.

159. LÓRÁND, B. (2019): Területi kohéziót támogató operatív programok az I. Nemzeti fejlesztési terv esetében . *Területi Statisztika* 2009/5, 509-519.o.
160. LUKOVICS, M. (2008): *Térségek versenyképességének mérése*. JATEPress, Szeged
161. LUKOVSZKI, L., RIDEG, A., SIPOS, N. (2020): Resource-based view of innovation activity in SMEs: an empirical analysis based on the global competitiveness project. *Competitiveness Review: An International Business Journal*, 31(3), 513-541. <https://doi.org/10.1108/cr-01-2020-0018>
162. LUX, G. (2012): A gazdaság szerepe a városi térségek fejlesztésében: A globális kihívásoktól a fejlesztéspolitikáig. Somlyódy Edit (szerk.): *Az agglomerációk intézményesítésének sajátos kérdései: Három magyar nagyvárosi térség az átalakuló térben*. Publikon Kiadó, Pécs, 69–94. o.
163. LUX, G. (2019): A Modern városok program újraiparosítási törekvései. *Tér és Társadalom* 33. évf., 1. szám, 2019 <https://doi.org/10.17649/TET.33.1.3067>
164. MAENNIG, W., DOWNWARD, P., FRICK, B., HUMPHREYS, B.R., PAWLOWSKI, T., RUSESKI, J.E. SOEBBING, B.P. (2022): The SAGE Handbook of Sports Economics, SAGE Publications Ltd, 2022 In: *Olympic Games: Public Referenda, Public Opinion and Willingness to Pay*
165. MALIZIA, E. E., FESER, E. J. (1999): Understanding local economic development. Rutgers, New Brunswick
166. MÁTÉ, T. (2018): Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál 2017 Győr a társadalmi hatások tükrében. *Kautz Konferencia tanulmánykötet, 2018*. Letöltés: https://kgk.sze.hu/images/dokumentumok/kautzkiadvany2018/M%C3%A1t%C3%A9%20T%C3%BCnde_Kautz_2018_Tanulm%C3%A1ny.pdf
167. MAUREL, M-C. (2008): L'action publique « par le bas »: l'approche LEADER en Europe central. In: *Revue d'études comparatives Est-Ouest* 4. pp. 33-62
168. MCGUIRE, M. (2000): Collaborative policy making and administration: The operational demands of local economic development. In: *Economic Development Quarterly* 3., pp. 278-291.
169. MEZEI, C. (2006): A helyi gazdaságfejlesztés fogalmi meghatározása. *Tér és Társadalom* 20. évf. 2006/4. 85-96. p.
170. MIKECZ, D. (2008): Kreatív ipar: a tehetség haszna. *Információs társadalom*, 8. 4. sz. 142-143.
171. MOLNÁR, B. (2006): A magyarországi kis- és középvárosok globalizációs típusai. *Tér és Társadalom* XX. évf. 2006. 4: 67-83

172. MOLNÁR, B., SZIRMAI, V. (2009): A várostérségi társadalmi és területi egyenlőtlenségek vizsgálatának elméleti megalapozása. Szirmai Viktória (szerk.): *A várostérségi versenyképesség társadalmi tényezői. Hogyan lehetnek a magyar nagyvárostérségek versenyképesebbek?* Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 37–42. o.
173. MOLNÁR, L. A. (1999): Az úthálózat-fejlesztés társadalmi, gazdasági és környezeti hatásainak bemutatása az V. páneurópai folyosó példáján. *Közúti és Mélyépítési Szemle*. 12. 464-469. o.
174. MOULAERT, F. (1993): *Integrated Area Development and Efficacy of Local Actions*. IFRESI, Lille.
175. MUNKÁCSY, B. (szerk) (2011): *Erre van előre! Egy fenntartható energiarendszer keretei Magyarországon* Vision 2040 Hungary 1.1. Környezeti Nevelési Hálózat Országos Egyesület. Szigetszentmiklós, ISBN 978-963-08-2024-0 Letöltve: https://www.researchgate.net/profile/Bela-Munkacsy/publication/284190376_Erre_van_elore_11_Egy_fenntarthato_energiarendszer_keretei_Magyarorszagon/links/564fafb608ae4988a7a85d9f/Erre-van-elore-11-Egy-fenntarthato-energiarendszer-keretei-Magyarorszagon.pdf
176. NAGY, G. (2011): A gravitációs modell felhasználhatóságának lehetőségei a várostérségek lehatárolásában. *Területi Statisztika*, 6., 656–673.
177. NELSON, R. R. (1994): The Co-evolution of Technology, Industrial Structure, and Supporting Institutions. In: *Industrial and Corporate Change* 3(1), p. 47.
178. NEMES NAGY, J. (1995): A GDP regionális számbavétele. In: Probáld F. (Szerk.): *Pro Geographia Humana*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 99–118.
179. NEMES NAGY, J. (2004): Új kistérségek, új városok. Új versenyzők? *Regionális Tudományi Tanulmányok*, 9, 5–42. közlekedési viszonyaikról
180. NEMES NAGY, J. (2005): Fordulatra várva – a regionális egyenlőtlenségek hullámai. (In: Dövényi Z. – Schweizer F. szerk. *A földrajz dimenziói*, MTA FKI, Bp., pp. 141-158.)
181. NEMES NAGY, J., KULLMANN, Á., FEKETE, A., SZABÓ, P. (2000): A területi fejlődés „állami” és „piaci” útjai az 1990-es években. *Területi Statisztika*, 3., 203–220.
182. NEMES NAGY, J., NÉMETH, N. (2003): A „hely” és a „fej”. A regionális tagoltság tényezői az ezredforduló Magyarországon. *Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek*. 7. MTA Közgazdaságtudományi Intézet.
183. NÉMETH, Á., VERCSE, T. AND DÖVÉNYI, Z. (2014): A fejlettség térbeli egyenlőtlenségei Magyarországon az európai uniós csatlakozás után. *Területi Statisztika*, 2014, 54(4): 308–332.

184. NÉMETH, N. (2005): Az autópálya-hálózat térszerkezet-alakító hatásai – Magyarország esete. In: Fazekas, K. (szerk.): *A hely és a fej Munkapiac és regionalitás Magyarországon*, pp. 141–179., MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest
185. NÉMETH, N. (2009): *Fejlődési tengelyek az új térszerkezetben. Az autópálya-hálózat szerepe a regionális tagoltságban*. ELTE Regionális Tudományi Tanszék, Budapest (Regionális Tudományi Tanulmányok; 15.)
186. OECD (2021): Economic and social impact of cultural and creative sectors. Note for Italy G20 Presidency Culture Working Group. Retrieved Oktober 10, 2021, from <https://www.oecd.org/cfe/leed/OECD-G20-Culture-July-2021.pdf>.
187. OFTK (2014): Nemzeti fejlesztés 2030. Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió. http://www.ter-port.hu/webfm_send/4616 (Letöltés: 2021. január 12.)
188. Országgyűlési határozat, 1/2014. (2014) Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió.
189. OTK (2005). Az Országgyűlés 97/2005. (XII. 25.) számú határozatával elfogadott Országos területfejlesztési koncepció
190. PAÁR, D, LACZKÓ, T. (2018): 2018. évi hazai rendezésű nemzetközi sportesemények sportszakmai, sportpolitikai és sporttechnológiai hatásainak vizsgálata. In: Szabó, Tünde; Bánhidi, Miklós; Szóts, Gábor (szerk.) *A sportturizmus gazdasági és társadalmi kérdései Magyarországon*. Budapest, Magyarország: Magyar Sporttudományi Társaság (2018) pp. 103-130. , 28 p.
191. PÁLNÉ KOVÁCS, I. (2001): *Regionális politika és közigazgatás*. Budapest–Pécs , Dialóg Campus Kiadó. 304 o.
192. PÁLNÉ KOVÁCS, I. (2003): A területfejlesztés irányítása. In: *PTE KTK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Habilitációs Előadások sorozata*. Pécs: PTE KTK.
193. PÁLNÉ KOVÁCS, I. (2008): Az új várospolitikai kormányzási filozófiája. *Tér és Társadalom*, 22. 2008. 1. 45–57. p.
194. PAP, N. (2004): A kistérségek helye, szerepe Magyarországon a 21. század első évtizedében. *Tér és Társadalom* 18. évf. 2004/2. 23-36. p.
195. PAP, N. (2003): Geographic Aspects of Regional Development Policy. *Development and Finance* 2003/3, pp. 81-87
196. PECQUER B., ZIMMERMANN, J-B (2004): *Économie de proximité*. Hermes – Lavoisier, 2004. p. 26
197. PECQUEUR, B. (2006): Le tournant territorial de l'économie globale. In. *Espace et Société* no 124-125, pp. 2- 3.

198. PÉLI, L., KÁPOSZTA, J., NÉMEDINÉ KOLLÁR, K. (2017): A megyei jogú városok átfogó gazdaságfejlesztése a Modern Városok Programon keresztül, középpontban az infrastruktúra-fejlesztés, *Studia Mundi-Economica*, Vol. 4. No. 4. (2017), 10.18531/Studia.Mundi.2017.04.04.49-58
199. PERUCCA, G. (2014): The Role of Territorial Capital in Local Economic Growth: Evidence from Italy. *European Planning Studies*, 22, 3, pp 537-562.
200. POGÁTSA, Z. (2017): Ingázó munkavállalás az osztrák-magyar határtérségben - jelenlegi helyzetkép, In: Jankó, F; Fábián, A; Hardi, T (szerk.) Burgenland Budapest, Magyarország: Nemzetstratégiai Kutatóintézet, (2017) pp. 501-513., 12 p.
201. PÓLA P., CHEVALIER, P., MAUREL, M-C (2015): A LEADER akcióscsoportok és partnerségi hálózatok működésének tanulságai Baranya megyében In. *Tér és Társadalom* 29 (1) pp. 175-194
202. POREISZ, V. (2020): *A területi és a vállalati versenyképesség összefüggései a magyar nagyvárosok példáján*. Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola. Doktori Disszertáció
203. PULJIZ, J. (2004): Economic Development. How to Improve Development on Local Level? *Handbook with Best Practice Examples from South-East Europe*. Friedrich Ebert Stiftung, Zagreb. 9-24. o.
204. PUPP, Zs. (2020): Városok fejlesztési beruházásainak tökegvonzása kelet-közép-európai példák alapján, *Polgári Szemle* 16. évf. 1-3. szám, 2020, 427-438., DOI: 10.24307/psz.2020.0728
205. RAKUSZ, L. (2008): Az innováció intézményrendszere. *KÖZ-GAZDASÁG* 2008/4. 43-61.o.
206. RECHNITZER, J. (1998): *Területi stratégiák*. Pécs, Dialóg Campus.
207. RECHNITZER, J. (2019): Gondolatok, vélemények magyar településfejlesztési programokról, Nagyvárosok a magyar területi politikában és területfejlesztésben a rendszerváltástól napjainkig, *Tér és Társadalom*, 33. évf., 1. szám, 2019, <https://doi.org/10.17649/TET.33.1.3069>
208. RECHNITZER, J. (2019): Nagyvárosok a magyar területi politikában és területfejlesztésben a rendszerváltástól napjainkig. *Tér és Társadalom* 33. évf., 1. szám, 2019 <https://doi.org/10.17649/TET.33.1.3069>
209. RECHNITZER, J., GROSZ, A., CSIZMADIA, Z. (2003): A magyar városhálózat tagozódása az infokommunikációs infrastruktúra alapján az ezredfordulón. *Tér és Társadalom*, 17. évf. 3. sz. 145–163.

210. REESE, L.A. (1997): The use of planning methodologies in local economic development decision-making. In: *Environment and Planning. C: Government and Policy*. 3., pp. 285-303.
211. REISINGER, A. (2010): Társadalmi részvétel a helyi fejlesztéspolitikában- különös tekintettel a civil / nonprofit szervezetek szerepére. *Doktori értekezés*. SZE Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr.
212. RICZ, J., SALAMIN, G. (szerk.) (2010): *Kézikönyv az Európai Unió területi agendájának hazai érvényesüléséhez*. NFGM, VÁTI Nonprofit Kft., Budapest
213. ROSENTRUB, M. (2006): Sports Facilities and Urban Redevelopment: Private and Public Benefits and a Prescription for a Healthier Future, In: *International Journal of Sport Finance*, 2006, vol. 1, issue 4, 212-226 p.
214. SÁGVÁRI, B. (2015): *A kreatív gazdaság elméletéről*. Budapest: ELTE-ITHAKA. Információs társadalom és Hálózatkutató Központ.
215. SHEN, J. (2004): Urban competitiveness and urban governance in the globalizing world. *Asian Geographer*, 23, 1-2, pp 19-36.
216. SHIELDS, R. (1999): Culture and the Economy of Cities. *European Urban and Regional Studies*. 4. 303-311. o.
217. SIMÓ, B. (2019): *A magyar regionális fejlesztési ügynökségek és működési környezetük*. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola
218. SJOHOLT, P. (1999): Culture as a strategic development device: the role of "European Cities of Culture", with particular reference to Bergen. *European Urban and Regional Studies*. 4.339-346. o.
219. SMAHÓ, M. (2005): Az innovativitás területi különbségei Magyarországon. *Pécsi Tudományegyetem Közgazdaság-Tudományi Kara Regionális Politika És Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyv 2004–2005 II. kötet Környezetvédelem, regionális versenyképesség, fenntartható fejlődés c. konferencia előadásai*. 183-193. o.
220. SOMLYÓDINÉ PFEIL, E. (2020): A vidéki térségek felzárkóztatásának feltételei és eszközei uniós szemszögből – Visszatérés az endogén erőforrásokra alapozott fejlesztési szemlélettől az újraelosztó támogatáspolitikához Magyarországon. *Tér és Társadalom* 34. évf., 4. szám, 2020 <https://doi.org/10.17649/TET.34.4.3298>. 18-43. o.
221. SOMLYÓDYNÉ PFEIL, E. (2008): A városi térségek a közigazgatási struktúra és a "governance" keresztmetszetében. *Tér és Társadalom*, 22. évf. 1. sz. 27–43. <http://doi.org/czmb>

222. SOMLYÓDYNÉ PFEIL, E. (2014): A városkérdés a módosult állami szerepfelfogás keretei között. In Hardi T. – Somlyódyné Pfeil E. szerk.: *Városfejlesztési trendek és állami szerepek*. A Győri Járműipari Körzet mint a térségi fejlesztés új iránya és eszköze c. kutatás monográfiái 2. Győr, Universitas-Győr Nonprofit Kft. 103–111. Letöltve: https://gyik.sze.hu/images/Monogr%c3%a1fi%c3%a1k/Hardi_Varosfejlodesi_trendek_es_allami_szerepek.pdf#page=169
223. Sopron Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014-2020., készítette a Grants Europe Consulting Kft. és a VÁTI Városépítési Kft. Konzorciuma
224. Sopron Megyei Jogú Város Közgyűlésének a 246/2020. (VI.30.) határozata a Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzatának a 2020-2025. évre vonatkozó gazdasági programjáról
225. Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata - Integrált Városfejlesztési Stratégia, (2008). készítette a Hitesy Bartucz Hollai Euroconsulting Kft. (jelenleg HBH Stratégia és Fejlesztés Kft.), a PORTA Terv Kft. és az Óbuda-Újlak Zrt. konzorciuma,
226. Sopron Sportkoncepció 2023-2027: http://www.sopron.hu/Sopron/portal/autonomy_show?contentId=64639
227. Soproni Múzeum (2019): *Kulturaközvetítés a múzeumban*. Retrieved December 17, 2021, from <https://sopronimuzeum.hu/2019/11/15/kulturakozvetites-a-muzeumban/>
228. STÖHR, W.B. (2001): Subsidiarity: A Key Concept for Regional Development Policy. — Stöhr, W.B. et al. (eds.) *New Regional Development Paradigms*. Volume 3: Decentralization, Governance, and the New Planning for Local-Level Development. Greenwood Press, London. 35-51. o.
229. STRAMBACH, S. (2008): Knowledge-intensive business service (KIBS) as drivers of multilevel knowledge dynamics. *International Journal of Services Technology and Management*, 10 évf. 2-4. sz. pp. 152-174.
230. SUCHÁČEK, J. (2010): On the emergence of minor cities. Sucháček, Jan – Petersen, Jeppe Juul (eds.): *Developments in Minor Cities: Institutions Matter*. VŠB – Technical University of Ostrava, Ostrava, pp. 13–28.
231. SYRETT, S. (1995): *Local Development: Restructuring*. Locality and Economic Initiative in Portugal. Ashgate Publishing Company, Avebury.
232. SZABÓ, P. (2008): A gazdasági fejlettség egyenlőtlensége az Európai Unió különböző területi szintjein. *Területi Statisztika*, 6, 687–699.
233. SZABÓ, P. (2018): Térszerkezeti kihívások és fejlesztési térségek Magyarországon. *Tér Gazdaság Ember*. 2018/2, 6, 35-50

234. SZÁNTÓ, Z. (1994): A gazdaság társadalmi beágyazottsága. In: *Szociológiai Szemle*, (1994/3) pp. 141-145.
235. SZEGVÁRI, P. (2001): A területfejlesztési és/vagy közigazgatási régió kulturális aspektusai. *Comitatus*, 11. 1-2. 151-159. o.
236. SZEGVÁRI, P. (2006): Versenyképesség az új Országos területfejlesztési koncepcióban. *Területi Statisztika* 2006/2, 116-130. o.
237. SZENTES, T. (2012): A „nemzeti versenyképesség” fogalma, mérése és ideológiája. *Magyar Tudomány*, 176, 6, 680 – 691. o.
238. SZIGETI, E. (1997): Urbanizáció, városhálózat, várossá nyilvánítás. *Területi Statisztika*, Bemutatószám
239. SZIGETI, E. (2002): *Község, város, jogállás. A magyar településhálózat közigazgatási térszerkezetének néhány kérdése*. Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest
240. SZIRMAI V. (2021): Magyar városok az európai térben. CITY.hu Várostudományi Szemle 2021/I. évfolyam 1. szám, 8-19.o.
241. SZIRMAI, V. (szerk.) (2009): *A várostérségi versenyképesség társadalmi tényezői: hogyan lehetnek a magyar nagyvárostérségek versenyképesebbek?* Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
242. SZIRMAI, V. (szerk.) (2013): *Csinált városok a XXI. század elején*. Egy „új” városfejlődési út ígérete. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézete.
243. SZIRMAI, V., FÁBIÁN, A. (2020): A középvárosok jövőbeni fejlesztését megalapozó új innovatív modell kidolgozását támogató főbb szempontok. in: Szirmai Viktória (szerk.): *Középvárosi társadalmak. Egy új innovatív városfejlesztési modell megalapozása*. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron. 212 – 218. o.
244. SZIRMAI, V., SZÉPVÖLGYI, Á. (2007): Társadalmi részvétel szereplői. In: Rechnitzer, J. (szerk.): *Település és fejlesztés. A közszolgáltatások hatékonyságának növelése a településfejlesztésben*. Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest, pp. 89-104.
245. THERKILDSEN, H. P., HANSEN, C. J., LORENTZEN, A. (2009): The experience economy and the transformation of urban governance and planning. *European Planning Studies* 6, pp. 925–940.
246. TOSICS, I. (2008): Nagyvárosi kormányzás: A város és környéke együttműködése. Külföldi és hazai példák és relevancia. *Tér és Társadalom* 1., 3–25. o.
247. TÓTH, B. (2015): Territorial Capital: Theory, Empirics and Critical Remarks. *European planning studies*, 23, 7, pp 1327-1344.

248. TÓTH, B. I. (2011): A magyar középvárosok teljesítménye a területi tőke tükrében. *Területi Statisztika*, 5., 530–543.
249. TÓTH, B.I. (2013): Időszerű áttekintés: területi fejlettségi vizsgálatok Magyarországon az ezredforduló után. *E-Conom*, ISSN 2063-644X, 2013.II./1. DOI: 10.17836/EC.2013.1.076
250. TÓTH, I. (2013): *Múzeumi éthosz, szemlélet és megújulás*. Nagy Britannia. Magyar Múzeumok, 2013. 08. 27. Retrieved Oktober 26, 2021, from http://archiv.magyar-muzeumok.hu/tema/1372_muzeumi_ethosz_szemlelet_es_megujulas.
251. TÓTH, I., CSISZÁR, Sz.(2023): (saját kézirat, megjelenés alatt): Múzeum a kreatív szektorban. Önkép és stratégia a Soproni Múzeumban. *Gazdaság és Társadalom* ISSN 08657823.
252. TURNOCK, D. (2001): Location trends for foreign direct investment in East Central Europe. *Environment and Planning C: Government and Policy* 6, pp. 849–880.
253. TŰSKE, T. (2021): Sopron város örökségkezelése és múltképe a kiállításai és rendezvényei tükrében. *Egyetemi szakdolgozat*. ELTE BTK. Témavezető: Dr. Czoch Gábor. Kézirat.
254. UMFT (2007). *Új Magyarország Fejlesztési Terv* (UMFT). Magyar Köztársaság Kormánya, Budapest.
255. UNCTAD (2010). *Creativ Economy Report 2010*. Creative Economy: A Feasible Development. 7.
256. VANCSÓ, V (2013): Az Integrált város- és településfejlesztés tervezését támogató alkalmazásról
257. VIGVÁRI, A. (2005). *Közpénzügyeink*. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest.
258. Világbank (2005). Local economic development, <http://web.worldbank.org/wbsite/external/topics/exturbandevelopment/extled/0,,menu> PK:341145~pagePK:149018~piPK:149093~theSitePK:341139,00.html, 2011-04-04
259. VÖRÖS, T. (2016). A sportlétesítmény-fejlesztések gazdasági és társadalmi hatásai Magyarországon. *Gazdaság és Társadalom*, 2016(1), 91-116. (<https://www.gazdasag-tarsadalom.hu/index.php/gt/article/view/194>)
260. VÖRÖS, T. (2017): Költség–haszon elemzési keretrendszer sportberuházások társadalmi-gazdasági értékeléséhez, In: *Közgazdasági Szemle*, LXIV. évf., 2017. április (394–420. o.)
261. VÖRÖS, T. (2019): A sportlétesítmények gazdasági és társadalmi hatásai Magyarországon. *Közgazdasági Szemle*, 66(1), 84-102.

262. VÖRÖS, T. (2019): The economic impact of sport facilities: the case of Hungary. *European Journal of Sport Studies*, 6(2), 1-10. (<https://ojs.bilgi.edu.tr/index.php/EJSS/article/view/3388>)
263. VÖRÖS, T. (2020). The economic and social impact of sport facilities: evidence from Hungary. *European Journal of Management and Business Economics*, 29(3), 293-312. (<https://doi.org/10.1108/EJMBE-04-2019-0065>)
264. VÖRÖS, T. (2021): The economic impact of sport facility development: evidence from Hungary. *Acta Oeconomica*, 71(4), 557-583. (<https://doi.org/10.1556/032.2021.00034>)
265. VÖRÖS, T., SZABÓ, A. (2019): The impact of sports infrastructure on local development: the case of Hungary. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 43(43), 33-49. (<https://doi.org/10.2478/bog-2019-0024>)
266. WALKER, M. AND MONDELLO, M. J. (2007): Moving Beyond Economic Impact: A Closer Look at the Contingent Valuation Method. *International Journal of Sport Finance*, Vol. 2. No. 3. 149–160. o.
267. WILSON, P.A. (1995): Embracing Locality in Local Economic Development. *Urban Studies*. 4-5.645-658. o.
268. WIMMER, Á. AND CSESZNÁK, A. (2021): *A hazai vállalatok versenyképességi jellemzői a negyedik ipari forradalom idején*. Budapest: Alinea Kiadó – BCE Versenyképesség Kutató Központ. <https://doi.org/10.14267/978-615-5669-49-1>
269. WONG, C. (1998): Determining factors for local economic development: The perception of practitioners in the North West and Eastern Regions of the UK. In: *Regional Studies* 8., pp. 707-720.
270. ZIMBALIST, A., LONG, J. (2006): Facility Finance: Measurement, Trends, and Analysis, In: *International Journal of Sport Finance*, 2006, vol. 1, issue 4, 201-211 p.

2. Melléklet

Modern Városok program együttműködési megállapodás Sopronban, 2015

Az 50/2015. (IV. 30.) Kgy. határozat melléklete

1. melléklet

MODERN VÁROSOK PROGRAM

- Együttműködési megállapodás a modern Sopronért -

Létrejött egyezséről Magyarország Kormánya (képviseli: Orbán Viktor miniszterelnök), másrészt Sopron Megyei Jegi Város Önkormányzata (képviseli: Fodor Tamás polgármester) között az alulírott napon és helyen a következő tartalommal.

A Modern Városok Program keretében a magyar kormány megállapodást köt 25 megyei jegi városunkkal. A megállapodások célja, hogy ezek a bűszke városok a XXI. század nyertesei, a magyar vidék fejlődésének zászlóshajói legyenek, és a jövőben a legélhetőbb és legmodernebb európai városok közé tartozzanak.

Nekünk, magyaroknak a modern város a magyar várost jelenti, amit a magyar temperamentum és eszjárás alakít. Orthos és családias közösséget, biztonságs környezetet, ahol van munkalehetőség, javulnak az életkörülmények, ahol minden megvalósítható, elérhető helyben, ahol megbesült emberek érezzük magunkat, ahol szépülnek az utcák, a terek, az épületek, ahol pezseg az élet.


Megteremtjük annak lehetőségét, hogy olyan modern magyar városokat építsünk, ahol az ott lakók szeretnek élni, maguk igényei szerint rendezhetik be az életüket, és a városok ebben támogatja, segíti őket.

Jelen megállapodással megnyitjuk az itt Sopron további fejlődése és megújulása felé.

Minderről alapján a Kormány és Sopron város vezetése megegyezik abban, hogy

1. a város és a környék gazdaságának fejlesztése, valamint az itt élők élethelyzetének javítása érdekében a Kormány kiemelt segítséget nyújt a szükséges infrastrukturális beruházásokhoz, ezért még a mostani fejlesztési időszakban bekapcsoljuk Sopron a gyorsforgalmi úthálózatba az M85-ös út megépítésével;
2. annak érdekében, hogy a hazánkban egyedül módon megmaradt középkori belváros a következő nemzedékek számára is biztosított legyen, a Kormány támogatja Sopron történelmi belvárosának rekonstrukcióját;
3. a világtörökség részét képező Fertő tó minél hatékonyabb turisztikai célú kihasználásához a Kormány minden szükséges támogatást megad.

Sopron, 2015. március 25.



Fodor Tamás
polgármester

Sopron Megyei Jegi Város
Önkormányzata részéről



Orbán Viktor
miniszterelnök

Magyarország Kormánya részéről

3. Melléklet

MVP Sopron végrehajtásának feladatai, 2015

**A Kormány 1217/2015. (IV. 17.) Korm. határozata
Magyarország Kormánya és Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata közötti együttműködési
megállapodás végrehajtásával összefüggő feladatokról**

A Kormány 2015. március 25. napján együttműködési megállapodást (a továbbiakban: Megállapodás) kötött Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzatával. A Kormány a Megállapodásban foglaltak eredményes kormányzati végrehajtása érdekében

1. felhívja a nemzeti fejlesztési minisztert, hogy
 - a) tegye meg a szükséges intézkedéseket Csorna–Sopron–országhatár viszonylatban gyorsforgalmi út megvalósítása, továbbá a várost észak-nyugati irányban elkerülő út megépítése érdekében, valamint
 - b) intézkedjen a 2014–2020-as programozási időszak országos jelentőségű közúti, vasúti és vízi közlekedési, városi és elővárosi közlekedési fejlesztéseinek indikatív listájáról szóló 1696/2014. (XI. 26.) Korm. határozat, illetve a központi költségvetésből finanszírozott kiemelt közúti beruházásokról szóló 1010/2015. (I. 20.) Korm. határozat a) alpontban foglaltaknak megfelelő módosításáról;
Felelős: nemzeti fejlesztési miniszter
Határidő: az a) alpont szerinti gyorsforgalmi út, elkerülő út megvalósítására 2018. március 15.
a b) alpont tekintetében azonnal
2. felhívja a Miniszterelnökséget vezető minisztert, hogy intézkedjen a hazánkban egyedülálló módon megmaradt soproni történelmi belváros, középkori várnegyed
 - a) műemléki felújításáról és bemutatásáról, kiemelt figyelemmel a Lenck-villa, a Russ-villa, a Zichy–Meskó palota, az Esterházy-palota, a Szent Mihály templom, valamint az Új utca 11. és Új utca 22–24. szám alatti álló zsinagógák épületeire,
 - b) utcáinak, tereinek burkolati felújításáról,
 - c) homlokzatainak rekonstrukciójáról,
 - d) a) alpontban nevesített villái és palotái kertjének megújításáról;
Felelős: Miniszterelnökséget vezető miniszter
Határidő: 2017. december 31.
3. felhívja a nemzetgazdasági minisztert, hogy európai uniós források bevonásával intézkedjen a világörökség részét képező Fertő tó és környezete hatékonyabb turisztikai kihasználását biztosító rehabilitációjáról, valamint infrastrukturális fejlesztéséről;
Felelős: nemzetgazdasági miniszter
Határidő: 2017. december 31.
4. a Lövérék Program tartalmának és megvalósíthatósági koncepciójának kidolgozására munkacsoportot alakít Sopron Megyei Jogú Város képviselőinek bevonásával;
Felelős: Miniszterelnökséget vezető miniszter
nemzetgazdasági miniszter
emberi erőforrások minisztere
Határidő: azonnal
5. a Sopron Megyei Jogú Város részére kidolgozandó ipari és technológiai program megalkotása érdekében munkacsoportot alakít Sopron Megyei Jogú Város képviselőinek bevonásával.
Felelős: Miniszterelnökséget vezető miniszter
a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal elnöke
nemzetgazdasági miniszter
külügyminiszter
Határidő: azonnal

Orbán Viktor s. k.,
miniszterelnök

4. Melléklet

Kérdőív – Lenck-villa, Lőver Uszoda

Sopron kérdőív

Kérdőíves felmérés Sopron Megyei Jogú Város lakónépessége körében, a sport–rekreáció és a kultúra területéhez kapcsolódó fogyasztási szokások jobb megismerése, valamint az elmúlt évek jelentősebb tematikus fejlesztései ismertségének és kihasználtságának feltárása, a lakossági igények pontos definiálása érdekében.

Bevezető: Jó reggelt / napot / estét! XY vagyok a(z) XY cégtől. Jelenleg felmérést végzünk, a soproni lakosság körében, a sport–rekreáció és a kultúra területéhez kapcsolódó szokásokkal kapcsolatosan. A kérdőív kitöltése 20–25 percet vesz igénybe. Nagyra értékelnénk, ha részt venne a kutatásban!

Demográfia

K1. Válaszadó neme:

1. férfi
2. nő

K2. Melyik évben született ön?

1. Válasz: évszám

K3. Hol lakik Ön Sopronon belül?

[Kérdezőbiztos: ne olvasd fel, csak jelöld – ha nem tudod egyértelműen besorolni, olvasd föl a lehetőségeket, kérj pontosítást!]

1. Belváros
2. Kurucdomb / Pihenőkereszt
3. Északi városrész (Virág völgy / Bécsi-domb / Koronázódomb / Aranyhegy)
4. Jereván-lakótelep
5. Lőverek
6. Sopronbánfalva / Ágfalvi úti lakótelep
7. Balf
8. Tómalom / Sopronkőhida
9. Brennbergbánya / Görbehalom / Ó-Hermes / Új-Hermes
10. Északnyugati iparterület / Délkeleti iparterület
11. Ha nem tudja vagy nem biztos benne, akkor a konkrét utca megnevezése:
.....
99. Nem válaszol

Sportfogyasztás

K4. Egy átlagos héten hány nap végez sporttevékenységet? (például kondizás, kerékpározás, futás, úszás, teniszezés stb.)

1. Válasz: (nap)
99. Nem tudja/Nem válaszol

K5. Egy-egy sportolási alkalomkor átlagosan hány percet tölt ezzel a tevékenységgel?

1. Válasz:..... (perc)

99. Nem tudja/Nem válaszol

K6. Átlagosan havonta mennyi pénzt költ Ön aktív sportolásra?

[Olvasd fel]: Kérem, számolja bele a saját maga által végzett sporttevékenységgel kapcsolatos sporteszközök, sportfelszerelések, sportruházatok, sport-táplálékkiegészítők és sportszolgáltatások költségeit! (pl. egyesületi tagdíj, fitnessbérlet, sportpálya-bérlés, személyi edző, nevezési díj, sportbiztosítás)

1. Válasz: (forint)

99. Nem tudja/Nem válaszol

Helyszínek felmérése

K7. Ismeri-e a következő sportolási helyszíneket?

Konditermek és fitnessstermek (pl. BECSA, Speedfit, Cutler, Best Fitness stb.)	1. Igen	2. Nem	99. Nem tudja/ Nem válaszol
Lőver Uszoda	1. Igen	2. Nem	99. Nem tudja/ Nem válaszol
Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei (pl.: Alpin Park, sétaútvonalak, szabadtéri kondiparkok)	1. Igen	2. Nem	99. Nem tudja/ Nem válaszol
Szabadtéri sportlétesítmények, sportpályák, szabadidőparkok, szabadtéri kondiparkok, iskolai sportpályák (pl.: Anger, Kurucdomb, Tóparti sportpályák, jereváni szabadtéri kondipark, Deák Téri Iskola sportpályája)	1. Igen	2. Nem	99. Nem tudja/ Nem válaszol
Szabadidős sportra használt zárt sportcsarnokok, sportpályák, általános és középiskolák tornatermei (pl.: Pap réti Tornacsarnok, Kőszegi úti Sportcsarnok, Győri úti Tekepálya)	1. Igen	2. Nem	99. Nem tudja/ Nem válaszol

CSAK A K7 SZERINT ISMERT KATEGÓRIÁKRA KÉRDEZD!

K8. Igénybe vette-e valaha a következő sportolási helyszíneket?

Konditermek és fitnessstermek (pl. BECSA, Speedfit, Cutler, Best Fitness stb.)	1. Igen	2. Nem	99. Nem tudja/ Nem válaszol
Lőver Uszoda	1. Igen	2. Nem	99. Nem tudja/ Nem válaszol
Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei (pl.:	1. Igen	2. Nem	99. Nem tudja/ Nem válaszol

Alpin Park, sétaútvonalak, szabadtéri kondiparkok)			
Szabadtéri sportlétesítmények, sportpályák, szabadidőparkok, szabadtéri kondiparkok, iskolai sportpályák (pl.: Anger, Kurucdomb, Tóparti sportpályák, jereváni szabadtéri kondipark, Deák Téri Iskola sportpályája)	1. Igen	2. Nem	99. Nem tudja/ Nem válaszol
Szabadidős sportra használt zárt sportcsarnokok, sportpályák, általános és középiskolák tornatermei (pl.: Pap réti Tornacsarnok, Kőszegi úti Sportcsarnok, Győri úti Tekepálya)	1. Igen	2. Nem	99. Nem tudja/ Nem válaszol

CSAK A K8 SZERINT IGÉNYBE VETT KATEGÓRIÁKRA KÉRDEZD!

Mennyire elégedett a sportolási helyszínekkel? (Az 1-es az egyáltalán nem, a 10-es a teljes mértékben. Közbeszó értékekkel árnyalhatja véleményét.)

K9. Konditermek és fitness-termek	1 9	2 10	3	4	5	6	7	8	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K10. Lőver Uszoda	1 9	2 10	3	4	5	6	7	8	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K11. Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei	1 9	2 10	3	4	5	6	7	8	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K12. Szabadtéri sportlétesítmények, sportpályák, szabadidőparkok, szabadtéri kondiparkok, iskolai sportpályák (pl.: Anger, Kurucdomb, Tóparti sportpályák, jereváni szabadtéri kondipark, Deák Téri Iskola sportpályája)	1 9	2 10	3	4	5	6	7	8	99. Nem tudja/ Nem válaszol

K13. Szabadidős sportra használt zárt sportcsarnokok, sportpályák, általános és középiskolák tornatermei (pl.: Pap réti Tornacsarnok, Kőszegi úti Sportsarnok, Győri úti Tekepálya)	1	2	3	4	5	6	7	8	99. Nem tudja/ Nem válaszol
	9	10							

CSAK A K8 SZERINT IGÉNYBE NEM VETT KATEGÓRIÁKRA KÉRDEZD!

Elsősorban miért nem használja sportolásra a(z)...?

[Kérdezőbiztos: ne olvasd fel, csak jelöld – ha nem tudod egyértelműen besorolni, olvasd föl a lehetőségeket, kérj pontosítást!]

K14. Konditermek és fitnesstermek	1) nem szeret sportolni	2) nincs ideje sportolni	3) túl-ságosan messze vannak a létesítmények	4) nem megfelelő a sportolási érdek-lődés-nek	5) túl-ságosan drága	6) nem nyújt megfelelő kör-ül-mé-nye-ke-t	7) egyé b: ...	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K15. Lőver Uszoda	1) nem szeret sportolni	2) nincs ideje sportolni	3) túl-ságosan messze vannak a létesítmények	4) nem megfelelő a sportolási érdek-lődés-nek	5) túl-ságosan drága	6) nem nyújt megfelelő kör-ül-mé-nye-ke-t	7) egyé b: ...	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K16. Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei	1) nem szeret	2) nincs ideje sportolni	3) túl-ságosan mess	4) nem megfelelő a	5) túl-ságosan drága	6) nem nyújt meg-	7) egyé b: ...	99. Nem tudja/ Nem válaszol

	spor- tolni		ze van- nak a léte- sít- mé- nyek	spor- tolási ér- dek- lódé- sé- nek		fe- lelő kö- rül- mé- nye- ket		
K17. Szabad- téri sportlé- tesítmé- nyek, sport- pályák, sza- badidőpar- kok, sza- badtéri kondipar- kok, iskolai sportpályák (pl.: Anger, Kuruc- domb, Tó- parti sport- pályák, je- reváni sza- badtéri kondipark, Deák Téri Iskola sportpá- lyája)	1) nem sze- ret spor- tolni	2) nincs ideje spor- tolni	3) túl- ságo- san mess ze van- nak a léte- sít- mé- nyek	4) nem meg- fe- lelő a spor- tolási ér- dek- lódé- sé- nek	5) túl- ságo- san drága	6) nem nyújt meg- fe- lelő kö- rül- mé- nye- ket	7) egyé- b: ...	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K18. Szabad- idős sportra használt zárt sport- csarnokok, sportpá- lyák, általá- nos és kö- zépiskolák tornatermei (pl.: Pap réti Torna- csarnok, Kőszegi úti Sportcsar- nok, Győri úti Tekepá- lya)	1) nem sze- ret spor- tolni	2) nincs ideje spor- tolni	3) túl- ságo- san mess ze van- nak a léte- sít- mé- nyek	4) nem meg- fe- lelő a spor- tolási ér- dek- lódé- sé- nek	5) túl- ságo- san drága	6) nem nyújt meg- fe- lelő kö- rül- mé- nye- ket	7) egyé- b: ...	99. Nem tudja/ Nem válaszol

K19. A Lőver Uszoda felújítását megelőzően hetente hányszor járt úszni a létesítménybe?

1. Válasz: (alkalom)
 2. Ha ritkábban mint hetente, akkor havi: (alkalom)
99. Nem tudja/Nem válaszol

K20. A Lőver Uszoda felújítását követően hetente hányszor jár vagy tervezi, hogy járni fog úszni a létesítménybe?

1. Válasz:
 2. Ha ritkábban mint hetente, akkor havi:
99. Nem tudja/Nem válaszol

A továbbiakban a Lőver Uszoda és az egyéb lövereki szabadtéri sportolási helyszínek felújításából adódó sportolási szokások változását, alakulását szeretnénk felmérni. A Lőver Uszoda és a lövereki szabadtéri sportolási helyszínek vonatkozásában a 2019. előtti állapotról gondoljon, amikor azok még nem kerültek átalakításra, felújításra (pl. kupolás régi Csík Ferenc Uszoda, Lőverek parkerdei).

CSAK A K8 SZERINT IGÉNYBE VETT KATEGÓRIÁKRA KÉRDEZD!

Egy átlagos héten hány napon végzett sporttevékenységet a lövereki helyszínek felújítása / újonnan történő kialakítása ELŐTT, például kondizást, kerékpározást, futást, úszást, teniszt stb. a következő helyszíneken?

K21. Konditermek és fitnessstermek	1.Válasz: (nap)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K22. Lőver Uszoda	1.Válasz: (nap)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K23. Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei	1.Válasz: (nap)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K24. Szabadtéri sportlétesítmények, sportpályák, szabadidőparkok, szabadtéri kondiparkok, iskolai sportpályák (pl.: Anger, Kurucdomb, Tóparti sportpályák, jereváni szabadtéri kondipark, Deák Téri Iskola sportpályája)	1.Válasz: (nap)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K25. Szabadidős sportra használt zárt sportcsarnokok, sportpályák, általános és középiskolák tornatermei (pl.: Pap	1.Válasz: (nap)	99. Nem tudja/ Nem válaszol

réti Tornacsarnok, Kőszegi úti Sportcsarnok, Győri úti Tekepálya)		
--	--	--

CSAK A K8 SZERINT IGÉNYBE VETT KATEGÓRIÁKRA KÉRDEZD!

Egy ilyen napon átlagosan hány percet töltött sporttevékenységgel a következő helyszíneken?

K26. Konditermek és fitnessstermek	1. Válasz:..... (perc)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K27. Lőver Uszoda	1. Válasz:..... (perc)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K28. Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei	1. Válasz:..... (perc)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K29. Szabadtéri sportlétesítmények, sportpályák, szabadidőparkok, szabadtéri kondiparkok, iskolai sportpályák (pl.: Anger, Kurucdomb, Tóparti sportpályák, jereváni szabadtéri kondipark, Deák Téri Iskola sportpályája)	1. Válasz:..... (perc)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K30. Szabadidős sportra használt zárt sportcsarnokok, sportpályák, általános és középiskolák tornatermei (pl.: Pap réti Tornacsarnok, Kőszegi úti Sportcsarnok, Győri úti Tekepálya)	1. Válasz:..... (perc)	99. Nem tudja/ Nem válaszol

A lővereki helyszínek felújítása / újonnan történő kialakítása UTÁN egy átlagos héten hány napon tervez sporttevékenységet, például kondizást, kerékpározást, futást, úszást, teniszt végezni a következő helyszíneken?

K31. Konditermek és fitnessstermek	1. Válasz:..... (nap)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K32. Lőver Uszoda	1. Válasz:..... (nap)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K33. Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei	1. Válasz:..... (nap)	99. Nem tudja/ Nem válaszol

K34. Szabadtéri sportlétesítmények, sportpályák, szabadidőparkok, szabadtéri kondiparkok, iskolai sportpályák (pl.: Anger, Kurucdomb, Tóparti sportpályák, jereváni szabadtéri kondipark, Deák Téri Iskola sportpályája)	1. Válasz:..... (nap)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K35. Szabadidős sportra használt zárt sportcsarnokok, sportpályák, általános és középiskolák tornatermei (pl.: Papréti Tornacsarnok, Kőszegi úti Sportcsarnok, Győri úti Tekepálya)	1. Válasz:..... (nap)	99. Nem tudja/ Nem válaszol

A lővereki helyszínek felújítása / újonnan történő kialakítása UTÁN egy ilyen napon átlagosan hány percet tervez sporttevékenységgel tölteni a következő helyszíneken?

K36. Konditermek és fitnessstermek	1. Válasz: (perc)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K37. Lőver Uszoda	1. Válasz: (perc)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K38. Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei	1. Válasz: (perc)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K39. Szabadtéri sportlétesítmények, sportpályák, szabadidőparkok, szabadtéri kondiparkok, iskolai sportpályák (pl.: Anger, Kurucdomb, Tóparti sportpályák, jereváni szabadtéri kondipark, Deák Téri Iskola sportpályája)	1. Válasz: (perc)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K40. Szabadidős sportra használt zárt sportcsarnokok, sportpályák, általános és középiskolák tornatermei (pl.: Papréti Tornacsarnok, Kőszegi úti Sportcsarnok, Győri úti Tekepálya)	1. Válasz: (perc)	99. Nem tudja/ Nem válaszol

A továbbiakban olyan kérdéseket szeretnénk feltenni Önnek, amelyek segítségével az egyes sportolási helyszínek társadalmi értékét szeretnénk megállapítani. Fontos hangsúlyozni, hogy a vizsgált sportlétesítmények használatában tudomásunk szerint a jövőben sem várható változás (pl. drágulás vagy ingyenes létesítmények fizetőssé válása), a válaszadás mindössze azt a célt szolgálja, hogy megbecsülhető legyen az összes sportolási helyszín társadalmi értéke a soproni lakosság szemszögéből. Ez egyúttal a jövőbeni sportlétesítmény-fejlesztések irányát is befolyásolhatja.

Az adott helyszín **FELÚJÍTÁSOKAT MEGELŐZŐ** állapotára vonatkozóan...

CSAK AKKOR KÉRDEZD, HA A K7 SZERINT ISMERI (FÜGGETLENÜL ATTÓL, HOGY IGÉNYBE VETTE-E VAGY SEM)!

Kérem, gondoljon a felújítás **ELŐTTI** állapotra! Mennyit lett volna hajlandó fizetni maximálisan **EGY-EGY HASZNÁLATI ALKALOMÉRT**, ha fizetnie kellett (volna) az adott helyszín használatáért (amennyiben használta azt)? (forintban megadva)

K41. Lőver Uszoda	1. Válasz:..... (Forint)	77. Nem használta	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K42. Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei	1. Válasz:..... (Forint)	77. Nem használta	99. Nem tudja/ Nem válaszol

HAVI SZINTEN önkéntes alapon hány forintot lett volna hajlandó adakozni az adott helyszín üzemeltetéséért, fenntartásáért akkor is, ha Ön egyáltalán nem használta korábban az adott helyszínt (amennyiben **NEM** használta, akkor is)? (például azért, hogy a város számára a létesítmény jó hírt szerezzen, hozzájáruljon a város imázsához, turisztikai vonzerejéhez, a fiatalok számára sportolási lehetőséget biztosítson, a városi lakosság egészségi állapotának javulásához, rekreációjához hozzájáruljon)

K43. Lőver Uszoda	1. Válasz:..... (Forint)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K44. Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei	1. Válasz:..... (Forint)	99. Nem tudja/ Nem válaszol

Az adott helyszín **JELLENLEGI** állapotára vonatkozóan...

Mennyit volna hajlandó jelenleg fizetni maximálisan EGY-EGY HASZNÁLATI ALKALOMÉRT, ha fizetnie kellene az adott helyszín használatáért (amennyiben használja jelenleg is vagy használni tervezi azt a jövőben)?

K45. Konditermek és fitnesstermek	1. Válasz:..... (Forint)	2. Nem használja és/vagy nem tervezi használni a jövőben	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K46. Lőver Uszoda	1. Válasz:..... (Forint)	2. Nem használja és/vagy nem tervezi használni a jövőben	100. Nem tudja/ Nem válaszol
K47. Lőverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei	1. Válasz:..... (Forint)	2. Nem használja és/vagy nem tervezi használni a jövőben	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K48. Szabadtéri sportlétesítmények, sportpályák, szabadidőparkok, szabadtéri kondiparkok, iskolai sportpályák (pl.: Anger, Kurucdomb, Tóparti sportpályák, jereváni szabadtéri kondipark, Deák Téri Iskola sportpályája)	1. Válasz:..... (Forint)	2. Nem használja és/vagy nem tervezi használni a jövőben	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K49. Szabadidős sportra használt zárt sportcsarnokok, sportpályák, általános és középiskolák tornatermei (pl.: Papréti Tornacsarnok, Kőszegi úti Sportcsarnok, Győri úti Tekepálya)	1. Válasz:..... (Forint)	2. Nem használja és/vagy nem tervezi használni a jövőben	99. Nem tudja/ Nem válaszol

HAVI SZINTEN önkéntes alapon hány forintot volna hajlandó adakozni az adott helyszín üzemeltetéséért, fenntartásáért akkor is, ha Ön egyáltalán nem használná az adott helyszínt (amennyiben használja vagy használni tervezi, akkor is)?

K50. Konditermek és fitnessstermek	1. Válasz:..... (Forint)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K51. Lóver Uszoda	1. Válasz:..... (Forint)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K52. Lóverek szabadidős, szabadtéri sportolási helyszínei	1. Válasz:..... (Forint)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K53. Szabadtéri sportlétesítmények, sportpályák, szabadidőparkok, szabadtéri kondiparkok, iskolai sportpályák (pl.: Anger, Kurucdomb, Tóparti sportpályák, jereváni szabadtéri kondipark, Deák Téri Iskola sportpályája)	1. Válasz:..... (Forint)	99. Nem tudja/ Nem válaszol
K54. Szabadidős sportra használt zárt sportcsarnokok, sportpályák, általános és középiskolák tornatermei (pl.: Papréti Tornacsarnok, Kőszegi úti Sportcsarnok, Győri úti Tekepálya)	1. Válasz:..... (Forint)	99. Nem tudja/ Nem válaszol

Kultúrafogyasztás

K55. Milyen típusú kulturális rendezvényeken vesz részt szívesen? (Többet is megjelölhet.)

VÁLASZLEHETŐSÉGEK ROTÁLVA (1-TŐL 12-IG)

1. Könnyűzenei koncert
2. Komolyzenei koncert
3. Népzenei/világzenei koncert
4. Táncbemutató, táncest
5. Múzeumlátogatás
6. Kiállításlátogatás (képzőművészeti, fotó stb.)
7. Színházi előadás
8. Filmvetítés (moziban vagy egyéb helyszínen)
9. Cirkuszi előadás
10. Irodalmi rendezvény, felolvasóest, kerekasztal-beszélgetés
11. Előadói est (pl. „stand-up comedy” típusú)
12. Gyermekrendezvény/családi nap/ünnepnap/hagyományörző rendezvény egyes kulturális programokkal

- 13. Egyéb, éspedig:
- 14. Egyik sem
- 99. Nem tudja/Nem válaszol

K56. Milyen gyakorisággal vesz részt soproni kulturális rendezvényeken (a járványügyi korlátozással érintett időszakoktól eltekintve)?

- 1. Naponta
- 2. Hetente többször
- 3. Hetente egyszer
- 4. Havonta többször
- 5. Havonta egyszer
- 6. Ritkábban
- 7. Soha
- 99. Nem tudja/Nem válaszol

HA K56=6 VAGY 7

K57. Mi az elsődleges oka, hogy ritkán vagy egyáltalán nem vesz részt helyi kulturális rendezvényeken?

VÁLASZLEHETŐSÉGEK ROTÁLVA (1-TŐL 6-IG)

- 1. A kultúra általánosságban kívül esik az érdeklődési körén
- 2. Sopronon belül nem érhető el az érdeklődési körének megfelelő típusú kulturális rendezvények
- 3. Sopronon belül nem érhető el megfelelő színvonalú kulturális rendezvények
- 4. Nincs ideje részt venni
- 5. Városon belül túl messze vannak a rendezvényhelyszínek, sok ideig tart odaérni
- 6. Túl drágák a kulturális rendezvények belépői
- 7. Egyéb, éspedig:
- 99. Nem tudja/Nem válaszol

K58. Átlagosan havonta mennyi pénzt költ Ön kulturális rendezvényeken való részvételre?

- 1. Válasz:..... Forint
- 99. Nem tudja/Nem válaszol

Kulturális helyszínek

A közelmúltban a Sopronban nagy kultúrtörténeti jelentőséggel bíró Lenck-vVillát is felújították. Ezzel kapcsolatban szeretnénk most a véleményét kérdezni.

K59. Mennyire ismeri a Lenck-villa szolgáltatásait?

- 1. Ismerem és igénybe is vettem már
- 2. Ismerem, de nem vettem igénybe
- 3. Nem ismerem
- 99. Nem tudja/Nem válaszol

HA K59=1

K60. Mennyire elégedett a Lenck-villa által nyújtott JELENLEGI kulturális/szórakozási lehetőségekkel? (Az 1-es az egyáltalán nem, a 10-es a teljes mértékben. Közbenső értékekkel árnyalhatja véleményét.)

1. Egyáltalán nem
2. 2
3. 3
4. 4
5. 5
6. 6
7. 7
8. 8
9. 9
10. Teljes mértékben
99. Nem tudja/ Nem válaszol

HA K59=2 VAGY 3

K61. Mi az oka annak, hogy nem veszi igénybe a Lenck-villa szolgáltatásait? VÁLASZLEHETŐSÉGEK ROTÁLVA (1-TŐL 7-IG)

1. Nem érdekel az ilyen típusú kulturális szórakozás
2. Nincsen időm kulturális időtöltésre
3. Túl messze van, sok ideig tart odaérni
4. Túl drága
5. Nem nyújt megfelelő körülményeket
6. Nem ismerem a Lenck-villát és szolgáltatásait
7. Korábban már igénybe vettem
8. Egyéb:.....
99. Nem tudja/Nem válaszol

A továbbiakban a felújított Lenck-villa soproni lakosok számára nyújtott kulturális értéket, annak kulturális szolgáltatásainak megítélését szeretnénk vizsgálni.

K62. Milyen gyakran látogat el / tervez ellátogatni a Lenck-villába?

1. Naponta
2. Hetente többször
3. Hetente egyszer
4. Havonta többször
5. Havonta egyszer
6. Néhány havonta
7. Évente egyszer
8. Néhány évente
9. Ritkábban
10. Soha
99. Nem tudja/Nem válaszol

K63. Mennyit volna hajlandó maximum fizetni a Lenck-villa által nyújtott múzeumi látogatásért?

1. Válasz:..... (forint)
99. Nem tudja/Nem válaszol

K64. Havonta önkéntes alapon hány forintot volna hajlandó adakozni a Lenck-villa üzemeltetéséért, fenntartásáért (akkor is, ha Ön egyáltalán nem használja)? (Például azért, hogy a város számára a létesítmény jó hírnevet szerezzon, hozzájáruljon a város imázsához, turisztikai vonzerejéhez, a fiatalok számára szocializációs lehetőséget biztosítson, a városi lakosság identitástudatához hozzájáruljon.)

1. Válasz:..... (forint)
99. Nem tudja/Nem válaszol

Véleményklíma

K65. Ön szerint milyen irányba mennek ma a dolgok Sopronban?

1. Határozottan jó irányba
2. Inkább jó irányba
3. Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben (**Ne olvassd**)
4. Inkább rossz irányba
5. Határozottan rossz irányba
99. Nem tudja/Nem válaszol

K66. Ön szerint milyen irányba mennek ma a dolgok Magyarországon?

1. Határozottan jó irányba
2. Inkább jó irányba
3. Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben (**Ne olvassd**)
4. Inkább rossz irányba
5. Határozottan rossz irányba
99. Nem tudja/Nem válaszol

K67. Ön mennyire elégedett a városfejlesztéssel Sopronban?

1. Egyáltalán nem
2. Inkább nem
3. Inkább igen
4. Teljes mértékben
99. Nem tudja/ Nem válaszol

K68. Ön mennyire ért egyet a következő állítással: „Jó soproninak lenni! Jó itt élni!”?

1. Egyáltalán nem
2. Inkább nem
3. Inkább igen
4. Teljes mértékben
99. Nem tudja/ Nem válaszol

Demográfia 2

K69. Mi az Ön legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?

1. Általános (elemi, polgári) iskola 8. osztály, vagy annál kevesebb
2. Szakképesítés érettségi nélkül (pl. szakmunkásképző, szakiskola)
3. Érettségi
4. Érettségi szakképesítéssel vagy érettségire épülő szakképesítés
5. Felsőfokú szakképesítés (csak 1998 után szerezhető)
6. Főiskolai (vagy azzal egyenértékű, pl. BA/BSc)
7. Egyetemi (vagy azzal egyenértékű, pl. MA/MSc)
8. Doktori (PhD- vagy DLA-) fokozat

K70. Kérem, mondja meg, hogy mennyi a háztartása átlagos havi nettó összbevétele!

1. Válasz:..... (forint)
99. Nem tudja/Nem válaszol

K71. Hogyan jellemezné általában egészségi állapotát?

1. Nagyon rossz
2. Rossz
3. Megfelelő
4. Jó
5. Kiváló
99. Nem tudja/Nem válaszol

K72. Mi az Ön jelenlegi családi állapota?

1. Hajadon/nőtlen
2. Házas
3. Élettársi kapcsolatban él
4. Elvált
5. Özvegy
6. Egyéb
99. Nem tudja/Nem válaszol

K73. Hányan élnek az Ön háztartásában összesen?

1. Válasz:..... (fő)

K74. Hány gyermek (18 év alatti) él az Ön háztartásában?

1. Válasz:..... (fő)

5. MELLÉKLETEK

5.1. Keresztábra-elemzések a Lenck-villa szolgáltatásainak ismertségével kapcsolatban

	Ismerem és igénybe is vettem már	Ismerem, de nem vettem igénybe	Nem ismerem	Teljes minta
Nem (N = 698)				
Nő	57,3%	52,5%	43,9%	49,9%
Férfi	42,7%	47,5%	56,1%	50,1%
Életkor (N = 698)				
29 alatt	1,4%	0,8%	4,0%	2,3%
30-49	33,6%	31,0%	35,4%	33,4%
50-65	32,2%	36,4%	31,3%	33,4%
65 felett	32,9%	31,8%	29,3%	30,9%
Iskolai végzettség (N = 700)				
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	10,4%	21,6%	35,4%	25,1%
Érettségi	41,7%	46,7%	38,7%	42,3%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	47,9%	31,7%	25,9%	32,6%
Lakóhely városrésze (N = 687)				
Belváros	34,3%	27,3%	24,7%	27,7%
ÉNY-DK-i külső területek	30,1%	34,0%	37,8%	34,8%
Lőverek	23,1%	21,1%	13,9%	18,5%
Sopronbánfalva, Ágfalvi úti lakótelep	9,1%	12,9%	14,9%	13,0%
Külterületek	3,5%	4,7%	8,7%	6,1%
Soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakorisága (N = 693)				
Legalább hetente egyszer	16,1%	9,4%	4,1%	8,5%
Legalább havonta egyszer	61,5%	53,9%	43,5%	51,1%
Ritkábban vagy soha	22,4%	36,7%	52,4%	40,4%
Családi állapot (N = 695)				
Egyedülálló	31,7%	35,0%	29,1%	31,8%
Kapcsolatban él	64,8%	64,6%	70,3%	67,1%
Egyéb	3,5%	0,4%	0,7%	1,2%
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 681)				
Határozottan rossz vagy rossz irányba	12,8%	18,7%	19,8%	17,9%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	10,6%	8,9%	10,6%	10,0%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	76,6%	72,4%	69,6%	72,1%
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 678)				
Határozottan rossz vagy rossz irányba	23,4%	32,7%	35,5%	32,0%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	8,0%	6,4%	6,6%	6,8%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	68,6%	61,0%	57,9%	61,2%
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 679)				
Egyáltalán nem vagy inkább nem	15,7%	21,2%	23,6%	21,1%
Teljes mértékben vagy inkább igen	84,3%	78,8%	76,4%	78,9%
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 694)				
Egyáltalán nem vagy inkább nem	7,7%	10,5%	12,9%	11,0%
Teljes mértékben vagy inkább igen	92,3%	89,5%	87,1%	89,0%
Egészségi állapot (N = 695)				
Nagyon rossz vagy rossz	6,3%	13,5%	12,2%	11,5%
Megfelelő	33,1%	41,3%	37,8%	38,1%
Jó vagy kiváló	60,6%	45,2%	50,0%	50,4%

5.2. Keresztábra-elemzések a Lenck-villa látogatási gyakoriságával kapcsolatban

	legalább hetente egyszer	legalább havonta egyszer	legalább évente egyszer	ritkábban, mint évente vagy soha	Teljes minta
Nem (N = 698)					
Nő	42,9%	60,9%	51,7%	46,2%	52,0%
Férfi	57,1%	39,1%	48,3%	53,8%	48,0%
Életkor (N = 698)					
29 alatt	7,1%	2,2%	2,0%	0,0%	1,8%
30-49	7,1%	33,7%	39,1%	35,9%	36,6%
50-65	28,6%	29,3%	38,8%	32,0%	35,4%
65 felett	57,1%	34,8%	20,1%	32,0%	26,2%
Iskolai végzettség (N = 700)					
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	28,6%	17,4%	20,0%	26,9%	21,2%
Érettségi	35,7%	44,6%	41,0%	42,3%	41,8%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	35,7%	38,0%	39,0%	30,8%	37,0%
Lakóhely városrésze (N = 687)					
Belváros	21,4%	26,7%	30,6%	27,5%	29,0%
ÉNY-DK-i külső területek	50,0%	32,2%	31,3%	32,4%	32,2%
Lőverek	14,3%	21,1%	21,0%	15,7%	19,7%
Sopronbánfalva, Ágfalvi úti lakótelep	7,1%	16,7%	10,7%	17,6%	13,1%
Külterületek	7,1%	3,3%	6,5%	6,9%	6,0%
Soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakorisága (N = 693)					
Legalább hetente egyszer	35,7%	19,8%	8,2%	4,0%	10,2%
Legalább havonta egyszer	42,9%	65,9%	62,1%	36,6%	57,1%
Ritkábban vagy soha	21,4%	14,3%	29,7%	59,4%	32,7%
Családi állapot (N = 695)					
Egyedülálló	42,9%	40,0%	23,9%	29,1%	28,4%
Kapcsolatban él	42,9%	58,9%	74,7%	70,9%	70,2%
Egyéb	14,3%	1,1%	1,4%	0,0%	1,4%
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 681)					
Határozottan rossz vagy rossz irányba	14,3%	8,7%	17,6%	24,2%	17,2%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	14,3%	5,4%	6,6%	14,1%	8,1%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	71,4%	85,9%	75,9%	61,6%	74,7%
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 678)					
Határozottan rossz vagy rossz irányba	14,3%	22,5%	30,0%	37,1%	29,6%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	7,1%	5,6%	4,9%	11,3%	6,4%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	78,6%	71,9%	65,2%	51,5%	64,1%
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 679)					
Egyáltalán nem vagy inkább nem	7,1%	12,1%	18,5%	30,2%	19,3%
Teljes mértékben vagy inkább igen	92,9%	87,9%	81,5%	69,8%	80,7%
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 694)					
Egyáltalán nem vagy inkább nem	7,1%	6,6%	10,6%	15,5%	10,8%
Teljes mértékben vagy inkább igen	92,9%	93,4%	89,4%	84,5%	89,2%
Egészségi állapot (N = 695)					
Nagyon rossz vagy rossz	0,0%	13,2%	5,8%	12,6%	8,4%
Megfelelő	42,9%	35,2%	40,8%	35,9%	38,8%
Jó vagy kiváló	57,1%	51,6%	53,4%	51,5%	52,8%

5.3. Keresztábra-elemzések a Lenck-villáért való adakozási hajlandóság kapcsán

	Igen	Nem	Teljes minta
Nem (N = 568)			
Nő	54,2%	47,1%	50,4%
Férfi	45,8%	52,9%	49,6%
Életkor (N = 569)			
29 alatt	2,3%	2,6%	2,5%
30-49	36,8%	31,8%	34,1%
50-65	34,5%	32,8%	33,6%
65 felett	26,4%	32,8%	29,9%
Iskolai végzettség (N = 568)			
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	24,5%	26,7%	25,7%
Érettségi	40,6%	41,0%	40,8%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	34,9%	32,2%	33,5%
Lakóhely városrésze (N = 561)			
Belváros	27,1%	27,7%	27,5%
ÉNY-DK-i külső területek	35,7%	34,3%	34,9%
Lőverek	19,4%	19,5%	19,4%
Sopronbánfalva, Ágfalvi úti lakótelep	14,0%	10,6%	12,1%
Külterületek	3,9%	7,9%	6,1%
Soproni kulturális rendezvényeken való részvétel gyakorisága (N = 562)			
Legalább hetente egyszer	11,6%	5,6%	8,4%
Legalább havonta egyszer	57,5%	46,5%	51,6%
Ritkábban vagy soha	30,9%	47,9%	40,0%
Családi állapot (N = 569)			
Egyedülálló	30,7%	32,5%	31,6%
Kapcsolatban él	69,3%	67,5%	68,4%
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 551)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	9,8%	26,8%	18,9%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	5,9%	13,6%	10,0%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	84,4%	59,7%	71,1%
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 553)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	20,8%	42,3%	32,4%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	5,1%	7,4%	6,3%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	74,1%	50,3%	61,3%
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 552)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	10,1%	30,8%	21,2%
Teljes mértékben vagy inkább igen	89,8%	69,2%	78,8%
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 566)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	6,5%	17,0%	12,2%
Teljes mértékben vagy inkább igen	93,5%	83,0%	87,8%
Egészségi állapot (N = 566)			
Nagyon rossz vagy rossz	8,8%	12,7%	11,0%
Megfelelő	38,1%	38,2%	38,2%
Jó vagy kiváló	53,1%	49,0%	50,9%
Mennyire ismeri a Lenck-villa szolgáltatásait? (N = 568)			
Ismerem és igénybe is vettem már	28,7%	13,4%	20,4%
Ismerem és nem vettem igénybe	36,4%	36,8%	36,6%
Nem ismerem	34,9%	49,8%	43,0%
Mennyire elégedett a Lenck-villa által nyújtott kulturális/szórakozási lehetőségekkel? (N = 111)			
Egyáltalán nem, inkább nem	0,0%	5,1%	1,8%
Közepes mértékben	4,2%	12,8%	7,2%
Inkább igen, teljes mértékben	95,8%	82,1%	91,0%
Milyen gyakran látogat el / tervez ellátogatni a Lenck-villába? (N = 425)			
legalább hetente egyszer	2,7%	2,0%	2,4%
legalább havonta egyszer	25,0%	9,3%	17,4%
legalább évente egyszer	60,0%	59,0%	59,5%
ritkábban, mint évente vagy soha	12,3%	29,8%	20,7%

5.4. Keresztábra-elemzések a Lőver Uszoda felújítása előtti sportolási tevékenység kapcsán

	Igen	Nem	Teljes minta
Nem (N = 584)			
Nő	47,7%	49,7%	49,0%
Férfi	52,3%	50,3%	51,0%
Életkor (N = 582)			
29 alatt	4,7%	1,6%	2,7%
30-49	34,0%	33,5%	33,7%
50-65	33,5%	36,5%	35,4%
65 felett	27,9%	28,3%	28,2%
Iskolai végzettség (N = 582)			
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	24,7%	22,9%	23,5%
Érettségi	41,9%	42,0%	41,9%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	33,5%	35,1%	34,5%
Lakóhely városrésze (N = 573)			
Belváros	31,3%	26,8%	28,4%
ÉNY-DK-i külső területek	32,7%	34,0%	33,5%
Lőverek	20,9%	17,1%	18,5%
Sopronbánfalva, Ágfalvi úti lakótelep	10,4%	14,9%	13,3%
Külterületek	4,7%	7,2%	6,3%
Lőver Uszodával való elégedettség (N = 475)			
Nem, inkább nem	1,6%	1,8%	1,7%
Is-is, közepesen	5,2%	2,5%	3,6%
Igen, inkább igen	93,3%	95,7%	94,7%
Családi állapot (N = 581)			
Egyedülálló	30,5%	32,1%	31,5%
Kapcsolatban él	67,1%	67,1%	67,1%
Egyéb	2,3%	0,8%	1,4%
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 567)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	18,4%	18,6%	18,5%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	9,7%	10,6%	10,2%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	72,0%	70,8%	71,3%
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 565)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	31,1%	33,7%	32,7%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	7,2%	6,7%	6,9%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	61,7%	59,6%	60,4%
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 570)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	19,8%	22,6%	21,6%
Teljes mértékben vagy inkább igen	80,2%	77,4%	78,4%
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 579)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	9,3%	12,1%	11,1%
Teljes mértékben vagy inkább igen	90,7%	87,9%	88,9%
Egészségi állapot (N = 582)			
Nagyon rossz vagy rossz	9,7%	10,7%	10,3%
Megfelelő	37,0%	39,3%	38,5%
Jó vagy kiváló	53,2%	50,0%	51,2%

5.5. Keresztábra-elemzések a Lőver Uszoda felújítása utáni sportolási tevékenység kapcsán

	Igen	Nem	Teljes minta
Nem (N = 543)			
Nő	42,3%	54,5%	49,5%
Férfi	57,7%	45,5%	50,5%
Életkor (N = 544)			
29 alatt	3,2%	2,5%	2,8%
30-49	40,9%	32,1%	35,7%
50-65	36,4%	34,6%	35,3%
65 felett	19,5%	30,9%	26,3%
Iskolai végzettség (N = 542)			
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	20,1%	27,2%	24,4%
Érettségi	36,5%	41,8%	39,7%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	43,4%	31,0%	36,0%
Lakóhely városrésze (N = 533)			
Belváros	25,9%	31,5%	29,3%
ÉNY-DK-i külső területek	35,6%	31,9%	33,4%
Lőverek	20,8%	17,0%	18,6%
Sopronbánfalva, Ágfalvi úti lakótelep	12,5%	13,2%	12,9%
Külterületek	5,1%	6,3%	5,8%
Lőver Uszodával való elégedettség (N = 408)			
Nem, inkább nem	0,0%	2,4%	1,2%
Is-is, közepesen	2,0%	4,2%	3,2%
Igen, inkább igen	98,0%	93,4%	95,6%
Családi állapot (N = 540)			
Egyedülálló	28,8%	32,1%	30,7%
Kapcsolatban él	68,9%	67,3%	68,0%
Egyéb	2,3%	0,6%	1,3%
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 530)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	11,2%	20,6%	16,8%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	7,9%	10,4%	9,4%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	80,8%	69,0%	73,8%
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 527)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	25,5%	36,0%	31,5%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	7,4%	6,4%	6,8%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	67,6%	57,6%	61,7%
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 531)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	13,8%	23,6%	19,6%
Teljes mértékben vagy inkább igen	86,2%	76,4%	80,4%
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 540)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	6,4%	10,9%	9,1%
Teljes mértékben vagy inkább igen	93,6%	89,1%	90,9%
Egészségi állapot (N = 541)			
Nagyon rossz vagy rossz	4,6%	13,6%	10,0%
Megfelelő	35,3%	37,2%	36,4%
Jó vagy kiváló	60,1%	49,2%	53,6%

5.6 Keresztábra-elemzések a Lőver Uszoda felújítása előtti adakozási hajlandóság kapcsán

	Igen	Nem	Teljes minta
Nem (N = 593)			
Nő	51,7%	46,3%	49,2%
Férfi	48,3%	53,7%	50,8%
Életkor (N = 593)			
29 alatt	2,2%	3,0%	2,5%
30-49	37,5%	32,8%	35,4%
50-65	32,6%	36,2%	34,2%
65 felett	27,7%	28,0%	27,8%
Iskolai végzettség (N = 593)			
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	25,6%	21,2%	23,6%
Érettségi	42,3%	42,0%	42,2%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	32,1%	36,8%	34,2%
Lakóhely városrésze (N = 583)			
Belváros	27,4%	25,7%	26,6%
ÉNY-DK-i külső területek	34,9%	35,1%	35,0%
Lőverek	19,5%	18,5%	19,0%
Sopronbánfalva, Ágfalvi úti lakótelep	12,9%	13,6%	13,2%
Külterületek	5,3%	7,2%	6,2%
Lőver Uszodával való elégedettség (N = 421)			
Nem, inkább nem	0,4%	1,1%	0,7%
Is-is, közepesen	2,9%	4,9%	3,8%
Igen, inkább igen	96,6%	94,0%	95,5%
Családi állapot (N = 590)			
Egyedülálló	31,9%	31,8%	31,9%
Kapcsolatban él	66,3%	67,8%	66,9%
Egyéb	1,9%	0,4%	1,2%
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 576)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	9,7%	27,9%	17,9%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	8,2%	12,8%	10,2%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	82,1%	59,3%	71,9%
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 580)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	22,2%	43,6%	31,9%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	6,0%	7,6%	6,7%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	71,8%	48,9%	61,4%
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 577)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	11,9%	33,2%	21,5%
Teljes mértékben vagy inkább igen	88,1%	66,8%	78,5%
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 590)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	7,1%	15,8%	11,0%
Teljes mértékben vagy inkább igen	92,9%	84,2%	89,0%
Egészségi állapot (N = 590)			
Nagyon rossz vagy rossz	10,2%	12,4%	11,2%
Megfelelő	36,4%	37,2%	36,8%
Jó vagy kiváló	53,4%	50,4%	52,0%

5.7 Keresztábra-elemzések a Lőver Uszoda felújítása előtti adakozási hajlandóság kapcsán

	Igen	Nem	Teljes minta
Nem (N = 441)			
Nő	49,6%	49,3%	49,4%
Férfi	50,4%	50,7%	50,6%
Életkor (N = 442)			
29 alatt	2,5%	3,0%	2,7%
30-49	41,0%	34,5%	38,0%
50-65	33,5%	37,4%	35,3%
65 felett	23,0%	25,1%	24,0%
Iskolai végzettség (N = 440)			
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	23,9%	20,8%	22,5%
Érettségi	41,2%	38,6%	40,0%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	34,9%	40,6%	37,5%
Lakóhely városrésze (N = 434)			
Belváros	28,1%	28,1%	28,1%
ÉNY-DK-i külső területek	32,8%	33,7%	33,2%
Lőverek	20,4%	18,6%	19,6%
Sopronbánfalva, Ágfalvi úti lakótelep	14,0%	12,6%	13,4%
Külterületek	4,7%	7,0%	5,8%
Lőver Uszodával való elégedettség (N = 414)			
Nem, inkább nem	0,0%	3,2%	1,4%
Is-is, közepesen	2,2%	3,2%	2,7%
Igen, inkább igen	97,8%	93,5%	95,9%
Családi állapot (N = 438)			
Egyedülálló	32,5%	29,4%	31,1%
Kapcsolatban él	65,4%	70,1%	67,6%
Egyéb	2,1%	0,5%	1,4%
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 429)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	8,2%	26,8%	16,8%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	6,9%	11,6%	9,1%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	84,8%	61,6%	74,1%
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 428)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	21,2%	41,6%	30,6%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	5,6%	6,6%	6,1%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	73,2%	51,8%	63,3%
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 435)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	11,0%	30,7%	20,0%
Teljes mértékben vagy inkább igen	89,0%	69,3%	80,0%
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 439)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	6,3%	13,9%	9,8%
Teljes mértékben vagy inkább igen	93,7%	86,1%	90,2%
Egészségi állapot (N = 439)			
Nagyon rossz vagy rossz	8,0%	9,0%	8,4%
Megfelelő	37,4%	39,8%	38,5%
Jó vagy kiváló	54,6%	51,2%	53,1%

5.8 Keresztábra-elemzések a Lőver Uszoda használati gyakoriságának növekedése kapcsán

	Igen	Nem	Teljes minta
Nem (N = 477)			
Nő	39,7%	52,9%	49,3%
Férfi	60,3%	47,1%	50,7%
Életkor (N = 478)			
29 alatt	3,1%	3,2%	3,1%
30-49	45,0%	32,9%	36,2%
50-65	37,4%	36,0%	36,4%
65 felett	14,5%	28,0%	24,3%
Iskolai végzettség (N = 477)			
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	18,3%	25,1%	23,3%
Érettségi	29,0%	43,6%	39,6%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	52,7%	31,2%	37,1%
Lakóhely városrésze (N = 467)			
Belváros	29,4%	29,9%	29,8%
ÉNY-DK-i külső területek	34,1%	31,7%	32,3%
Lőverek	18,3%	19,6%	19,3%
Sopronbánfalva, Ágfalvi úti lakótelep	15,1%	12,6%	13,3%
Külterületek	3,2%	6,2%	5,4%
Lőver Uszodával való elégedettség (N = 400)			
Nem, inkább nem	0,0%	1,4%	1,0%
Is-is, közepesen	1,7%	3,9%	3,3%
Igen, inkább igen	98,3%	94,6%	95,8%
Családi állapot (N = 477)			
Egyedülálló	29,8%	30,9%	30,6%
Kapcsolatban él	69,5%	67,3%	67,9%
Egyéb	0,8%	1,7%	1,5%
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 464)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	13,3%	18,2%	16,8%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	5,5%	11,6%	9,9%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	81,3%	70,2%	73,3%
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 462)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	24,2%	34,1%	31,4%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	3,9%	7,5%	6,5%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	71,9%	58,4%	62,1%
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 468)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	15,6%	21,2%	19,7%
Teljes mértékben vagy inkább igen	84,4%	78,8%	80,3%
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 476)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	8,4%	9,3%	9,0%
Teljes mértékben vagy inkább igen	91,6%	90,7%	91,0%
Egészségi állapot (N = 476)			
Nagyon rossz vagy rossz	4,7%	10,7%	9,0%
Megfelelő	40,3%	35,4%	36,8%
Jó vagy kiváló	55,0%	53,9%	54,2%

5.9 Keresztábra-elemzések a Lőver Uszoda használatához kapcsolódó fizetési hajlandóság növekedése kapcsán

	Igen	Nem	Teljes minta
Nem (N = 435)			
Nő	44,3%	47,7%	46,2%
Férfi	55,7%	52,3%	53,8%
Életkor (N = 435)			
29 alatt	3,6%	2,9%	3,2%
30-49	41,7%	40,3%	40,9%
50-65	36,5%	33,7%	34,9%
65 felett	18,2%	23,0%	20,9%
Iskolai végzettség (N = 434)			
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	23,0%	23,0%	23,0%
Érettségi	36,1%	39,1%	37,8%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	40,8%	37,9%	39,2%
Lakóhely városrésze (N = 427)			
Belváros	27,7%	32,2%	30,2%
ÉNY-DK-i külső területek	31,4%	33,9%	32,8%
Lőverek	19,4%	18,6%	19,0%
Sopronbánfalva, Ágfalvi úti lakótelep	14,1%	11,4%	12,6%
Külterületek	7,3%	3,8%	5,4%
Lőver Uszodával való elégedettség (N = 356)			
Nem, inkább nem	0,6%	1,5%	1,1%
Is-is, közepesen	3,2%	1,5%	2,2%
Igen, inkább igen	96,2%	97,0%	96,6%
Családi állapot (N = 432)			
Egyedülálló	25,3%	28,5%	27,1%
Kapcsolatban él	74,2%	69,4%	71,5%
Egyéb	0,5%	2,1%	1,4%
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 426)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	13,2%	19,5%	16,7%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	7,4%	8,1%	7,7%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	79,5%	72,5%	75,6%
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 425)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	27,4%	32,3%	30,1%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	5,3%	6,8%	6,1%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	67,4%	60,9%	63,8%
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 430)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	13,6%	22,6%	18,6%
Teljes mértékben vagy inkább igen	86,4%	77,4%	81,4%
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 476)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	6,8%	10,8%	9,0%
Teljes mértékben vagy inkább igen	93,2%	89,2%	91,0%
Egészségi állapot (N = 434)			
Nagyon rossz vagy rossz	8,3%	5,4%	6,7%
Megfelelő	30,2%	38,0%	34,6%
Jó vagy kiváló	61,5%	56,6%	58,8%

5.10 Keresztábra-elemzések a Lőver Uszodához kapcsolódó adakozási hajlandóság növekedése kapcsán

	Igen	Nem	Teljes minta
Nem (N = 414)			
Nő	49,2%	49,3%	49,3%
Férfi	50,8%	50,7%	50,7%
Életkor (N = 414)			
29 alatt	4,8%	2,6%	2,9%
30-49	44,4%	37,3%	38,4%
50-65	33,3%	35,9%	35,5%
65 felett	17,5%	24,2%	23,2%
Iskolai végzettség (N = 415)			
Ált. iskola vagy szakképesítés érettségi nélkül	20,6%	21,6%	21,4%
Érettségi	44,4%	38,6%	39,5%
Felsőfokú szakképesítés, diploma, doktori	34,9%	39,8%	39,0%
Lakóhely városrésze (N = 406)			
Belváros	32,3%	26,7%	27,6%
ÉNY-DK-i külső területek	29,0%	35,2%	34,2%
Lőverek	29,0%	17,2%	19,0%
Sopronbánfalva, Ágfalvi úti lakótelep	9,7%	14,2%	13,5%
Külterületek	0,0%	6,7%	5,7%
Lőver Uszodával való elégedettség (N = 392)			
Nem, inkább nem	0,0%	0,6%	0,5%
Is-is, közepesen	1,6%	3,0%	2,8%
Igen, inkább igen	98,4%	96,4%	96,7%
Családi állapot (N = 412)			
Egyedülálló	36,5%	30,1%	31,1%
Kapcsolatban él	58,7%	69,1%	67,5%
Egyéb	4,8%	0,9%	1,5%
Milyen irányba mennek a dolgok Sopronban? (N = 401)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	11,3%	17,1%	16,2%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	11,3%	9,1%	9,5%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	77,4%	73,7%	74,3%
Milyen irányba mennek a dolgok Magyarországon? (N = 402)			
Határozottan rossz vagy rossz irányba	21,0%	31,8%	30,1%
Is-is, jó és rossz is bizonyos tekintetben	6,5%	6,5%	6,5%
Határozottan jó vagy inkább jó irányba	72,6%	61,8%	63,4%
Elégedettség a városfejlesztéssel (N = 407)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	12,7%	20,9%	19,7%
Teljes mértékben vagy inkább igen	87,3%	79,1%	80,3%
Mennyire ért vele egyet: „Jó soproninak lenni, jó itt élni!” (N = 414)			
Egyáltalán nem vagy inkább nem	12,7%	9,7%	10,1%
Teljes mértékben vagy inkább igen	87,3%	90,3%	89,9%
Egészségi állapot (N = 411)			
Nagyon rossz vagy rossz	7,9%	8,3%	8,3%
Megfelelő	44,4%	36,5%	37,7%
Jó vagy kiváló	47,6%	55,2%	54,0%

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani azoknak a személyeknek, akik nélkül ez a disszertáció biztosan nem jött volna létre.

Prof. Dr. Obádovics Csillának köszönöm, hogy a kezdetektől támogatta tudományos pályafutásomat, rengeteget köszönhetek neki.

Témavezetőim, Dr. habil Tóth Balázs István és Dr. habil Paár Dávid olyan helyzetben álltak mellém, amikor nagy szükségem volt a támogatásra. Sokat jelentett számomra a pozitív gondolkodásuk és a témámban való jártasságuk. Tudtam, hogy mindig számíthatok rájuk, ezért rendkívül hálás vagyok nekik.

Végül, de nem utolsó sorban szeretném megköszönni jelenlegi és korábbi kollégáimnak, doktorandusz társaimnak a támogatását.

NYILATKOZAT

Alulírott C s i s z á r S z a b o l c s J á n o s jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy A MODERN VÁROSOK PROGRAMBÓL MEGVALÓSULÓ FEJLESZTÉSEK VIZSGÁLATA SOPRONBAN című PhD értekezésem önálló munkám, az értekezés készítése során betartottam a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait, valamint a Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola által előírt, a doktori értekezés készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében.¹³⁵

Kijelentem továbbá, hogy az értekezés készítése során az önálló kutatómunka kitétel tekintetében a programvezetőt, illetve a témavezetőt nem tévesztettem meg.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy az értekezést nem magam készítettem, vagy az értekezéssel kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Soproni Egyetem megtagadja az értekezés befogadását.

Az értekezés befogadásának megtagadása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Kelt: Sopron, 2023.....

.....
doktorjelölt

¹³⁵ 1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1) A mű részletét – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti. 36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára – a cél által indokolt terjedelemben – szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást – a szerző nevével együtt – fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul
